

GAGAUZLARIN DİN FOLKLOR TÜRKÜLERİ

“Blitz Poligraf” SRL
Komrat-2022

Avtor: Doç. DR. **Resul BAĞI**

Baş Editor: Profesör Doktor **Timur Vural**

BÖLÜM EDITÖRÜ **Stepan BULGAR** *istoriya bilimneri doktoru, Gagauziya M.V. Maruneviç adına Bilim-araştırma merkezi istoriya hem etnografiya bölümü başı*

Bölüm Editörü: **Vitaliy BOYKOV** *Moldova devlet universiteti doktorantı, Gagauziya M.V. Maruneviç adına BAM bilim sekretarı*

Proekt koordinatörü: **İrina KONSTANTİNOVA** *Gagauziya M.V. Maruneviç adına Bilim-araştırma merkezi direktoru*

Gagauz dilinâ çevirdi: **Tatyana KİRÄKOVA** *Gagauziya M.V. Maruneviç adına BAM Terminologiya bölümü başı*

Maket: **Dmitriy PALAÇOR** *Gagauziya M.V. Maruneviç adına BAM Administrativ-tehnik bölümü başı*

Baş nasaatçı: *protoierey* **Sergey VELİKSAROV**, *Kaul-Komrat eparhiyası Komrat blagoçiniyası*

Bu basım hazırlandı Gagauziya M.V. Maruneviç adına Bilim-araştırma merkezinin Sergey Veliksarovlan hem doktor Resul Bağılan işbirlili çevresindä

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Gagauzların din folklor türküleri / avtor: Resul Bağı ; bölüm editörü: Stepan Bulgar ; gagauz dilinâ çevirdi: Tatyana Kiräkova ; Gagauziya M. V. Maruneviç adına Bilim-araştırma merkezi. – Komrat : Blitz Poligraf, 2022. – 190 p. : n. muz.

Aut. indicat pe vs. f. de tit. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 300 ex.

ISMN 979-0-3481-0074-6.

ISBN 978-9975-3585-5-2.

398(=512.165)

© Gagauziya M.V. Maruneviç adına Bilim-araştırma merkezi

G 13

Отпечатано в “Blitz Poligraf” SRL

İnsannun bütün yaşamasında hepsi olayların hem projeslerin, angıları durêrlar insan topluluun temelindä, içindeli hem formaları duişärdilär. Ama, insanda okadar kaavi özenmäk denenmiş hem ayozlanmış adetlär prinçiplerinä, nicä dä kaavi özenmäk yaradıcılää hem enilää.

Kurulmanın ilk yıllarından Hristos Klisesi karşı geldi türlü zorluklarlan, angıları baalydılar dinsiz halkların özelliinnän hem türlü politika etkilerinnän. Ama en kötü hem acılı koşullarda da o tamannardı kendi daavasını – korumaa hem ileri götürmää Evangeliyanın temiz lafinı. Da ozaman kullanıldı prinçip, ki en çetin halk adetlerinä, angıları yakın nasaatlara, vermää hristian maanasını. Bu adetlerin büün dä var önemni eri ortodoks gagauzların yaşamasında.

Taa açık bunu var nicä görmää gagauzların türkü folklorunda, angısı etişti bizim günnerimizä da butakım unikal şekildä korudu dedelerimizin din adetlerini. Bu kiyatta Sizä veriler gagauz halkının diil material kultura anıtlarına bilim analizi. Bu siirek anıtları topladılar aaraştırmacılar son yılların içindä Gagauz avtonomiyasında hem Komrat blagoçiniyasında.

Bu kiyadı okuyan herbir insanın olacek kolayı dokunmaa derin inancı, az sayıda unikal halkın – gagauzların, ruhuna, angıları geçtilär zor ruh oluşmak yolunu.

Allahın ii sözleşmesinnän,
Protoierey Pötr Keleş,
Kaul-Komrat eparhiya Komrat dolayı Blagoçinnıyı

Stepan BULGAR

BÖLÜM EDİTÖRÜ

istoriya bilimneri doktoru,

Gagauziya M.V. Maruneviç adına Bilim-araştırma merkezi

istoriya hem etnografiya bölümü başı

GAGAUZLARIN İSTORİYASI: XI-XIX asırlar

Kimi özelliklerlän gagauzların istoriya yolu az üürenilmiş. Gagauz halkının ecelindä istoriya proteslerin zorlukları gellerlär çok faktorlardan, angıların arasında – göçücülük, cenklär, eski devletlerin yıkılması hem enilerin yapılması, hem dâ komşu halklarlan ilişkilär.

Soruş gagauzların peydalanması için sayılêr en zor problema istoriya bilimindä.

Ama istoriya büün var nicä versin insana diil sade dünnä görüşü koordinatlar sistemasını, o var nicä inandırısın bu sistemanın dooru olmasını. Bu fikirin dooruluuna getirecez Pavel Florenskiyn laflarını: «Жизненная задача всякого – познать строение и форму своего рода, его задачу, закон его роста, критические точки, соотношение отдельных ветвей и их частые задачи, а на фоне всего этого – познать собственное свое место в роде и собственную свою задачу, не индивидуальную свою, поставленную себе, а свою как члену рода, как органа высокого целого. Только при этом родовом самопознании возможно сознательное отношение к жизни своего народа и к истории человечества» [Павел Флоренский / Сост. и общ.ред. игумена Андроника (А. С. Трубачева), П. В. Флоренского, М. С. Трубачевой. В 4-х тт. Т. 3 (2). Москва,

2000. С. 50-51]. (“Herkezin yaşamak daavası – annamaa kendi soyun strukturasını hem formasını, onun daavasını, bümäk kanonunu, kritika noktalarını, ayırı dalların uymasını hem onnarın sık daavalarını, bununan da – annamaa kendi erini soyda hem kendi daavanı, diil individual, angısı koyulu sana, ama soyun, büyük bütün organın gibi, azası olarak. Sade butakım soy kendini annamaklan olur bilinçli ilişki kendi halkın yaşamasına hem insanın istoriyasına”).

Bu statyada biz açıklayacez gagauzların etnika istoriya soruşlarını hem izleyecez, nicä kuruları gagauz etnosu X asırdän, nicä grupaların biri uzlar (oguzlar) ayırıldı kendi soyundan da geçti Kiev Rusiya beyliin erlerinä. Bu vakıda kadar Kiev Ruisyanın topraklarında Rürük rıcalın mirasçıları kurdular kendi beyliklerini. Da o beyliklerin arasında cenklär gidärdi. Rus rıcalları teklif edärdilär uzları (oguzları) izmetä kendi beyliklerin sınırlarında bekçi gibi. Butakım, kendi soylarından ayırılmış uzlar (oguzlar) çok yıl yaşadılar rusların arasında. Kiev Rusiyanın sınırlarında yaşamak koşulları bir taraftan yardım ettilär onnarın toplanmasına ayırı etnika topluluuna. Bu uzların (oguzların) topluluu başladı oluşmaa diil soy printipinä görä, ama başların

ierarhiyasına görä, angıları getirdilər onnarı Prut-Dnestr derelerin arasına.

Uzların (oguzların) göçmesinin temel sebebiydi cenk kumannarlan, angıları koolardılar uzları üülen-gün batısı tarafına. Ani uzlar (oguzlar) erleştilär Bucak kırım topraklarında gösterer kimi arheologiya anıtları. Bucak kırım topraklarında bulundu X–XI asirlerdän peçeneg-tor göçmenlerin mezarlıkları. Onnarın arasında kurgannar Zerneşti küüyün (Moldova Respublikası, Kaul dolayı), Kırnaşeni küüyün (Kauşan dolayı), Tarakliya kasabanın, Nerubayskoe küüyün (Ukraina, Odesa bölgesi, Beläev dolayı), Şevçenko küüyün (Odesa bölgesi, İzmail dolayı), Holmskoe küüyün (Odesa bölgesi, Artiz dolayı), Pavlovka dolayın (Odesa bölgesi, Belgorod-Dnestrovsk dolayı), Sarata kasabanın (Odesa bölgesi), Kamenka küüyün (Odesa bölgesi, İzmail dolayı), Kamenkaküüyün (Odesa bölgesi, Tatarbunar dolayı), Tuzla küüyün (Odesa bölgesi, Tatarbunar dolayı), Sarata küüyün (Odesa bölgesi), Suvorovo küüyün (Odesa bölgesi, İzmail dolayı) yannarında. Peçeneg-tor mezarlıkları bulunêrlar Dnestr-Prut derelerin arasında daa kır bölgenin erlerindä. Bunnara örnek olêr peçeneg-tor mezarlıkların dört kompleksi, angıları bulunêrlar Moldova Respublikasının Ungen dolayın Petreşti küüyün hem Edineţ dolayın Eski Badraji küüyün yannarında. Mezarlıklarda bu erlerdä arheologlar buldular yayları, demir bıçakları hem okları. Kazayak küüyün yanında bulunan kurgannarda var peçeneg-tor periodundan göçmenlerin mezarlıkları. Tarakliya kasabanın yanında X asirin peçeneg-tor mezarında arheologlar buldular beygir korkuluunu. Bucak kırımında X–XI asirlär kurgannarı bulundular Budaki, Tuzla, Holmskoe, Vadul-luy-İsak, Vişnövoe hem başka küülerin yannarında.

Moldovan arheologun V.Jeleznıyın laflarına görä IX–X asirlerin çoyu arheologiya anıtları Bucak kırım Prut-Dnestr derelerin arasında uzların hem peçeneglerin. Sıkça arheologlar ayıramêrlar peçeneg mezarlıklarını oguz mezarlarından, neçinki onnar pek benzeşerlär.

Burada uzlar yaşardılar X asirin sonundan XI asirin ortasınadan, yarı oturma yaşamasını götürürdiler – büyürdiler koyun, beygir hem inek. Bu periodta uzlar (oguzlar) soyların

adlarını vermeer birdä istoriya kaynaa. Olmalı, uzların (oguzların) Kiev Rusiya beyliklerin sınırlarında soşial-politika yaşamak koşulları sebep oldular uzların toplanmasına bir etnika topluluuna.

1064 yılda uzlar Prut-Dnestr derelär arası teritoriyasından geçtilär Dobrucaya, angısı ozaman girärdi Vizantiya imperiyasına. Onun için, ani uzlar geçtilär Tunayı, söleer istoriya dokumentleri: «В 1064 г. они переправились через Дунай, прошли войной по Македонии и Фракии и подошли к Константинополю. Получив большую дань от греков, северные огузы отошли от столицы Византийской империи. Узы, как их называли византийские источники, перекочевали в балканские провинции империи. Начавшиеся эпидемии и нападения болгар довершили разгром этой группировки огузов. Уцелевшая часть огузов была расселена императором в Македонии, в самой византийской армии появляются конные отряды огузов. Отдельные огузские военачальники занимали высокие государственные посты» [Беляева С. и др. Огузы на рубежах южной Руси. Киев, 2019. С. 49-50]. (“1604 yılda onnar geçtilär Tunayı, cenklän geçtilär Makedoniyadan hem Frakiyadan da yaklaştılar Konstantinopolä. Kabledip büyük harcı greklerdän, poyraz oguzları uzaklaştılar Vizantiya imperiyanın baş kasabasından. Uzlar, nicä onnar adlanardılar vizantiya kaynaklarında, göçtülär imperiyanın balkan bölgelerinä. Başlayan epidemiyalar hem bulgar saldırıları heptän daattılar bu oguz grupasını. Saa kalan oguzlar payını imperator erleşirdi Makedoniyada, vizantiya askerliindä peydalanêr beygirlerdä atlı oguz bölükleri. Kimi oguz asker zaabitleri işlärildiler üüsek devlet görevlerindä”). 1064 yılda uzlar geçtilär Tunayı. Onnarın büyük sayısı beygırlärlän hem hepsi göçünnän toplandılar Tunanın sol kenarında. İlk Tunayı geçtilär askerlär beygırlärlän. Göçmenlerin adetinä görä, dereyi geçärkän uzlar kullandılar samannan dolu çuvalları. Geçip dereyi onnar girdilär düüşä vizantiya askerlerinnän. Yoktu nicä durgutmaa bu orduyu. Uzların askerleri taa çok sayıdaydılar, onuştan kolay ensedilär vizantiya askerliini. Peçeneglerin sınıra yakın erleşmeleri yakıldılar. Bozup Parestrion kasabasını, uzlar girdilär Vizantiya imperiyanın iç proviñiyalarına.

Kimi bölüklär etiştirilär Konstantinopolä da. Balkannarda cenk gitti taa 1065 yılın ilkyazına kadar, nedän sora uzların arasında başladı çuma epidemiyası. Uzlar ileri dooru cenk edämedilär da enildilär. Diri kalan uzların payını Vizantiya kabletti kendi askerliin beygir bölüklerinä. O vakıttan halkı, angısı geçti Tunayı da erleşti Vizantiya topraklarında, vizantiya kaynakları adlêrlar “uzlar”.

Vizantiya literaturasında bu period için var informaçıya, ani göçmenlerin arasından kimileri kablettilär hristiannı da geçtilär izmetä Vizantiya imperiyasına. Konstantin Bagrănorodslıyın vizantiya tekstlerindä söleniler bu eski göçmennär için: İoann Bogas, İoan Skiliça, İoan Kegen [Козлов С. А. Византийцы и тюркоязычные кочевники Восточной Европы в конце IX – начале XIII века в византийской нарративной традиции. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Тюмень, 2012].

Göçmenlerin hristianna geçmenin neetiidi girişirmää onnarı Vizantiyanın cenk-administrativ strukturasına. Butakım politikanın amacıydı kaaleştirmää peçeneglerdän, uzlardan hem kumannardan kurulu imperiyanın asker bölüklerini.

1065 yılda, uzların hem Vizantiyanın arasında cengin bitmesindän sora, uzların bir payı döndü geeri – Tunanın sol kenarına hem Priçernomorye kırlarına, neredä onnarı başladılar adlamaa “kara klobuklar”. Ama uzların öbür payı kaldı Balkannarda. Vizantiya kuvetleri erleştilär onnarı imperiyanın türlü bölgelerindä. Uzların bir payı erleştilär Makedoniya proviñiyanın Zihna kalesindä. Uzların atlı asker birliin göreviydi korumaa Zihna kalesini onun yakınnarında. O vakıtlardan Makedoniyada oluştı gagauzlar grupası, angısını istoriya kaynaklarında adlêrlar “makedoniya gagauzları”. Şindi Makedoniya gagauzları yaşêrlar Greñiyada – Nea Zihna kasabasında hem yakın küülerdä.

Uzların bir payını Vizantiya kuvetleri erleştilär Dobruca topraklarında, neredä onnar kurdular küçük küüleri. Dobruca kırlarında onnarın vardı kolayı götürmää yarı göçmen çorbacılı. Ama bir parça vakıttan sora Dobruca uzların bir payı başladı erleşmää Kara denizin kenarlarında. Vizantiya kuvetleri islää bilärdilär uzların tabeetini hem göçmenlerin,

angılarınan sık hem çok vakit cenk edärdilär, cenk adetlerini, da yoktu nicä izin versinnär onnara yaşamaa ayırı dinsizlär gibi. Onuştan erleşmelerdä, neredä yaşardılar uzlar, izmetä koyulduydu ortodoks popazları çeviricilärlän, angıları bilärdilär türk dillerini. Ortodoks popazları uzların arasında geçirärdilär misioner işini, annadardılar onnara hristian dini için. Uzları teklif edärdilär kliselerä ortodoks slujbalarına. Biraz vakit geçtiyin uzlar, küü küü, geçtilär ortodoks dininä. Uzların erleşmelerindä başladılar düzmää ortodoks kliselerini. Uzlar sa diildilär okadar sert, nicä onnar için düşünärdilär vizantiya yaşayannarı. Neçinki onnar bilärdilär hristiannı taa Kiev Rusiyadan, bilärdilär çiftçilii dä. Neçinki onnarın yanında olan hepsi halklar – urumnar, bulgarlar, vlahlar – zanaatlanardılar çiftçiliklän, açık belli oldu oturmuş yaşamının faydaları da. Hesaba alarak, ani uzlar ensenildilär cenkta hem geçirdilär çuma epidemiyasını, onnarın yoktu kuvetleri çıkmaa karşı Vizantiya imperiyanın kanonnarına. Uygun klimat, bereketli toprak hem iş erdä başladılar bereket getirmää: uzlar komşu halklardan aldılar yaşamak usulunu, giyimneri.

XIX asirdä gagauzlar yaşardılar Üülen hem Poyraz Dobrucada: Oreşek, Kumanovo, Kiçevo, Vinniça, Metliçna, Çervenı, Brestak, Mihaliç, Dobrotiç, Eseniça, İzvornik, General Kantarjıjevo, Primortı, Goriçane, Rakovski, Bolgarevo, Bojureç, Voevoda, Triniça, Mogilişte, Vlçi Dol. Yambol kasabasının (Bulgariyanın Üülen-Gün duusu) yanında küülerdä: Elhov bölgesindä – küülär Goläm Manastir, Kamenna reka, Sinapovo, Kirilovo: Yambol bölgesindä – küülär Krumovo, Meden Kladeñ, Botevo, Mejda, General Toşevo: hem dä kasabalarda Varna, Kavarna, Balçik, Dobriç, Şabla.

Greç Makedoniyada gagauzlar yaşardılar Zihna kasabasında, küülerdä Dolna Nuska, Porna, Orehovo, Tolos, Staro-Ser, Gorna Nuska, Rosilovo, Eridere.

Bulgar arheologu, istorik Georgiy Atanasov kendi kiyadında «Добруджанското деспотство» yazêr, ani gagauzlar «являются частью автохтонного населения, обитавшего в землях, на которых зарождается и погибает Добруджанское деспотство...» [Атанасов Г. Добруджанското деспотство. Велико Търново, 2009. С. 440]. (“olêr

avtohton insannarın payı, angıları yaşardılar topraklarda, neredä duuêr hem öler Dobruca despotluu (beylii)...”). İlk kerä Dobruca beylii anilêr *Karvunskaya hora* ya da *Dobruca despotluu* adlarında 1337 yılda bulgar țarın İvan Aleksandrın yazısında papaya Benedikt XII. Tuna derenin hem Kara denizin arasında bulunan devletin vardı uygun geografiya erleşmesi. Kara denizin limannarı verärdilär kolaylık yaşayannara aktiv pay alma halklar arası alış-veriştä, bereketli topraklar da – zanaatlanmaa ekinciliklän hem hayvancılıklar. Da XIV asirin başlantısında beylik etişti büyük ekonomika hem politika başarılarına.

Kimi araştırmacılar, angıların arasında rus bilimcisi M.Guboglo, bulgar bilimcisi G.Atanasov, sayêrlar, ani gagauzların etnogenezindä pay aldılar kuman soyları. Dobrucanın erleşmesini kanıtlayan önemli dokumentlerin biri sayılêr arab hronistin İbn Tagri-Birdinin verileri onun için, ani bulgar țarı Ungus-han, köklerine görä kuman, angısı kabletti adı İvan Asen II, yardım etti kumannara geçmää Kara denizi da erleşirdi onları bulgar topraklarında, hem Dobrucada da. G.Atanasov sayêr, ani Dobruca beyliini kurannar – Balik, Teodor, Dobrotița, İvanka, Terterob aristokratik soyun ardıçları. Butakım kurulêr durum, açan cenk-politika öndercili Dobruca beyliindä çekilärdi Terterob kuman soyundan.

Țarın İvan Aleksandrın 1336 yılın gramotasında, angısı verildi Emon kasabasının (diil uzak Varna kasabasından) Ay Nikolay manastırına, yazılı, ani manastır yapıldı țarın babusunun – Sevinanın - araçlarınınan. Sevinna Srațimirin anasıydı, Srațimirin ooluydu bulgar țarı İvan Aleksandr. Belli, ani Dobruca beyliin kuman cenk-politika öndercileri sayardılar gagauzları kumannara hısım, neçinki türk dilin bilmesi verärdi kolaylık kumannara hem gagauzlara lafetmää çeviricisiz. Legendaların, ani gagauzlar asker izmetini geçärdilär Dobrotițanın askerliindä, var istoriya temelleri.

Vizantiya öndercileri sayardılar hem hatır güdärdilär Dobruca beyliinä. 1346 yılda vizantiya öndercisinin Anna Savoyskiyin, angısınan tahta için cenk edärdi İoann IV Kantakuzin, yalvarmasına görä, rıcal Balik yolladı yardıma kardaşlarınan Teodorlan hem Dobrotițaylan başta kendi askerlerini. Açan Anna țarițası gördü, ani onda kalêr

sade Konstantinopol kasabası, neçinki kalan kasabalar geçtilär Kantakuzenin tarafına, o yolladı temsilcileri Balikä da istedi ondan yardım. Balik islää kabletti öndercinin insannarını da yolladı ona yardıma kendi kardaşlarını Teodoru hem Dobrotiçi bin en ii askerlän. Onnar kaptılar kaleleri hem kasabaları Kara denizin kenarında da izin ettilär atılsınar Kantakuzindän, geçip țarițanın kuvedi altına.

«Анна Савойская с большим уважением и почестями приняла Добротича, женила его на дочери Апокофкоса и назначила его командующим над урумами (греками)» [Ceachir M. Besarabiealä gagauzlarän istorieasâ. Chișinău, 1934. С. 88]. (“Anna Savoyskaya büyük saygıylan hem hatırlan kabletti Dobrotiçi, evlendirdi onu Apokofkosun kızınan hem yaptı urumnar (greklar) üstündä önderci”). Bölä yazardı bu olaylar için istorik Kantakuzin. Vizantiya imperatorundan Dobrotița kabletti despot (rıcal) titlusunu. Bu titlu verildi Dobrotițaya onun evlenmesindän sora büyük Aleksiy Apokafın kızına 1346 yılda, angısı strateg Andronik Paleologun unukasıydı hem vizantiya imperatoru Andronik II-nin unukanın unukasıydı.

Vatandaş cengindä ensedi İoann IV Kantakuzin, angısı fevralın 3-ndä 1347 yılında kaptı Konstantinopolu da çetinnettirdi kendi kuvedini Vizantiyada. Sözleşmelerdän sora karşı taraflar annaştılar da İoann yazdırdı Dobrotițayı Vizantiya aristokratiyasına. On yıldan zeedä Dobrotița yaşadı Vizantiyada, 1360 yıldan da oldu Karvun beyliin öndercisi. Beylik için bu yıllar en başarılıydı. Vizantiya hronisti Laonik Halkokondilas Kaliakrayı adlardı “Dobrotița kalesi”. Dobrotița kaavileştirdi beylii askerlik tarafından, kurdu kendi flotunu. O läüzimdi kavga için büyük alış-veriş respublikalarınan Venețiyaylan hem Genuêylan Kara denizin kenarlarında etkisi için. Kapmaa deyni Kara denizin limannarını Kiliya, Viçina, Likostomo, Kafa hem Pora iki yıllık cenk bitti 1362 yılda.

Var çok dokument, angıları annadêrlar, nicä Dobrotița flotu saldırardı Genuêya Kafa koloniyanın gemilerinä. Dokumentlerin arasında var Dobruca beyliinnän baalı Venețiya Senatın kararları da.

1385 yılda rıcal Dobrotița geçindi. Kuvet geçti onun ooluna İvankoya, angısını türklär adlardılar İvanku Dobriçoğlu. Hesaba alıp

ekonomika işbirliin gelirlerini hem barışı Genuê respublikasının, may ayın 27-indä 1387 yılda imzalandı alış-veriş annaşması Genuê respublikasının. Genuê yaşayannarı adlardılar İvankuyu “büük hem güçlü padişah İvanko, kutsal hem unudulmaz büük Dobrotiğanın oolu”. İvanko öndercili altında Dobruca beylii için son verilär anılêrlar 1391-1400 yıllarında litov hronikalarında.

Dobruca beyliindä vardı kendi klisä mitropoliyası, angısının öndercisiydi ekzarh (mirtopolit). XIII asirin ortasına kadar ekzarh bulunardı Kavarnada. Ancak, var bilgilär, ani 1325 yılda Kavarna hem Varna kasabaların ortodoks kliseleri geçtilär vizantiya ruh önderliinä. G.Atanasovun bilgilerinä görä Kaliakrada vardı beşär hram: biri – Kavarnada, dördü – Varnada. Ortodoks hramnarı vardı başka erleşmelerdä dä. Taa vardı çok manastır, angıların arasında – anılmış kaya manastırı “Alaca manastır”, kurulu XIV asirdä.

1399 yılda Aktav hanın tatarları üüştülär Varnaya da soydular onu, hem dolay küüleri. Ama Dobruca beylii yaşadı 1444 yıla kadar, onun son ırcılığı Georgiy Tartar.

Bakarak Dobruca beyliinnän baalı istoriya olaylarına, danışalım folklor. Deyelim, masalda iki gemici için “Milan hem Miliş”, angısını XIX asirin sonunda yazdı V.A. Moşkov, annadılêr Karaş kasabası için. Kıyatta «История гагаузов Бессарабии» M.Çakir verer kasabanın eski adını – *Karvunaş*, *Karvuna*. Olmalı, masalda anılı deniz yanında *Karaş* kasabası – o diişik *Karvunaş*. Taa onda annadılêr, ani baş geroy – “padişahka” – bör bölük askerlän kaptı Karaş kasabasını. Bölä, gagauz folkloru korudu gerçek olayların izlerini, angıları geçti XIV asirdä Dobruca beyliin hem Vizantiya imperiyanın ilişkilerindä.

Bunun için bulgar bilimcisi-arheolog G.Atanasov yazêr, ani osman vakıdı gagauzlar en çok hristian insannarıydı deniz kenarlarında Babadagtan Varnaya kadar hem Provadiya kadar. Yukarda söylenmiş faktlar arasında önemni o, ani bu teritoriya uyêr XIV asirdä Dobruca beyliin sınırlarının. En çok gagauz yaşardı Dobruca padişahların, Terterovtıların, orta asirli kasabalarında hem konutlarında: Kaliakrada, Kavarnada, Balçıkta, Varnada, Maçında, Visterda hem Dobrucanın başka küülerindä.

Osman dokumentlerindä yok etnonim “gagauzlar”. Bulgariyada osman vakıdı hepsi insannar bölünärdilär dinnerinä görä – musulman (dooru inannı) hem hristian (“raya”). Celepkeşan registrasına [Велков В., Божилов И., Димитров С. и др. Кратка история на Добруджа. Варна, 1986. С. 88]. görä Dobrucada deniz kenarlarında 1573–1574 yıllarda Varna haznasına girän gagauz küüleri ofițial sayıldılar hristian: Kavarna, Üzgünbelik, Sügücug-i-küberan (Gävur suyutçuk), Mihail bey, Üç orman, Sarı Mişe.

1402 yılda Kaliakrayı kaptı genuêlilar. 1404 yılda Dobrucaı kaptı Valahiya vovodası Mirça I. [Атанасов Г. Добруджанското деспотство. Велико Търново, 2009. С. 220]. 1417 yıla kadar Mirça I osman askerleri heptän çıkardılar Dobrucadan [Димитров С., Жечев Н., Тонев В. История на Добруджа. Т. 3. София, 1988. С. 5]. Sultan Bayazid II iyülün 5-indä 1484 yılda kaptı Kiliyayı, Belgorod.

Sultan Murad II (1421-1451) hem sultan Mehmet II (1451-1481) önderlii vakıdında Dobruca olêr osman devletin sınır yanı punktu. Silistrada hem başka kalelerdä bulunêr garnizonnar, neredä erleşerlär erli hristiannar – yapıcılar hem zanaatçılar.

Sultan Suleymanın Moldovaya karşı 1538 yılda gitmesindän sora ora apeydalandı eni dolay – Akkerman, angısı baalydı Silistraya. Silistra dolayı olêr bölgä. XVII asirin 60-ıncı yıllarında anılmış türk gezicisi Evliya Çelebi yazdırêr Silistrayı, nicä Ozi (Oçakov) bölgä merkezini, angısı bulunêr ayırı Rumeli bölgesindän. Bu bölgeyâ girer Nikopol, Akkerman, Benderı. Bölgä pay olardı ufak administrativ birimnerinä, angıları ilkin adlanardılar *vilayet*, sora da – *nahiya*. 1489-1490 yılların baş vergilerin kayıtlarında bizä etişti iki vilayetin adları – Silistra hem Varna. Sınır onnarın arasında geçärdi Hacıoğlu Pazarcık kasabanın gün batısına dooru. Varna nahiyasına girärdi Balçık hem Kavarna, hem onnara yakın küülär. Merkez Dobruca kurardı Tekfurgöl nahiyasını, nereyi girärdi: Karasu, Mangaliya hem Küstenca. Poyraz Dobruca kurardı Hırsovo nahiyasını erleşmelärlän Babadag hem Karaharmanlık [Там же. С. 84].

XVI asirdä Dobruca oldu Mihail Girginin hem Albert Kiralinin valahiya-transilvaniya askerlerin soyucu gezilerin alanı [Там же.

C. 82]. 1641 yılda katolik arhiepiskopu Pötr-Bogdan Bakşev nişannadı kendi kiyatlarında, anı «около Бабадага есть много болгарских городов и сел. Болгары в них говорят на турецком и валашском...» [Божилов И., Гюзелев В. История на Добруджа. Т. 2. Средновековие. Велико Търново, 2004. С. 376]. (“Babadag yanında var çok bulgar kasabası hem küüyü. Bulgarlar orada lafederlär türçä hem valahça...”).

Osman devletindä ilişki hristiannara hem onnarın klisä kurumnarına temellenärdi islam printiplerinä. Şariata görä islam devletindä hristiannar sayıldılar “korunan” (“zimmi”), “korunan” da sayıldılar onun din kurumnarı

[Cahen Cl. Dhimmi. The Encyclopaedia of Islam. 2-nd ed. Vol. 2. Leiden, 1961, fasc. 26. C. 227-231].

Türlü insan soyların arasında usluluu hem raatlı korumaa uyardı osman devletin politika intereslerinä, hristian kliselerin da bunda vardı önemni rolü. Hem dä bütün istoriya periodunda tamannaardı. Bu iş alanında Osman imperiyasında yoktu kavga devletlär hem kliselär aralarında. H.Şel yazêr bunun için: «Оно [православное духовенство] получило не только право на сбор налогов, но и в определенной степени исполнительную и полицейскую власть над подданными...» [Scheel H. Die Staatsrechtliche Stellung der ökumenischen Kirchenfürsten in der alten Türkei. Berlin, 1943. C. 12].

(“O [ortodoks din adamnarı] kabletilär hakı diil sade toplamaa vergileri, ama tamannamaa bakannık hem poliğiya kuvedini dä vatandaşların üstündä...”).

Konflikt başlarsa, hristiannarın vardı hakı danışmaa klisä daavasına, nicä dä musulman kadiyasına (daavacısına), demäk devlet daavasına. Biliner olaylar, açan hristiannar danışardılar musulman kadiyalarına, hem diil sade istärkän ayırılmayı, neçinki musulman hakı verärdi bunun taa kolay işlemini [О делах христиан, которые велись в мусульманских судах, см.: Barkan Ö. L. Caractère religieux et caractère séculier des institutions ottomanes. – Contributions à l’histoire économique et sociale de l’Empire ottoman. Louvain, 1983. C. 23]. Taa musulman daavaları ya da musulman devlet kurumu çözürdi konflikt durumnarını türlü hristian kliselerin aralarında.

Silistrada 1569 yılda yazdırılı 15 komşu dolaylarda (maaledä) yaşayan 633 aylä hem 136 diil evli vergi ödeyän hristian. Bu maalelerä verilärdi popazların adları – «maalä pop Kuşar», «maalä pop Dobrika», «maalä pop Bratan» h.b. [Велков В., Божилов И., Димитров С. и др. Кратка история на Добруджа. Варна, 1986. С. 106]. Hepsi sölenmiş popazların soyadları büün dä var Besarabiya gagauzların arasında.

Dobruca kırlarında gagauzlar zanaatlanardılar hayvancılıkları [Там же]. Osman kuvetleri zorlardılar Silistrayı her yıl yollasınнар 21485 koyun, Hırsovu – 17330, İsakçayı – 6670, ama Varnen haznasından Hacıoğlu Pazarcık hem Balçık dolaylarını – 17810 koyun. Dobruca Tekfurgöl nahiyasız her yıl läüzımdı yollasın 63295 koyun. Büüdärdilər beygir hem sır. Deniz kenarında insan zanaatlanardı balıkçılıkları.

Osman kuvedin gelmesinnän Dobrucada toprak mülkçülüündä başladılar kullnamaa cenk-len hem miriy sistemalarını. Onnara görä toprak sayıladı kapıcıların mülkü, onu işleyennär dä – mirasçı saabilär. Onnar läüzımdı ödesinnär toplanmış maasulların onuncu payını, hem taa başka da vergileri.

Osman agrar hakın temelindäydi hepsi toprakların bölünmesi beş kategoriyaya: 1) «mülk» – topraklar, anı bulunardı tüm özel kullanmada; 2) vakuf toprakları – din kurumnarına devletlän ya da insannarlan verili; 3) devlet toprakları («miriyé», «miriy»), devlet haznanın mülkü; 4) genel kullanmak toprakları («metruk») – yollar, panayır erleri. Cümnä çayırları, kasaba hem küü daaları h.b.; 5) ölü, çöl erlär («mevât»), angıları kurardılar devlet fondunu. Taa orta asirlerdä bu klasifikağiya geniş yayınnandı islam devletlerindä. Onun temelinä koyuldu farklı vergi rejim printipi. Ölä, mülk topraklara koyulmazdı desätina hem başka da vergilär.

Orta asirlerdä gagauzlar kultura kimniin az bilinän formaların biriydi yaban kuşların tutuması, onnarın sınaştırması hem duan avı. «Кратка история на Добруджа» kiyadında söleniler toprak saabisi «timar» için, kimin ona yazılı çiftçileri läüzım tutsınнар duannarı, hem başka yırtıcı kuşları da sınaştırsınнар onnarı. Toprak mülkleri «timar» – duan (сокольничьи (türklär deyardılar onnara соколарские), neredä tutardılar da sınaştırdılar kuşları, – vardılar

bütün Dobrucada [Там же. С. 90].

XVI–XVII asirlerdä Bucak kuruluydu dört “erdän”: Akkerman, Kiliya, İzmail hem Bucaan tatar payı. Pturt-Dnestr arasının üülen tarafını, angısı XVIII asirdä bulunardı türk hem tatar kuvetlerin altında, var nicä pay etmää iki paya. İlk payına girärdi türk bölgeleri, rayalar, angıları kuruluydular Porta önderlii altında bulunan kalelerdän – Kiliya, Akkerman, Bender, İzmail: ikincisinä – kırım hanın toprakları, angıların temel payını burada kurardılar merkez kır bölgeleri, neredä göçärdilär nogay orduları (Bucak ordusu). Moldovan gospodarin önderliindä bulunan toprakları onnarın erlerini ayırdı sınır, angısının adıydı “Halil-paşa sınırı” [Documente turcești privind României. Vol. I. Ed. M. A. Mehmet. București. 1976. P. 270-285]. Taa 1666 yıla yakın türk kuvetlerin yardımınan, o sınır geçärdi Yalpug limanına Yalpug derenin girmäk erindän, gidärdi belli sınırın yanından poyraza dooru onun evelki toprak yapısınan çapraşmak erinä kadar, angısı biliner nivä Yukarkı Troyanov val, da ileri dooru gidärdi gün batısından gün duusuna kadar onun Botna deresinnän çapraşmak erinä kadar; gün duusunda bulunardı Bender raya dolayı [Năstase Gh. «Hotarul lui Halil paşa» și «cele 2 ceasuri» // Buletinul societății române regale de geografie. Vol. L (1931). Chișinău, 1932. P. 208-214]. Bucak nogayları Kırım hannın vatandaşlarıydı, angısı bulunardı Osman imperiyasından vasal durumda.

XVII asirlerdä bucak tatar-nogayların vardı kendi önderlii, angısı kuruluydu murzalardan, onnardan seçärdilär temsilcileri kırım hannın devlet nasaatına. Kendi tarafından kırım hanı koyardı önderciyi (“seraskeri”) bucak tatar-nogayların üstünä. Önderci-seraskerin yapıları bulunardılar Kauşanı kasabasında. Türlü notalara görä, bucak tatarların sayısı kurardı 150–200 bin kişi. XVIII asirin sonunda Bucak kırında kayıtlı Edisan ordunun 61 erleşmesi, Orumbet-oglundun – 75 erleşmesi, Orak-oglundun – 30 erleşmesi, 6 kırgız erleşmesi, 2 Keleş soyu, Cambulet-oglu soyun 18 erleşmesi. Meraklı Bucak hem Edisan orduların administrativ kuruluşu.

Erleri bölmäk soruşlar peydalandılar 1651 yılda kırım hanın Moldovaya cenk kampaniyasından sora, açan lăazımdı erleşirmää nogayları Orumbet-oglu soyundan.

Silistra beylerbeyi Halil-paşa büyük cenk yaptıkları için türk-polşa cengindä erleşirdi nogayları-orumbetleri Bucaan bu payında. Butakım, 1672–1673 yıllarda Bucaan gün batısı tarafında, Kırım önderliin topraklarında, erleşirildi eni ordular. Taa Bucaan merkez payında kuruldu er adlan “Halil paşa yurdu”, nereyi girdi zamandaş Moldovanın üülen dolayları, neredä erleşti nogaylılar.

1711 yılda nogaylar kaptılar teritoriyayı, angısı uzanardı “Halil-paşa sınırından” poyraz hem gün batısı taraflarına, – “iki saat” adta. Bucaan kır bölgeleri, hem dâ “iki saat” bölgesi paylaşırıldı nogaylarla prinçipä görä, angısı benzeer teritorial-administrativ prinçipinä, onüç birimä, angıları anılêlar o vakıdın rus dokumentlerindä nicä «урочища».

İmperiya kuvetlerin en güvenni dayakları – kalelärdilär, onuştan onnarın sayısı büüyärdi. 1589 yılda Murad III baaşladı kendi yapıların başına «страшную и опасную местность, называемую Исмаил Гечиди» [В переводе с тур. – Измаильская переправа]. (“korkunç hem titsi eri, angısının adı İsmail Geçidi”), angısını haydutlar kullanardılar “ayıp işlär” için – hırsızlık hem öldürüm için. Bu topraa “lăazımdı hem önemniydi diriltmää, cannandırmaa hem getirmää kademni duruma”. Bölä peydalandı İzmail – “Tuna kenarında kalä”.

O vakıtlar İzmail bölgesindä vardı irmi erleşmä, sultanın diil sade musulman vatandaşların, ama hristian vatandaşların da. Adlara görä – Bança, Dimitre, Kostandil, Pavli, Manol, Alekside, İştvan, Dan, Genç – onnarın arasında vardı moldovannar, valahlar, bulgarlar, gagauzlar, urumnar, macarlar. Hep bölä işlär vardı başka erlerdä dâ. Türk bilimcisi Ahmet Cebeci verer hristian adların listesini, angıları kayıtlı Akkerman kasabasında 1597 yılda: pop Sava, Yorge Momı, Konstandin Yorgi, Todore Mergali, Bali Todoreu, Penü Öksüz, Belüş Todor, Balı Penuş, Paraşkef Sebuş, İmir Penuş, Yorga Şirkoz, Sava Yorga, Yanülü Bahranoz, Manol Kiryakoz, Eseryaz Manol, Kopuzji Kasap, Yakup Mihal, Bali, Mihal, Yani Mihal, Tolga, Mihalko Mihül, Yani, Yipilka Nikola, Hristo Pirşenh, Belu Vasil, Yorgi Kosta, Todore Yavan, Radul Arpacı... [Cebeci A. 1597 (H. 1006) tarihli Akkerman mufassal tahririne göre XVI. Yüzyılda gagauzların kullandığı kişi ad ve soyadları // Jurnal “Sabaa Yıldızı”. Sayı:

13/2000. Sayfa 47].

1606 yılda Bucaa göçtü çok tatar-nogay Kırmadan, neredä gezärdi açlık. O mangitlardı [Пребывание этой группы населения в Буджаке отразило наименование села «Акмангыт» под Татарбунарами (теперь Белолесье).], angıları murza Kantemirin (Нан-Темір)[Его прямая родственная связь с Димитрием Кантемиром – факт недоказанный, несмотря на то, что данную версию сообщает сам молдавский господарь.] önderlii altında oldular erli tatarların başında da kurdular Belgorod ordusunu. Taa onnar hazırladılar ilk örüyüşü Polşaya. Kantemirin cansız akınnarı oldular düzenni, ne iş için ona verdilər ad “Kannı kılıç”. Enseyişlär için Kantemir sultandan kabletti adı “Kara deniz kenarların hem Tuna aazın öndercisi”, hem dä polşa-türk sınırların “koruyucusu”. Erleşip “kendi ordularınnan Dnestr derenin bu tarafında, Çetatä Albê hem Kiliya kırlarında, angıları adlanêrlar Bucak”, Kantemir artık seslemäzdi Kırım hanını. Butakım, oluşêr Bucak ordusu, türkçä “Bucak tatarlarının topraa”. Ancak savaş devam edärdi, neçinki Kantemirin istemesi baamsızlaa bulardı duşmannarı nicä Bahçisarayda, ölä İstanbulda da.

1768–1774 yıllarında rus-türk cengi getirdi büyük diişilmeklerä tatar-nogayların yaşamasında. Tatar-nogayların bir payı kabletti rus vatandaşlımı 1772 yılda da göçtü Tavriya kıırına. 1779 yılda rus-türk cengin başlantısında Edisan ordunun öbür payı göçtü Kubana, Kırma, Dobrucaya. Osman hükümeti çalışardı yapmaa hepsini, ki tatar-nogaylar geçmesinnär rus vatandaşlına.

1787–1791 yılların rus-türk cengindän sora Bugo-Dnestr derelär arası eklendi Rusiya imperiyasına. Bu vakıt Osman hükümeti geçirdi diişilmekleri administrativ düzenindä, da Bucaa başladı önetmä türk öndercisi Bucak-kaymakan, ya da “serasker”. Nogay bölgelerin erli administrativ öndermesi verildi türk kadiyalarına, angıları bulunardılar Kiliyada, İzmailda, Benderda, Tatarbunarda hem Hankışlada. Bakmayarak ona, ani Bucak ordunun baş kasabası kalardı Kauşannarda, türk kaymaan yurtluu bulunardı Hankışlada. Kaaviletmä deyni kendi durumunu Bucakta Osman hükümeti kabletti kimi usulları, ki tutmaa

tatar-nogayları bu erlerdä. Bu neetlän 1794 yılda yasaklandı almaa nogaylardan vergileri musulman haznasına, askerä dä verilärdi ayrıcalıklar. Osman hükümeti teklif edärdi tatar-nogaylara geçmä oturuşlu yaşamaya. Bu vakıt peydalanêr nogay-moldovan, nogay-bulgar, nogay-gagauz erleşmeleri.

1807 yıla kadar Bucakta kalardı diil sade Bucak ordusundan (Orumbet-oglu hem Orak-oglu grupaları) nogay soy grupaların insannarı, hem Edisan ordunun da payı, angısı göç edärdi (1770–1771 yıllara kadar) Dnestr derenin Sol kenarında. Herbir soy grupanın vardı kendi “uezdi” hem kendi erleşmeleri, ne belli olêr aşaa verili hem taa tiparlanmamış dokumenttä, angısı bulunêr moskva Rusiya devlet cenk-istoriya arhivindä (RDCİA) da çekiler 1806–1812 yılların rus-türk cengin perioduna. Verilän küülerin listesi verer kolaylık kimi erleşmelerdä doldurmaa verileri, angılarını verdi A.A. Skalkovskiy hem M.G. Poprujenko da baalı erleşmelerä, angıları bulunêrlar nicä “iki saat bölgenin” üülen payında Yalpug derä kenarına dooru, ölä onunnan baalanan erlerdä dä, neredä yaşardılar nogay soyları.

Burada yaşayan nogaylıların son temsilcileri sayıda 6353 insan [Сергеев А. Ногайцы на Молочных водах // Известия Таврической ученой архивной комиссии (ИТУАК) // Т. 48. Одесса, 1921; Скальковский А. А. Хронологическое обозрение истории Новороссийского края 1730–1823. Ч. 2 // Одесса, 1838. С. 126]. 1807 yılda rus öndercili tarafından erleştirildilər Bucaktan Kırma, hem dä Ekaterinoslav hem Herson guberniya dolaylarına.

“İki saat” bölgesinin üülen payı için läazım nışannamaa, ani onun gün batısı dolaylarını taa 1806–1812 yılların rus-türk cengindä kendi kontrol altına aldılar moldovan boyarları [Скальковский А. А. Болгарские колонии в Бессарабии и Новороссийском крае. Одесса, 1848. С. 16].

XVII–XVIII asirlerin Bucakta hristiannar için dokumentlerin baalantisında önemni nışannamaa, nezaman gagauzlar başladılar erleşmä Bucakta. Hesaba alarak onu, ani etnonim *gagauz* Rusiya zaabitlerin dokumentlerindä peydalanêr sade 1818 yılda, var nicä düşünmä, ani Bucakta erleşän gagauzlar sayıldılar bulgar.

A.A. Skalkovskiy, angısı “Tuna aşırısından göçmenlerin” göçmesini Bucaa hem Dnestr aşırı adları “bulgar erleşmesi”, nişannêr, ani 92 koloniyadan ya da küüdân, neredâ yaşardı göçmennâr, 89-u bulunardı nogay orduların eski erleşmelerindâ. Eski nogay erleşmelerin arasından A.Skalkovskiy sıralêr “iki saat bölgesindâ” bulunan küüleri – Eniköy, Karakurt, Kubey.

1768–1774 yılları cengin bitmesindân sora bölgedâ göçmen hem yarı göçmen insannarın siirek erleşmesi verdi kolaylık oturuşlu halklara erleşmâ kır bölgelerindâ, neredâ belli periodta taa yaşardı nogaylar. Özelliklä, A.Skalkovskiy, söyleyêr orada erleşân “Tuna aşırısından göçmennâr” için, yazardı, ani «здесь они жили спокойно и дружно среди туземных обитателей – ногайцев» [Там же. С. 15]. (“burada onnar yaşardı raat hem dostlukta erli yaşayannarın – nogayların – arasında”).

“Tuna aşırısından göçmennâr” arasında vardılar – bulgarlar, gagauzlar, urumnar, sırplar, arnautlar.

Nekadar var nicâ annamaa kaynaklardan, “Tuna aşırısından göçmennâr” grupaları erleşirdilər Prut-Dnestr derelâr arasının üülen tarafında taa 1768–1774 yılların hem 1787–1791 yılların cenklerinâ kadar. Deyelim, Bulgariyadan göçmennâr erleştilâr Volkanest küüyündâ 1732 yılda. [Mincev D. N. Bulgarii din Basarabia de sud // Din trecutul nostru, nr. 1. Sofia, 1938. P. 9].

Bucaan türk dilli hristian yaşayannarı, kimini kurardılar gagauzlar, onnarın yaşaması XVIII asirdâ tatar-nogay karışık küülerdâ onaylanêr tatar-nogay toponimikanın, büyük sayıda mikrotoponimlerin korunmasınan, angıları, türkologların bakışlarına görâ, tatar-nogay kökenni, demäk gelmâ kıpçak dilindân.

Nogay toponimikasınan baalı gagauz aydınadıcısının Mihail Çakirin meraklı statyası «Объяснение турецко-татарских названий городов и сел, деревень Пруто-Днестровской Молдавии и некоторые сохранившиеся предания, связанные с ними» (Kişinöv, 1924), neredâ avtor topladı nogay kökenni toponimika materialını, angısı korundu Besarabiyada, gagauz küülerindâ dâ: Tomaş, Haşı-Abdul, Kurçi, Kara-Kurt, Tabak, Çişmeköy, Etuliya, Kubey, Satılık-Haşı h.b. [Ay boba Mihail Çakir. Gagauzlar: istoriya,

adetlâr, dil hem din // Prut hem Dnestr aralarında moldovadakı kasabaların, komunaların, küülerin hem fermaların türk-tatar adlarının açıklamaları hem bu adlarla baalı korunmuş kimi legendalar // Chişinău. 2007. P. 134-135]. Hep bu işindâ Mihail Çakir verer nogay soyların adlarını Ecan, Orak-oglu, Orumbet-oglu, bucak kırgızları, Ocambulat-oglu, Kieli hem Keleş. Nişannayalım, ani Mihail Çakir toplardı bilgileri türlü kaynaklardan, lafedârkân ihtâr insannarla da, angıları gördülâr nogayları Bucakta taa 1812 yıla kadar.

XVI–XVIII asirlâr nogay kökenni gagauz toponimneri var büyük sayıda adlar Besarabiyanın üülen tarafında gagauzların zamandaş toponimika sistemasında. Nogay kökenni sayılêrlar küü adları: Avdarma [Авдарма. История села 1811–2011. Тирасполь, 2011. С. 74]., Baurçu, Beşalma, Haydar, Dezgincâ, Caltay, Etuliya, Kazayak, Karakurt, Kırbaalı, Kiriye-Lunga, Komrat, Kongaz, Kıpçak, Kubey [Кубей: очерки и материалы истории села Кубей–Червоноармейское в Бессарабии. Автор-сост. Сакалы М. П. Одесса. 2013. С. 45-46]., Kurçi [Булгар С. Виноградовка (Курчи). История села (1811–2011 гг.). Одесса, 2011. С. 25]., Çadır-Lunga, Çeşmäküü [Карамия М., Орган С. Чишмикей. Кишинев, 2009. С. 4]. Nogay kökenni sayılêrlar Çok-Maydan – (Karlık) hem Beşgöz (Kupkuy) küülerin alonimneri.

Butakım, türk dilli gagauzlar, annayıp tatar-nogay dilini, aldılar nogaylardan kimi toponimneri, yaşarkan bilâ Bucakta XVII–XVIII asirlerdâ da korudular büünkü vakıda kadar.

Gagauzların Bucakta erleşmâk istoriyanın üçüz yılı var, ne onaylanêr türlü istoriya dokumentlerinnân, hem bilimcilerin aaraştırmalarinnân. Bunun için rus etnografi V.A. Moşkov yazardı: «В Бессарабию гагаузы, как оказывается, пришли раньше болгар и заняли южную часть Бендерского уезда и северную – Измаильского, преимущественно в бассейне реки Ялпук. <...> Первые, одиночные переселенцы из Турции, приходили в Россию без ведома русского правительства, и потому сведений об их дальнейшей судьбе не имеется...» [Мошков В. А. Гагаузы Бендерского уезда.

Кишинев, 2004. С. 8]. (“Nică görüner, gagauzlar geldilər Besarabiyaya taa ileri bulgarlardan da erleştilär Bender uezdın üülen tarafına hem İzmail uezdın poyraz tarafına, taa çok Yalpuh derenin başında. <...> Tek başına Türkiyedän gelän ilk göçmennär gelärdilər Rusiyaya habersiz rus hükümetinä, da onuştan yok bilgilär onnarın ilerki eceli için”). Anılmış rus araştırmacısı A. Skalkovskiy da yazêr, ani Bucakta gagauzlar «жили спокойно и дружно среди туземных обитателей – ногайцев» [Скальковский А. А. Болгарские колонии в Бессарабии и Новороссийском крае. Одесса, 1848. С. 15]. (“yaşardılar raat hem dostlukta erli yaşayannarın – nogayların – arasında”).

Gagauzların yaşaması için Moldovada orta asirlerdä var bilgilär, ani Fêlçiu kasabanın dolayında var dört gagauz küüyü: «Попени, Жигэлия, Пеикани, Рэиу» [Măcriș A. Găgăuzii cred în ziua de mâine (Istoriya yapraklar). București. 2004. P. 71]. (“Popeni, Jigêliya, Peikani, Rêiu”). Gagauzların Bucakta XVII asirin sonunda – XVIII asirin başlantısında ilk kurduu erleşmelerin istoriyası pek aaz araştırıldı. Ama kimi faktlar bilinerlär. Deyelim, gagauzlar 1678 yılında kurdular Valkaneş küüyünü. Konstantinopolä yollanan Polşa elçiliin sekretarı (baştaydı İoann Glinskiy), geçip Moldova-yı Pererita-İzmail uurunda, yazdı, ani Valkaneş küüyü «хорошо расположено» (“uygun erdä bulunêr”) da onun var «плотное население» (“çok insani”) hem «богатые отары» [Булгар С. С. Страницы истории города Вулканешты. Кишинев, 2010. С. 36]. (“zengin sürüleri”). Taa bir kaynak, ani yardım eder üürenmää Valkaneşin istoriyasını - «Статистическое описание Бессарабии собственно так называемой, или Буджака...» (Akkerman, 1899), neredä var bilgilär, ani «колония Волканешт» существовала в 1703 г. [Статистическое описание Бессарабии собственно так называемой, или Буджака, с приложением генерального плана его края, составленного при гражданской съемке Бессарабии, производившей по Высочайшему повелению размежевание земель оной на участки с 1822 по 1828-й год. Аккерман, 1899. С. 504.] (“Volkaneş koloniyası yaşadı 1703 yıla kadar”).

Taa bir paalı kaynak «Bulgarii din Basarabia de sud» [Mincev D. N. Bulgarii din Basarabia de sud // Din trecutul nostru.

Sofia, 1938, № 1. P. 9]., neredä söleniler, ani 1732 yılda göçmennär Bulgariyadan erleştilär Volkaneş küüyündä. Moldovan araştırmacısı D. Haydarlı yazêr: «Насколько позволяют судить источники, группы «задунайских переселенцев» селились на юге Пруто-Днестровского междуречья и до русско-турецких войн 1768–1774 г. и 1787–1791 г. Что же касается их миграций в эти края дисперсным или, если угодно, частным порядком, то они естественным образом происходили и до того, вписываясь в контекст диффузных миграционных движений населения в Юго-Восточной Европе на протяжении значительных временных периодов» [Хайдарлы Д. Юг Пруто-Днестровского междуречья в XVII – начале XIX вв.: этномиграционные аспекты // Курсом развивающейся Молдовы. Т. 2. Москва, 2007. С. 488].

(“Nekadar var nică annamaa kaynaklardan, “Tuna aşırısından göçmennär” grupaları erleşärdilər Prut-Dnestr derelär arasının üülen tarafında taa 1768–1774 yılların hem 1787–1791 yılların cenklerinä kadar. Onnarın göçmeleri bu taraflara daanık şekildä ya da özel formada geçärdilər bu vakıdadan da barabar türlü vakit etaplarında Üülen-Gün duusu Evropada geçän daanık insan akıntılarının”).

Kendi kiyadında «История гагаузов Бессарабии» Mihail Çakir yazardı: «...в уезде Лапушна, и здесь на землях Балуша гагаузы (в 1770 г.) создали две колонии, два села: Чадыр и Орак, где построили две церкви. Балуш переселил несколько групп гагаузов на другие свои земли вдоль реки Сирет. <...> Когда гагаузы ушли из старого Чадыра и Орака, на их месте поселились молдаване. По примеру Балуша поступали и другие бояре, которые принимали гагаузов для поселения в своих имениях, находящихся на берегах Дуная. И даже татарские беи и бояре сдавали свои имения гагаузам на обработку, так как гагаузы хорошо выполняли работу и выплачивали боярам хорошую джмму (часть дохода)» [Чакир М. История гагаузов Бессарабии // Страницы истории и литературы гагаузов XIX – нач. XX вв./ Сост. С. С. Булгар. Кишинев, 2005. С. 96].

(“... Lapuşna uezdında hem burada Baluşun topraklarında gagauzlar (1170 y.)

kurdular iki koloniyayı, iki küüyü: Çadır hem Orak, neredä düzdülär iki klisä. Baluş erleşirdi birkaç gagauz grupasını başka kendi topraklarına Siret derenin boyunda. <...> Ačan gagauzlar gittilər eski Çadırdan hem Oraktan, orada erleştilär moldovannar. Baluş gibi yapardı başka da boyarlar, angıları kabledärdilär gagauzları yaşamaa kendi yurtluklarında Tunanın kenarlarında. Hem tatar beyleri hem boyarları da verärdilär gagauzlara kendi erlerini işlemää, neçinki gagauzlar islää işlärdilär hem ödärdilär boyarlara büük diymayı (gelir payını”).

Mihail Çakir söleer, ani gördü dokumentleri, angılarını gagauzlara verdilər moldovan boyarları, açan onnar erleşärdilär Bucakta: «Дед Николай Касым из Авдармы показал мне доверенность, которая была выдана авдарминским логофетным боярином Балушем, когда они в 1820 покинули имение Балуша Орак, где прожили около 50 лет ...» [Там же. С. 93]. (“Dädu Nikolay Kasım Avdarma küüyündän gösterdi bana vekil kiyadını, angısını verdi ona avdarmalı

logofet boyarı Baluş, açan o 1820 yılda braktı Baluşun Orak yurtluunu, neredä yaşadı yakın 50 yıl...”). Etnograf V.A. Moşkov, angısı geldi gagauzların erlerinä XIX asirin sonunda, yazdı legendaları onnarın göçmesi için Balkannardan Besarabiyaya [Мошков В.А. Гагаузы Бендерского уезда (Этнографические очерки и материалы). Кишинев, 2004. С. 6].

XIX-XX asirlerdä Besarabiya gagauzları ilkin Rus imperiyanın içindä, sora da Sovet Birliinnän bilä geçtilär büük hem zor soşial-ekonomika, kultura hem politika ilerlemäk yolunu, ne getirdi millet bilinçliin gelişmesinä, angısı taa sora geçti millet kendini belirlemäk savaşa. Butakım, biz inanêrız, ani türk kökenni hem hristian inannı gagauz halkın oldu istoriya şansı korumaa kendini, nicä ayırı halk Bucak kırında XX asirin sonunda, kurmaa kendi devletliini Moldova Respublikasında teritorial hem politika avtonomiyası formasında. Bu eni soşial-filosofiya bakışında gagauz halkı istoriyasının oldu insannık üzü. Başka laflan, Evropada gagauzlar oldular taa bir baamsız halk avtonomiya formasında devlet düzeninnän.

Literatura

- Атанасов, Г. (2009). *Добруджанското деспотство*. Велико Търново: Фабер.
- Беляева, С. и др. (2019). *Огузы на рубежах южной Руси*. Киев: Институт востоковедения им. А. Е. Крымского НАН Украины.
- Божилов, И., Гюзелев, В. (2004) *История на Добруджа. Т. 2. Средновековие*. Велико Търново: Фабер, 2004. С. 376.
- Булгар, С. (2010). *Страницы истории города Вулканешты*. Кишинев: “Tipogr. Centrală”.
- Булгар, С. (2011). *Виноградовка (Курчи). История села (1811–2011 гг.)*. Одесса: «ВМВ».
- Булгар, С. (2019а). *Кодекс чести гагауза – правила жизни, основанные на обычаях и древних культурных традициях народа = Gagauz namuz kodeksi – halkın adetlerinä görä yaşamak kuralları*. Chişinău: “Tipogr. Centrală”.
- Булгар, С., Константинова, И. (2019б). *Гагаузские школы в Молдавской ССР в 1957-1961 гг.: история и документы*. Chişinău: “Tipogr. Centrală”.
- Булгар, С. (2021). *Андрей Галацан – политический деятель Бессарабии. Комратская Республика 1906 года = Andrey Galaţan – Besarabiya politika öndericisi. Komrat Respublikası 1906-cı yıl*. Chişinău: Tipografia “Foxtrot S.R.L.”
- Булгар, С. (2022). *По следам экспедиции В. А. Мошкова к гагаузам на Балканы в 1903 году*. Комрат: Б.и.
- Велков, В., Божилов, И., Димитров, С. и др. (1986). *Кратка история на Добруджа*. Варна: «Георги Бакалов».
- Димитров, С., Жечев, Н., Тонев, В. (1988). *История на Добруджа. Т. 3*. София: Издательство на Българската Академия на науките.
- Казмалы, И.М. (2011). *Авдарма. История села 1811–2011*. Тирасполь: „Serebia” SRL.
- Карамия, М., Орган, С. (2009). *Чишмикёй*. Кишинев: «Serebia» SRL.
- Козлов, С.А. (2012). *Византийцы и тюркоязычные кочевники Восточной Европы в конце IX – начале XIII века в византийской нарративной традиции*. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Тюмень.
- Кубей: очерки и материалы истории села Кубей–Червоноармейское в Бессарабии* /Автор-сост. Сакалы М. П. Одесса: Старый сад, 2013.
- Макарова, И.Ф. (Без даты). *Структура самоидентификации православных болгар в XV – середине XVIII вв.* <https://cyberleninka.ru/article/n/struktura-samoidentifikatsii-pravoslavnyh-bolgar-v-xv-seredine-xviii-vv> (дата обращения: 09.08.2022)
- Мошков, В.А. (2004). *Гагаузы Бендерского уезда (Этнографические очерки и материалы)*. Кишинев: Б.и.
- Середа, А. (2009). *Силистренко-Очаковскийят еялет през XVIII – нач. на XIX в. София: Дио Мира.*

- Сергеев, А. (1921). *Ногайцы на Молочных водах* // Известия Таврической ученой архивной комиссии (ИТУАК). Т. 48. Одесса.
- Скальковский, А.А. (1838). *Хронологическое обозрение истории Новороссийского края 1730–1823*. Ч. 2. Одесса: печ. в Гор. Тип.
- Скальковский, А.А. (1848). *Болгарские колонии в Бессарабии и Новороссийском крае*. Одесса: Тип. Т. Неймана и К°.
- Статистическое описание Бессарабии собственно так называемой, или Буджака, с приложением генерального плана его края, составленного при гражданской съемке Бессарабии, производившей по Высочайшему повелению размежевание земель оной на участки с 1822 по 1828-й год*. Аккерман: Аккерм. Земство, 1899.
- Павел Флоренский / Сост. и общ. ред. игумена Андроника (А.С. Трубачева), П.В. Флоренского, М.С. Трубачевой. В 4-х тт. Т. 3 (2). Москва: Мысль, 2000.
- Хайдарлы, Д. (2007). *Юг Пруто-Днестровского междуречья в XVII – начале XIX вв.: этномиграционные аспекты* // Курсом развивающейся Молдовы. Т. 2. Москва: «Старый сад». С. 480-496.
- Чакир, М. (2005). *История гагаузов Бессарабии* // Страницы истории и литературы гагаузов XIX – нач. XX вв./ Сост. С. С. Булгар. Кишинев: Pontos.
- Ay boba Mihail Çakir. (2007). *Pрут hem Dnestr aralarında moldovadaki kasabaların, komunaların, küülerin hem fermaların türk-tatar adlarının açıklamaları hem bu adlarla baalı korunmuş kimi legendalar* // Gagauzlar: istoriya, adetlar, dil hem din. Chişinău: Pontos.
- Barkan, Ö. L. (1983). *Caractère religieux et caractère séculier des institutions ottomanes. – Contributions à l'histoire économique et sociale de l'Empire ottoman*. Louvain. О делах христиан, которые велись в мусульманских судах.
- Bulgar, S. (2003). *XX-ci asirin ilk payı gagauzların istoriyası* // Sabaa Yıldızı. 2003. No 23. S. 32-33.
- Bulgar, S. (2018). *Anılmış gagauz yazıcısı Dmitriy Kara Çoban = Выдающийся гагаузский писатель Дмитрий Кара Чобан. 1933-1986***. Комрат: Б.и.
- Bulgar, S. (2021a). *Gagauzların istoriyası orta asirlerden büünkü günä kadar. Birinci pay*. Komrat: Научно-исследовательский центр Гагаузии.
- Bulgar, S. (2021b). *Türkiyâ Cumhuriyeti hem gagauzlar xx-ci asirin 30-cu yıllarında*. Komrat: Gagauziya aadına Bilim-aaraştırma merkezi.
- Bulgar, S. (2022). *Dionis Tanasoglu – yazıcı hem dramaturg. = Дионис Танасоглу – писатель и драматург*. Комрат: Научно-исследовательский центр Гагаузии.
- Cahen, Cl. Dhimmi. (1961). *The Encyclopaedia of Islam. 2-nd ed. Vol. 2*. Leiden, facs. 26. С. 227-231.
- Seachir, M. (1934). *Besarabiealâ gagauzlarân istorieasâ*. Chişinău: Tiparul moldovenesc.
- Cebeci, Ahmet. (2000). *1597 (H. 1006) tarihli Akkerman mufassal tahririne göre XVI. Yüzyılda gagauzların kullandığı kişi ad ve soyadları* // «Sabaa Yıldızı». 2000. No 13.
- Documente turceşti privind istoria României. Vol. I. 1455-1774*. Ed. Mustafa. A. Mehmed. Bucureşti: „Academiei Republicii Socialiste România”. 1976. P. 270-285.
- Măcriş, A. (2004). *Găgăuzii cred în ziua de mâine (Istoria yapraklar)*. Bucureşti: Agerpress Typo.
- Mincev, D. N. (1938). *Bulgarii din Basarabia de sud* // Din trecutul nostru, nr. 1. Sofia.
- Năstase, Gh. (1932). *«Hotarul lui Halil paşa» şi «cele 2 ceasuri»* // Buletinul societăţii române regale de geografie. Vol. L (1931). Chişinău. P. 208-214.
- Scheel, H. (1943). *Die Staatsrechtliche Stellung der ökumenischen Kirchenfürsten in der alten Türkei*. Berlin: Berlag der Akademie der Wissenschaften, 1943.

Vitaliy BOYKOV

Bölüm Editörü

*Moldova devlet universiteti doktorantı,
Gagauziya M.V. Maruneviç adına BAM bilim sekretarı*

BESARABIYA PERİODUNDA GAGAUZ HALKININ İSTORİYASINDA ETNİKA HEM DİN KİMNİİN ÖNEMİ HEM ÖZELLİKLERİ İÇİN

Büün en açık hem dooru annamak, kim o gagauzlar, budur: *Gagauzlar – adetçä hristiannı kullanan türk halkı.*

Gagauz halkının, halk gibi, ilerlemäk hem kurulmak istoriyasında etnika hem dik kimniin faktorları her zaman bulunêrlar ilk erdä da onnar devamnı. Buna gösterer en anılmış hem sık kullanan işlär hem statistika bilgileri XIX-XX asirlerä görä. Büün dä bu iki kimnik soyun var önemni hem birleşmäk rolu zamandaş gagauzların yaşamasında, belli ederlär cümnedä etno-soşial hem etno-kultura proşeslerin uuruunu hem karakterini.

Gagauz halkının, halk gibi, evolütiya hem oluşmak proşesin son etapı geler Besarabiya perioduna da başlêr XVIII asirin sonunda – XIX asirin başlantısında. Bu vakit geçer gagauzların çetinnenmesi Bucakta da biter Gagauziyada çoyu zamandaş erleşmelerin hem ortodoks kliselerin oluşması. Bu zaman, açan binnän Tuna aşırısından göçmen aylesi – zamandaş Bucak gagauzların dedeleri, göçerlär Besarabiyanın üülen taraflarına, neredä yaşêr adetçä pravoslav tradişiyaları, kurarak burada gagauz gen fondunu. Gagauz halkının

istoriyasında bu period şindi dä ilerleer.

Lääzım nışannamaa, ani gagauzların dedeleri kabletilär hristiannı taa Balkannarda, girmedään Osman imperiyasına, hem dä onu, ani gagauzlar – diil tek etnika türk dilli cümnesi, kim kullanêr hristiannı. Bölä cümnelerä girerlär tatar-kräşennar, sekuilar, çuvaşlar, yakutlar hem başkaları. Ama şüpesiz, gagauzlarda bu fenomen önemniydi onnarın millet belirlemesinde. Büün dä gagauzlar kimniin temel komponentleri kalêrlar gagauz dili hem hristian dini, angıları kurêrlar kultura kodun temelini.

İnsanın sakral-din hem zaplı çeketmesindä denklik problemanın var dialektik karakteri. O izleer cümneyi o vakıttan, açan insan ilk kerä savaştı annmaa ne o? ya da kim o? İnsanın denemesi tanımaa kendini, nicä ortamın ya da material dünnenin payı, getirdi bilimin peydalanmasına, denemäk sä tanımaa kendini sakral ya da natura olayların tarafından getirdi istoriyada dinnerin hem kultların peydalanmasına. İltän o dinsiz kultlardı, angıları kanıtlanardılar insanın yalan bilim, sora da bilim annamaklarınan kendisi için hem

ortam için, ne düzennärdi insanın ilişkilerini dolay dünnäylän.

Vakit gidärdi, insan tivilizaşiyası da ilerlärdi. Gelişärdi din-sakral konteptiyaları – zorlaşardılar hem universal olardılar. Sonuç gibi, üstün eri dünnedä aldılar şindi islää bilinän hem geniş yayılı dünnä dinneri: Hristiannık, İslam, İnduizma hem başkaları, angıların var milionnan inannarı dünnenin herbir köşesindä hem angıları çok etkilerlä cümnä hem millet mentalitetin oluşmasını.

Da bu gerçektän önemni. Devletliin genezis proşeslerin önündä durardılar din-kult inanmakları hem adetleri, da koruyardılar onun yaşamak becermeklerini. Bir dä bilinän tivilizaşiya ya da devlet düzeni yaşamadı taa çok dindän ya da kulttan, ani vardı ondan ileri, angıları diişip gelişärdilär. Ölä Vizantiya imperiyası, en çok yaşayan imperiya, angısı kuruldu hristiannın başlantısında da temellenärdi ona kaaviletmää hem korumaa deyni devletlii, yaşadı bindän zeedä yıl da kaybeldi. Makar ki ortodoks dini, angısı Vizantiyada ofiştaldı (IV asirdän) hem üstündä, büün dä dünnä dinnerin birisidir.

Yukarda açıklanmışın kanıtlanması var nicä olsun herbir istoriyada bilinän devlet düzenin genesis hem evolüştia örnää. Şindi yaşayan hem artık kaybelmiş soşial-politika forması kuruldı hem ilerlärdi nesoysa dinin ya da ideologiya kultun temelindä. Eterli olacek getirmää aklımıza bu devletlerin kurulmak istoriyasını: Eski Egipet, Mesopotamiya, İzrail, Franklar krallı, Osman Portası, Arab halifatu, Moldova beylii h.b. Onnarın var tek birtürlü özelli – devletliin kurulmak hem etnosların kendini belirlemäk proşeslerin temelindä durêrlar ideologiya-kult belirlemäk printipleri. Bu açıklêêr kult izmetçilerin üüşek soşial statusunu herbir devlet düzeninde – nicä eski tivilizaşiyalarda, ölä dä zamandaş, din hem cümnä, devlet düzenlerinde.

Ayrı kalmêêr gagauz halkının da genezis hem evolüştia proşesleri. Gagauz halkının var çok asirlik istoriyası hem çok türlü peydalanmak versiyası. Mihail Gubogloya görä zamandaş istoriografiyada var 17 versiya gagauzların peydalanması için [Губогло 2006: сс.206-331]. Meraklı, ani herbir versiyada var gagauzların hristian inanı hem herbir versiya nişannêêr, ani

bu pek önemni gagauz halkının istoriyası hem etnogenez proşesi için. İstoriya bilimlerinde doktor Elizaveta Kvilinkova da kendi işlerinde söleer ortodoksluk için nicä gagauz etnikanın «özü» için [Квилинкова 2013: сс.183-184].

Aaraştırmacıların çoyu sayêrlar, ani gagauzlar kabletilär hristiannı taa Balkannarda, taa orayı gelmedään osmannar. Osman vakıdı hristiannık olêr etnosları ayıran faktor, ayırarak gagauzları dilä görä hısım türk-osmannardan hem balkan türklereindän [Голанд, Никогло 2020: с.88].

1870 yılda Odesa universiteti profesoru D.Grigoroviç nişannadı, ani gagauzlar – kumannarın (polovtıların) ardıçları, angıları erleştilär Bulgariyada XI-XII asirlerde, orada da kabletilär hristiannı [Булгар 2006: с.38]. Bölä o çekti dikkatı gagauzların din belirlemesine hem bunun önemine onnarın ilerki evolüştia hem din-kultura ayırılmasına musulman dünnenin türk halklarından. Etnografin Valentin Moşkovun da lafları göstererlä, nekadar bu tendentiya önemni gagauz etnosun ilerlemesi için: «... зависимость гагаузов от их соседей в столь важном деле, как религия, повела за собою внутренние неурядицы в среде их, ... гагаузы в османский период проявили себя как истинные христиане, которые остались верны своей вере» («... ölä önemni iştä, nicä din, gagauzların baalı komşu halklardan getirdi iç kavgalarına, ... osman vakıdı gagauzlar gösterdilär kendini gerçek hristian da atılmadılar kendi inanından») [Мошков 2004: с.55].

Her bu bakışını ilerki deyimde açıklêêr gagauz aydınadıcısı Mihail Çakir: «... Прeжние гагаузы дали клятву, что они всегда будут православными христианами. Теперешние гагаузы не должны нарушать отцовскую веру...» («... Eski gagauzlar emin ettilär, ani her zaman hristian olaceklar. Şindiki gagauzlar diil lääzım atılsınar boba inanından...») [Ceachir 1934a: сс.21-28].

İleri dä istoriklär hem gagauzologiya araştırmacıları önemni erä koyardılar gagauz halkının evolüştia istoriyasında ortodoksluk faktorunu. Ancak, büün dä bu problema açık, sonadan araştırlmamış. Var nicä sölemää, ani gagauzlar bulunêrlar etnika belirlemenin başında, da artık besarabiya periodunda sayêrlar

kendilerini ortodoks hristiannar. Onnar bütün dä ölä kalêrlar. Bunu göstererlär gagauz halkının istoriyası, kulturası hem adetleri uurunda çoyu bilim-aaraştırma işlerin avtorları.

Gagauz halkının etnogenez hem kendini belirlemäk proşesi, nicä dä başka halkın etnogenez hem kendini belirlemäk proşesi, zordur, uzundur hem çok taraflıdır. Ama ortodoks dinni türk dilli gagauzlar için dil hem din kalêrlar temel ayırıcı nişannar gibi [Голанд, Никогло 2020: с.88].

Gagauzlar geçtilär uzun hem zor yolu türk soyların birleşmesindän eni Vatanın hem teritorial bölgenin kurmasına kadar başka ortodoks halkın, moldovannarın, devletindä. Hep zordu Gagauziya (Gagauz Eri) Avtonom-teritorial bölgesindä üstün dinin, ortodoks hristiannın, yolu. Bu proşelär geçtilär üzlärlän yılların içindä da uydular Besarabiya periodunna, angısı kaplêr XIX asirin çeketmesini büünkü günnerä kadar.

İlk ortodoks kliseleri Bucakta peydalanêrlar sade XVIII asirin ikinci payında – XIX asirin ilk payında. Bu uydu Tuna aşırısından göçmenlerin Besarabianın üülen tarafına gelmesinnän: ondan sora nicä Besarabiya girdi Rusiyaya, rus kuvvetleri çardılar bu topraklara bir dinni insannarı, verip onnara türlü ayrıcalıkları.

Gagauz halkı – unikal bir halk. Türk dilli hem ortodoks dinni olarak, gagauz kolonistleri köprü gibi çıktılar gün batısı hem gün duusu kulturaların arasında, angılarını taşıyardılar o zamannar Bucakta yaşayan insannar. Bu durum oldu önemni bölgenin hem gagauz halkının gelişmesindä.

Bakılan faktorların büüktü rolu Bucak toprakların çiftçilik benimsemesindä, neredä XVIII asirin ikinci payında – XIX asirin ilk payında yaşaardı türk dilli halklar, taa çok nogaylar. Bu koşullarda gagauzlar birleştirdilär Besarabianın üülen tarafında olan iki farklı dini hem kulturayı – ail-hayvancılık (musulmannar) hem oturuşlu-çiftçilik (hristiannar). Gagauzlar yakındılar Bucaan türk dilli halklarına kultura-dil tarafından, ama yakındılar hristiannara da. Sonuçta, Gagauziya (Gagauz eri) ATB-da ortodoksluun oluşması doorudan baalydı Tuna aşırısından göçmenlerin, özelliklä gagauzların, gelmesinnän.

Tuna aşırısından göçmennär, bulgarlar hem gagauzlar, hristian olup, geldii erdä ilkin yapardılar kliseyi. Vakıt küüyün kurulmasından klisenin yapılmasından kurardı bir yıldan beş yıldan, ne baalydı küü yaşayannarın sayısına hem zenginniinä. Ama kolonistlerin yoksa kolayı hemen düzmää kliseyi, onnar gezärdilär en yakın kliseyâ taa düzmeyincä onu kendi erleşmesindä. Kimi kerä bir din adamı geçirärdi slujbaları birkaç küüyün insannarı için.

Gagauziya erlerindä ilk ortodoks kliseleri yapıldılar pardıdan ya da odundan, pek siirek taş temelindä. Bunu var nicä görmää Gagauziyada Moldova metropoliyası Komrat-Kauleparhiyanınbukliselerindä siirek korunmuş aaraştırmalardan hem yazılı materiallardan: Arhistratig Mihail klisesi Avdarma küüyündä; Ay Troița klisesi Kongaz küüyündä; Ay İspas klisesi Çok-Maydan küüyündä h.b.

Doldurêr bu kartınayı o vakıdın ofițial-istoriya belgesi. Tıparlanmış bilgilerä görä Besarabiyada XX asirin çeketmesindä kliselerin durumu için belli, ani hepsi kliselär kendi inancı insannarınna girärdilär türlü uezdlara hem bölgelerä, angılarına ozaman pay olardı Besarabiya guberniyası. Bütün Gagauziya ATB-ya girän erleşmelär hem ortodoks kliseleri bölünärdilär butakım:

Akkerman uezdi, 3-ü Bölgä – Kıpçak k.;
İzmail uezdi, 2-i Bölgä – Valkaneş, Çeşmäküü, Etuliya küüleri;
İzmail uezdi, 4-ü Bölgä – Kırbaalı k.;
Bender uezdi, 2-i Bölgä – Tomay k.;
Bender uezdi, 3-ü Bölgä – Avdarma, Baurçu, Beşalma, Beşgöz, Haydar, Dezgincä, Caltay, Kazayak, Kiriyet-Lunga, Kirsovo, Komrat, Kongaz, Ferapontyevka, Çadır-Lunga, Çok-Maydan küüleri [Бойков, Константинова 2018: с.15].

XIX asirin 30-uncu yıllarında tarafın administratıyası geçirdi olaylar sırasını, angıları yardım ettilär Besarabiya üülen tarafında Tuna aşırısından göçmenlerin erleşmelerindä kurmaa ortodoks kultu yapılarını. Sonuçta, zamandaş Gagauziya erindä XIX asirin ikinci payında may yoktu klisä pardıdan. Onnarın erinä kaldırılêr biyaz taştan kliselär, angıları bütün dä var avtonomiyada. Taman bu vakıt kaldırıldı ortodoks kliselerin büük payı. Hep bu zaman kuruldu Gagauziya (Gagauz Eri) ATB erlerindä

erleşmelerin çoyu.

Bu period için statistika verilerin hem istoriya bilgilerin analizi verer kolaylık saymaa, ani Tuna aşırısından göçmennär, bulgarlar hem gagauzlar, en çok etkiledilär ortodoksluun hem ortodoks klisenin oluşmasını bölgedä. XIX asirin ikinci payında kalmadıydı may bir dä kolonist erleşmesi, Bucakta gagauzların hem bulgarların dedeleri, neredä yoktu ortodoks klisesi.

Büün 24 erleşmedä çalışêr 33 ortodoks klisesi, angıları girerlär Moskva patriarhiyası Moldova metropoliyası Kaul-Komrat eparhiyası Komrat blagoçiniyasına hem 2 karı ortodoks manastırı [Бойков, Константинова 2018: сс.246-252]. Komrat hem Çadır-Lunga munişpiyalarında hem Gagauziyanın başka erleşmelerindä işleer birkaç ortodoks hramı. Sade Rus Kiseliyası hem Kırbaalı küülerindä yok kliselär, ama insannara slujba geçirer komşu küülerin din adamnarı.

Zor belli etmää hristiannın maanasını gagauz halkın ecelindä. XVIII asirdän, XIX asirin uzunnuunda klisä-ortodoks strukturaları gagauz halkı için tamannardılar kultura-aydınnatmak, din hem administrativ merkezlerin rolunu. Ama bütündän läüzim incelemää hristiannı kabletmäk istoriyasını hem Gagauziyada ortodoks kliselär institutların evolüşiyasını.

Büün dä bilimcilerin arasında yok bir bakış onun için, nezaman hem neredä gagauzlar oldular ortodoks hristiannarı. Bilimcilerin çoyu sayêr, ani gagauzlar kabletilär hristiannı Balkannarda, erkenki orta asirlerdä. Hep bu vakıt var nicä işitmää, ani gagauzlar hristiannı kabletilär Balkannardan öncä türk halklar aylenin azası olarak büyük Türanda. Bunu taa läüzim annamaa. Ama belli bir – gagauz halkının yaşamasında hristiannık kaplêr büyük eri.

Taa läüzim nişannamaa, ani yıllarlan klisä institutların soşial-kultura hem istoriya maanası Gagauz cümnesindä aazaldı, Sovet Birlii vakıdı sa heptän düştü – Moldovada hem Gagauziyada ortodoks kliselerinä verildi büyük zarar, angısı duyulêr büün dä [Пассар 2009: сс.306-307]. Sovet Birliinä kadar bölgedä olan kliselerdän kaldı sade ikisi: Çok-Maydanda Ay İspas klisesi hem Kongazda Ay Troiça klisesi.

Ancak, geçän asirin 80-inci yıllarda Moldova Respublikasında hem Gagauziyada ortodoksluk hem ortodoks klisä kurumu birdän kalkınêr. Son birkaç yılında avtonomiyada başlêr kendi işini onnarlan Sovet Birlii vakıdında çalışmayan klisä hem düzüler enileri. Eni ortodoks kliseleri yapılar Komrat, Çadır munişpiyalarında, Svetliy, Bucak, Kırçak, Kongazçık, Kotovskoe küülerindä [Бойков, Константинова 2018: сс.246-252]. Bu taa bir kerä gösterer hristiannın hem sakral-kultura adetlerin önemini gagauzlar için.

Avtonomiyanın may hepsi erleşmelerindä var çalışan ortodoks kliseleri. Nicä bölgä, ölä respublika uurunda da cümnä hem devlet meraklanêr hristian dinin hem hristian klisenin rolunnan soşial proşeslerindä. Buna kanıt olêr ilerki faktlar:

- 1996 yılda kabledildi Gagauziya (Gagauz Eri) Ödüllär için kanonu, nereyi avtonomiyanın önemni ödüllär listesinä girdi Çakir Ordeni – moldovan hem gagauz halkının aydınnadıcısı, popaz;
- 1997 yılda çıkêr MR saalık korumak ministrunun izini medişina-ilaçlamak kurumlarında açmaa dua içerlerini hem çannıkları;
- 2007 yılda MR Parlamenti kableder Kanonu №125 «Namuz, fikir hem din serbestlii için», bu kanonun №212 statyasına görä respublikanın erleşmelerindä, neredä var ortodoks kliseleri hem toplulukları, kutlanılêrlar hram yortuları, Hram Günü dä sayılêr izin günü;
- 2009 yılda Gagauziya (Gagauz Eri) ATB önderlii ofişial hem halklar arası uurunda teklif etti büyük bilim-kultura akşiyasını, angısı adalı Gagauz halkının kendini belirlemäk hem hristiannık temasına;
- 2010 yılda yazın Moldova Respublikası hükümeti hem bölgä kuvetleri kablederlär cümnenin ruh uurunu hem kultasını karlıdirmaa kararları. Kararlandı fakultativ gibi götürmää Allah lafını MR hem Gagauziya (Gagauz Eri) ATB-nin üretim kurumlarında;
- 2011 yılın oktabri ayında Moldovaya geldi Moskva hem tüm Rusiya Patriarhı Aleksey. O läüzimdi gelsin Gagauziyaya da, ama bu iş tamannamadı;

- 2000 yıllarda tiparlanêr bilim hem bilim-aydınlatmak işleri, angıları adalı MR hem Gagauziya (Gagauz Eri) ATB-sindä ortodoks-klisä institutların ilerlemäk istoriyasına, yıl-yıldan onnarın sayısı büüyêr;
- 2000 yıllarda yayınnanêr klisä-cümnä hem cümnä sıraların barabar geçirilmesi. Onnarın uuru – bilim-aydınlatmak hem bilim-kultura. Gagauziyada o M.Çakir adına Genel Üretim Ortodoks Okumakları, angıları geçirilerlär her iki yıl da artık etiştîlär halklar arası bilim-praktika konferentiya uuruna;
- 2021 yıl avtonomiyada bildirildi, nicä Mihail Çakirin – aydınlatıcı hem protoierey - Yılı;
- Kimi erleşmelerdä yapılar eni kliselär: Çadır-Lungada, Kıpçakta, Valkaneştä, Kongazçıkta hem Kırbaalıda;
- Avtonomiyanın may herbir kliselerin yanında işleer Din şkolaları, neredä ürenerlär ortodoks moralin temellerini hem Bibliya sözünü. ...

Korumaa deyni gagauz halkının sakral-kultura mirasını, geniş bakılêrlar Hederlez hem Kasım halk yortuları, angıları kalendara görä düşerlär Ay Görgi hem Ay Dimitri günnerinä. Bu iki yortu toplêr bireri eski göçmäk hem eni oturuşlu yaşamanın elementlerini da göstererlär kır işlerin çeketmesini – may ayın 6-sında, hem onnarın bitmesini – kasım ayın 7-sindä. Avtonomiyada bu günnär – izin yortu günneridir.

Aşaada vereriz bölgä hem tüm millet uurunda cümnedä hristian inanın kaavilenmesinä doorudulu kimi teklifleri. Çoyu tekliflerin var bilim-kultura uuru hem proekt karakteri. Kimi proektlär hem tekliflär artık gerçekleştirildi, kimileri sä taa işleerlär. Deyelim, Gagauziya M.V. Maruneviç adına Bilim-araştırma merkezi barabar Komrat blagoçiniyasınan tamannêr bir sıra bilim-kultura hem gumanitar proektini, angıları doorudulu gagauz halkının kultura-istoriya hem sakral mirasının hem adetlerin incelenmesinä, korunmasına hem yayınnanmasına. Kimi proektlär artık tamannandı, araştırmalar hem işbirlii sonuçları da tiparlandılar. Onnarın arasında:

- «Гагаузия православная» bilim-

informațiya katalogu, nereyi girdi informațiya avtonomiyanın hepsi ortodoks kliseleri için;

- «Литургические тексты Иоана Златоуста» (“İoan Altın aazlının liturgiya tekstleri”) basımına yapıldı adaptațiya gagauz dilinin kurallarına görä da o enidän tiparlandı. İlk bu tekstleri çevirdi gagauz dilinä Mihail Çakir;

- «Гагаузия православная» 12 video lekțiiyası, neredä annadılêr avtonomiyada işleyän ortodoks kliselerin istoriyası hem gelişmesi için;

- «Традиционный православный песенный фольклор гагаузов» basımı, angısının sonucu oldu bu kıyat.

Hepsi tamannandı son 4 yılında.

Hepsi yukarda sölenmiş belli eder hristiannın büyük önemini gagauz halkının ilerlemäk istoriyasında. Da büünkü gün da bu faktor pek önemni gagauz halkının hem bütün bölgä yaşayannarın evolütiya proteslerinde.

Şindi Gagauziya (Gagauz Eri) ATB yaşayannarın sade bir proenti sayêr kendisini ateist ya da girer başka din bölüklerinä. Kalanı sayêrlar kendilerini ortodoks örneenä görä Hristosun ürenericileri hem tarafçıları [Бойков, Константинова, 2018: сс.11], bölgenin istoriyası da gösterer, ani erli soşial-kultura ortamında bu adetlär sıkı bakılêrlar. Statistika verileri da bunu göstererlär. Ölä, 2004 yılın kayıdına görä 93,02% gagauz sayêrlar kendini hristian [Recensămîntul 2004].

Yok nicä sölämemää Komrat blagoçiniyasının zamandaş klisä temsilcileri için. Zamandaş ortodoks din adamı – aktiv vatandaş bakışlarınnan cümnä azası, angısı koruyêr hem yayinnêr adetçä üüsek moral kıymetlerini. Gagauziya ortodoks kliselerin din adamları diil sade üüredicilär, ama örnek tä kendi klisecelerinä, neçinki onnar adetçä aylelerin bobaları, neredä bakılêr 4 uşaktan 14 uşaadan. Anaların-bobaların hem uşakların yolu adetçä aylä hem sakral-moral (ortodoks) kıymetlerinä verer ii sonucu.

Ortodoksluk ilk baştan hem bütün istoriya vakıdında da koruyardı hem koruyêr da adetçä aylä institutlarını. Gagauzlar büün da kullanêrlar hem ileri dooru da götürerlär hristiannı. Hristiannın büün da var büyük rolü gagauzların yaşamasında.

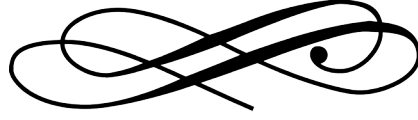

Elinizdä tuttuunuz işinizin neeti taa yakın tanıştıрмаa okuyucuları gagauz halkınnan hem onun unikal kultura-istoriya mirasınnan. Bu basımın yardımınnan Sizin olacek kolayınız tanışmaa adetçä gagauz kulturanın bir tarafınnan – bizim günnerä kadar korunmuş gagauzların

hristian türkü folklorunnan. Onnar toplanıldı Sizin için Bucak alannarından, Gagauziyanın herbir köşeciindän, ki yakınnaştırmaa bu gözäl erlerä hem onnarın yaşayannarına - gagauzlara. İi hem meraklı okumaklar, paalı okuyucu!

Literatura

- Бойков, В., Константинова И. (2018). Гагаузия православная, Кишинев.
- Булгар, С. (2006). История и культура гагаузов. Кишинёв.
- Голант, Н., Никогло, Д. (2020). Представления гагаузов о своей религиозной принадлежности. В: Revista de etnologie si culturologie. Кишинев, сс. 87-99.
- Губогло М. (2006). О религиозной (ли) идентичности. В: Курсом изменяющейся Молдовы, сс.206-231.
- Квилинкова, Е. (2013). Православие – стержень гагаузской этничности. Кишинев.
- Мошков, В. (2004). Гагаузы Бендерского уезда (этнографические очерки и материалы). Кишинев.
- Пассат, В. (2009). Православие в Молдавии. Т.1-2. Москва.
- Seachir, M. (1934a). Religiozitatea găgăuzilor. В: Viața Basarabiei. Chisinau, nr. 3, p. 21-28.
- Recensămîntul (2004). <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=295&id=2234>

Açan bitkiyâ gelecek dünnânın fena işleri

Açan bitkiyâ gelecek dünnânın fâna işleri,
Da ozman açılcek herkezin da ettikleri.
Tez bu gün geçecek, geçecek da o şafklı gün gelecek Hristozdan.
Dostum, sän, dostum, sän näända olucan?
Deniz kenara atıcek buulan cannar içinä,
Cendem da o Straşnıy suda uuradıcek ölüleri.
Tez bu gün geçecek, geçecek da o şafklı gün gelecek Hristozdan,
Dostum, sän, dostum, sän näända olucan?
Günah kihatlarına görä sud kesilecek onnara,
Da ozaman günahkerlär hiç yok näänı saklansınar.
Tez bu gün geçecek, geçecek da o şafklı gün gelecek Hristozdan,
Dostum, sän, dostum, sän näända olucan?
Hem kim pakayit olmarsa, ateş denizä atılcek,
Er-gök ozaman yanacek, näänı günahker kaçıcek.
Tez bu gün geçecek, geçecek da o şafklı gün gelecek Hristozdan,
Dostum, sän, dostum, sän näända olucan?
Amin.

Koltuklu İvan İvanoviç
(1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı)

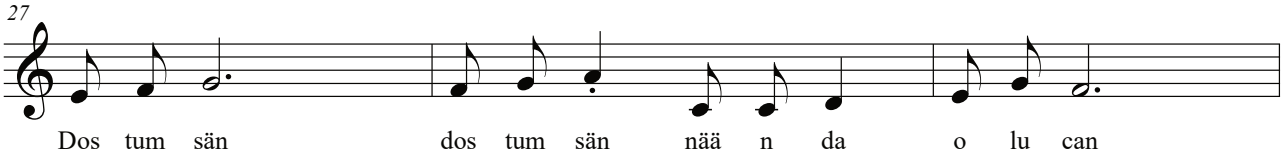
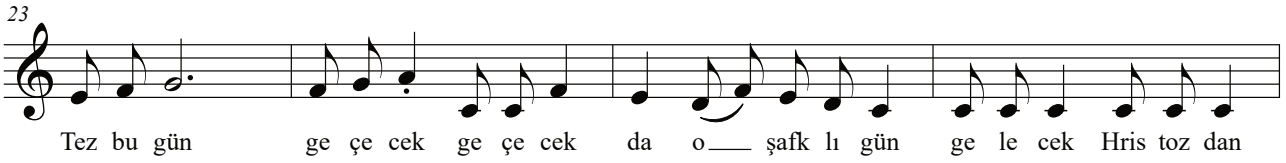
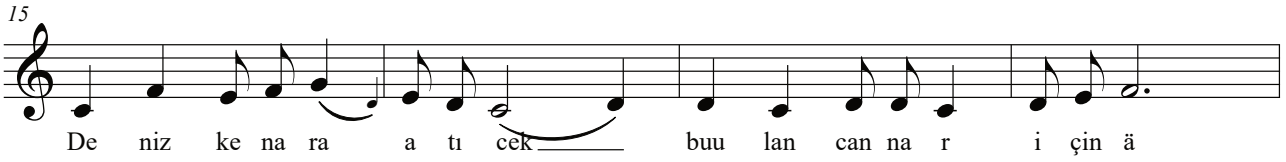
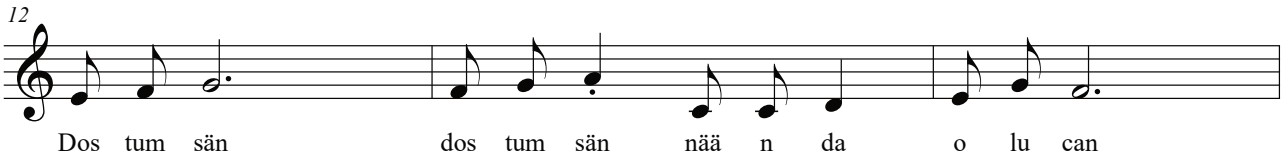
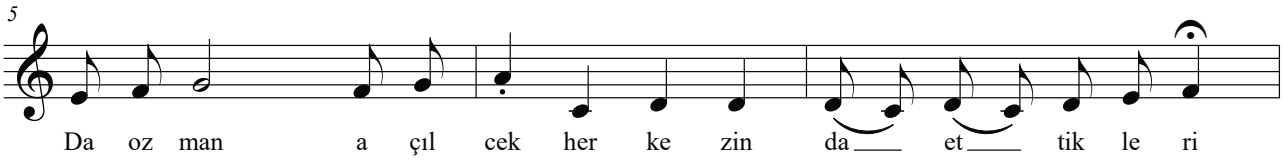
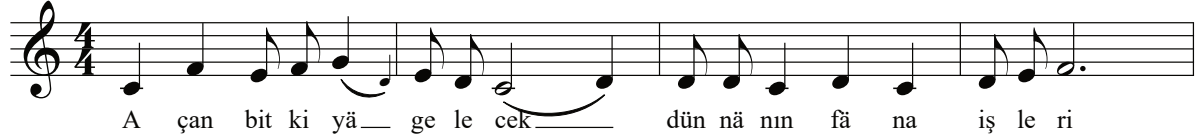
Bu türkünün teması baalı Ortodoks klisâ kanonun Eshatologiya bölümünä, neredä açıklanêr dünnânın hem insannarın son eceli. Psalmanın içindeliî çaarêr herbir insani harcamasın kendi kısa yaşamasını boş hem günâh işlerä. Hristos Kurtarıcının üüretmesinä görä, Onun, Daavacı gibi, erä ikinci gelmesi mutlak olacek. Bibliyada çok kerä tekrarlanêr son zamannar için, antihrist önetmesi vakıdı için, nedän sora olacek Hristos Kurtarıcının şanınnan ikinci gelmesi hem Korkunç daava. Çıfıtlara danışmasında Apostol Pavel yazêr: «**da nicä lââzım insan ölsün, da sora olacek**

daava» (Евр. 9:27). Türküdä söleniler Hristosun tez hem ansızdan gelmesi için, kullanılêr laflar Ayoz Yazıdan: «**çünkü nicä çimçirik duuêr gün duusundan da görüner taa gün batısınadan, ölä dä olacek İnsan Oolun gelmesi» (Mф. 24:27).** Başka erdä yazılı: «**o günü hem saati kimsey bilmeer, sade Benim Bobam» (Mф. 24:36),** onuştan «**uyumayın, çünkü bilmeersiniz, nezaman sizin Allaa gelecek» (Mф. 24:42).** Türkünün büyük payı kurulu Ayoz Yazıdan, öbürü – halk yaradıcılı.

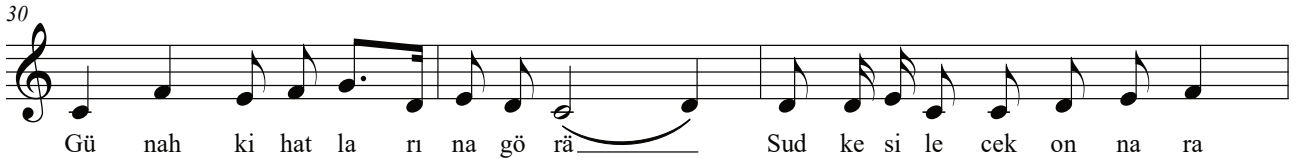
Açan bitkiyâ gelecek dünnänın fena işleri

NOTAYA ALAN

Resul BAĞI

30

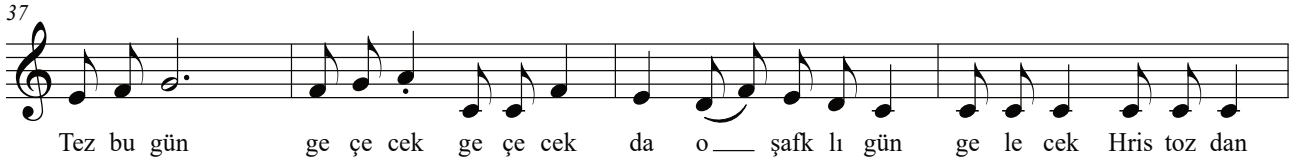
Gü nah ki hat la rı na gö rā Sud ke si le cek on na ra

33

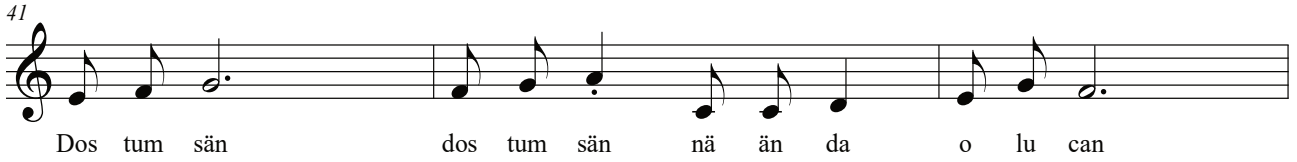
Da o za man gü nah ker hiç yok nā ä nı sak lan sın nar

37

Tez bu gün ge çe cek ge çe cek da o şafk lı gün ge le cek Hris toz dan

41

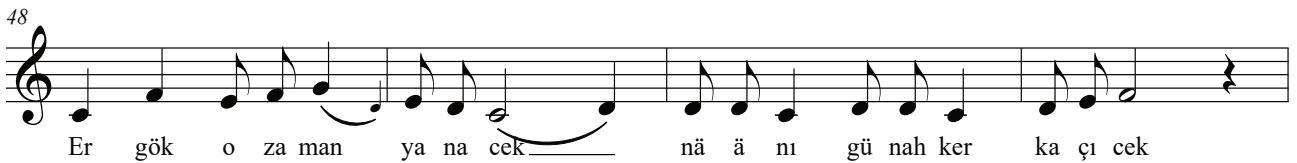
Dos tum sän dos tum sän nā än da o lu can

44

Hem kim pa ka yit ol mar sa a teş de ni zä a tıl cek

48

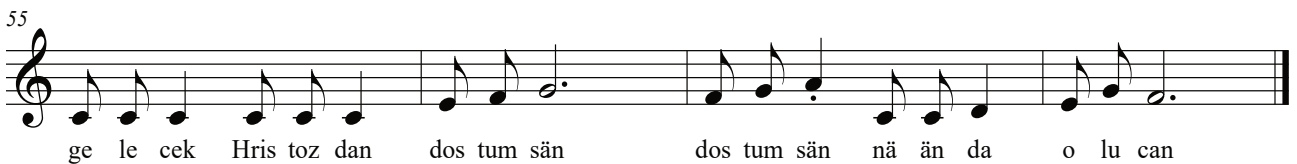
Er gök o za man ya na cek nā ä nı gü nah ker ka çı cek

52

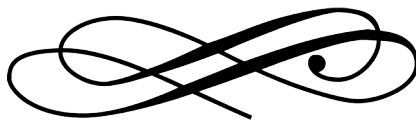

tez bu gün ge çe cek ge çe cek da o şafk lı gün

55

ge le cek Hris toz dan dos tum sän dos tum sän nā än da o lu can

---

All kendi stavrozunu

Hristos, Hristos çaardı insannarı yanına, hey,
Kendi muçeniklerinnän¹ barabar.
Hem da dedi onnara: «Kim bana gelmää isteer, hey,
Ko o kendini inkär etsin hem stavrozunu alsın,
Hem da onu kaldırsın, hem da benim ardıma ardımca o gelsin,
Zerä kim canını kurtarmaa istärsä, hey,
O onu kaybedecek hem dä zän² edecek,
Ama kim kaybedecek canını benim için, hey,
Hem dä bu Ayoz Evangeliya için,
O onu kurtaracak hem dä pek koruyacak, hey,
Zerä ne fayda olur o adama,
Açan o bütün dünneyi edener, hey,
Ama kendi canını o adam kaybeder.
Eki da netürlü iilik adam yapêr, hey,
Kendi canı için o baaşış verer.
Zerä kim bu zinahker hem günahker, hey,
Senselesindän, bendän utanarsa,
İnsan oolu da ondan utanacak, hey,
Açan O gelecek kendi Bobasınnan».
Hem dä ayozlar gelär Onunnan barabar, hey,
Hem dä İsus Hristos dedi onnara:
«Te burda durannardan var kimisi, hey,
Angıları bu erdä ölüm datmaycek,
Ama artık Allahın padişahlına, hey,
Kuvedinä gideni onnar görücek, hey,
Bu erin insannarı bu işleri görücek, hey,
Nicä Hristos Bobaylan göktän gelecek,
Biyaz bulut üstündä oturarak, hey,
Bu erin insannarına o sud kesecek,
Bu erin doorularını oraya koyucek, hey,
Ama günahkerleri o ateşä atacak».
Neredä sän susayacan, bän seni sulayacam, hey,
Neredä sän susayacan, bän seni sulayacam».

*Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014
(yazmak vakıdı 64 yaşındaydı) Çadır-Lunga kasabası*

---

¹ Öğrenci

² Gagauzca: zarar verecek

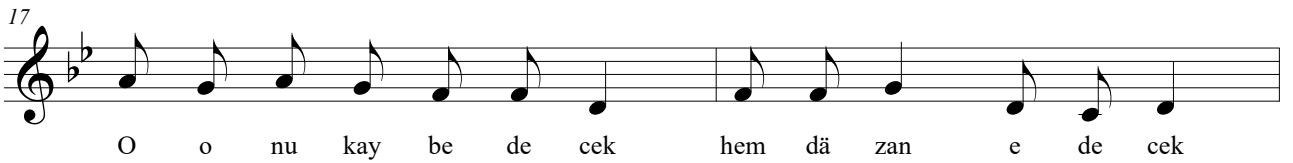
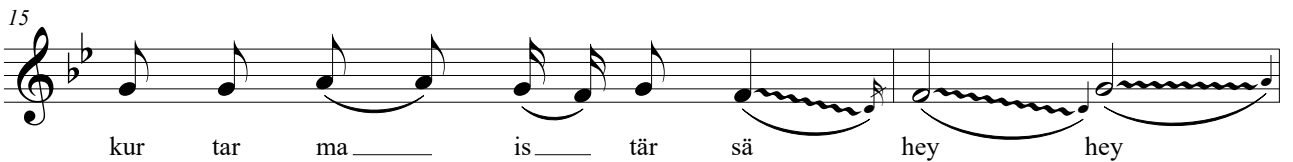
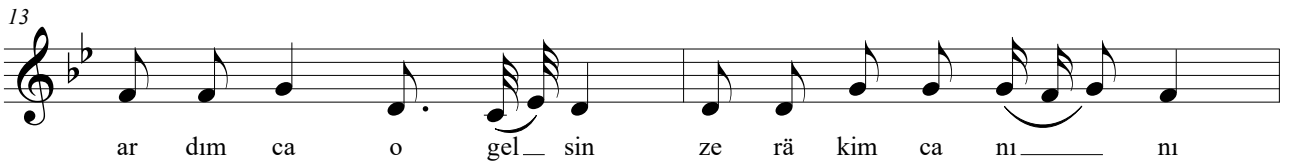
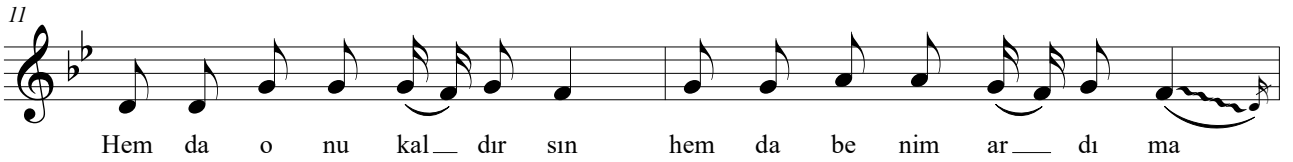
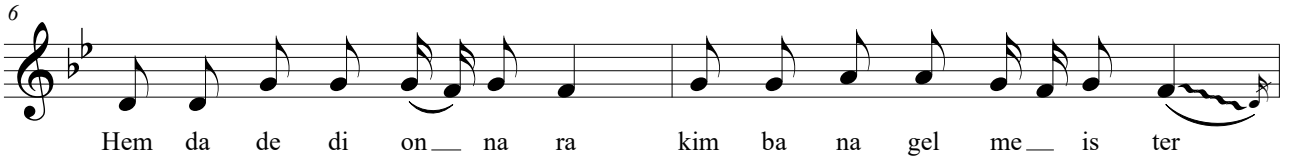
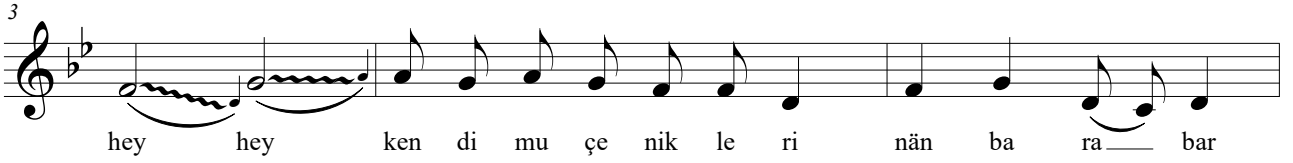
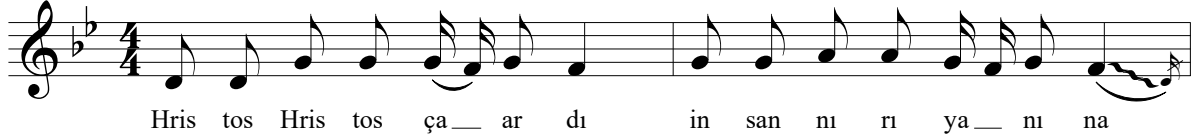

Türkünün içindeli – o annatmak Hristozun nasaatı için kendi üürenicilerine , angısı var Marktan Evangeliyanın sekizinci bölümündä peetlär 33-ündän 38-inädän: “Da, çaarıp insannarı kendi üürenicilerinnän, söledi onnara: kim isteer gitmää Benim ardıma, atıl kendindän, hem al kendi stavrozunu, da git Benim ardıma. Çünkü kim isteer korusun kendi canını, o onu kaybedecek, ama kim isteer korusun kendi canını Benim için hem Evangeliya için, o koruyacak onu. Neçinki nesoy fayda insana, eer o kabledärsä bütün dünneyi, ama canını kaybedärsä? Ya da ne verecek insan kendi canı için? Çünkü kim utanacak Bendän hem Benim laflarımdan

kendi günaalı soyunda, ondan utanacak İnsan Oolu da, açan gelecek Kendi Bobanın şanıda Ayozlarlan”. Bu laflardan başka var laflar Mf. 19:28 kiyadından: “İsus ta söledi onnara: gerçektän söyleerim sizä, ani siz, kim gitti Benim ardıma, - dirilmekrä, açan İnsan Oolu oturacak kendi Şannın tahtasında, oturacınız siz dä oniki tahtada daava kesmää İzrail oniki soyuna”; hem dä Mf. 16:28: “Gerçektän söyleerim sizä: kimileri burada durannardan ölmeyeceklär, açan göreceklär İnsan Oolunu, ani geler Kendi Krallında” (laflar, angılarını O söledi, açan gösterdi Kendi ayoz kuvetlerini). Butakım, var nicä söylemää, ani psalma kurulu Evangeliya temelindä.

All kendi stavrozunu

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

19
A ma kim kay be__ de cek ca nı nı be nim i çin

21
hey hey hem dä bu__ a__ yoz E ven ge li ya i çin

24
O o nu kur ta__ re cek hem dä pek ko ru ya cek

26
hey hey ze rä ne fay da o lur o a da__ ma

29
A çan o bü tün__ dün ne yi e__ de__ ner

31
hey hey A ma ken di ca nı nı o a dam kay be der

34
E ki da ne__ tür lü İ i lik a dam ya per

36
hey hey ken di ca nı i__ çin o bah şış ve__ rer

39
Ze rä kim bu zi__ nah ker hem gü nah__ ker

41
hey hey Sel se le sin dän ben dän u ta nar sa

44
İn san o lu da on dan u ta na cek

46
hey hey A çan o ge le cek ken di Bo ba sin nan

49
Hem dä a yoz An gel ler O nu nan ba ra bar

51
hey hey Hem dä İ sus H ris tos de di on na ra

54
Te bur da du ran nar dan var ki mi si

56
hey hey An gı la rı bu er dä ö lüm dat may cek

Allah dünneyi pek sevdi

Allaa dünneyi pek sevdi,
Oolunu zeetlerä verdi (acı çektirdi).
Günahtan kurtarmaa
Allah yolladı Hristozu³,
Bu erdeki dünneyä
Versin haber.

İsus geldi, bölä dedi:
«Vakıtlar bitkiyä geldi,
Dönünüz siz Allaha,
İtiraf edin, dedi,
İnanın İvangeliya,⁴
Verin üreklerinizi».

Uçtu Hristoz genä gökâ.
O gelecek genä erä,
Bu erdä sud kesmä⁵.

Ölülerä, dirilerä
Hem Hristozu brakannara
Dooru sud kesecek.

Bulucek o insannarı
Boşaldırkan cannarı,
Kär⁶ bir tozak⁷ gibi.

O üzerä⁸ Hristos dedi:
«Aarlaştırmayın kendinizi
İintiylän⁹-içkiylän».

*Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014
(yazmak vakıdı 64 yaşındaydı) Çadır-Lunga kasabası
Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı); Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/
yazmak vakıdı 63 yaşındaydı); – yazıldı 29.12.2013. Çadır-Lunga kasabasında
Kazayak küüyü klisenin horu – yazıldı 07.04.2014*

---

³ İsa

⁴ İncil

⁵ dava kesme, mahkemeye çıkma-ahiret. Karar vermek, tanrının kullarının hangi cezayı almasına karar vermesi

⁶ Tam böyle aslı gibi

⁷ Tahıl (en küçük tahıl parçası)

⁸ Bunun üzerine

⁹ Yemek yemek

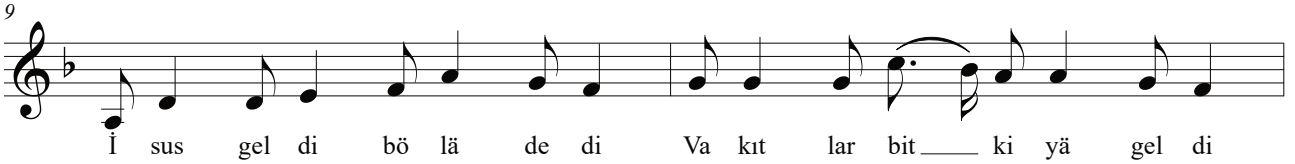
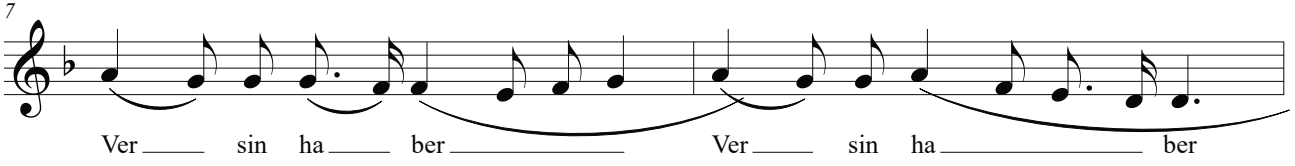
Var nicä sayılsın kısa Evangeliya ya da hristianın kısa İnanmak simvolu. Teksttä belli olêr bu önemni Evangeliya deyimneri: “Çünkü ölä sevdi Allaa dünneyi, ani verdi Kendi Oolunu, ki herbir Ona inanan, ölmesin, ama yaşasın diveç” (ИИ. 3:16); “İsus başladı nasaat etmäâ hem sölemää: pişman olun, çünkü geler Gök Krallı” (Мф. 4:17); taa açıklanêr kalkınmak, ikinci gelmâk hem dooru daava teması: “Bu İsus, angısı kalkındı göklerä, gelecek hep ölä, nicä siz gördünüz Onu göklerä kalkan”

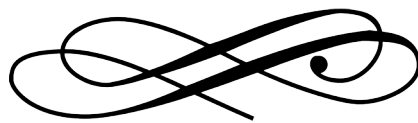
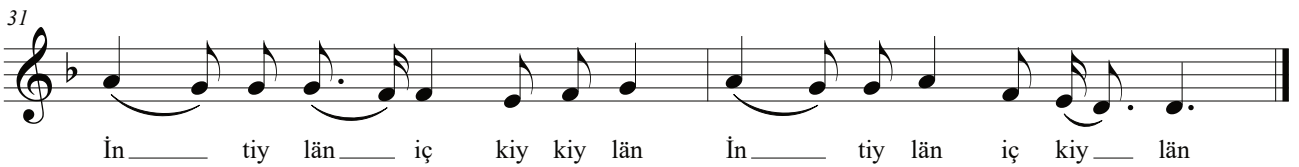
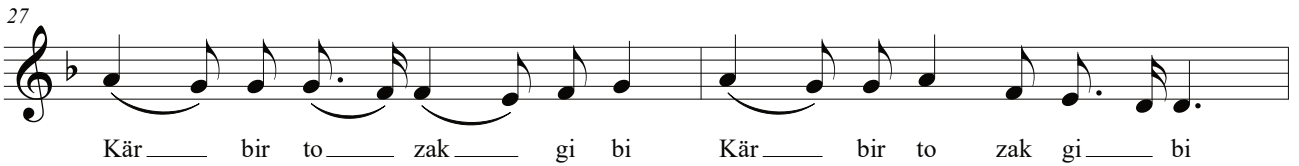
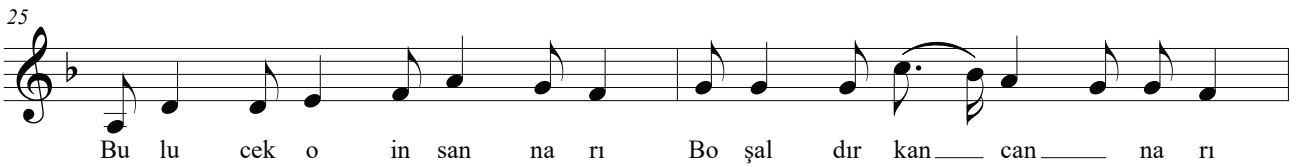
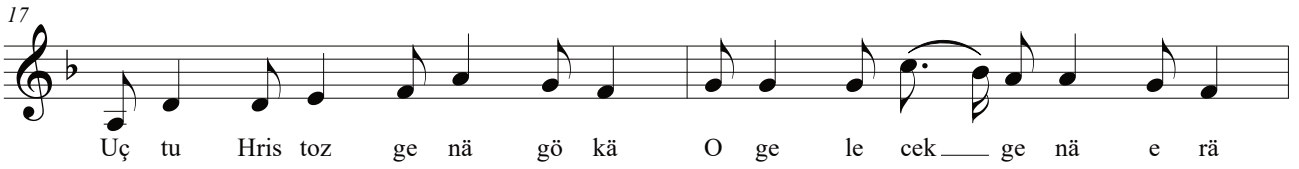
(Деян. 1:11); “Çünkü gelecek İnsan oolu kendi Bobasının Şanında Kendi Ayozlarınnan da herkezi yaptıklarına görä kabledecek” (Мф. 16:21). Biter türkü Hristozun danışmasınnan/çaarmasınnan inannara: “Bakın kendi ardınıza, ki sizin cannarınız dolmasınnar hoburculuklan hem içkiciliklän hem yaşamanın kahırlarınnan, hem gelmesin o gün sizä ansızdan” (Лк. 21:34). Psalma may bütünnä temellener Evangeliyaya da uygun çalmak için bütün yıl slujbalarda klisedä.

Allah dünneyi pek sevdi

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Andantino

Avşamêrsın, bey çorbacı

Avşamêrsın, bey çorbacı,
Ey, saabi, koladele.
Aberleeriz Koladayı,
Ey, saabi, koladele.
Hristos duudu Koladada,
Ey, saabi, koladele.
Bütün dünnaya şafkı urdu,
Ey, saabi, koladele.
İnsannar da inkinat oldu,
Ey, saabi, koladele.
Bütün dünnaya haber oldu,
Ey, saabi, koladele.
Yazılar da tamannadı,
Ey, saabi, koladele.
Çok yıllar sizä baaşlêêrız,
Ey, saabi, koladele.
Allahı da metederiz,
Ey, saabi, koladele.
Amin.

1. Avşamêrsın, bey çorbacı - 2

Avşamêrsın, bey çorbacı,
Hey, saabi, koladele.
Haberleeriz Koladayı,
Hey, saabi, koladele.
Koladada Hristos duudu,
Hey, saabi, koladele.
Bütün dünneyä şafkı oldu,
Hey, saabi, koladele.
Göklerdä-erdä sevinmelik oldu,
Hey, saabi, koladele.
Yazılar da tamannandı,
Hey, saabi, koladele.
Çok yıllar sizä baaşlêêrız,
Hey, saabi, koladele.
Allahı da metedecez,
Hey, saabi, koladele.
Hepsicii dä inkinat oldu,
Hey, saabi, koladele.

Kalugerka Pavla (Paraskeva) Konstantinovna (Kristeva) (1960) - yazıldı 18.08.2013 y. (yazmak vakıdı 53 yaşındaydı) duudu Çadır-Lunga kasabasında, kayıtlı hem yaşêêr Odesa bölgesi Bolgrad dolayı Ay Aleksandr karı manastırında.

Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı) / Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019. Haydar küüyü

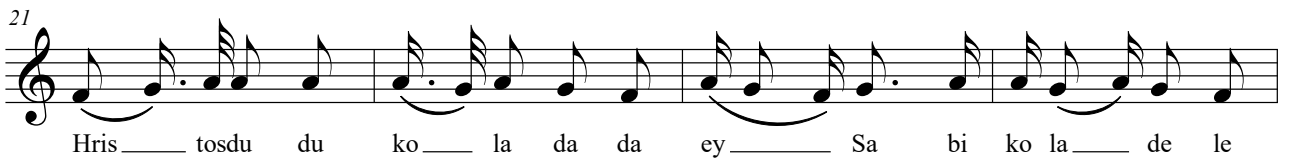
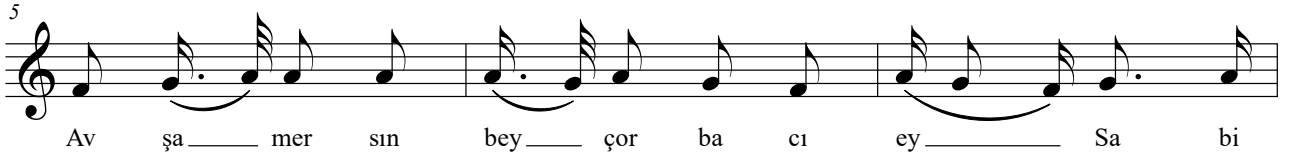
Türkü annadêr evangeliya istoriyasını, neredä annadılêr büücülerin diz çökmesi için; türküde onnara deniler filosoflar. Bu parça alınmış Matfeydän Evangeliyadan (**Mf. 2:1—11**). Evangelistä görä, büücülêr yaşardılar gün duusunda. Onnar gördülêr yıldızı göktä da annadılar, ani bu bir nışan.

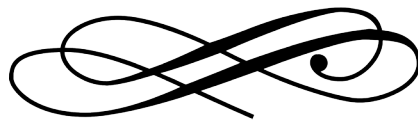
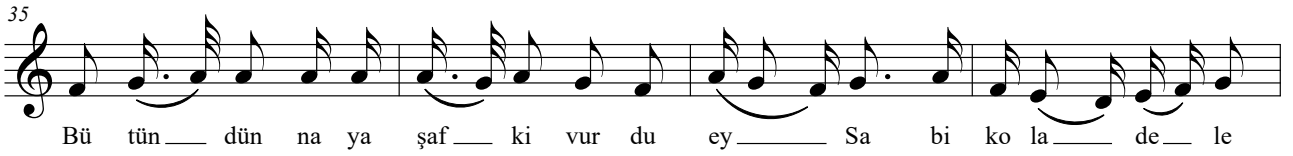
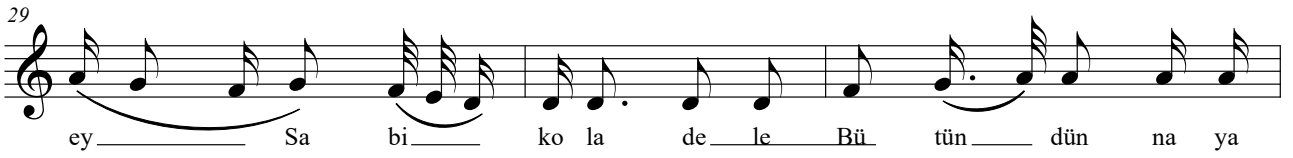
Gidip onun ardına, onnar etiştirler İerusalima. Orada danıştılar bu devletin öndercisinä, İroda, da sordular, neredä var nicä görsünnêr eni duumuş İuda Tarını. Bu haber raatsızlandırdı İrodu da yalvardı onnari sölesinnêr, neredä Uşak, açan bulaceklar onu, «bän dä diz çökeyim Onun önündä»

(Mf. 2:8). Gezicilêr çıktılar İerusalimdan da ileri gittilêr yıldızın ardına, angısı getirdi onnari Vifleema. Orada onnar buldular Mariya Kızı Uşaklan, diz çöktülêr ona hem verdilêr baaşışları. Açan büücülêrêr uykularında geldi haber dönmemää İroda, onnar başka yoldan döndülêr evä. Üfkeli İrod, açan büücülêr dönmedilêr geeri, başladı öldürmää eni duuan uşakları. Türküde laf gider 14000 uşaan öldürülmesi için. Bu sayı yok Bibliyada, ama var aazdan Klisä annatmalarında. Türkü biter Hristozu hem Gök Bobayı metinnemäklên. Türküyü var nicä çalmaa kolada türküsunü gibi Kolada yortularında.

Avşamêrsın, bey çorbacı

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Ayoz angellerin türküsü

Ne gözäl minuniyalar¹⁰
 Vifleyemin¹¹ içindä görünärdi,
 Yalabırdı¹². Angellär gelirdi,
 Bir dä tapa günündä¹³.

Saabi istedi dursun apostolların¹⁴ bordeylerindä¹⁵,
 Kendi ayoz yolu¹⁶,
 Eni er üstündä bizi kurtarsın.

İsus Koruyucu büüktü,
 Onun sürüsü gibi hiç yoktu.
 Biz onu metederiz
 Hem inkinat olêrız¹⁷
 Sade inanimızlan.

Mokan Paraskeva Georgievna

(1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı) Çadır-Lunga kasabası

Annamak için zor bir tekst. Onun temel maanası onda, ani Hristos duudu da yaşadı apostolarınan en sadä “yapılarda”, “bordeylerindä”, hem dä hepsi bu o neetlän, ki taa sora apostollardan aydınlatmaa Evangeliya şafkınnan bütün dünneyi hem toplamaa bireri, bir “sürüyä” hepsi Ona inanannarı: iudeyleri hem dinsizleri. Ama, görüp onnarın, dinsizlerin, inatlıını hem sertliini, Allaa deer: “Benim var başka da koyunnarım, angıları diil bu auldan, da onnarı lääzım Bän getireyim: da onnar işideceklär Benim sesimi, da olacek bir sürü hem bir Çoban” (ИИ. 10:16). Butakım,

kurtulmak yolu açık herkezä, bakmayarak ona, kimdilär onnar “geçän yaşamakta”.

Olur olsun başka da açıklamak. Eer “Apostolların” lafin erinä, ne var nicä olsun diil dooru aanamak tekstin ilk variantında, koysak lafi “Hayvannarın”, ozaman var nicä görmää, ani maanası onda, ki Hristos duudu damda hayvannarın arasında, göstermää deyni bizä dooru yolu seslemeyä hem kurtulmaya. Bu variant görüner taa logikalı, bakarak bütün tekstä. Psalmayı uygun çalmaa deyni Kolada yortularında, hem dä kullanmaa kutlamak türküsü gibi.

¹⁰ Mucize

¹¹ Beytüllahim: Batı Şeria, Filistinde bulunan, Kudüs'ün yaklaşık 10 km (6,2 mil) güneyinde bulunan bir şehir.

¹² Yalabık: Parlak, yalabırdı: parılıyordu.

¹³ Tapmak https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BE%D0%B9_%D0%A2%D1%80%D0%BE%D0%B8%D1%86%D1%8B

¹⁴ Havari

¹⁵ Yeraltı barınağı

¹⁶ Aziz yolu kutsal yol

¹⁷ Önünde eğilir saygı duyarız, taparız

Ayoz angellerin türküsü

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Adagio

1
Ne gö zäl mi nu ni ya lar

2
Vif le ye min i çin dâ gö rü nâr di

3
Ya la bir dı An gel lâr ge lir di bir dâ ta pa gü nün dâ

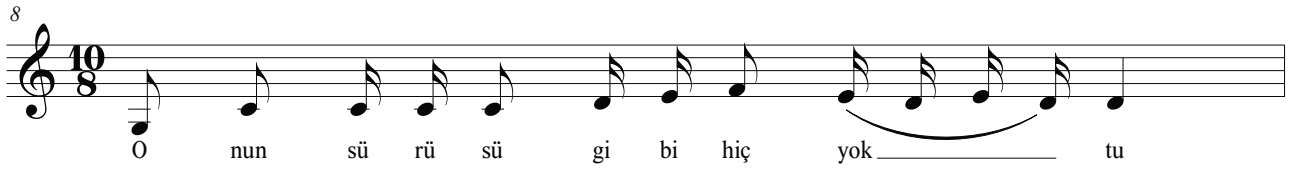
4
Sa abi is te di dur sun

5
A pos tol la rın bor dey le rin dâ

6
Ken di a yoz yo lu e ni er üs tün dâ bi zi kur tar sın

7
İ sus Ko ruy cu bü ük tü

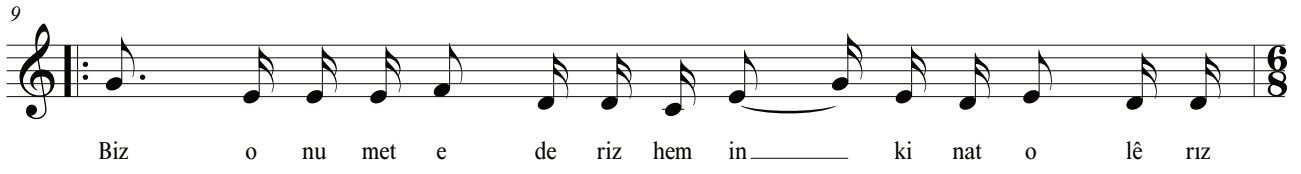
8

0 nun sü rü sü gi bi hiç yok _____ tu

Musical notation for line 8: Treble clef, 10/8 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The lyrics are: 0 nun sü rü sü gi bi hiç yok _____ tu. A slur covers the notes for 'yok' and 'tu'.

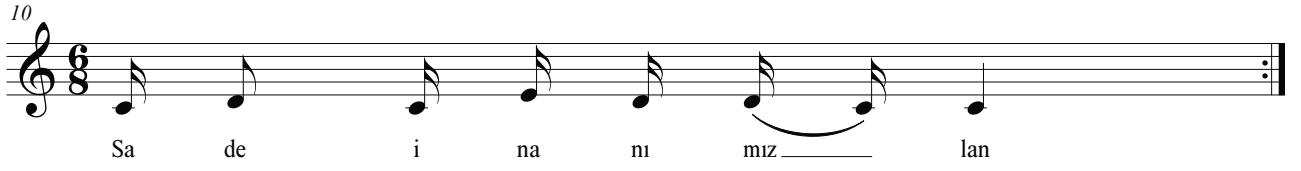
9

Biz o nu met e de riz hem in _____ ki nat o lê rız

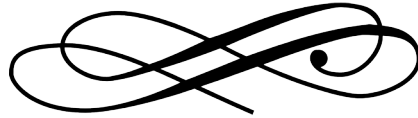
Musical notation for line 9: Treble clef, 10/8 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The lyrics are: Biz o nu met e de riz hem in _____ ki nat o lê rız. A slur covers the notes for 'in' and 'ki'.

10

Sa de i na nı mız _____ lan

Musical notation for line 10: Treble clef, 10/8 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes. The lyrics are: Sa de i na nı mız _____ lan. A slur covers the notes for 'mız' and 'lan'.

Bendän taa günahker yok

Bendän pek günahker yok, İsus Çorbacı,
Bu erdä günahkerim, İsus sevgilim,
Nicä duracam, İsus, senin önündä?
Açan Sän gelecän, nerdä olacan?
Benim günahlarım için bän zeetlenerim,
Canım benim kahırlı, İsus Çorbacım.
Alatla gel¹⁸, İsus, yardım et bana,
Çok aalamaklan çırêrım seni.
Kıyışmak¹⁹ verdin bana, İsus sevgilim,
Dayandın benim için, gerili durdun,
Benim haberlerim seninnän...
Metinnik çalêrım²⁰ büün bän bu erdä,
Yalvarêrım, yardım et, İlikli Boba.
Nekadar bän yaşayacam, olayım seninnän,
Benim kayılım, ol sän benim metinniim,
Bana paalısın, koru günahdan.

✓ *Bendän taa günahker yok²¹ (2)*

Bendän taa günahker yok, İsus Çorbacı,
Bu erdä görmää gerek, İsus sevgilim,
Nicä duracam, İsa, senin önündä?
Açan sän gelecän, nerdä olacam?
Benim günahlarım,
Canım benim, kahırlıyım, İsus Çorbacı,
Alatla gel, İsus, yardım et bana,
Çok aalamaklan çırêrım seni,
Kıyışmak verdin bana, İsus sevgilim,
Dayandın, benim için gerili durdun.
Bir haber verin senin...
Nedän hep çaarêrım büün bän bu erdä?
Yalvarêrım, yardım et, İlikli Boba,
Nekadar bän yaşayacam olayım seninnän,
Benim kayılım ol sän benim metinniim,
Bana paalısın, koru günahdan.

Bu pişmannık psalmasıdır hem dua Allaha af hem yardım istemäklän. Günaalı insan kableder yaşamasının dooruluksuzluunu, annêr, ani verämeyecek bir dä cevap korkunç daavada, makar duramayacak dooru Daavacının önündä. Kimi deyimmär başkalaşêrlar Psaltirdän peetlêrlän, deyelim, 3, 54, 69 hem 142 türkülêrlän. “Canım benim düüler içimdä,

ölüm korkuları da bastılar beni” (Пс. 54:5). “Uzattım sana kendi ellerimi: canım çekiler sana nicä susuz toprak” (Пс. 142:6). “Sän benim yardımcımsın hem kurtarıcımsın, Allahım oyalanma” (Пс. 69:6). “Günaalarım benim okadar üüseldi, ki başımdan yukarı kalktılar” (Пс. 37:5). Psalmayı, nicä dä başka bu temada psalmaları, var nicä çalmaa oruçlarda.

¹⁸ Acele etmek

¹⁹ Gagauzca: Cesarat, yüreklilik

²⁰ Meeth ederim.

²¹ Марина Дончева – Marina Donçeva

Bendän taa günahker yok

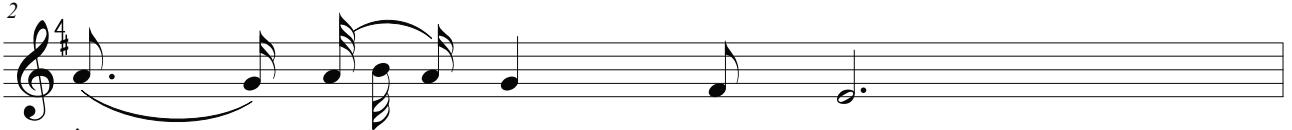
NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Andante

4/8 :360 Hz

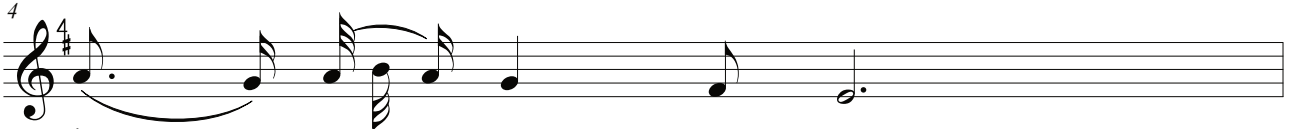
Ben dän pek gü nah ker yok

İ sus çor ba cı

Bu er dâ gü nah ke rim

İ sus sev gi lim

Ni cä du ra cam

İ sa se nin ö nün dâ

A çan sän ge le cän

ner dâ o la can

9

Be nim gü nah la rım i çin

10

bân zed le ni rim

11

Ca nim be nim ka hr lı

12

İ sus çor ba cı

13

O a lat la gel

14

İ sus yar dım et ba na

15

Çok a la mak lan

16

cı rê rım se ni

Biz bekleeriz Hristozun gelmesini

Biz bekleeriz Hristozun gelmesini,
Biz bekleeriz Hristozu,
Göstersin bizä, ne hazırladı O göklerde.

Biz çıkacez Hristoza karşı,
Biz karşı çıkacez, o elini uzadacak
Hem bizi dâ orayı alacak.

Biz görecez göklerden gelärkenä,
Biz görücez Hristozu, hem kim onu görecek,
Bütün dünnä aalayacak ozaman.

O, günahker, ne cuvap verecän ozaman,
Açan soracak İsus, ne yaptın sän baaşışını –
Diiştirdin mi osa gömdün mü?

Kaçacez bayırların arasına,
Ozaman deyecez: «İsus, hiç bişeyä yardım etmä,
O eri bän kendim kazandım».

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):

Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

Çadır-Lunga kasabasında

Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 68 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Kazayak küüyü klisä horu – yazıldı 07.04.2014

*Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/Angeli İrina Dmitrievna
(07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019. Haydar küüyü*

Türkünün baş teması – Hristozun ikinci gelmesi hem daava. “Neçinki Kendi Allaa geldiynän, Arhangelin hem Allahın truba sesinnän göktän indiyän, da Hristoza inanannar dirileceklär ilkin; sora da biz, kim diri kaldı, onnarlan bilä kalkanacez göklerä, da bölä her zaman Allahlan olacez” (1Сол. 4:16-17). Türkü gösterer, ani Hristozun gelmesi olacak şen buluşmak inanan insannarın kendi Allayınnan, angısına karşı onnar kendileri çıkaceklar, inanmayan insannara sa bu olacak kötü bir olay, neçinki onnarın eceli prost

olacak. Hem bu umutsuzluk büyüecek o annamakta, ani “bän kendim kazandım bu eri”. Taa teksttä var nicä hesap almaa Hristozun pildesini talantlar için: “Uzun vakıttan sora geçer o esirlerin çorbacısı da sorêr onnarda raport” (Мф. 25:14-23). Ama bununnan da Hristos koyêr soruşu, angısı yok pilledä, ama angısı çıkêr onun içindeliindän: “Ne sän yaptın o baaşışlan, angısını bän sana verdim? Bir iş mi yapêrsın onunnan osa gömdün mü onu?”. Psalmanın teması uyêr çalmaa onu Büük Oruca hazırlanmak dört pazarından üçüncüsündä – Hafta Bet daava için.

Biz bekleriz Hristozun gelmesini

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

3

6

8

10

12

15

17

Biz bek le riz H ris to zun gel me si ni Biz bek
le riz H ris to zun gel me si ni Biz___ bek le riz H ris to___ zu
gös ter sin bi zä_____ ne ha zır la dı o gök ler
dä Biz___ bek le riz H ris to___ zu
gös ter sin bi ze_____ o ne ha zır la dı o gök ler
de Biz çı ka cez H riz to za kar şı Biz çı ka
cez_____ H riz to za kar şı Biz___
___ kar sı çı ka_____ cez o e li ni u za da cek

19

Hem bi zi dā or ya a___ la cek Biz

21

___ kar sı çı ka___ cez o e li ni u za da cek

23

Hem bi zi dā or ya a___ la cek Biz gö re

25

cez gök ler dān ge lār ke nā Biz gö re cez gök ler dān ge lār

28

ke nā Biz___ gö rü cez H ris to___ zu

30

her kim o nu gö rü cek Bū tün dün nā aa laya cek oz

32

man Biz___ gö rü cez H ris to___ zu

34

her kim o nu gö rü cek Bū tün dün nā aa laya cek oz man O gü nah

37

ker ne cu vap ve re cän oza man O gü nah ker ne cu vap vere cän

40

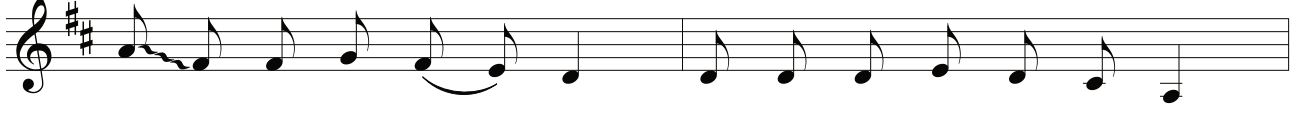
oza man A çan so ra cek I _____ sus

42

näp tın sän ba aşı şı nı Diiş tir din mi o sa göm dün mü A

45

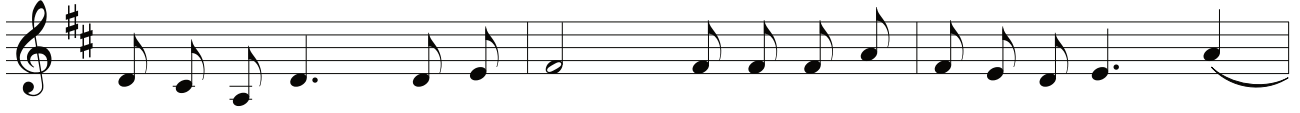
çan so ra cek I _____ sus näp tın sän ba aşı şı nı

47

Diiş tir din mi o sa göm dün mü Ka ça cez ba yır la rın

50

a ra sı na Ka ça cez ba yır la rın a ra sı na O _____

53

_____ za man de ye cez İ _____ sus hiç bi şe yä yar dım et

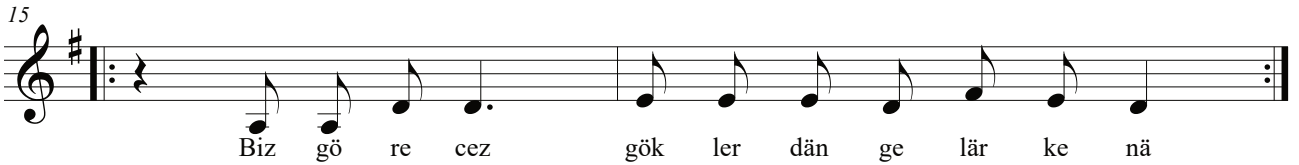
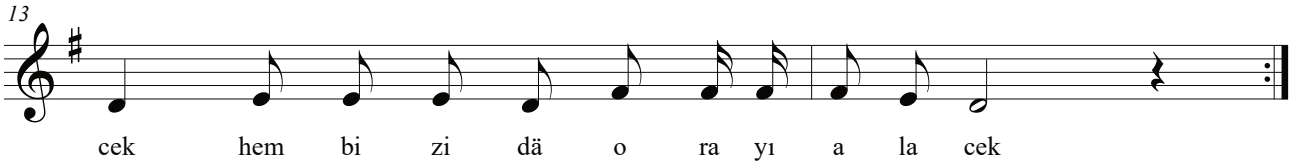
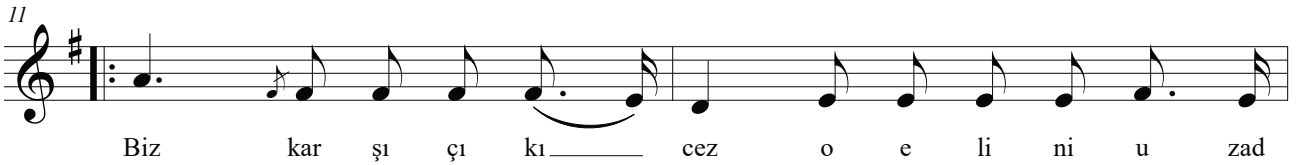
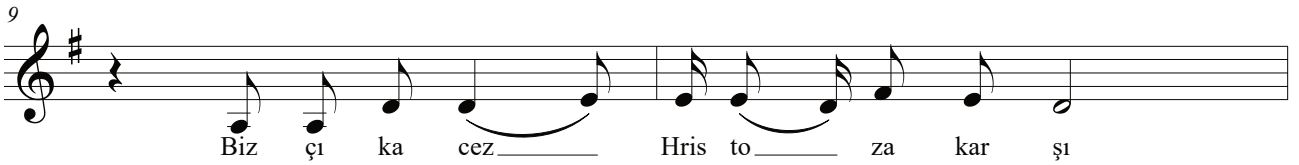
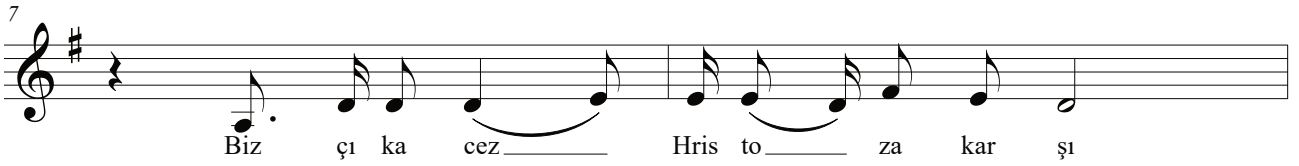
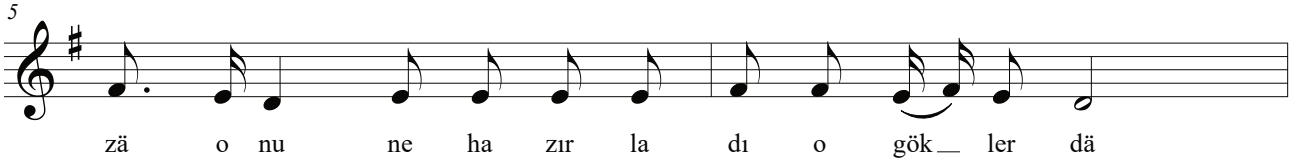
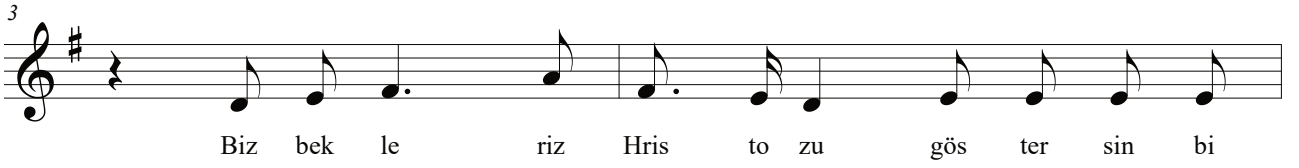
55

mä o e ri bän ken dım ka zan dım O ka zan dım

Biz bekleriz Hristozun gelmesini

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

17

Biz gö rü cez Hris to zu hem kim o nu gö re

19

cek bü tün dün nä a lay cek oz man

21

O gü nah ker ne cu vap ve re cân oz man

23

A çan so ra cek I sus nâp tın sän baa şı şı

25

nı Diiş tir din mi o sa göm dün mü

27

Ka ça cez ba yır lar a ra sı na

29

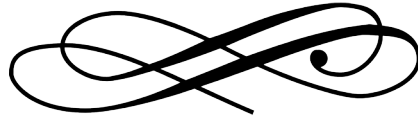

Oz man de ye cez İ sus hiç bi şe yâ yar dım

31

et mä o e ri bän ken dim ka zan dım

Bizä bu yaşamak

Bizä bu yaşamak verildi, kardaşlar, bir parça vakıda,
Te o bizdän tezdä geçecek, kardaşlar, ozaman biz uyanacez,
Ama geç olacek, kapu kapanacek, bitki saatlar gelecek.
Hadiniz, kardaşlar, taa şindän kalkalım bu ölümnü uykudan,
Varıp biz gidelim Saabiyä, yalvaralım, ko o bizi prostetsin.
Saabi gökä çıkaceykan, sımarladı bizä bu dar yoldan gidelim,
Biz dar yolu braktık, geniş yolu aldık, güüdenin istediini yaptık.
Saabi bizä sormayacek, nelär idik-içtik hem neleri biz giidik,
O bizä soracek, kimä ne ilik yaptık hem kimi gücendirdik.
Ah, benim canım-canım, nesoy olmaa te ozaman Saabidän kuulmuş olduynan?

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):

Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

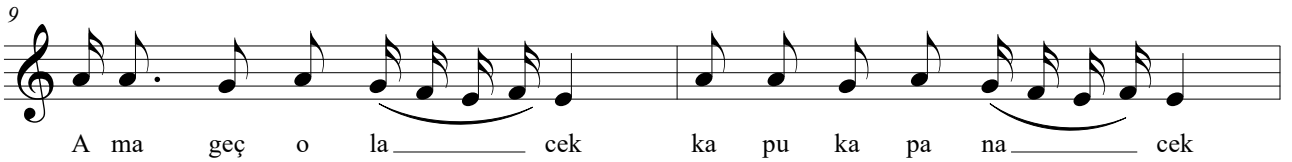
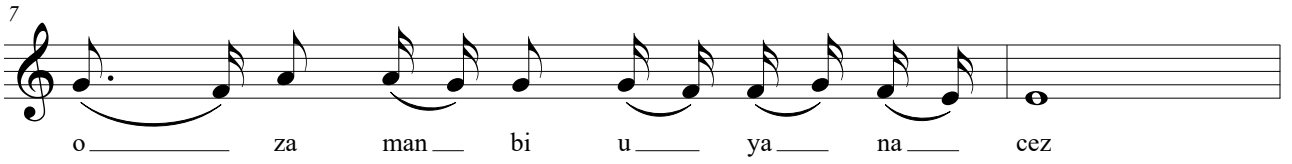
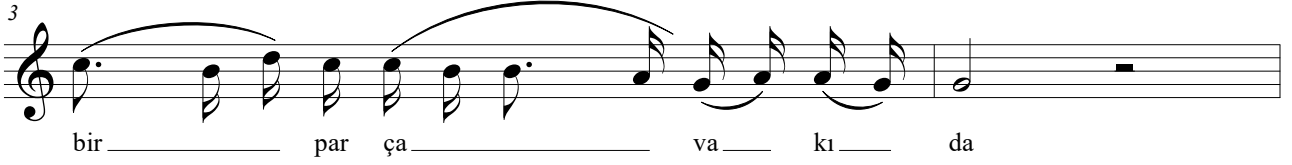
Çadır-Lunga kasabasında

Taa bir üüredän türkü, angısı andırêr hristiannara yaşamanın hızlı akışı için hem korkunç daavada mutlak cuvap vermesi için. Psalom sansın söleer: “Te, şindi uygun vakıt, te, şindi kurtulmak günü” (2Kop. 6:2), en uygun vakıt, ki yalvarmaa dooru Daavacıyı, günaalara af istemää. Allaa izin etti: “Girin dar tokatlardan, neçinki ölümä götürän tokatlar

geniş hem engin, da çoyu onnardan girer; neçinki yaşamaya götürän tokatlar sıkı hem yol da dar, da pek azı onnarı bulêr” (Mf. 7:13-14). Ama, çünkü biz tutmadık bu izini, şindi çalışacez makar pişman olmaa, doorulmaa hem ilik yapmaa, neçinki daavada Hristos sorêr bizä, nesoy ilik biz yaptık yakınlarımızıza?

Bizä bu yaşamak

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

17

Ha di niz kar daş lar tä şim dän kal ka lım

19

Bu ö lüm lü uy ku dan

21

Ha di niz kar daş lar ta şim den kal ka lım

23

bu ö lüm lü uy ku dan

25

Va rıp biz gi de lim Sa bi yä yal va ra lım

27

ko o bi zi prost et sin

29

Va rıp biz gi de lim Saa bi ye yal va ra lım

31

ko o bi zi prost et sin

Duamı dökerim Sana

Psalma

Duamı dökerim Sana, Saabiyä,
Sana söleerim, Sana söleerim benim darsıklımı,
Zerä doldu benim canım zeetlän
Hem benim canım, hem benim canım yaklaştı cendemä,
Zerä onuştan yalvarêrim nicel İvana:
Allahım benim, Allahım benim!
Çıkar bizi bu kayıpçılıktan.
Amin.

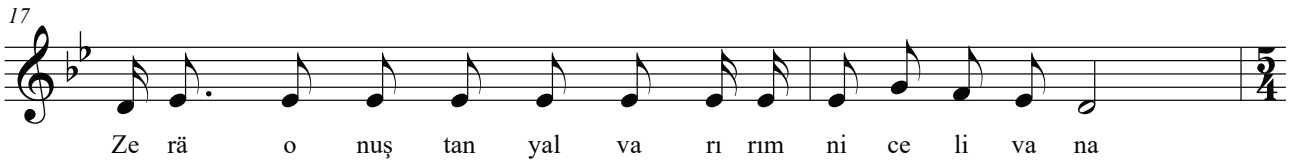
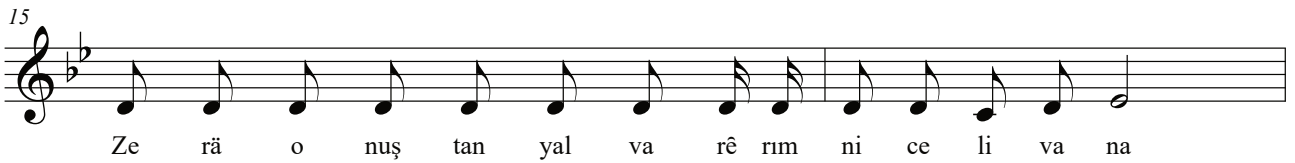
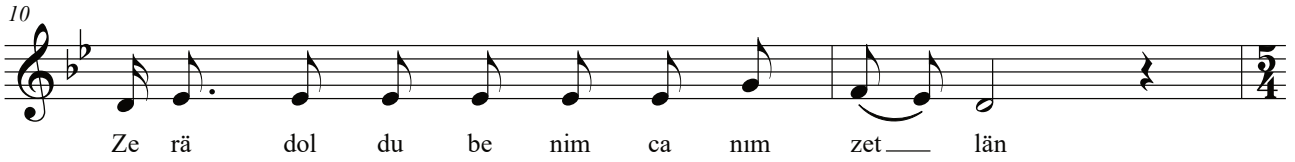
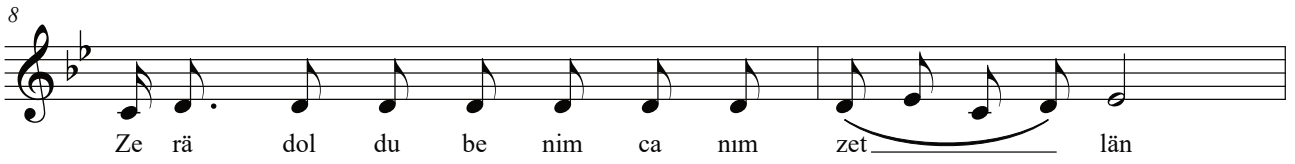
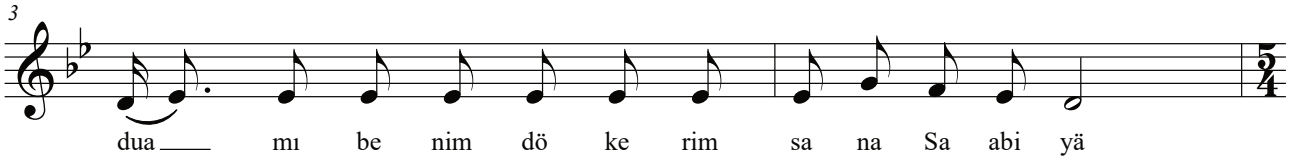
*Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/
Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.
Haydar kütiyü*

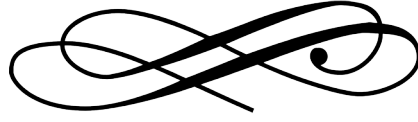
Pişmannık türküsüdür. Raatsız ruh raadı aarêêr Allahta, yaşlardan danışarak Ona. Hep burada veriler prorok İoan için bibliya annatması, angısı kaldı kitin karnısında 3 gün hem 3 gecä, neredä o dua edärdi Allaha hem pişman olardı kendi seslämemesi için: “**Da dua etti İoan kendi Allahına kitin karnısından da dedi: kahrımda danışım Allaha, da O işitti beni; cendemdän baardım, da Sän işittin benim sesimi**” (İoana. 2:2-3).

Taa meraklı, ani bu türkü Feostirikt (VIII asir) keşişin Panaiyaya moleben kanonu 6-ıncı türkü irmosun çevirisi: “**Dua edecäm Allaha, da annadacam Ona kendi kahrılarımı, açan dolêr canım kahrılan, da kalbimi sıklet kaplêêr, da dua ederim, nasıl İoan: kurtar beni, Allahım**”. İlkin ortodoks gagauzlar işittilär bu türküyü moldovan dilindä da, sora, koruyup onun melodiyasını, çevirdilär ana dilinä.

Duamı dökerim Sana

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Ey, Saabi, aardım Seni

Ey, Saabi, aardım Seni
İşit beni, işit beni, ey, Saabi
Ey, Saabi, aardım Seni
İşit beni
Seslä benim yalvaramı, sesimi
Açan aarêrım Seni, işit beni
İşit beni, ey, Saabi
Ko doorudulsun benim duam
Nicä gnnk Senin önündä
Ellerimi kaldırmasını
Avşam kurbanı
İşit beni, ey, Saabi.

*Komrat klisä horu, regent okuyucu **Dmitriy Tanasoglo.**
evirdi protoierey **Mihail Çakir***

Bu 140-ıncı psalmanın ilk sıraları, angısı kullanılêr mutlak psalması gibi avşam slujbasında. O, 141, 129, 116 psalmalarla bilä, girer “Allahım, Sana aarêrım!” grupasına. Bu psalmalardan peetlerin alması dişer stihirlerin almasınan. Psalma – korku durumda bulunan adamın duası, angısı, bir taraftan,

isteer kurtulmaa bu korkudan, öbür taraftan da – ki korku durum çekmesin onu günaha. Psalmanın iindeliindä bulunêr fikir, ki Allaha dua hep okadar önemli, nekadar avşam kurban vermesi hem gnnklemäk. Alarak hesaba, ani dua eşitlener avşam kurban vermesinnän, artık IV asirdä 140-ıncı psalma girdi avşam slujbaların arasına.

Ey, Saabi, çardım Seni

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Gefsemaniya başçesi

Gefsamaniya başçesi vardı dolu duşman,
Duşmannarı Hristozun – senseleleri²² Onun,
Orda Hristozu öptü, saldatlar da²³ baaladı,
Kayafaya²⁴ götürdülär hem şamarlan düüdülär.
Pelada²⁵ götürdülär Hristozu, soyundurdular.
Sincirlärlän baaladılar, ölümä sud kestilär.
Pelad Hristoza sordu: «Ne kabaatın var senin?»
O hiç bişey demedi, gözleri yaşlan doldu.
Hem Pelad bölä dedi, o ellerini yıkadı:
«Diilim dostoyna²⁶ bän buna, ölä adama, sud kesmää.
Of, kardaşlar, geliniz o Golgofa bayırına²⁷,
Bakınız o bayıra, Hristozun o zeetlerinä.
Of, kızkardaşlar, geliniz o Golgofa bayırına,
Neredä Hristos baardı: «Neçin, boba, sän braktın?»
Çalı feneţ²⁸ ördülär başına da koydular.
Hepsi bir seslän baardı: «Kutluca olsun sana!»
Üzünü dä örttülär hem şamarlan urdular,
Hepsi bir seslän sordu: «Tanısana, kim urdu».

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı); – yazıldı 29.12.2013.

Çadır-Lunga kasabası

Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/

Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.

Haydar küüyü

Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Guboglo Lübov Semönovna (1938) – yazıldı 23.11.2018 (yazmak vakıdı 80 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 68 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

---

²² Hısım akraba

²³ askerler

²⁴ Khirbet Qeiyafa

²⁵ Ponti Pilat

²⁶ Layık, birşeye layık olmak

²⁷ Голгофа: как выглядит гора в Израиле, где был распят Иисус Обновлено.

²⁸ Başa örülen taç.

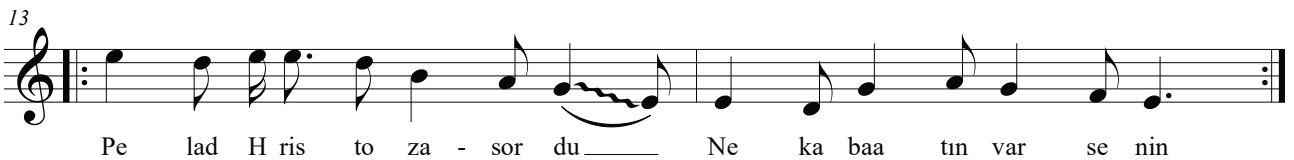
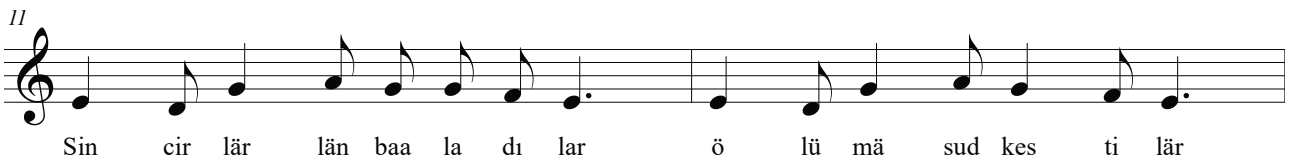
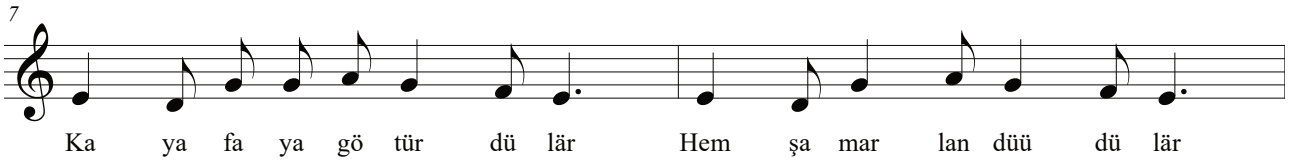
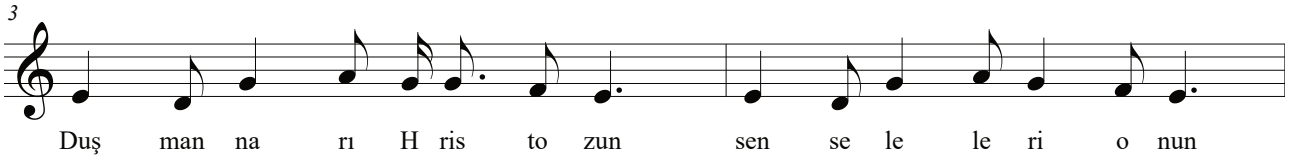
En gergin türkülerdän biri, neredä annadılêr: olaylar için, angıları oldular Gefsiman başçasında; İuda İskarotun satması için: sinedrionun hem Pilatın daavası için: Hristosun zeet çekmeleri hem onu gemesi için. May bütünnä türkü – o dört evangelistlän uzun evangeliya annatmanın açıklaması. Psalmanın önemni momentlerin biri – danışmak inannara,

kardaşlara hem kızkardaşlara çıkmaa Golgofaya da bakmaa Hristosun zeet çekmelerinä, duymaa hem annamaa bu olayın hepsi acısını, aarlını hem dooruluksuzluunu. Psalmanın teması doorudan baalı Bük Haftaya, özelliklä dâ Bük Perşembeyä hem Bük Haftanın günü, açan anılêr Hristosun gemesi.

Gefsemaniya başçesi

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Fa larda 4 diyez var?????

15

O hiç bi şey de me di göz le ri yaş lan dol du

17

O hiç bi şey de me di göz le ri yaş lan dol du

19

Hem Pe lad bö lä de di o el le ri ni yı ka dı

21

Dii lim dos toy na bän bu na ö lä a da ma sud kes mää

23

Of kar daş lar ge li niz o Gol go fa bayı rı na

25

Ba kı nız o ba yı ra Hris to zun o zect leri nâ

27

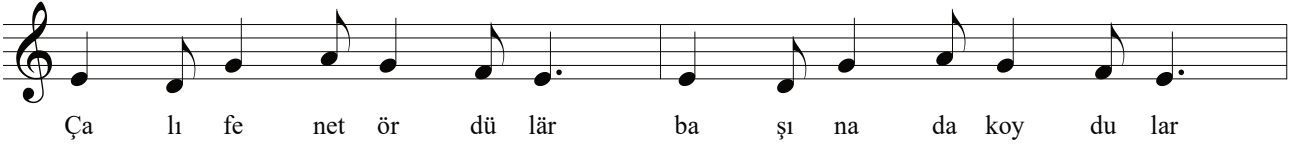
Of kız kar daş lır ge li niz o Gol go fa bayı rı na

29

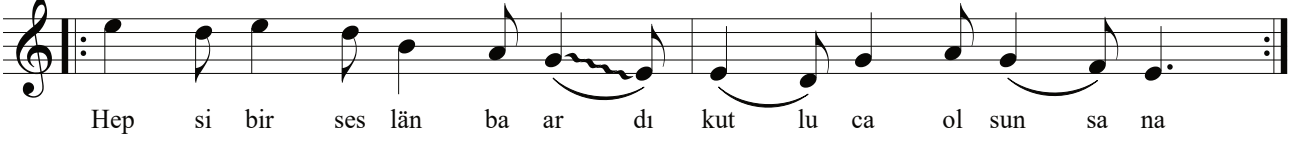

Ne re dâ H ris tos ba ar dı ne çin bo ba sän b rak tın

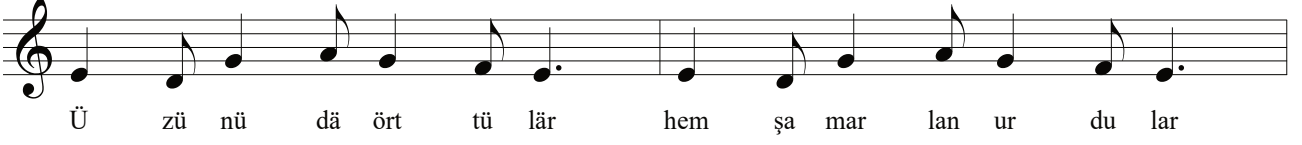
31

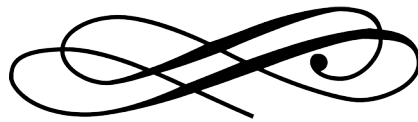
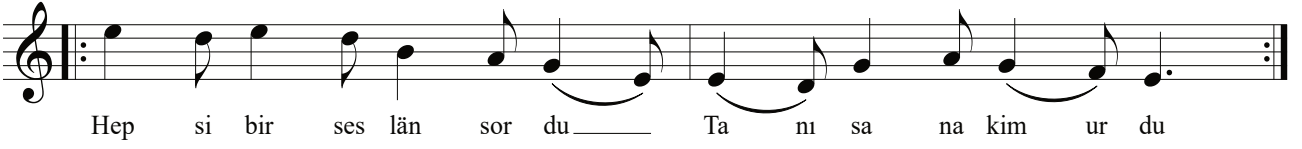
33

35

37

Gök üzü şindän kararêr

Gök üzü şindän kararêr,
 Of, o gecä geleyer.
 Tö zaman belli olucek,
 Kimin duhu kurtulcek.
 O saat aklında deycän, ki
 Evangeliya okundu.
 Ozaman sän pek aalıycan,
 Neçin kaçtın Hristozdan.
 Ama geç olucek, dostum,
 Yok nasıl pişman olmaa.
 Sän nedän birda atıldın,
 Orda onu bulmıycan.
 Kihatlar açık duruyêr,
 Hepsi o saadı bekleer.
 Kim diilsä yazılı orda,
 Diveç ateşä gicek.
 Of, dostum sän hiç oyalanma,
 Kaybedersin vakıdı.
 İşittii gibi göktän ses,
 Sän çapuk geç Hristoza.
 Hristos çoban hem örtü,
 Bizim için kan döktü.
 Amin.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı)

Bu yaratma annadêr Korkunç Daava için, neredä inanıcı adam Kurtarıcının laflarınan çaarêr günahkerleri pişman olsunar.

Psalmanın avtoru kurêr ilk sıraları, temelleneräk Marktan Evangeliya peetlerine: **“Ama o günnerdä, o kahırdan sora, güneç süünecek, ay da vermeyecek kendi şafkını, yıldızlar da düşecekler göktän, da gök kuvetleri korkacaklar» (Mk. 13:24-25).** Neçinki vakıt pek hızlı geçer, da Korkunç

Daava günü hızlı yaklaşêr.

«Gelecek Allahın günü, nicä hırsız, gecä, da ozaman göklär diişecek, olaylar hepsini daadacek, er hem hepsi insan işleri onda kaybeleceklär» (2Peter. 3:10).

Hristianın tek kurtarıcısı Hristos, angısı brakmayacak kendi sürüsünü dünnänın bitkisinä kadar. **«Bän ii güdücüyüm: ii güdücü verer kendi canını koyunnarı için» (İh. 10:11).**

Gök üzü şindän kararêr

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Gök ü zü şin dän ka ra rér Of o ge ce ge le yer

Gök ü zü şim den ka ra rér of o ge ce ge le yer

Tö za man bel li o lu cek ki min ru hu kur tul cek

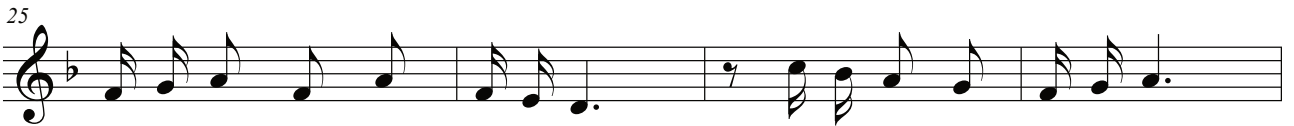
Tö za man bel li o lu cek ki min du hu kur tul cek

O sa at ak lın dan dey cân ki E van ge li ya o kun du

O sat ak lın dän dey can ki E van ge li ya o kun du

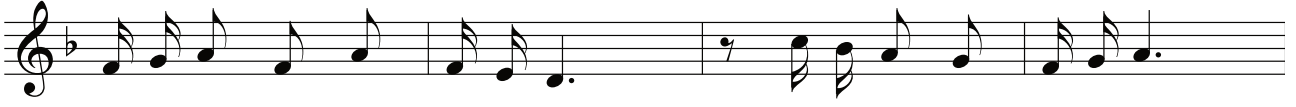

O za man sän pek a lıy can Ni çin kaç tın Hris toz dan

O za man sän pek a lıy can ni çin kaç tın Hris toz dan

33

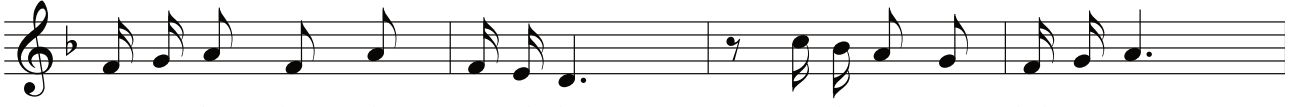
A ma geç o lu cek dos tum yok na sıl piş man ol ma

37

A ma geç o lu cek dos tum yok na sıl piş man ol ma

41

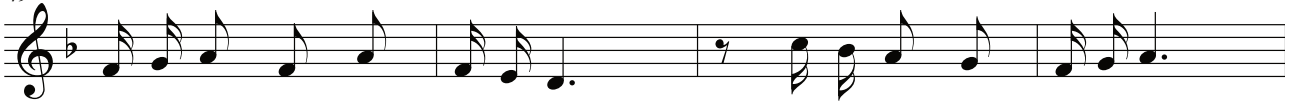
Sen ne dän bır da a tıl dın or da o nu bul mıy can

45

Sen ne dän bır dan a tıl dın or da o nu bul mıy can

49

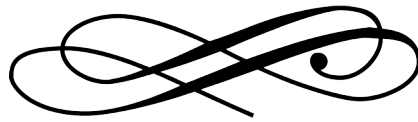

Ki hat lar a çık du ru yér Hep si o saadı bek le er

53

Ki hat lar a çık du ru yér hep si o sa adı bek le er

Gökçü Boba

Gökçü Boba padişah, hepsi sendän taa aşaa,
Senin duanı taman läüzüm yapmaa herzaman.
Baaşla bizä tuz-ekmek, o bizä paaalı imek.
Baaşla bizä duruk su, su bizim için taa uslu,
Duruk suyu içennär uz yoluna gidennär.
Sudan başın acımaz, güüdenä²⁹ dä aar gelmäz.
Baaşla tarlaya yaamur, tarlada olsun çamur,
Zengin dostluk olacek cümna kuşlar tok olacek.

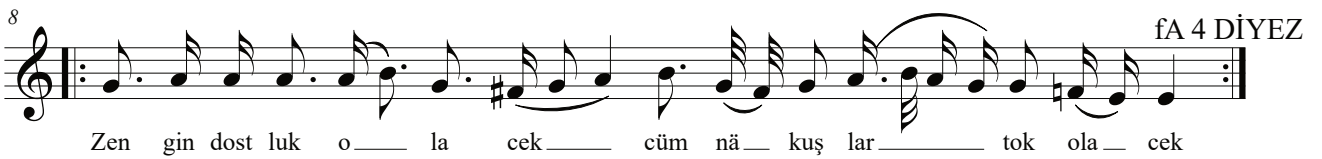
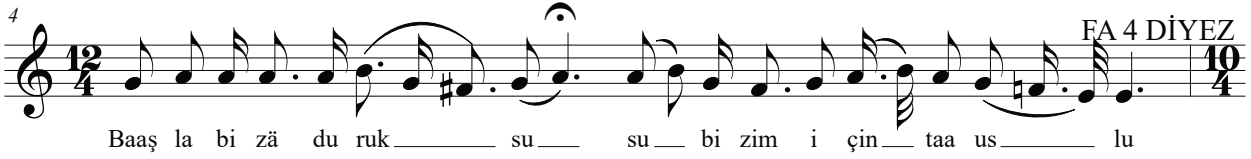
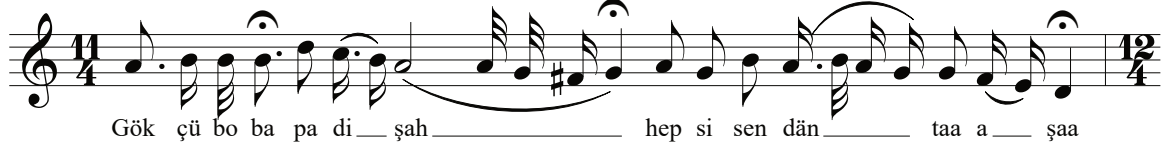
Dua türkünün içindeli sadä hem biraz uşakça. Onda var isteyiş “bereketlär için hem uslu vakıtlar için”, ki Allaa versin insannara “tuz-ekmek”, hem dä gözäl havayı hem yaamurları islää bereket için. Psalmayı

var nicä adlandırmaa “Çiftçilerin duası”. Bölä içindeliinnän psalmalar sıkı baalıydılar gagauz halkının hergünkü yaşamasınnan. Onnar sölenärdilär diil sade dualarda ya da iş yaparkan, ama düün sofralarında da.

²⁹ Gövdene, vücuduna

Gökçü Boba

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Göktä bir büük yıldız duudu

Göktä bir büük yıldız duudu,
Bütün dünneyä haber oldu –
Vefleyemin perdesindä Hristos duudu.
Angel göktän erä indi,
Çobannarı da haberledi:
Vefleyemin perdesindä Hristos duudu.
Çobannar açan gördülär,
Onnar angeldän korktular.
Vefleyemin perdesindä Hristos duudu.
Angel çobannara yaklaştı,
«Siz bendän hiç korkamyınız, – dedi, –
Vefleyemin perdesindä Hristos duudu.
Gidin halizin erinin insannarı da haberleyin,
İnsannarı da haberleyin: Hristos duudu».
Çobannar pek alatladılar,
İsuzu ahır içindä buldular.
Vefleyemin perdesindä Hristos duudu.
Çobannar pek sevindilär,
İsuzlan onnar geceledilär.
Vefleyemin perdesindä Hristos duudu.
Açan İsus Hristos duudu,
Göktä erä dä taa şafk oldu,
Vefleyemin perdesindä Hristos duudu.
Neçin Hristos fukaarä duudu?
Bizi günahdan kurtarmaa,
Bizi günahdan kurtarmaa Hristos duudu.
Sofraları siz hazırlayın,
İnsannarı da teklif edin,
İnsannarı da teklif edin.
Hristos duudu.
Amin.

*Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013
(yazmak vakıdı 68 yaşındaydı) Çadır-Lunga kasabası*

Türkü annadêr evangeliya istoriyasını, neredä annadılêr büücülerin diz çökmesi için; türküdä onnara deniler filosoflar. Bu parça alınmış Matfeydän Evangeliyadan (**Mφ. 2:1—11**). Evangelistâ görä, büücülär yaşardılar gün duusunda. Onnar gördülär yıldızı göktä da annadılar, ani bu bir nişan.

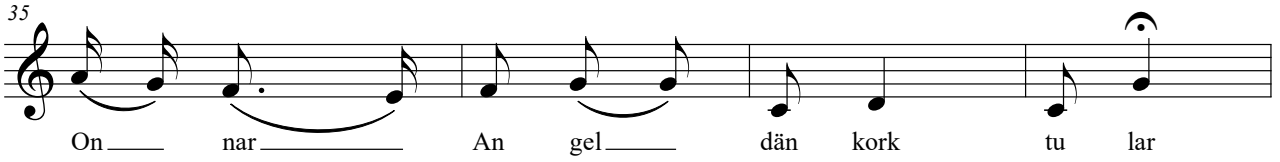
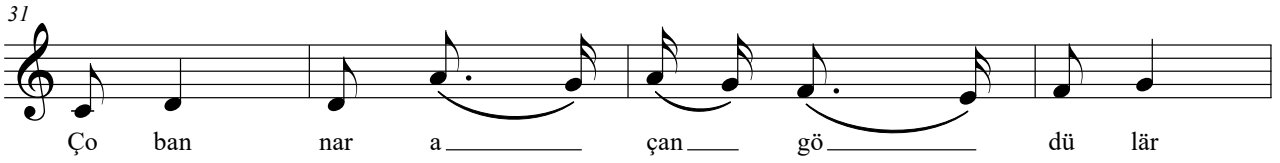
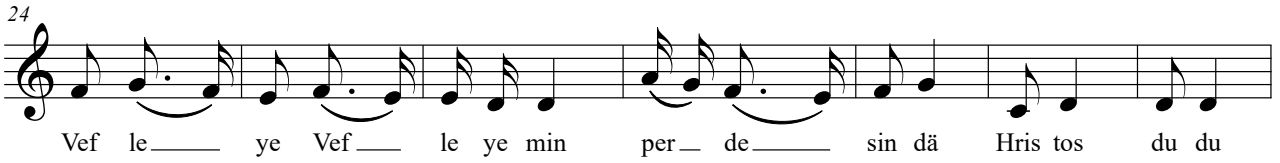
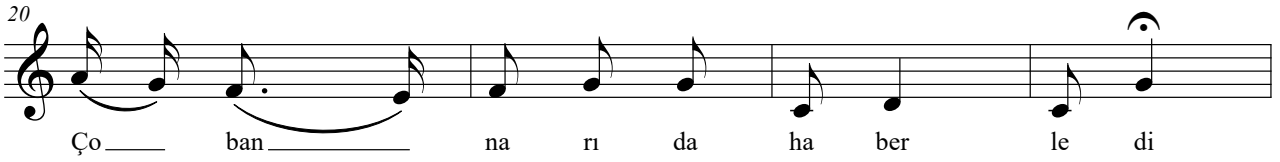
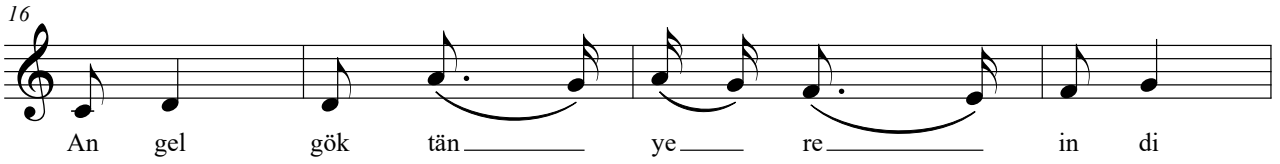
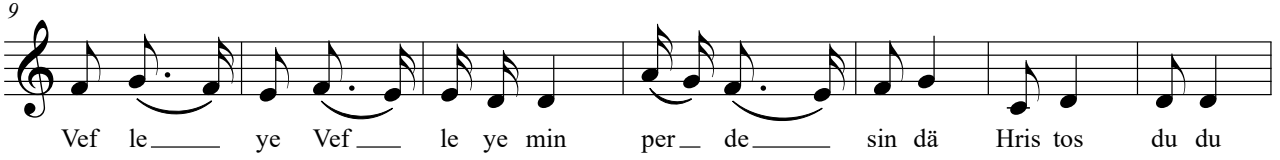
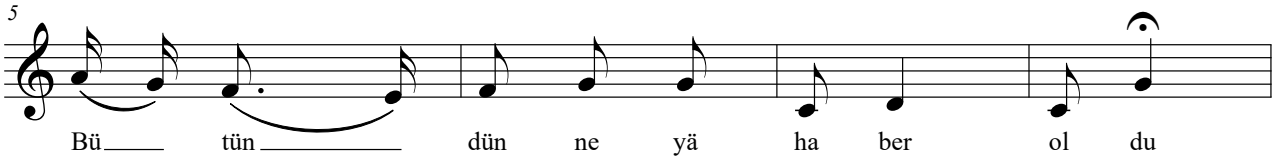
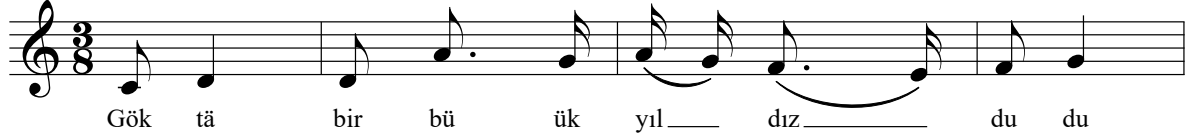
Gidip onun ardına, onnar etiştilər İerusalima. Orada danıştılar bu devletin öndercisinä, İroda, da sordular, neredä var nicä görsünnär eni duumuş İuda Tarını. Bu haber raatsızlandırdı İrodu da yalvardı onnarı sölesinnär, neredä Uşak, açan bulaceklar onu, **«bän dä diz çökeyim Onun önündä»**

(**Mφ. 2:8**). Gezicilär çıktılar İerusalimdan da ileri gittilər yıldızın ardına, angısı getirdi onnarı Vifleema. Orada onnar buldular Mariya Kızı Uşaklan, diz çöktülär ona hem verdilər baaşışları. Açan büücülerä uykularında geldi haber dönmemää İroda, onnar başka yoldan döndülär evä. Üfkeli İrod, açan büücülär dönmedilär geeri, başladı öldürmää eni duuan uşakları. Türküdä laf gider 14000 uşaan öldürülmesi için. Bu sayı yok Bibliyada, ama var aazdan Klisä annatmalarında. Türkü biter Hristozu hem Gök Bobayı metinnemäklä. Türküyü var nicä çalmaa kolada türküsünü gibi Kolada yortularında.

Göktä bir büük yıldız duudu

NOTAYA ALAN

Resul BAĞI

39

Vef le___ ye Vef___ le ye min per de___ sin dâ Hris tos du du___

46

An gel ço ban na ra ra___ yak___ laş tı siz___ ben___ den hiç kork mı yı nız de di

54

Vef le___ ye Vef___ le ye min per de___ sin dâ Hris tos du du___

61

Gi din ha li si___ ni___ ü___ re nin İn___ san___ na rı da ha ber le yin

69

İN___ san na___ rı da ha___ ber___ le yin Hris tos du du

76

Ço ban nar pek___ a___ lat la dı lar İ___ su zu

81

a hır i çin de bul du lar

84

Vef le___ ye Vef___ le ye min per de___ sin dâ Hris tos du du___

Gördüm, geçärdi bir kerä

Gördüm, geçärdi bir kerä
Bir sürüylän bir Şen çoban,
O gidirdi sızıntıya, o bir yalpak güdücü.
O, ani düŐtüydü erä, o gözäl kaldırdı onu,
Kucakta onu götürdü, o bir yalpak güdücü.
BaŐkası, ani bu erdän gezärdi kırık ayaklan,
Onu baaladı sevgilıklän, o bir yalpak güdücü.
Onnarı pek sevirdim hem yaşamasını verdim,
Ki onnar kurtulmuş olsun, o bir yalpak güdücü.
Ama taa geç karşı geldim çalılı odunu kıydım.
Çok insanın arasında, o bir yalpak güdücü.
Açan gördüm, ona sordum: «Kim onnar oynêêr seninnän?»
Ozaman o yalpak baktı, o bir yalpak güdücü,
Hem söledi yavaş acı, çalıdan ki feneş koydu,
Benim koyunnarım verdi, o bir yalpak güdücü.
Hem onnar oynêêr seninnän hem hazırlêêr sana koçan,
Onnar, ani bän sevärdim, vardım çoban, vardım güdücü.
Amin.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı)

71

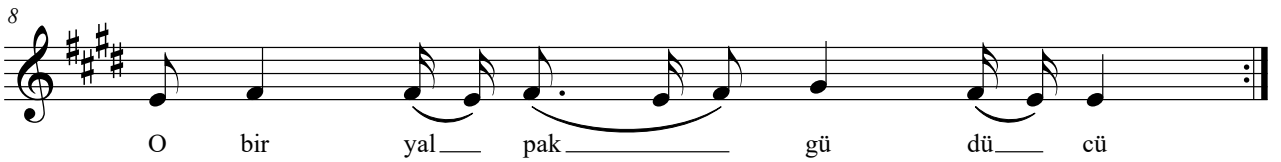
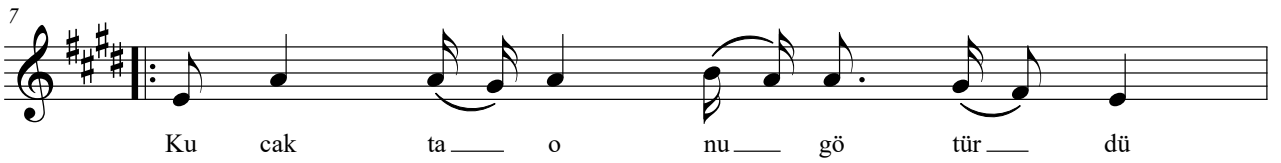
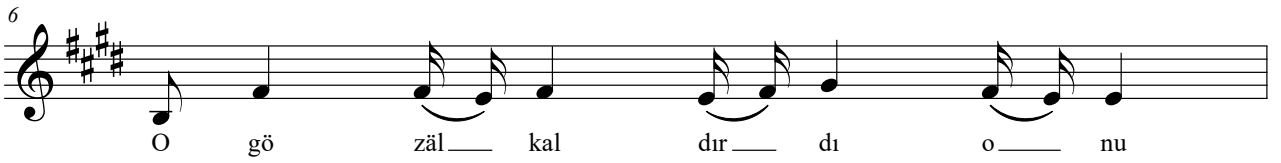
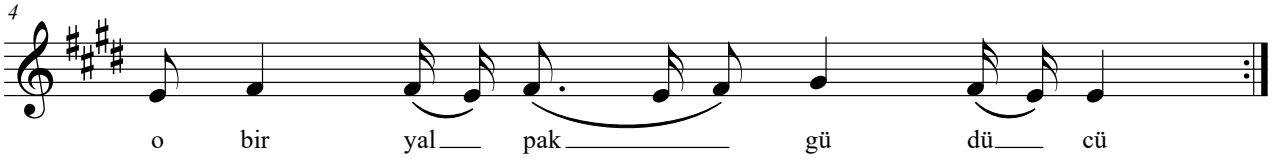
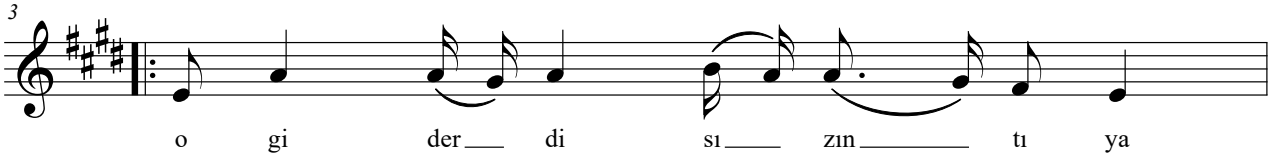
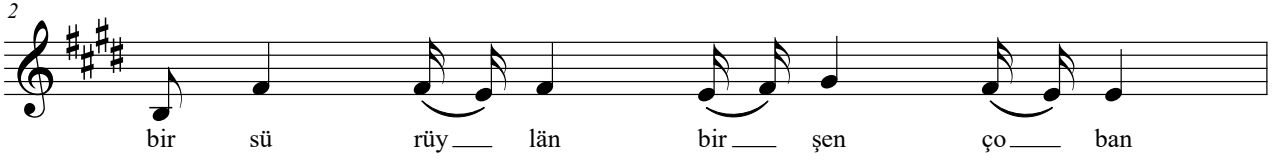
Bu türkü kuruldu İi Güdücü için pildenin temelindä. «**Bän ii güdücüyüm**» (ИИ. 10:11). Burada, hayır çoban gibi gösteriler Hristos, onun sürüsü dä – insan soyu. Bu pildä – Allahın hodul fariseylerä hem aldadıcı güdücülerä açıklayan lafların ilerlemesi. Annadıp onnara, ani onnar sorumnu onun için, ani görmää becerip görmeelär, Allaa gösterer, ki onnar diil gerçek önderci halkının din yaşamasında, düşünerlär kendi kârları için taa çok, nekadar halk için, da götürerlär halkı diil kurtarmaya, ama kaybelmeyä. İi Güdücünün ii yaptıkları

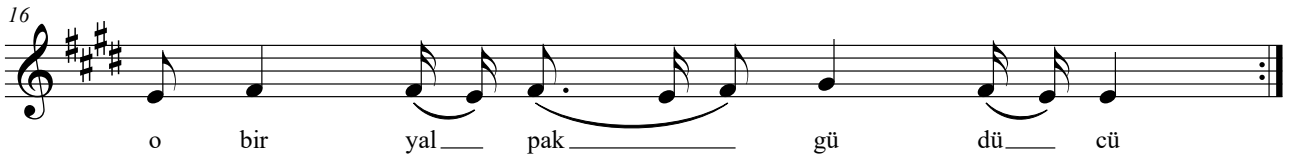
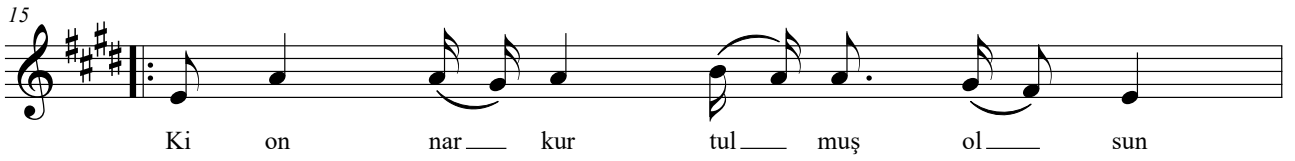
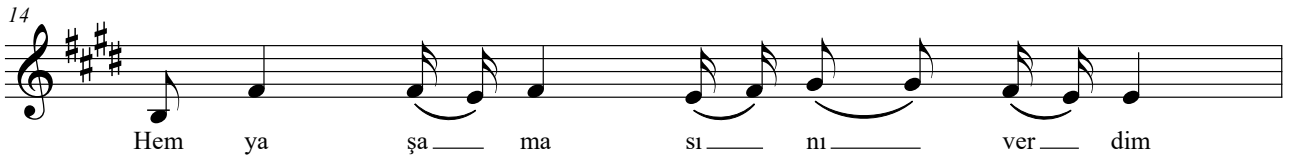
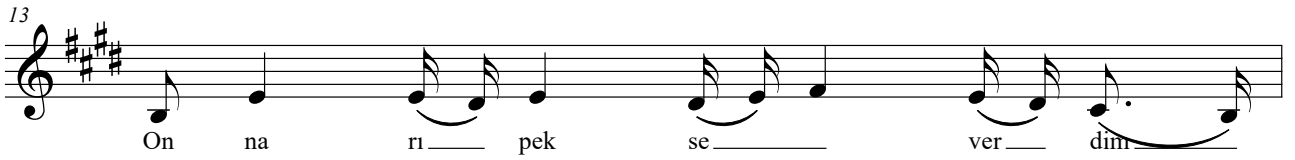
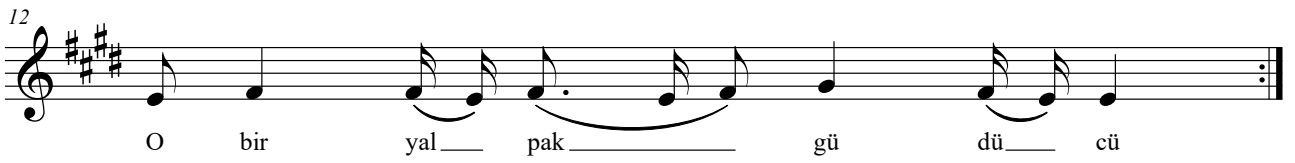
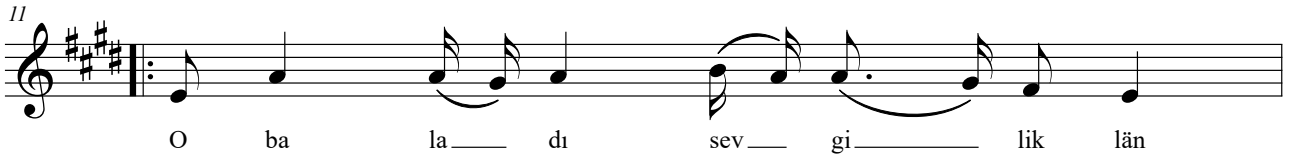
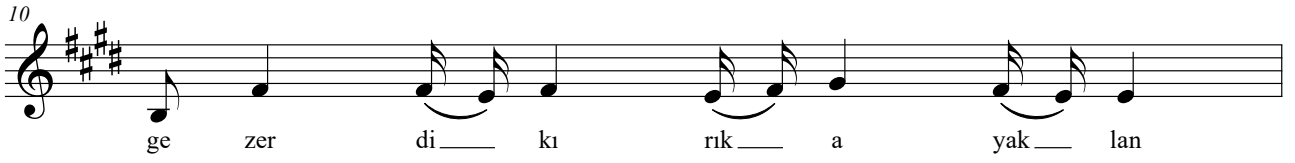
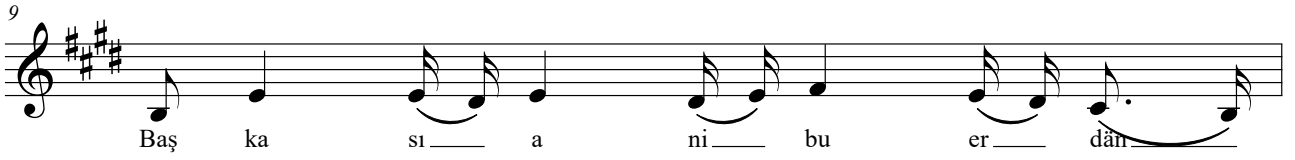
için, angısı verdi Kendi canını koyunnarı için, O kableder sade takazaları, zeepleri hem ölümü. Bunun için Allaa Kendi diil bir kerä söledi üürenicilerinä. «**Eer düünä sizä kin tutarsa, bilin, ani ilkin o kin tutêr Bana. Eer siz olsaydınız dünnädan, dünnä seveceydi sizi; ama siz diilsiniz dünnädan, Bän seçtim size dünnädan, onuştan dünnä sizä kin tutêr**» (ИИ. 15:18-19).

Yaparak çıkış, var nicä sölemää, ani Allaa Klisenin herbir güdücüsü, nicä dä herbir aynenin başı, lâázım yaşamasını götürsün, bakarak Hristoza.

Gördüm, geçärdi bir kerä

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Günduusundan bir yıldız duuacek

Günduusundan bir yıldız duucek,
Biläsiniz, ani Saabi gelecek.
Büün Saabi çaarêr seni,
İnkinat ol önündä.
İnkinat ol önündä,
Ne yaptın sän dünnedä.
Can yalvarêr: «Braksana,
Braksana taa üç günä,
Harcêyım o altınnarmı,
Harcêyım gümüşlermi,
Yapêyım güdeemä iilik». –
Vardı vakıt sana harcêyasın onnarı,
Harcêyasın onnarı, cana iilik yapasın.
Büün Saabi çaarêr seni,
İnkinat ol sän önündä,
İnkinat ol sän önündä,
Ne yaptın sän dünnedä.
Açan baktım önümä,
Önümdä bir derin kuyu,
O kuyunun içindä
Bir da çıplak kemik var.
Açan topraktan olmuşuk,
Topraaya da katılcez.

*Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/
Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.*

Haydar küüyü

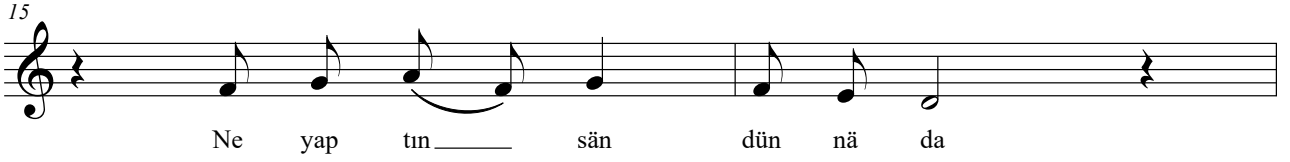
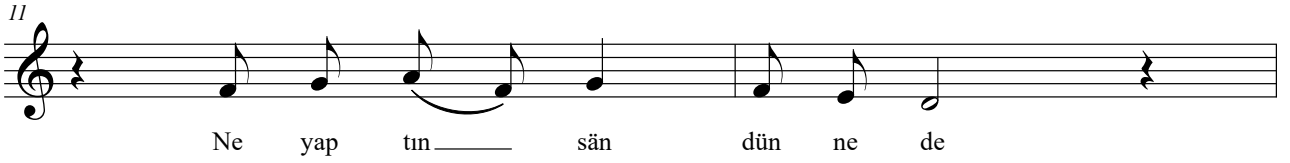
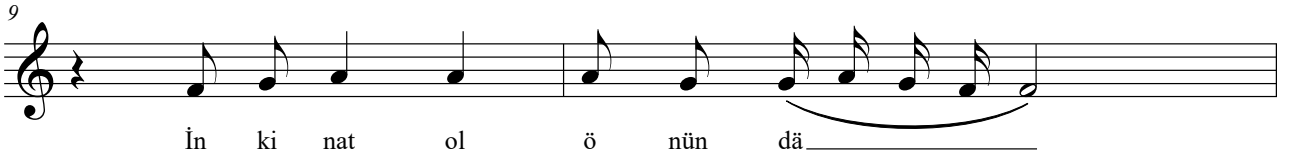
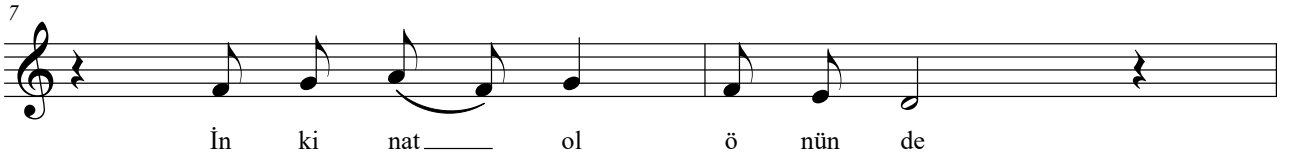
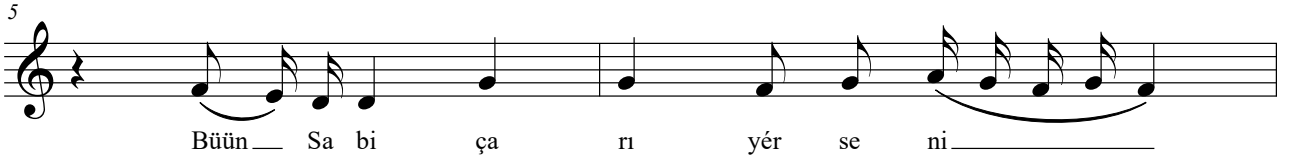
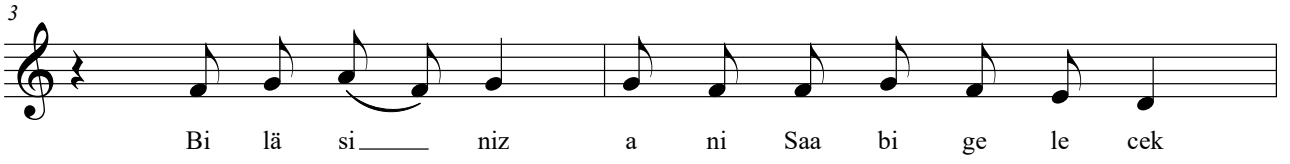
Türkü annadêr evangeliya istoriyasını, neredä annadılêr büücülerin diz çökmesi için; türküdä onnara deniler filosoflar. Bu parça alınmış Matfeydän Evangeliyadan (**Mf. 2:1—11**). Evangelistâ görä, büücülär yaşardılar gün duusunda. Onnar gördülär yıldızı göktä da annadılar, ani bu bir nışan.

Gidip onun ardına, onnar etiştilər İerusalima. Orada danıştılar bu devletin öndercisinä, İroda, da sordular, neredä var nicä görsünnär eni duumuş İuda Țarını. Bu haber raatsızlandırdı İrodu da yalvardı onnarı sölesinnär, neredä Uşak, açan bulaceklar onu, «bän dä diz çökeyim **Onun önündä**»

(**Mf. 2:8**). Gezicilär çıktılar İerusalimdan da ileri gittilər yıldızın ardına, angısı getirdi onnarı Vifleema. Orada onnar buldular Mariya Kızı Uşaklan, diz çöktülär ona hem verdilär baaşışları. Açan büücülerä uykularında geldi haber dönmemä İroda, onnar başka yoldan döndülär evä. Üfkeli İrod, açan büücülär dönmedilär geeri, başladı öldürmää eni duuan uşakları. Türküdä laf gider 14000 uşaan öldürülmesi için. Bu sayı yok Bibliyada, ama var aazdan Klisä annatmalarında. Türkü biter Hristozu hem Gök Bobayı metinnemäklän. Türküyü var nicä çalmaa kolada türküsünü gibi Kolada yortularında.

Gündüsusundan bir yıldız duuacek

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

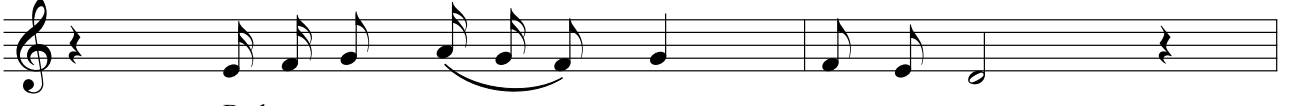

17

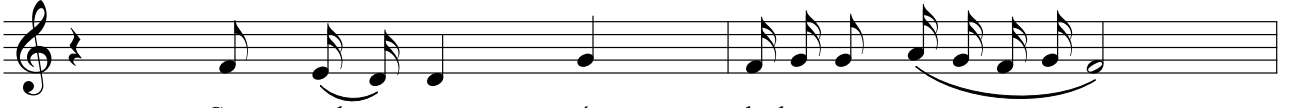
Can yal va rér brak sa na

19

Brak sa na taa üç gü nâ

21

Can yal va rér brak sa na

23

Brak sa na taa üç gü nâ

25

Har ca yım al tın na rı mı

27

Har cé yım gü müş le ri mi

29

Har cé yım gü müş le ri mi

31

Ya pı yım ca nı ma i lin nik

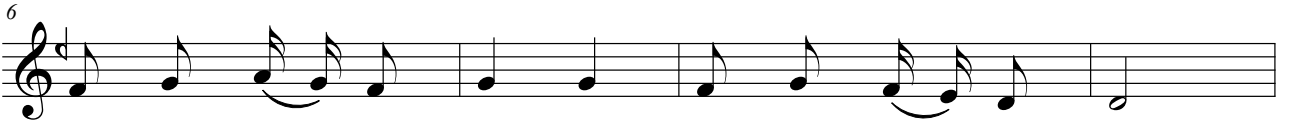
Gündüsusundan bir yıldız duuacek

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

♩ :320 Hertz

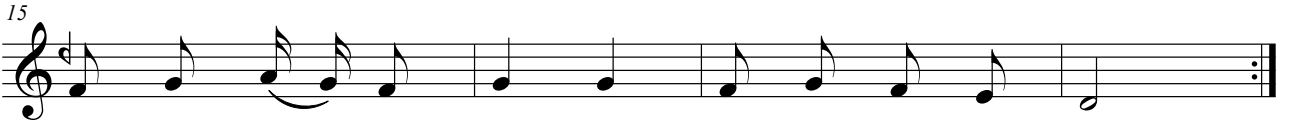
Gün duu sun dan bir yıl dız duu___ cek_____

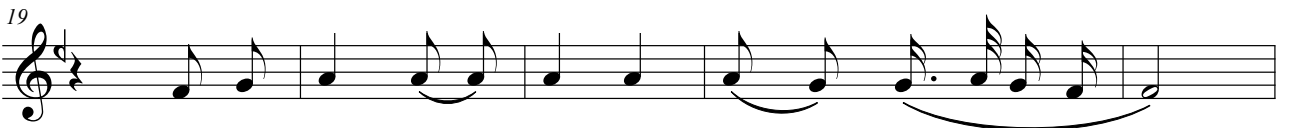
6 Bi le si___ niz ha ni Sa bi ge___ le cek

10 Gün duu sun dan bir yıl___ dız duu___ cek_____

15 bi le si___ niz ha ni Saa bi ge le cek

19 Gel Saa bi büün se ni çaa___ rér_____

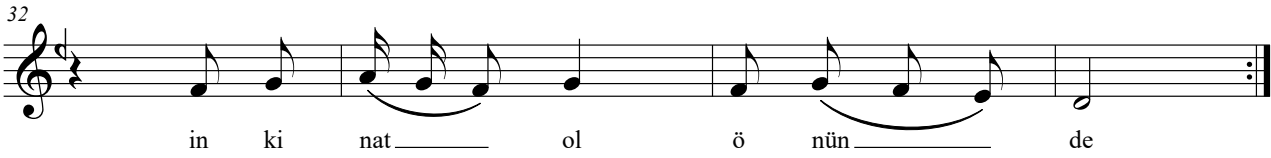

24 in ki nat_____ ol ö_____ nün_____ de

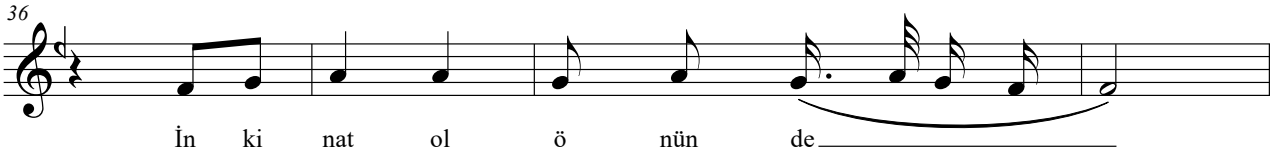
28 Gel___ Sa bi büün çaa rér_____

32

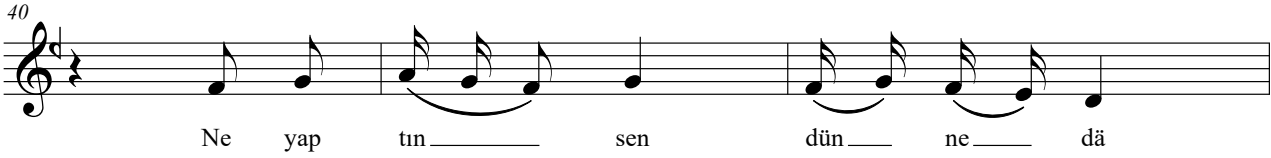
in ki nat _____ ol ö nün _____ de

36

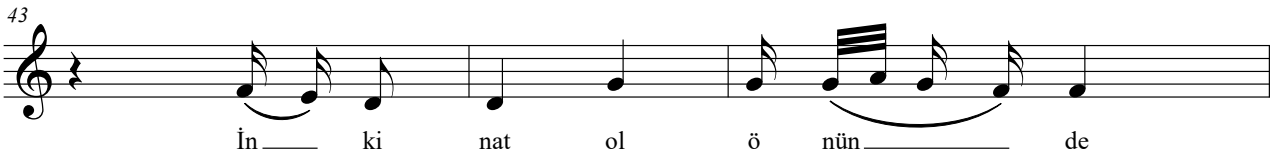
İn ki nat ol ö nün de _____

40

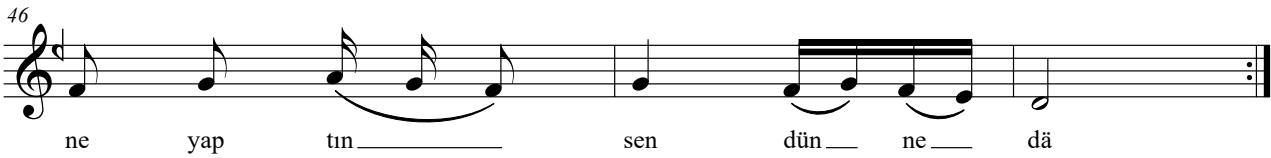
Ne yap tın _____ sen dün _____ ne _____ dâ

43

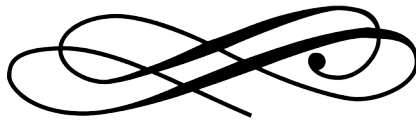

İn _____ ki nat ol ö nün _____ de

46

ne yap tın _____ sen dün _____ ne _____ dâ

Günduusunda yıldız duudu

Günduusunda yıldız duudu,
Bütün dünneyä haber oldu.
Bütün dünneyä haber oldu –
Vifleyemdä Hristos duudu.
Çobannara haber geldi,
Angel Bojiyä bölä dedi:
«Vifleyemdä Hristos duudu».
Filosovlar gidip-buldu –
Ahır içindä Hristos duudu.
Filosovlar pek sevindi,
Saabiylän onnar geceledi.
Filosovlar pek sevindi,
Angel düşlerinä geldi,
Angel Bojiyä bölä dedi:
«Başka yoldan gelip-gidin,
Padişaaayı o bilmesin».
Vifleyemdä Hristos duudu.
Bütün dünnä pek sevindi,
Angel İosifä geldi,
Angel Bojiyä bölä dedi:
«Al Mariyayı uşaklan,
Kaç yırak Egipettän».
İrod tekil kendi gezer,
Bir büük asker o yollayêr.
Bir gecä kıyıp-dooradı
Ondört bin can erkek evlat.
Saabinin adınnan onnar
Perviy muçenik oldular,
Perviy muçenik onnar oldular.
Günduusunda yıldız duudu,
Bütün dünneyä haber oldu –
Vifleyemdä Hristos duudu,
Vifleyemdä Hristos duudu.
Amin.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı)

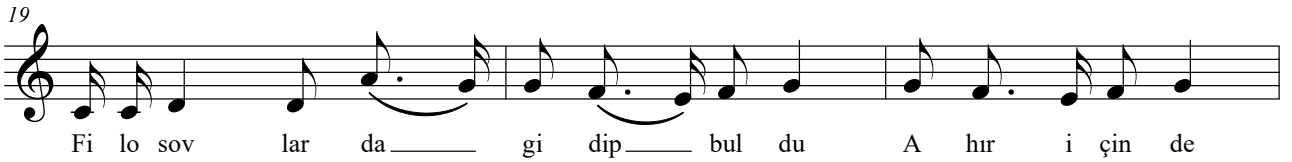
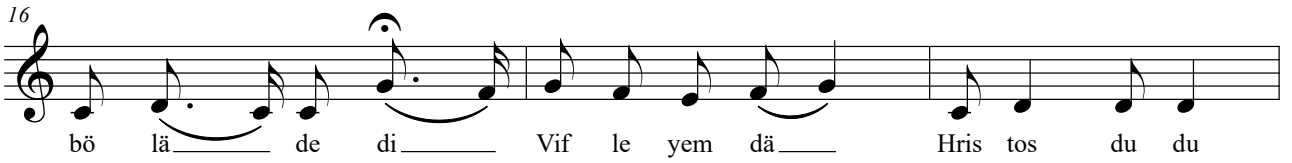
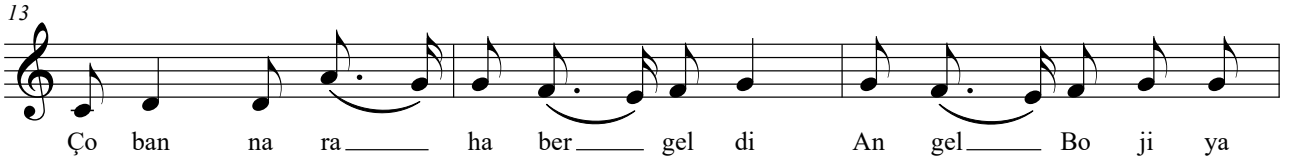
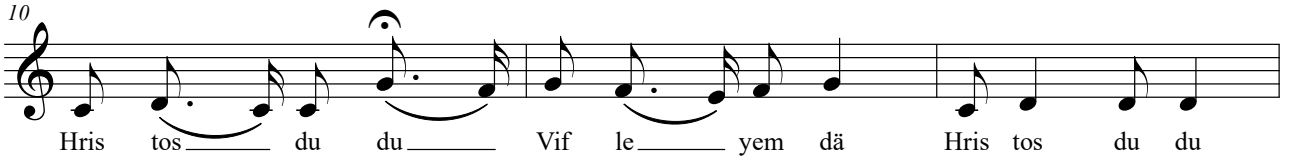
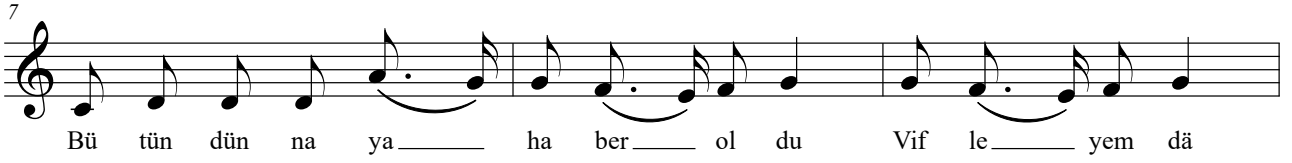
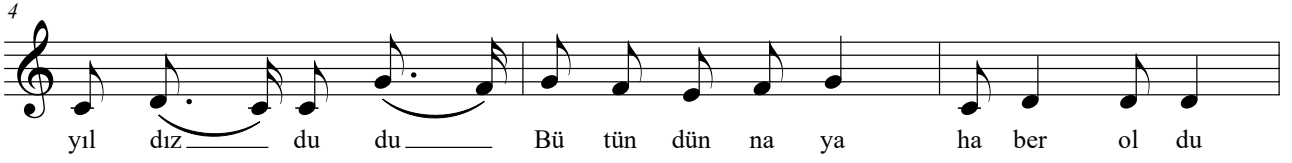
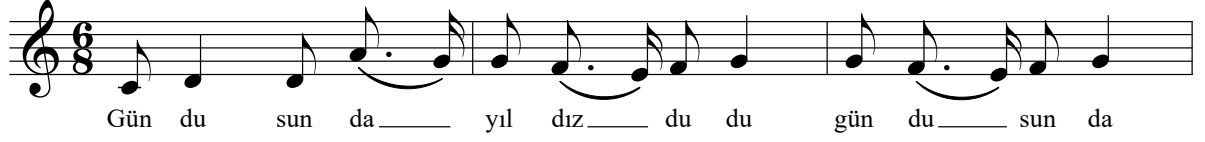
Türkü annadêr evangeliya istoriyasını, neredâ annadılêr büücülerin diz çökmesi için; türküdâ onnara deniler filosoflar. Bu parça alınmış Matfeydân Evangeliyadan (Mφ. 2:1—11). Evangelistâ görâ, büücülâr yaşardılar gün duusunda. Onnar gördülâr yıldızı göktâ da annadılar, ani bu bir nışan.

Gidip onun ardına, onnar etiştîlâr İerusalima. Orada danıştılar bu devletin öndercisinä, İroda, da sordular, neredâ var nicâ görsünnâr eni duumuş İuda Tarını. Bu haber raatsızlandırdı İrodu da yalvardı onnari sölesinnâr, neredâ Uşak, açan bulaceklar onu, «**bân dâ diz çökeyim Onun önündâ**» (Mφ. 2:8). Gezicilâr çıktılar

İerusalimdan da ileri gittilâr yıldızın ardına, angısı getirdi onnari Vifleema. Orada onnar buldular Mariya Kızı Uşaklan, diz çöktülâr ona hem verdilâr baaşışları. Açan büücülerâ uykularında geldi haber dönmemââ İroda, onnar başka yoldan döndülâr evâ. Üfkeli İrod, açan büücülâr dönmedilâr geeri, başladı öldürmââ eni duuan uşakları. Türküdâ laf gider 14000 uşaan öldürülmesi için. Bu sayı yok Bibliyada, ama var aazdan Klisâ annatmalarında. Türkü biter Hristozu hem Gök Bobayı metinnemâklân. Türküyü var nicâ çalmaa kolada türküsünü gibi Kolada yortularında.

Gündüsünde yıldız duudu

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

25

Fi lo sov lar___ pek se___ vin di Saa biy lan on nar ge ce___ le di___

29

Saa biy län on nar ge ce le di Fi lo sov lar___ pek se___ vin di An gel___ düş le

34

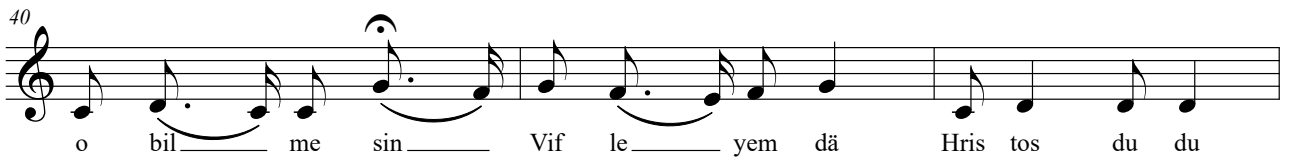
ri nä___ gel di___ An gel Bo ji yä bö lä de di

37

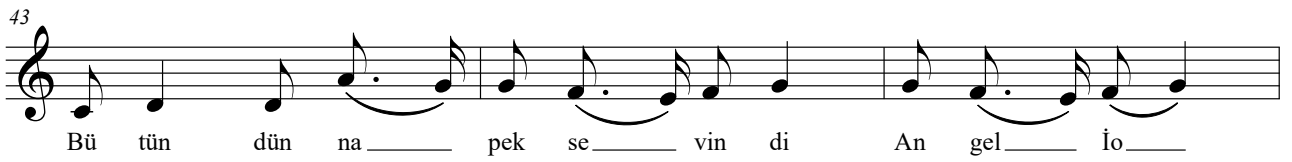
Baş ka yol dan___ ge lip___ gi din Pa di şa yı___

40

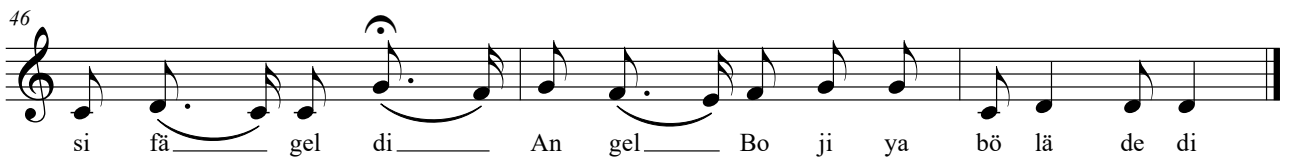
o bil___ me sin___ Vif le___ yem dä Hris tos du du

43

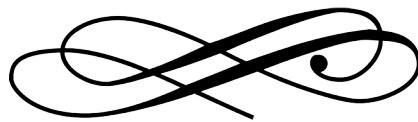

Bü tün dün na___ pek se___ vin di An gel___ İo___

46

si fä___ gel di___ An gel___ Bo ji ya bö lä de di

Hem ştä bir genç adam

Hem ştä bir genç adam, İsusun yanına gelip, ona dedi:

«Hey, üüredici İsus, sölesänä sän bana,

Ne iilik bän yapayım burda

Hem daymalı³⁰ ömürä gireyim».

Ama İsus ona dedi: «Neçin bana deersin?

Allahtan kaarä³¹, daymalı ömürä gelmää istärsän burda,

Ozaman sän koru Allahın o büük izinnerini bu erdä.

O uysun sana.

Angılarını bän korudum, – İsus ona dedi, – bunnarı öldürmä.

Hayırsızlık da yapma, yalan da sän kimseyä bu erdä sölämä.

Bobanı hem dä Ananı ikramnayasın³² sän bu erdä.

Komşularını da kendini gibi seväsın».

Bu genç İsusı dedi: «Bunnarı bän korudum,

Benim gençliimdän beeri taa ne etişmeer bana?»

İsus ona dedi: «Eer kıymalı olmak istärsän, git dä sat sän varlığını

Hem dä ver fakirlerä, da ozaman sän göklerdä hazne³³ edinecän.

Hem dä bundan sora gel benim ardıma».

Açan o genç adam işitti, kahırlanıp, o geeri gitti.

Zerä onun bu erdä çok zenginnii vardı.

Ama İsus genä dedi kendi uçeneklerinä³⁴:

«Dooru deerim sizä, zordur zengin adama

Geçsin gök padişahlına bu erin zenginniinnän.

Hem genä deerim sizä: taa kolay geçecektir

Bir devä iinä kulaandan, nekadar bir zengin adam

Girecek bu erin gök padişahlına».

Onun uçenikleri bunu işittiktän sora dedilär:

«Eer böläysä, ozaman kim kurtulabilir?»

İsus, onnara bakıp, dedi: «İnsanın kuvedi yoktur

Bu işleri yapmaa bu erin üzündä, ama Allahta kuvet vardır bu işleri hepsini yapmaa

Hem dä hepsini günahdan kurtarmaa... Amin».

*Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014
(yazmak vakıdı 64 yaşındaydı) Çadır-Lunga kasabası*

---

³⁰ Ölümsüz (daymalı yaşamak – ölümsüz yaşam, sonsuz ardı arkası olmayan)

³¹ Allahtan kare: Allahtan başka

³² Saygı, saymak hatır gütmek...

³³ hazine

³⁴ Adamlarına, öğrencilerine (Rusça)

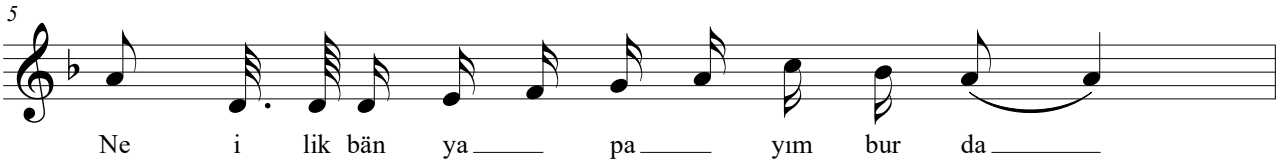
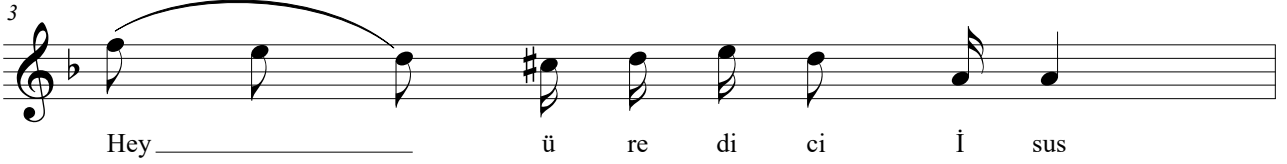
Psalma – Eni Baalantı kiyatlarından bir epizodun annatmasıdır: istoriya zengin çocuk için. Bu istoriya var Eni Baalantının üç kiyadında: Matfeydä ondokuzuncu bölümdä, Markta onuncuda hem Lukada da onsekizincidä. Maanası onda, ani Hristosa geldi zengin çocuk da sordu, ne läüzım o yapsın da kabletsin diveç yaşamayı. Hristosun cuvabı onu gücendirer, da

o gider. Bundan sora Hristos annadêr pildeyi devä için, angısı geçer iinä kulaklarından. Bununnan O alegoriyalı söleer onun için, ani zenginnerä zor kurtulmaa. Pildä hem psalma biter açıklamaklan, ani “neyi yapamêêr insan yapêêr Allaa”. Psalmayı var nicä sölemää bütün yıl, özellikläñ dä islää getirmää aklına onu hem pildeyi, açan peydalanêr büyük isteyiş zenginnemää.

Hem ştä bir genç adam

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Largo

9

Bir Al lah tan ka rä day ma lı

10

Ö mü rä gel mä is tär sän bur da

11

O za man sän ko ru

12

Al la hm o bü ük i zin le ri ni bu er dä

13

O uy sun sa na de di

14

An gı la rı nı bän ko ru dum

15

İ sos o na de di

16

Bun na rı ö dür mä

17

Ha yır sızlık da yap_____ ma

18

ya lan da sän bu er dä kim se ye sö lä mä

19

Bo ba nı hem dä a na nı

20

ik ram_____ na ya sın sän_____ bu er dä

21

kom şu la rı nı_____ da

22

ken din gi bi se vä sin

23

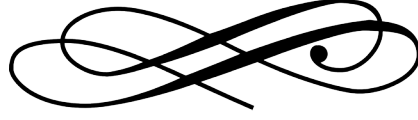

Bu genç İ sus a de di

24

Bun na rı bän_____ ko ru dum bu er dä

Hiç istämeerim bir zenginlik

Hiç istämeerim bir zenginlik,
Salt diveç padişahlı gökteki tarafa.
Ey, sölä, Allahım, Sän yazdın mı beni,
O diveç kiyatlarına Sän yazdın mı beni?
Ey, sölä, Allahım, Senin gök tarafına,
O diveç kiyatlarına Sän yazdın mı beni?
Benim çok günahım var, nasıl denizdä kum,
Ama İsuzun kanı kuvetli yıkamaa.
Allahın bu lafları bizi pek sevindirer,
Günahın nasıl da olsa, kaar gibi yıkıyêr.
Dayma aydınnıklan hem gözäl kasaba,
Em uslu sevgilıklän hepsi biyaz giymni.
Nerdä cannar zeetlenmeer, küsü kimsey bilmeer,
Nerdä angillär çalêr, sän yazdın mı beni?

*Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/
Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.
Haydar küüyü*

Bu yaratma kurulu birkaç evangeliya parçasından. Sinoptik Evangelialarda, neredä Hristos lafeder zengin olannan (Mф. 19:16-26; Mk. 10:17-27; Jk. 18:18-27). Allaa açêr ona hristian gelişmenin saklılını, söyleyêk: «**eer istârsân gelişmää, git, sat kendi mülkünü da daat fukaaralara; da senin olacek zenginniin göklerde; hem gel da git Benim ardıma**» (Mф. 19:21). Başka erdä dâ söyleer: «**uşaklar! Nekadar zor zenginnää umutlanan insannara girmää Allaa Kralluna**» (Mk. 10:24). Geneldän Allaa kötülâmeer zengin olmayı, ama onu, açan kimsä pek çekiler ona, çünkü adamın günahker canı için zenginnik kurêr çok engel Allaa Kanonun tamannamasına. Onuştan Allaa verer bölä yaraştırmayı: “**Deveyä taa kolay geçmää inää kulaandan, nekadar zengin adama girmää Allaa Tarluna**” (Mk. 10:25). Kendi zenginnik diil korkunç, ama korkunç, ani adam umutlanêr ona, yaşamanın kısmetini da kurêr hem aarêr hep zenginniktä, yaparak zenginnii bir Allaa kendisinä. Apostollar,

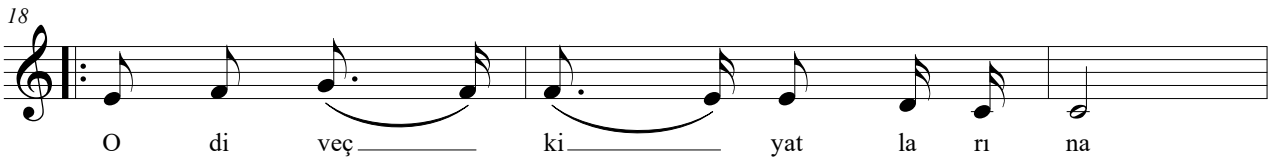
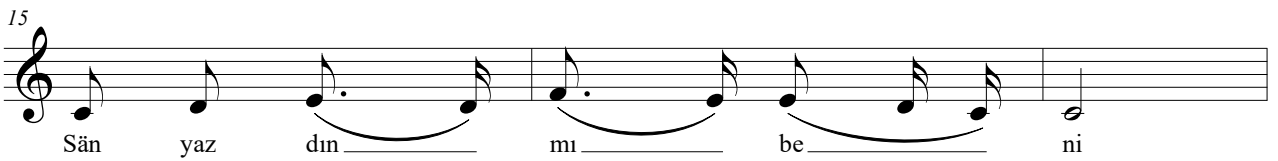
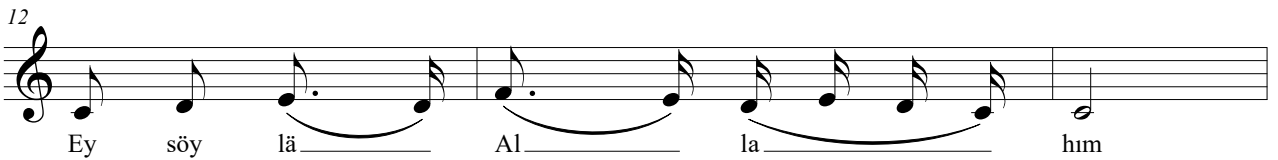
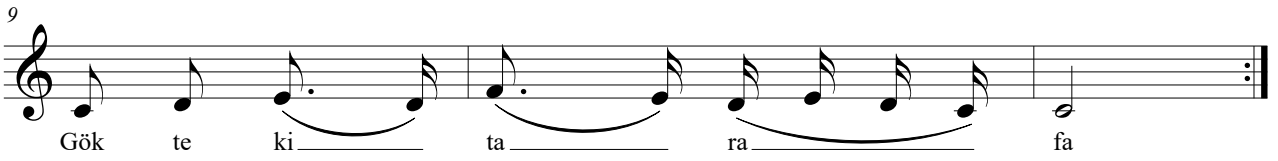
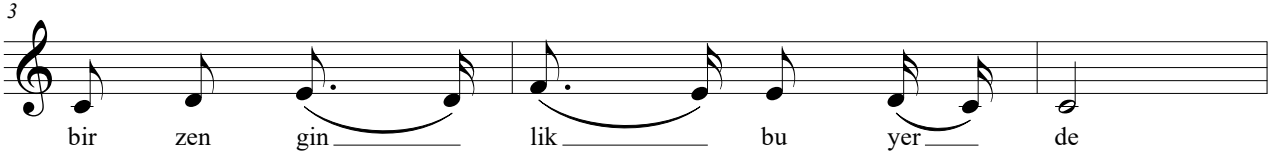
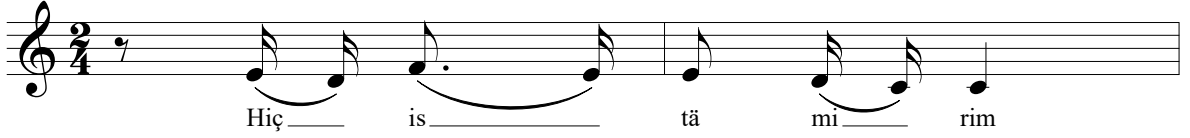
şaşarak, sordular Üüredicisinä: “**kim var nicä bizi kurtarsın?**” (Jk. 18:26), neyâ Allaa cuvap etti: “**neyi yapamaz adam, yapar Allaa**” (Jk. 18:27).

Taa bu psalmada anılêr YAŞAMAK KİYADI, angısı için Hristos söyleer üürenicilerinä, nicä hristianın bir neeti için, deyip: “**Sevinin ona, ani sizin adlarınız yazılı göklerde**” (Jk.10:20).

Bu sebebä görä inanan hristiannarda ikinci erä gider onnarın zorlukları, kahırları hem belaları, neçinki onnar umutlanêrlar gelän baaşıslara kendi ii yaptıkları için. Onnarın umutları baalı Allaha, sevinmeli da hep Onda. “**Neçinki Allaa Tarlı diil imeelik hem içecek, ama dooruluk hem barış hem sevinmelik Ayoz Duhta**” (Pim. 14:17). Bu türkü üüreder bizi, ani diil herbir zengin adam kısmetli, hep nicä diil herbir fukaara adam kısmetsiz, neçinki herbirin kısmeti diil erdä, ama göklerde. Onuştan pek önemni herkezimizä kazanmaa gerçek yaşamayı Allahta, özenmää ona, ki yazılı olmaa Yaşamak Kiyadında.

Hiç istämeerim bir zenginlik

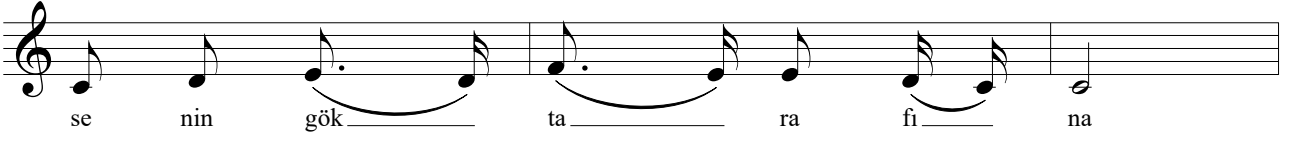
NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

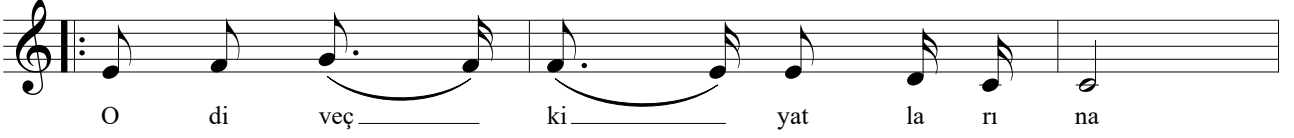
24

27

30

33

36

39

42

45

Hristozun duuması

Göktä bir büyük nişan oldu,
Filosoflar görüp tanıdı – Mesiya geldi.
Onnar evlerini braadılar, günduusundan geldilär
Hristozu aaramaa.
Onnar gidip görürlärdi, göktä yıldız da gidärdi,
Bunnarlan barabar Yerusolimä³⁵ girdilär.
O yıldızı kaybettilär. Allahtan izin onnara:
İnsannara sorsunnar hepsicii narot³⁶ ta bilsin (bütün halk bilsin),
Ani Hristos duudu.
Onnar pek kahırlanırdı, gidip insannara sorarlardı,
Neredä Hristos duudu.
İnsan şaşıp durarlardı, filosoflar da sölärdi,
Ani Hristos duudu.
Sora İrod³⁷ kendi duydu, filosoflara da sordu,
Neredä Hristos duudu:
«Gidin halizini³⁸ üürenin, gelin bana da söläyin,
Neredä Hristos duudu...
Bän dä ona gidecäm hem dä ona baş iildecäm
Bütün kuvedimnän...»
Filosoflar gidip buldu – ahır içindä Hristos duudu.
Onnar pek sevindilär,
Hristoza inkinat³⁹ oldular, hem büyük baaşış götürdülär –
Altın smirna⁴⁰ günnüü⁴¹.
Filosoflar pek sevindi, Angel düşlerinä geldi
Hem haber verdi:
«Başka yoldan geeri gidin, padişah İrod bilmesin».
O pek üfkeleni,
Angel Yosifä⁴² dedi: «Al Mariyayı uşaklan
Gidin yıraa Egipedä (Mısır)».
İrod pek üfkeli gezer, bir büyük asker yollayêr
Gorod Vifleyemä⁴³.

---

³⁵ Jerusalem

³⁶ Ulus

³⁷ Ирод I Великий

³⁸ Halis, aslını öğrenin.....

³⁹ Önünde eğilir saygı duyarız, taparız

⁴⁰ Мирра

⁴¹ Kilisede papazın elinde salladığı içerisinde reçine vb. Kokular bulunan alet.

⁴² Hz. Yusuf

⁴³ Beytüllahim şehrine. (Gorod rusçada şehir anlamındadır)

Bir gecä kıyıp-dooradı ondört bin can erkek evlat iki yaşınadan.
Hristos, bizim Allahımız, göktä bobanın saa tarafında, Hristos, slava⁴⁴ sana!
Boba Hristozu korudu, Hristos vardı kendi oolu.
Boba, slava sana!

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):
Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.
Çadır-Lunga kasabası
Guboglo Lübov Semönovna (1938) – yazıldı 23.11.2018 (yazmak vakıdı 80 yaşındaydı)
Çadır-Lunga kasabası
Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)
Çadır-Lunga kasabası
Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/
Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.
Haydar küüyü

Bu türkü dä evangeliya istoriyanın annatması, neredä söleniler büücülerin diz çökmeleri için; türküdä onnar adlanêrlar filosof. Bu parça var Matfeydän Evangeliyada (Mφ. 2:1-11). Kiyada görä büücülär yaşardılar gün duusunda. Onnar gördülär yıldızı göktä da annadılar, ani o bir nişan. Gidip onun ardına, onnar etiştilər İerusalimä. Orada onnar danıştılar bu devletin öndercisinä, İroda, soruşlan, neredä onnar var nicä görsünnär şindi duuan İudey Tarını. İrod kuşkulandı bu haberä da yalvardı onnara, açan bulaceklar Uşaa, sölesinnän ona, neredä O bulunêr, ki “bän dä diz çökeyim Ona”. Yolcular çıktılar İerusalimdän da ileri dooru

gittilər yıldızın ardına, angısı getirdi onnarı Vifleema. Orada onnar buldular Panayıyayı Uşaklan, diz çöktülär ona hem baaşış verdilär. Açan büücülerä düşlerindä geldi açıklamak dönmemää İroda, onnar yollandılar evä başka yoldan. Açan sa büücülär gelmedilär, üfkeli İrod izin verdi öldürmää eni duuan uşakları. Türküdä söleniler 14000 uşaan öldürmesi için. Bibliyada bu sayı yok, ama o var Klisenin aazdan annatmasında. Biter türkü Hristosa hem Gök Bobaya şannı çalmaklarlan. Türküyü var nicä çalmaa kolada türküsünü gibi Kolada kutlamaklarında.

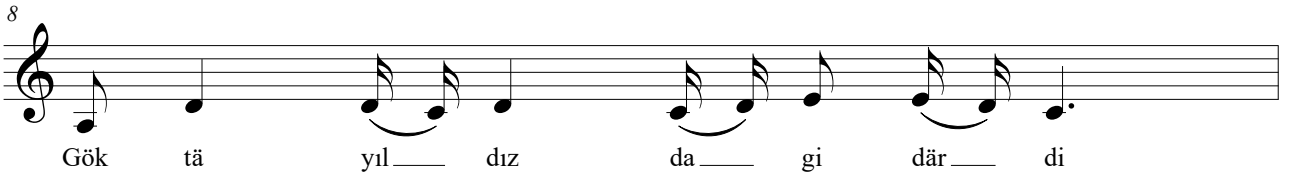
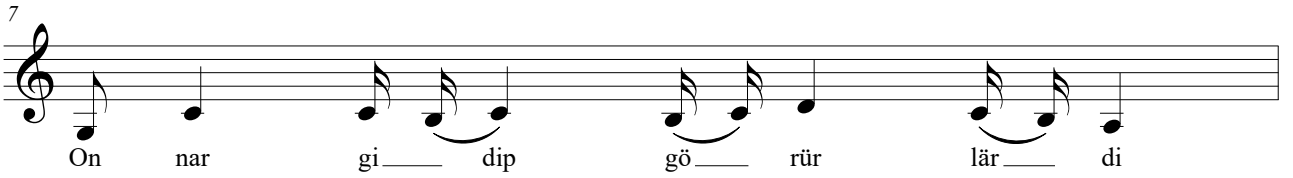
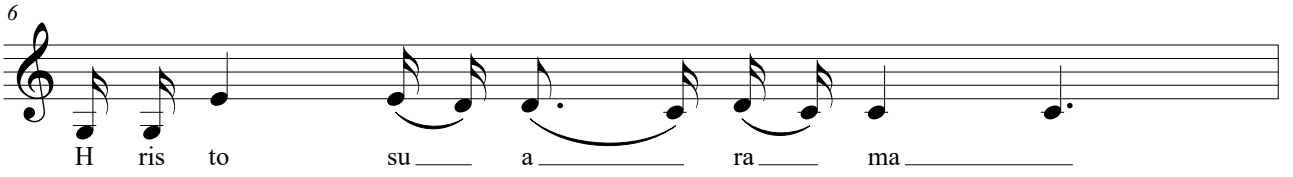
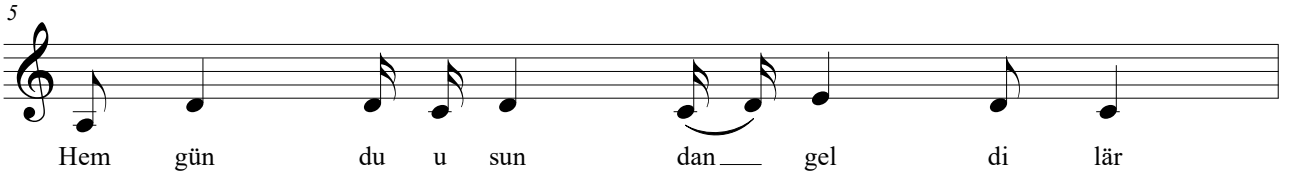
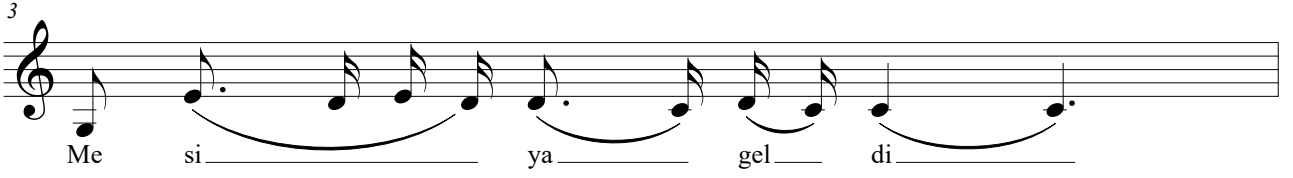
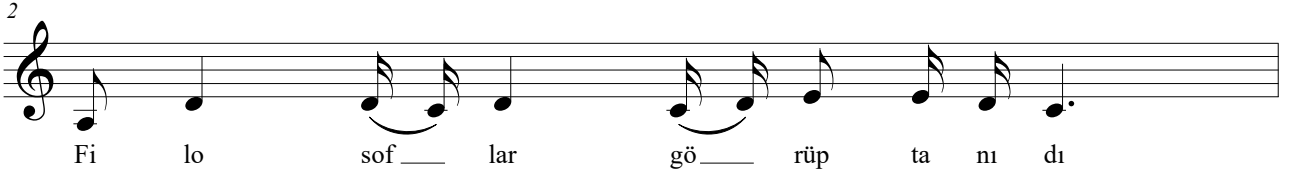
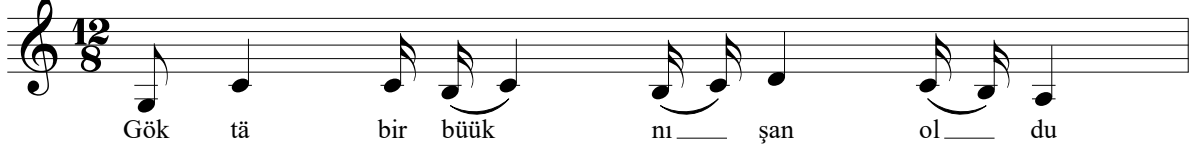
---

⁴⁴ Şan, şeref...

Hristozun duuması

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

9

Bun nar lan ba ra bar

10

Ye ru sa li ma gir di ler

11

O yıl dı zı kay bet ti lâr

12

Al lah tan i zin on na ra

13

İN san na ra sor sun nar

14

Hep si ci na rot da bil sin

15

A ni H ris tos du du

16

On nar pek ka hir la nır dı

17
Gi dip in san na ra so rar lar du

18
Ne re da H ris tos du du

19
In san sa sip du rar lar di

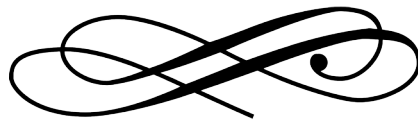
20
Fi lo sof lar da so lar di

21
A ni H ris tos du du

22
So ra I rod ken di duy du

23
Fi lo sof la ra da sor du

24
Ne re da H ris tos du du

İsus Hristos gezdi erdä

İsus Hristos gezdi erdä oniki uçeniklän⁴⁵ bilä,
İsus Hristozun kaldı izleri dübe-düz⁴⁶ hererdä küülerdä.
Hristozu kimseycik bilmärdi, ani onun pek büyük kuvedi,
Hristozu kimsey inanmardı, ani pek büyük kahırı vardı,
Hristozu kimseycik bilmärdi, hepsini o hatırlardı.
İsus Hristos küülerä girdi, büyük hastaları gördü,
Hepsinä yaklaştı sarıldı, hepsini ilaçsız alıştırdı.
Hepsinä yaklaştı sarıldı, birädäk⁴⁷ ilaçsız alıştırdı.
Yatalak hastalar kalktılar, angısı işitmärdi – işitti,
Dilsizlär hepsi lafettilär, körlär ilkin Hristozu gördülär,
Hristozu onnar acıdılar, bütün ürektän inandılar.
Yollandılar Hristozun yollarına, Hristozlan bilä yollandılar,
Yollandılar dooru yollara, Hristozlan bilä yollandılar.
Ozaman kiyatlara yazdılar Hristozun pek büyük işlerini,
Onnar kiyatlara yazdılar Hristozun pek büyük kuvedini,
Kiyatları kiliselerä götürdülär, hepsini popazlara verdilär,
Popazlar kiyatları okudu, hristiannı dooru yola koydu.
Ne mutlu olacek o cannara, angısı kiliselerä gidecek,
Ne mutlu olacek o cannara, angısı popazları sesleyecek,
Angısı popazları sesleyecek, Hristozun laflarını ürenecek.
Hristiannarı Hristos pek beener, hepsini birtürlü o sever,
Sade ozaman o ayıracek, angısı Hristoza yakın olacek.
Sade onnardan o ayıracek, angısı ürektän ona inanacek,
Angısı ayrılmış olacek, onnarın başında şafk yanacek,
Onnarın başında şafkından karannıkta aydınnık olacek,
Onnarın başında şafkından karannıkta uzaktan tanınacek,
Pek çok cannar pişman olaceklar, ani Hristozdan atıldılar,
Popazlara inanmadılar, siz, dooru ürektän hristiannar,
Savaşın kiliselerä gitmää,
Siz, dooru ürektän hristiannar, çalışın popazları seslemää,
Hristozun laflarını öğrenmää, Hristozun yolundan gitmää.
Amin.

---

⁴⁵ öğrenci

⁴⁶ Düpedüz

⁴⁷ Örneğin yüz hasta var yüzünü de iyileştirdi. Yüze kadar ilaçsız iyileştirdi.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):
Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 68 yaşındaydı)

Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)

Gümüş Mariya İlyiniçna (2013) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 52 yaşındaydı)

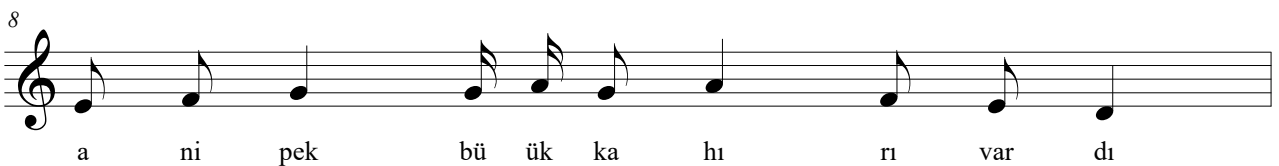
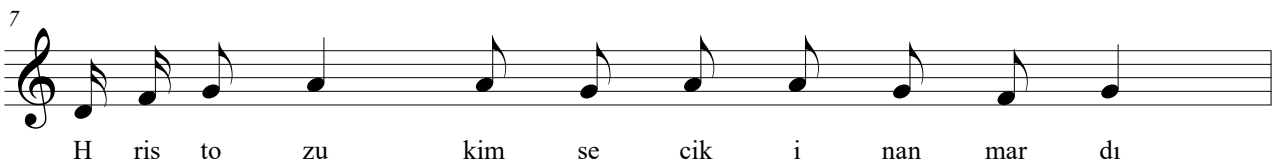
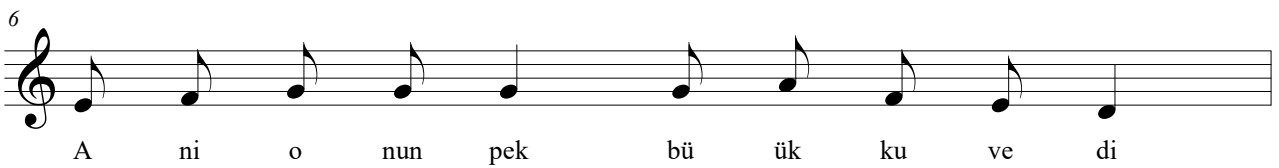
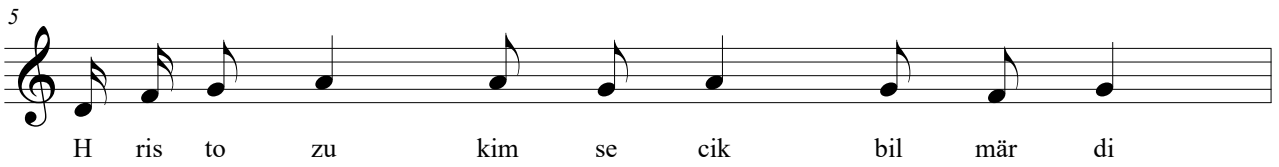
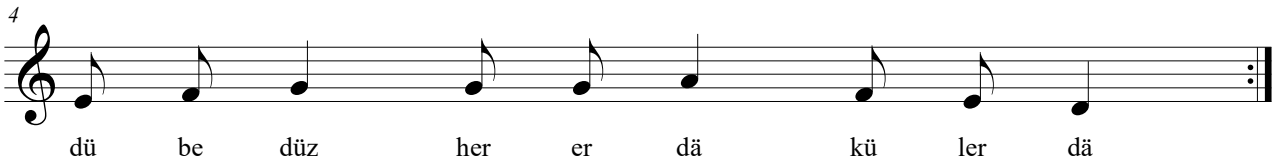
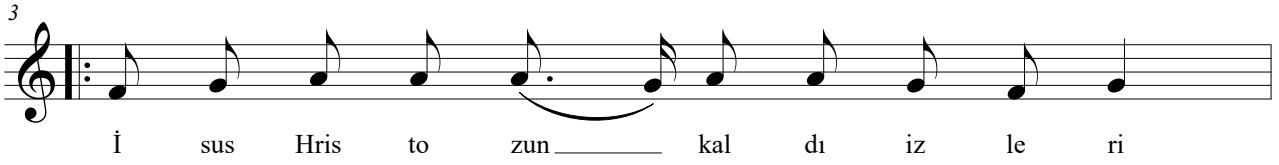
Beşalma küüyü

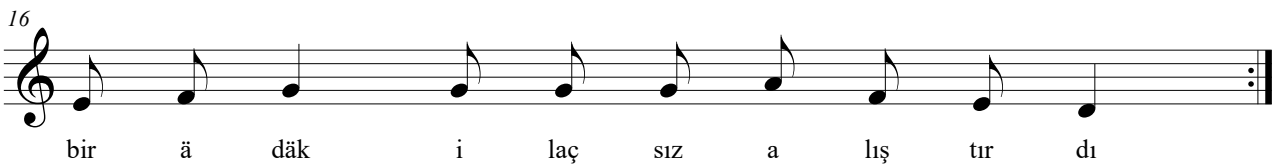
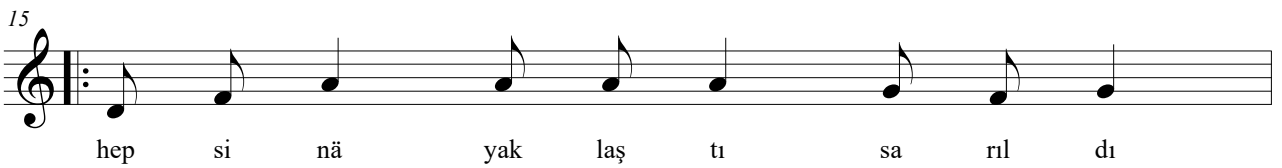
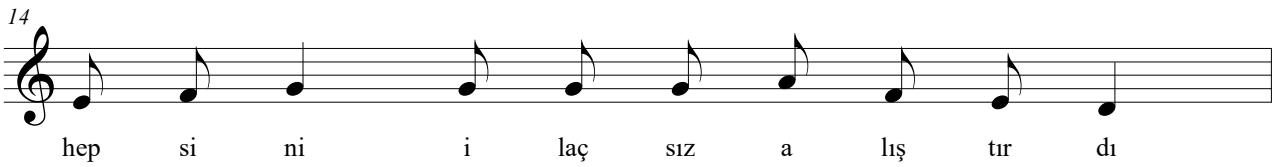
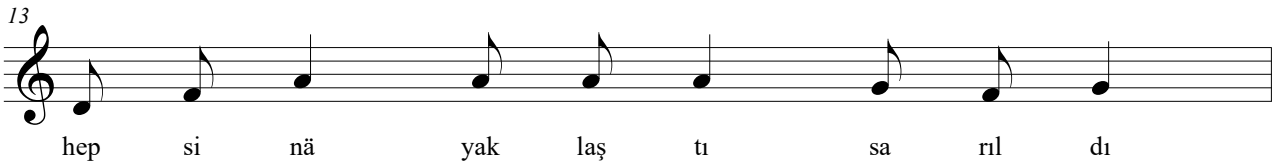
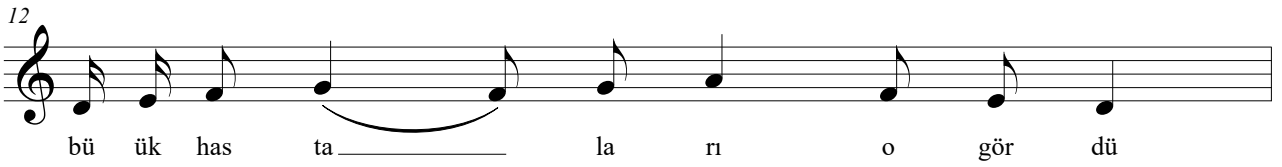
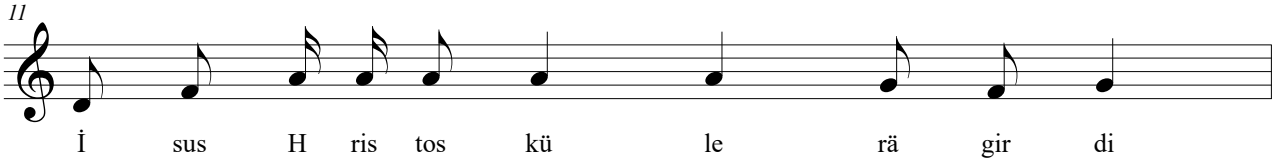
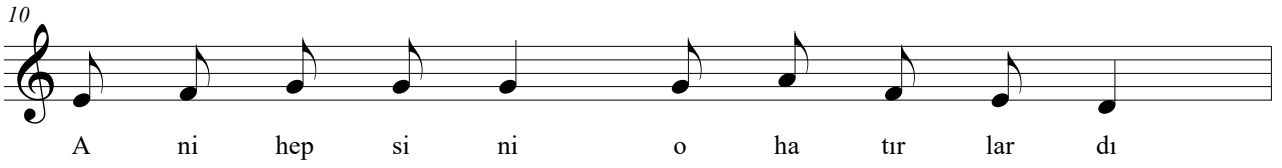
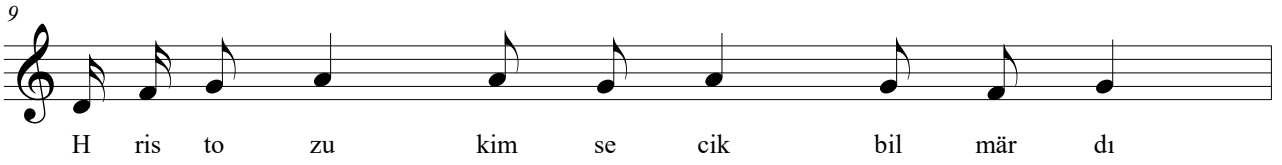
Başka türkükärlän, neredä annadılêr evangeliya istoriyaları, bu psalmanın, var nicä sölemää, ani var üüretmäk neetleri. Onun temel daavası diil onda, ki annatmaa nesä, makar ki onda annadılêr Hristozun hem onun 12 üürenicisinin nasaatları için, ama onda, ki üüretmää insannarı, nicä läázım yaşasın hristianin. Başlêêr o İsusun yaptı büülü işlerin yazdırılmasınnan. Sora söleniler, ani hepsi bu büülü işlär yazılı kiyatta (laf gider Evangeliya

için), angıları verildilär kliseyâ, hem angılarını okudular din adamnarına. Sora din adamnarı dooruttular insannarı dooru yola. Biter psalma çarmaklan hristiannara bütün ürektän sevmää Hristozu, yaşamaa onun kanonnarına görä, gitmää kliselerä hem seslemää din adamnarını, angıları üürederlär dooru hristian yaşamasına hem dooru yola. Türkü uyêr çalmaa pazar günneri hem türlü uygun anda.

İsus Hristos gezdi erdä

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

17

Ya ta lak has ta lar kalk tı lar

18

an gı sı i şit mâr di i şit ti

19

Dil siz lâr hep si laf et ti lâr

20

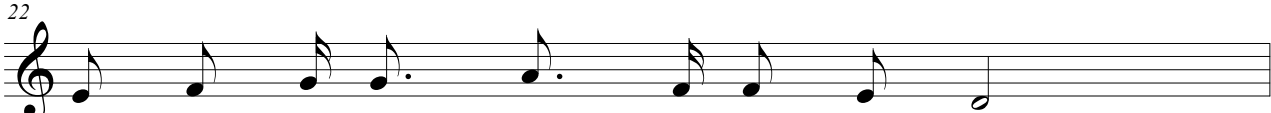
Kör lâr il kin H ris to zu gör dü lâr

21

H ris to zu on nar a cı dı lar

22

Bü tün ü rek tân i nan dı lar

23

Yol lan dı lar H ris to zun yol la rı na

24

Hris tos lan bi lâ yol lan dı lar

İsus Hristozu kruçaya gerdilär

İsus Hristozu kruçaya⁴⁸ gerdilär,
Elinä, ayaana mıhları kaktılar.
Çalıdan feneç başına koydular,
Üzünü örtärdi, tenini dürtärdi,
Mirulu kannar üzündän akardı.
Mariya anası yanında aalardı.
Aalama, Mariya, aalama, anacım,
Göktä Bobamın bundan haberi var,
Gök kuşçaazlarının yuvaları da var,
Duşmannar geldiynän, yuvaya saklanır,
A ya bän sä, mali, yok nereyi saklanayım.
Ha şu cendem yolu ne dä pek geniş,
Günahker olana o da dar bilä geler.
Orda da eser dinmüz lüzgerlär,
Orda da yanêr süünmüz ateşlär.
Ordan da geler ne çirkin seşlär, ne pis kokular.
A şu ray yolu ne pek daracık,
Ordan da geçer lekesiz cannar,
Orda da olêr ne gözäl dualar,
Orda da yanêr süünmüz kandillär,
Ordan da geler ne gözäl kokular.

*Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/
Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.*

Haydar küüyü

Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 68 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı);

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı); – yazıldı 29.12.2013.

Çadır-Lunga kasabası

Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Psalmanın var ikili tematikası. İlk payında söleniler Kurtarıcının son yaşamak saatları için, onun zeetleri için hem Panayıyanın aalaması için. İkinci payında sa yaratırılêr cennet hem cendem. Hem herbir insana veriler

kolaylık seçmää, nereyi o isteyecek “yollamaa” kendi canını ölümdän sora. Psalma biraz gergin, nicä dä dualar Hristozun gemesi için. Büük Haftada bu gündä türkünün çalması pek aktual.

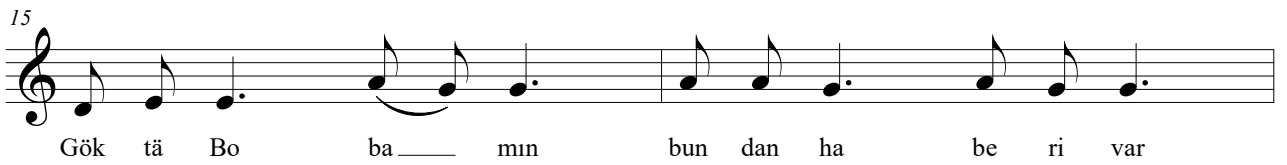
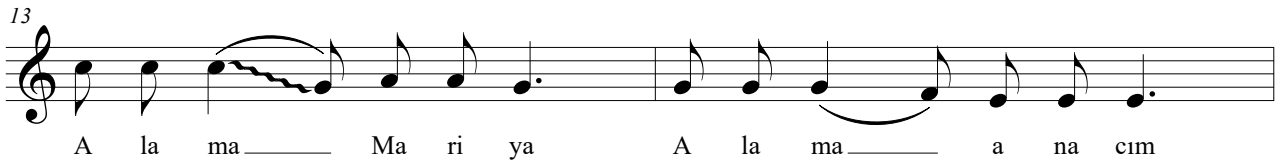
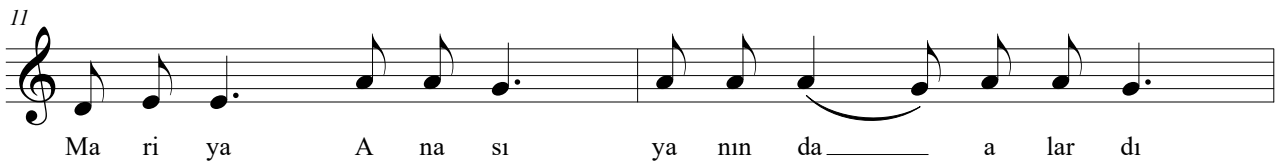
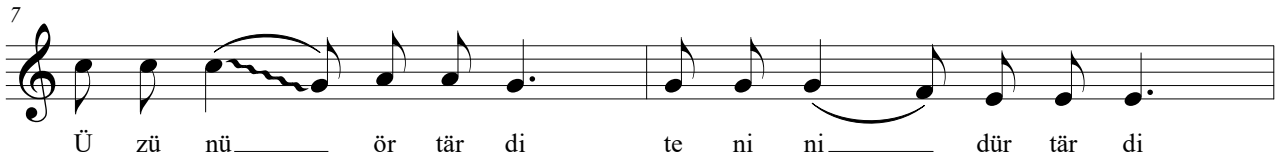
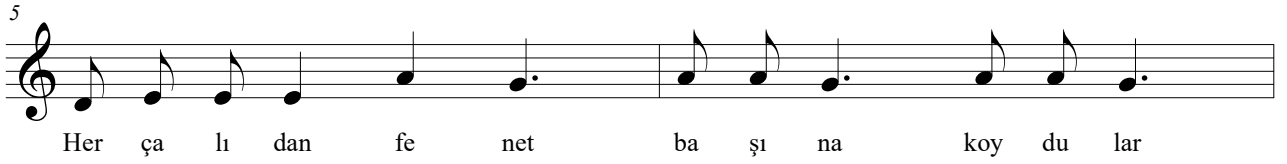
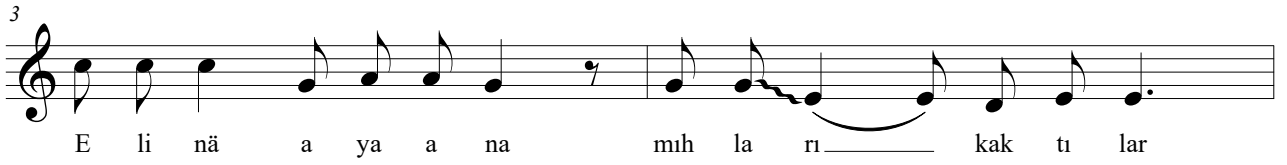
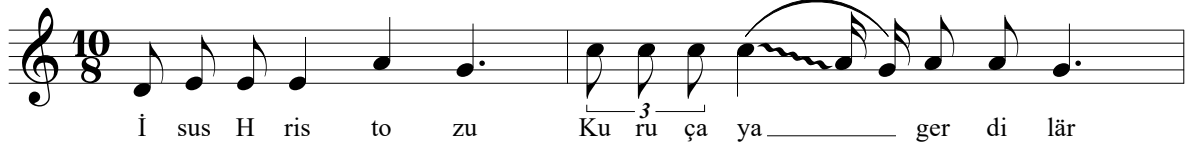
⁴⁸ Çarmıh

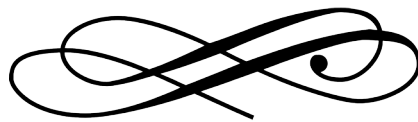
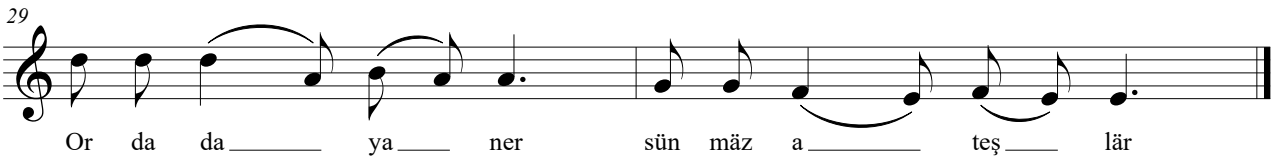
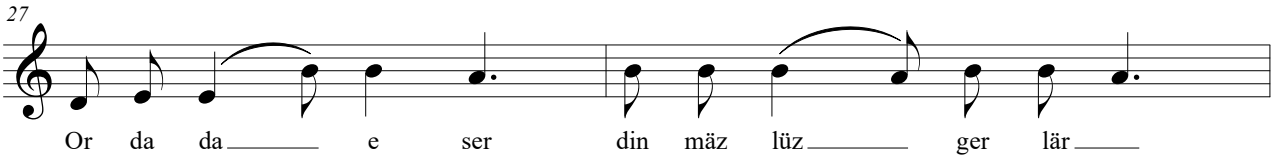
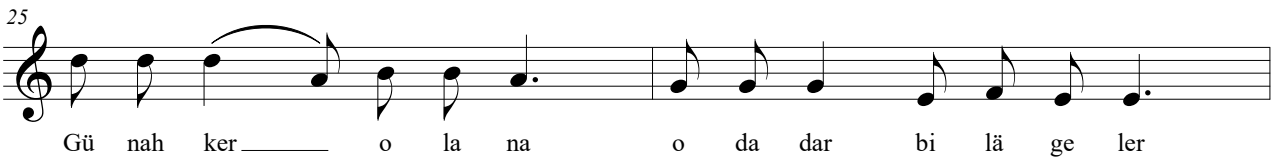
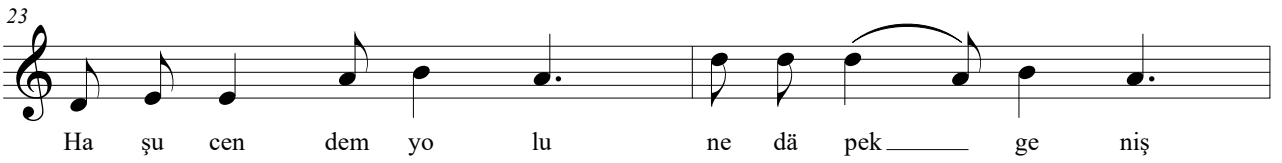
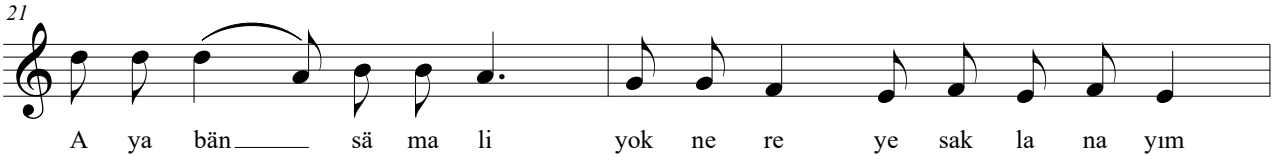
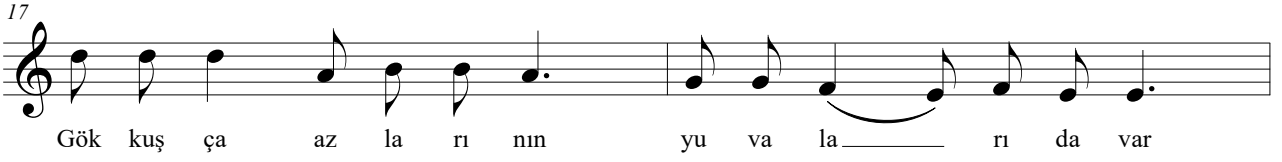

İsus Hristozu kruçaya gerdilär

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

İsus kurtarıcım

İsus kurtarıcım, beni sän gör,
Bana benzär günahker yoktur bu erdä.
Açan Sän gelecän, nicä beni bulucan?
Ayakça mı kalkacam yolumda geziim?
Zerä günahlarım canımı zeeleer,
Canım benim günahker, o sevinämeer.
Alatla bana, yalvarêrım duvamda,
Sän ilinnet beni, çaarêrım seni.
Açan bän Seni çardım, kurtardın beni,
Günahlarımı prostettin, kurtardın beni.
Bän pisalma çalêrım, Allahlan bän yaşêrım,
Şükür, metinnik ona – büün hem divecä.
Yalvarêrım, Allahım, koru olıym pak,
Salt Senin o şafkında geziym bu erdä.
Senin kuvedinnän kuvetlä Sän beni da,
Seni bän metedeyim herbir yolumda.

Kirița Elena Georgievna (1931) – yazıldı 13.02.2018 (yazmak vakıdı 87 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 68 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Bu pişmannık psalmanın var minor tonu. Burada hristian, metinneyeräk Allahı, isteer af hem günahları prost olsunar. Psalmada açıklanêr derin pişmannık, annamak, ani günahlı, hem dayanmak, angısı için üüreder Kurtarıcı evangelist Matfeydän laflarlan: **“Gelin Bana hepsi günahlılar hem zee çekennär, da Bän uslandıracam sizi; alın**

Benim örneemi da üürenin Bendän, çünkü Bän usluyum hem kannan dayanıklıyım, da bulacenz raathık ruhlarınıza; çünkü Benim iiliim hem Benim üküm ilin”(Mf. 11:28-30).

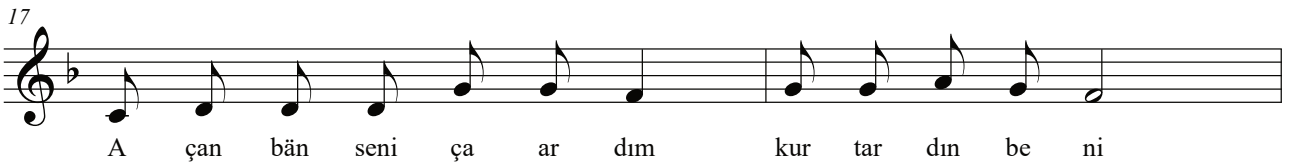
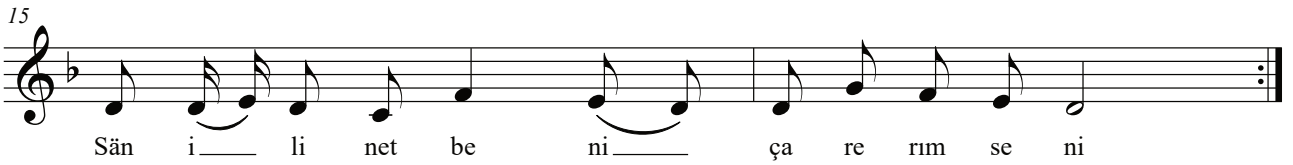
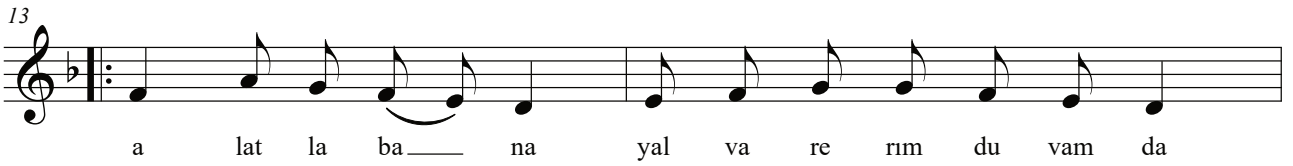
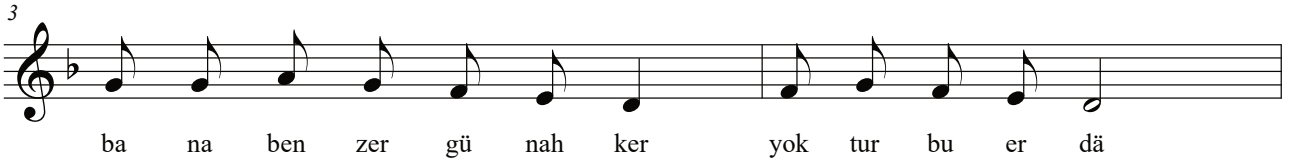
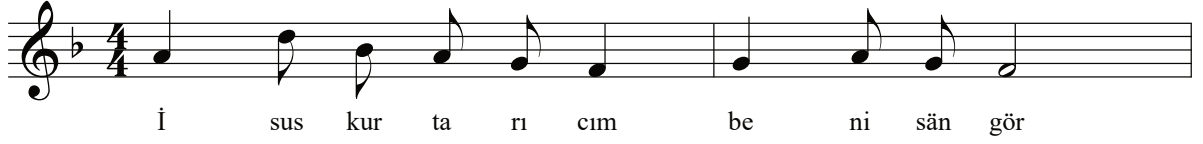
İçindeliinä görä türkü benzeer țar Davidın 50-inci pişmannık psalmasına. Taa var nicä sölemää, ani bu yaratmanın 90% alındı țar Davidın Psaltırından.

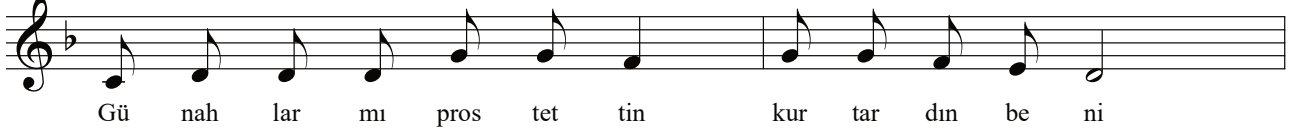

İsus Kurtarıcım

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

19

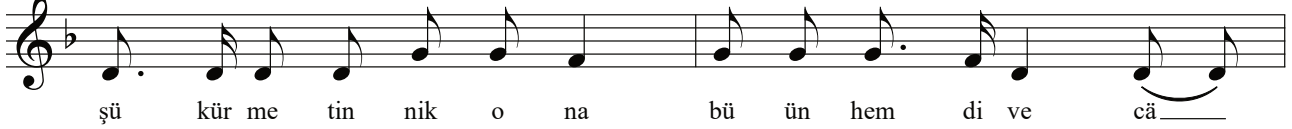
Gü nah lar mı pros tet tin kur tar dın be ni

21

Bän pi sal ma ça lé rım Al lah lan bän ya şée rım

23

şü kür me tin nik o na bü ün hem di ve cä—

25

Bän pi sal ma ça lé rım Al lah lan bän ya şée rım şü kür me tin nik o na bü ün hem di ve cä—

29

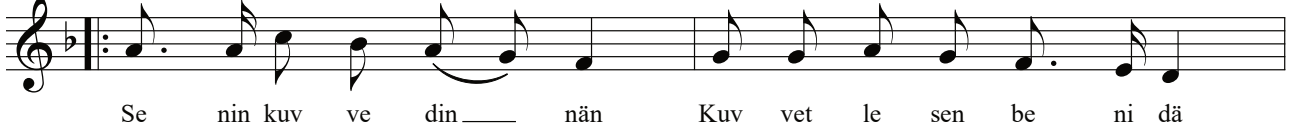
Yal va rı rım al la hım ko rı o lı yım pak

31

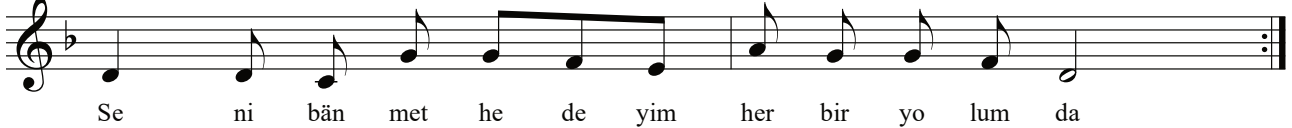
Salt se nin o şaf kın da ge zi ym bu er dā

33

Se nin kuv ve din— nän Kuv vet le sen be ni dā

35

Se ni bän met he de yim her bir yo lum da

İsusun onbir uçenii
Çıktı Tavar bayırına
İsusun onbir uçenii
Çıktı Tavar bayırına
Neredä Hristos sımardı
Beklesinnär onnar onu
Neredä Hristos sımardı
Beklesinnär onnar onu
Gelecek o büyük slavıyan
Bu dünneyä o sud kesmää
Gelecek o büyük slavıyan
Bu dünneyä o sud kesmää
Pek dooru o sud kesecek
Hem dünneyi pek ayıracek
Pek dooru o sud kesecek
Hem dünneyi pek ayıracek
Bulucek o insannarı
Boşaldırkan filcannarı
Bulucek o insannarı
Boşaldırkan filcannarı
Saa tarafta olannara
Gök merası o verecek
Saa tarafında olannara
Gök merası o verecek
Sol tarafında olannara
“Gidiniz üzümdän” o deyecek
Sol tarafında olannara
“Gidiniz üzümdän” o deyecek
Hastıydım dolaşmadınız
Yolcuydum kabletmediniz
Hastıydım dolaşmadınız
Yolcuydum kabletmediniz
Aaçtım doyurmadınız
Susuzdum su vermediniz
Aaçtım doyurmadınız
Susuzdum su vermediniz
İsusun onbir uçenii
Gittilär Galileya
Gittilär Galileya
Hristosun gezdik erlerinä

İsusun onbir uçenii gittilär Galileyeya:
Galileya hem büyük bayıra.
Nerey sımardı onnara İsus gitsinnär:
Hem açan onnar orada İsusu gördülär.
Onnar orda İsuza inkinat oldular:
Ama kimisi şüpelendilär.
Hem İsus onnara yaklaştı dedi:
Seläm sizä, sevinin hem dä pek şenneniniz.
Zeräm bana verildi büyük kuvet hem dä çok kısmet:
Erdä hem dä göklerdä, bobanın saa tarafında.
Onuştan siz gidiniz, bütün dünneyä geziniz:
Evangeliyi söyleyiniz, insannarı üürediniz.
Hem kim sizi inanıcek, onu vaatiz ediniz:
Bobanın hem Oolunun, hem Ayoz duhun adına.
Hem üürediniz onnarı ne bän sizä sımardı:
Zerä bän sizi şansora bu erdä brakıcam.
Allah bobanın saa tarafına çıkıcam:
Sizä bän orada bir gözäl er hazırlıcam.
Açan bän geeri gelicäm, erdä az inan bulucam:
Ama siz inanızlan pek kaavi olasınız.
Bakın o zor vakıtlarda kimsey sizi aldatmasın:
Ama siz koruyunuz benim Ayoz stavrozumu.
Günnüklän miruyu, nafriylan komkıy:
Zerä bän onnar için bu erdä çok zeet çektim.
Hem dä bän güüdemo dünneyä kurban verdim:
Hem dä bütün dünnenin günahını bän kaldırdım.
Amin.

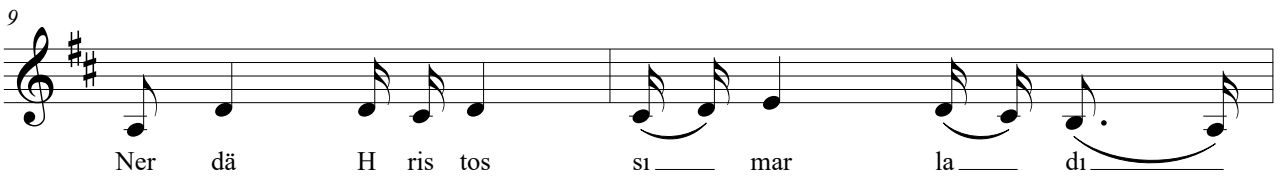
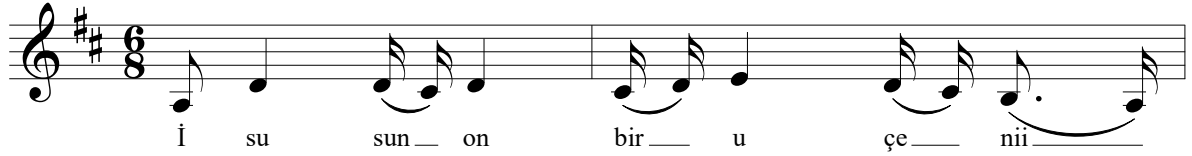
Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı)

Temelleneräk Matfeydän Evangeliyanın son 28-inci bölümünä, bu türkünün var üretili hem nasaat karakteri. Psalmanın ilk sekiz sölpeti kurulu protoierey Mihail Çakirlän klisä-slavän dilindän gagauz dilinä çevirili Evangeliya temelindä “**Onbir uçenik sä girdilär Galileyä, bayıra, nereyi izin etti onara İsus, da, görüp Onu, inkinat oldular ona, başkaları sa şüpelendilär. Da, yaklaşp, İsus söledi onnara: Bana verili herbir kuvet göktä hem erdä. Bölä, gidin, üüredin hepsi halkları, vaatiz ederäk onnarı Bobanın hem Oolun hem Ayoz duhun adına, üürederäk onnarı tamannamaa hepsini, ne Bän söledim sizä;**

da Bän sizinnänım yaşamanın sonuna kadar. Amin” (Mf. 28:16-20) – vereräk apostollara hem onnarın tarafçılarına zor daavayı yaymaa evangeliya lafını bütün dünnedä, Allaa ii sözleer onnarı, adayarak onnara, ani olacek onnarlan yaşamanın sonuna kadar. “**Siz sade inanın hem olun çetin inanda da brakmayın o umudu, angısını sizä verdi Evangeliya” (Kol. 1:23)**. 11 Pazar Evangeliyasından bu parça ilk, angılarını okuyêrlar Pazar yortularına karşı, hem dä Vaatiz etmektä. Kalan 5 sölpet alınmış Ayoz Yazının türlü erlerindän, ekleyip halk yaradıcılıını.

İsusun onbir učenii

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

17

Ge le cek__ o bü ük sla vıy__ lan

19

Bu dün ne__ yä__ o sud__ kes__ mää

21

Ge le cek__ o__ bü yük sla__ vıy__ lan

23

Bu dün ne__ yä__ o sud__ kes__ mää

25

Pek do ru__ o sud__ ke se__ cek__

27

Hem dün ne__ yi__ pek__ ayı ra__ cek

29

Pek do ru__ o__ sud__ ke__ se__ cek

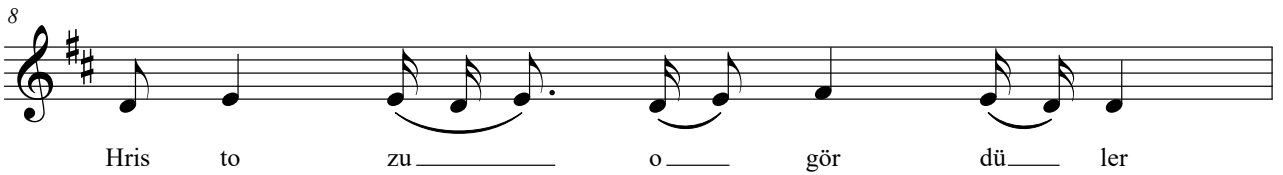
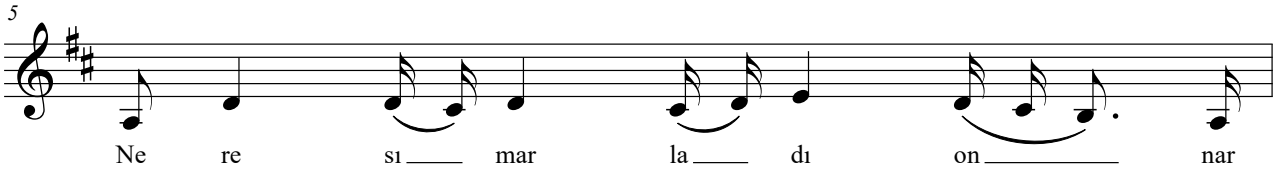
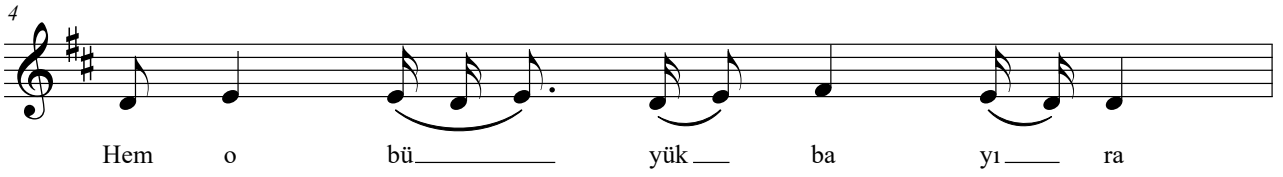
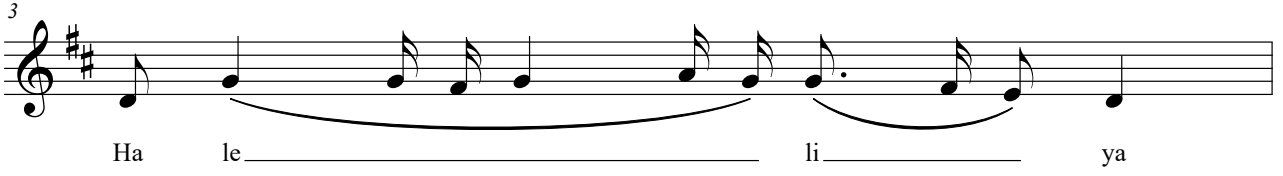
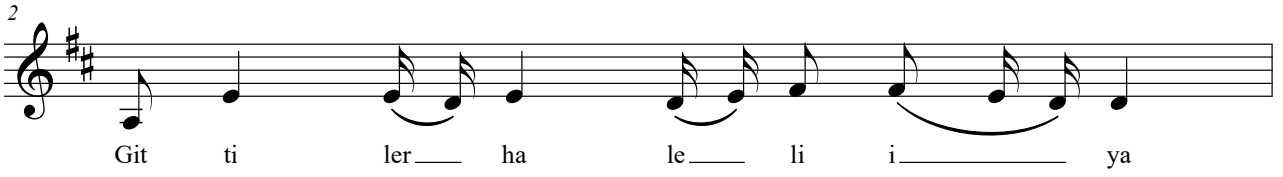
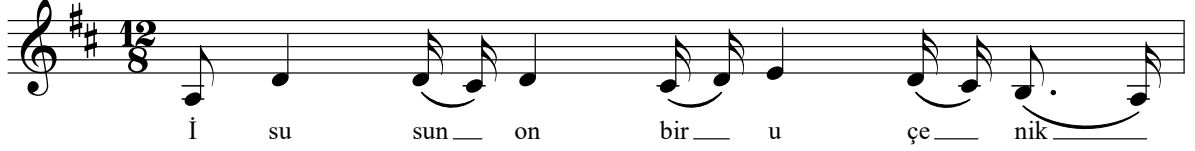
31

Hem dün ne__ yi__ pek ayı__ ra__ cek

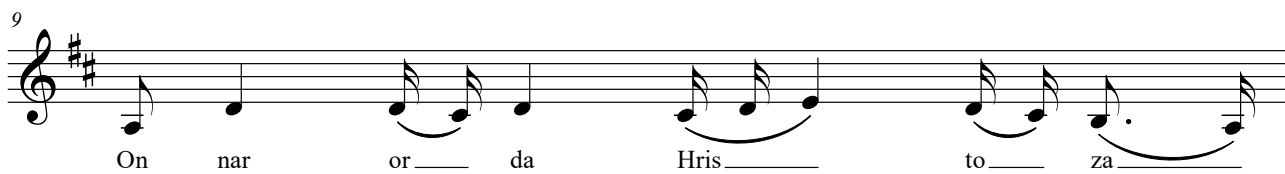

İsusun onbir uçeni

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

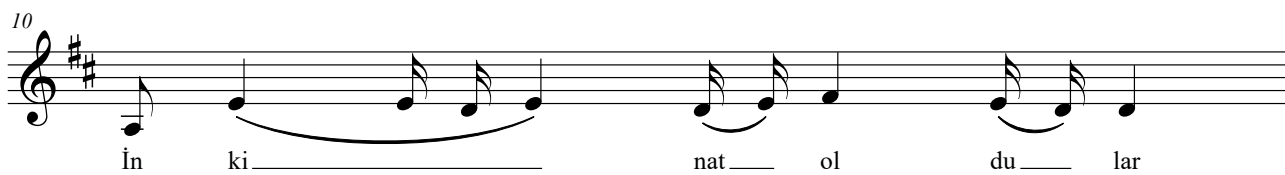
9

On nar or da Hris to za

Musical staff 9: Treble clef, key signature of two sharps (F# and C#). The melody consists of quarter and eighth notes with various rests and slurs. The lyrics are: On nar or da Hris to za.

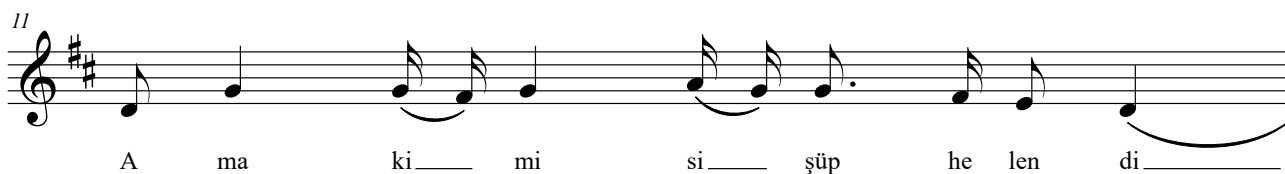
10

İn ki nat ol du lar

Musical staff 10: Treble clef, key signature of two sharps. The melody continues with quarter and eighth notes. The lyrics are: İn ki nat ol du lar.

11

A ma ki mi si şüp he len di

Musical staff 11: Treble clef, key signature of two sharps. The melody continues with quarter and eighth notes. The lyrics are: A ma ki mi si şüp he len di.

12

Musical staff 12: Treble clef, key signature of two sharps. The melody continues with quarter and eighth notes, ending with a double bar line. The lyrics are not explicitly written for this staff.

İsusun satılması

Avşam oldu, pek duruktu⁴⁹, gök tã açıktı,
Açan masa hazırladı Gökteki Olan,
Geldi uçeniklerinnän donaklı⁵⁰ evä,
O pek güç hem yalpak seslän O bölä dedi:
«Kardaşlar, saadım yaklaştı ayırılmaa sizdän,
Siz gücenmeyin hem hiç korkmayın, tez bän gelecäm,
Ama tã söleirim sizä, ki biläsiniz –
Sizin biriniz satacak beni otuz gümüşä».
Hepsi biri-birinä baktılar hem dã sordular:
«Sölä, Saabi, sölesänä, kim o satıcı?»
Geldi Yudaya da sıra, o da hem sordu:
«Sölä, Saabi, diilim mi bän o satıcı?» –
«Sänsin, Yuda, – Saabi dedi, – git sän taa çabuk,
Tä saat geldi, tamanna⁵¹ sän ne var neetindä».
Yuda dooruldu büük sobora⁵², neredä pek susuz beklärdilär Saabiyi öldürmää.
Yuda sordu popazlara: «Ne vereceniz? Kär⁵³ İsuza bän bu avşam sizä verecäm».
Popazlar da sevindilär hem dã dedilär: «Na sana otuz biyazlık⁵⁴,
Salt İsusunu ver».
Yuda kabul etti onları hem nişan verdi:
«Kimi ileri öpücäm, onu tutunuz».
Dooruldular o başçeyä Gevsimaniya,
Neredä İsus çok yaşlarlan dua edärdi.
Yuda yaklaştı İsus, sarıldı öptü,
Yuda, Yuda, bir öpmäklän sattın Hristozu.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):

Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

Çadır-Lunga kasabası

Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 68 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

⁴⁹ Durgun,

⁵⁰ donatılmış

⁵¹ Yap, uygula, başar.

⁵² Ekümenik, katedral, konsey

⁵³ Kär: tam

⁵⁴ Burada gümüş'ten bahsedilmektedir.

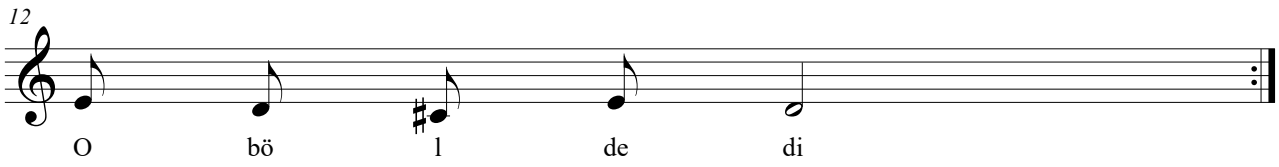
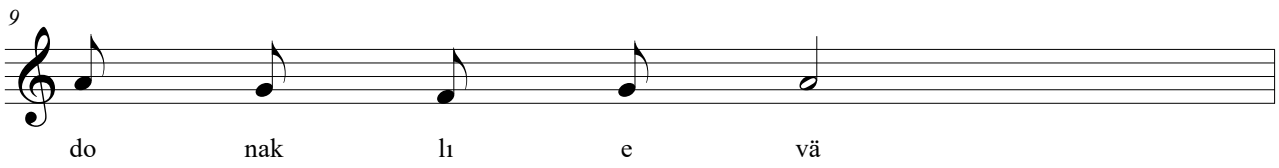
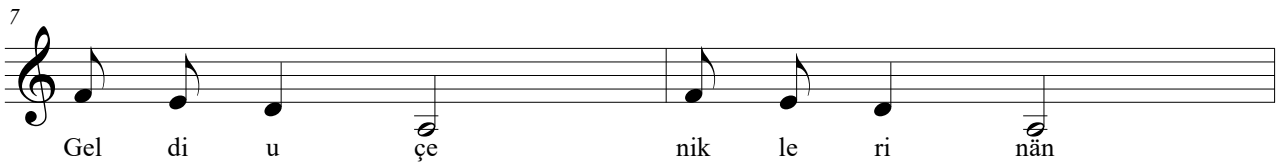
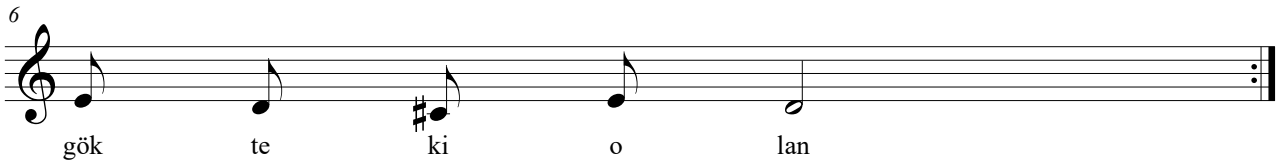
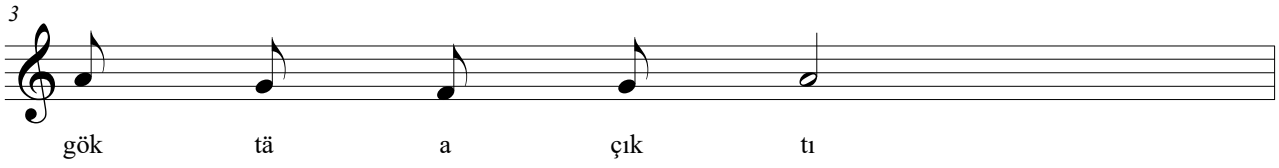

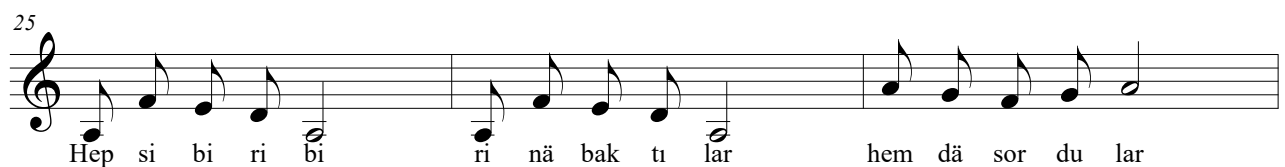
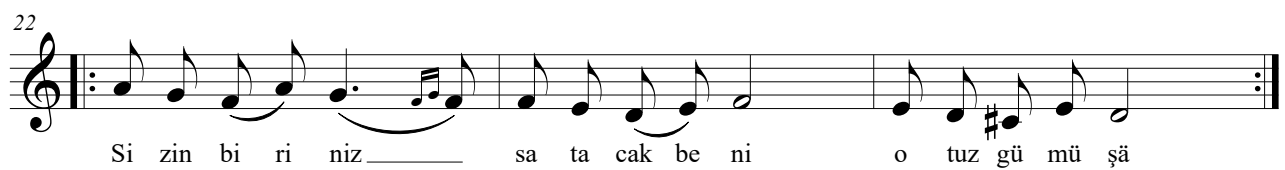
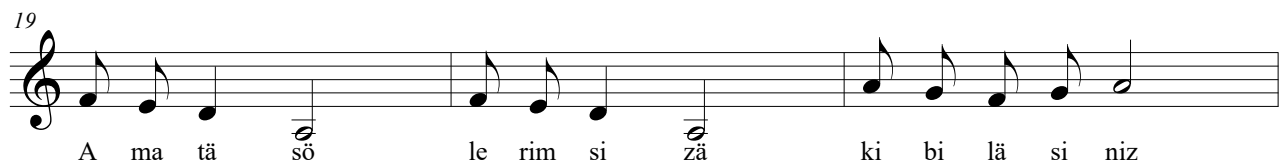
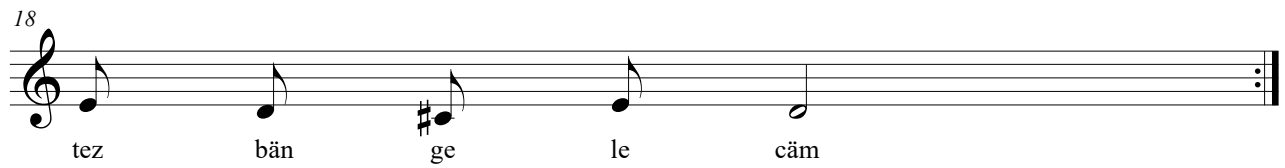
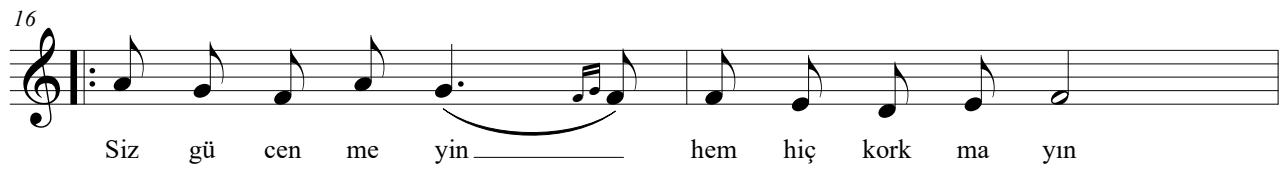
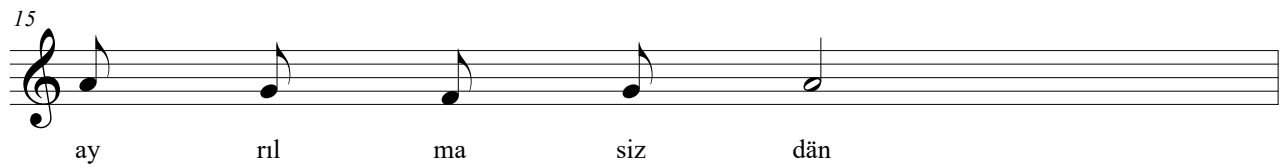
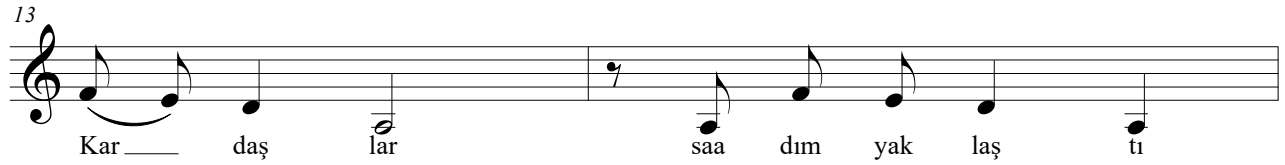
Taa bir türkü, angısının teması baalı Hristozun son yaşamak günnerinä. Psalma annadêr saklı gecä için, İüdanın satması için hem onun öpüşü için Gefsiman başçasında. Yaraştırarak Evangeliyaylan, var nicä görmää, ani psalmanın hronologiya sırası biraz uymêêr evangeliya sırasınnan, neçinki başta yazdırêr geceyi, sora da İüdanın dialogunu/annaşmasını “iudey soborunnan”, ama Evangeliyada bu

olaylar yazdırılêrlar ters sırada. Psalmanın gergin momentin biri – Hristosun danışması üürenicilerinä laflarlan: gerçektän söleerizm sizä, ani biriniz satacek Beni (Mφ. 26:21) hem sorakı “istemeklâr annamaa”, kim o satıcı. Biter psalma danışmaklan İüdaya, angısını olur annamaa, nicä bizä hatırlatmak, ani bir yalan öpüşlân var nicä satmaa Hristozu. Psalmanın içindelii uyêr çalmaa onu Bük hafta.

İsusun satılması

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

31
Gel di Yu da ya da sı ra o da hem sor du

34
Sö la Saa bi di ilim mi bän o sa tı cı

37
Sän sin Yu da Sa abi de di git sän ta ça buk

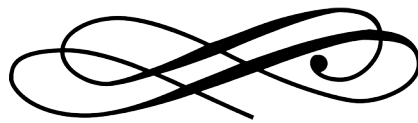
40
Tä saat gel di ta man na sän ne var ne etin dä

43
Yu da do rul du bük so bo ra ne re dä pek su suz

46
bek lär di lär Sa a bi öl dür mää Sa bi öl dür me

49
Yu da sor du Po paz la ra ne ve re ce niz

52
Kär İ su zu bän bu av şam si zä ve re cäm

Kaç kerä, dost, işittin sän

Kaç kerä, dost, işittin sän,
Hristozun bu laflarnı.
Kaç kerä sän karşı durdun,
Hem baktın çok günaha.
Var vakıtta işidäsin,
Sän bu yalpak lafları.
Salt uzatma çok vakıda,
Kabul et bu sevgeli.
Çok kerä sän balanırdın,
Bu taabetini brakma.
Ama deersin tamannıym,
Hepsini dä gelecäm.
Sanki dävol seni sever
Hem salt seni gözlede.
O pek gözäl becerer,
Senin halını kullanmaa.
Bütünnä kullanêr senin,
Üreeni hem aqlını.
Çalışmak verer o sana,
Bu dünnein işlernä.
Fakir dostum, boşuna sän,
Düşünersin hepsiciini.
Ki düzäsin hepsini dä,
Sora geläsin Hristoza.
Eer bölä hesap yaparsan,
Ya seslä ne söliycäm.
Diveç yola etişmiycän,
Ki çıkasın göklerä.
Var kolay taa işidäsin,
Sän bu baaşışlı sesi.
Salt uzatma çok vakıda,
Kabul et bu sevgili.
Amin.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı)

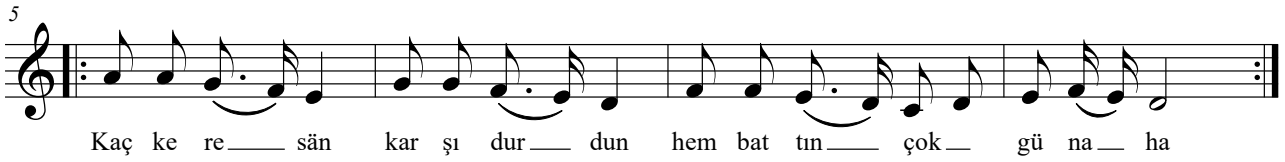
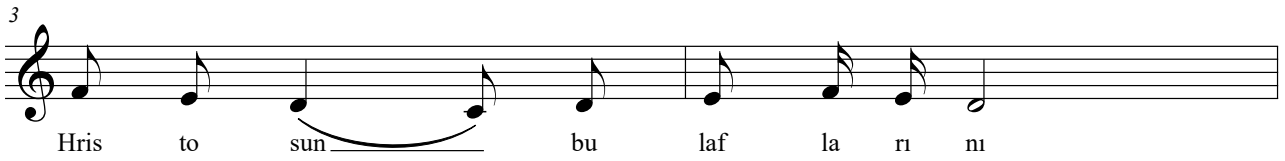

Bu türkünün var üretici hem nasaat karakteri. Gideräk apostol Pavelin laflarından: **“Kardaşlar! eer düşärsä da adam günaha nesoy sa, siz, inancılar, usluluklan doorudun onu, bakarak kendi ardına, ki ona**

alınmayasınız” (Gal. 6:1) – psalma teklif eder hepsini pişman olmaa, tanımaa şeytan işlerini da çekilmää onnarda, hem dä en önemni – olmaa Hristozlan.

Kaç kerä, dost, işittin sän

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Kaldırdım bân gözlermi

Kaldırdım bân gözlermi, gözlermi yamaçlara –
Näändan gelecek, näändan gelecek yardımcım benim?
Yardımcım benim Allahtan, Allahtan, Allahtan,
Ani yarattı, ani yarattı topraa hem gökü.
Urmayasın temelä, temelä, ayaana seni,
Hiç uyumêycek, hiç uyumêycek – koruycek seni.
Tä uyumadı, uyumadı, hiç uyumêycek – koruycek İzraili.
Hiç uyumêycek – koruycek İzraili
Allah seni koruycek, koruycek seni,
Allah var, Allah var örtü sana.
Elini üstünä, üstünä senin,
Gündüz güneş, gündüz güneş seni yakmêycek.
İç şafkına gecenin, gecenin senin,
Saabi koruycek, Saabi koruycek seni türlü fenadan,
Koruycek senin canını, canını senin,
Saabi koruycek, Saabi koruycek girmeni hem çıkmanı.
Şindi hem daymaların, daymaların daymalaradık,
Aliluiya, aliluiya, aliluiya!
Aliluiya, aliluiya, aliluiya!
Amin.

*Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/
Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.*

Haydar küüyü

Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

Çadır-Lunga kasabası.

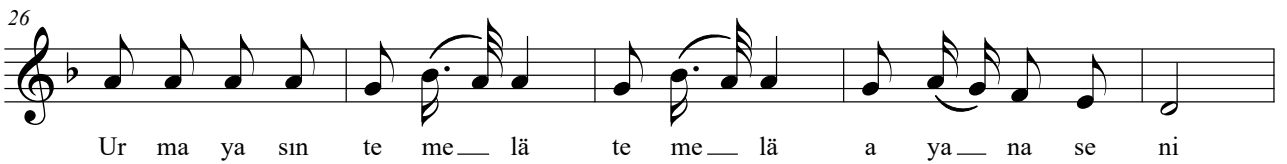
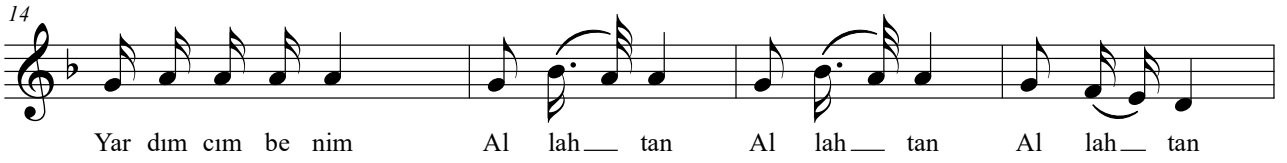
*Nenova Milanya Aleksandrovna (1983 y./yazmak vakıdı 39 yaşındaydı) – yazıldı sentâbri ayı 2022
y. Çeşmäküü.*

Bütün istoriya periodunda gagauzlar çok zorluk çektilär. Durumnar diişärdilär, hem taa sık kötü tarafa. İnanan halkın yaşamasını zorladardı kuvetlerin diişmesi, zor yaşamak koşulları, Kliseyi koolamaklar. Bu durumda yardımını beklärdilär sade Allahtan, dua ederäk. Bu türkü – Psaltirdän 8 sölpettän kurulu 120-inci psalmanın çevirisi. Bir varianta görä, bu psalmayı yazdılar iudeylär döneräk vavilon esirliindän. Bölä laflarlan onnar dua edärdilär, danışarak Sion bayırına, ayoz topraa, ayoz kasabaya, angıları sayıldılar Allahın oldu er. Bu psalma geniş yayılıydı, neçinki onda gagauzlar bulardılar destää türlü zor vakıtlarda hem durumnarda. Psalmada söyleniler, ani

“Kaldırêrım gözlerinizi bayırlara, neredän gelecek bana yardım, yardım Allahtan, ani kurdu gökü hem eri” (Ис. 120:1-2) “Benim gözlerimi kaldırêrım bayırlara, neredän gelecek yardım. Benim yardım gelecek Saabidän, angısı yaptı gökleri hem eri” (Ис. 120:1-2, psaltir gagauzça-rusça, protoierey Mihail Çakir). Buradan annêêrız, ani yardımı lääzim beklemää sade Kurucudan, Angısı yaptı hepsini. Psalma üreklendirer hepsini, ani: “Allaa koruyacak seni herbir kötüdän, Allaa koruyacak senin canını”. Yaraştırarak psalma tekstini protoierey Mihail Çakirin çevirilerinnän belli, ani türkü olêr psalmanın annatması, ama diil çevirisi.

Kaldırdım bân gözlermi

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

35

Hiç u__ yu mey cek hiç u__ yu mey cek ko ruy cek se ni

39

Tä u yu ma dı u yu ma__ dı hiç u__ yu méy cek

43

Hiç u yu méy cek hiç u yu méy cek ko ruy cek iz ra i li

47

Hiç u__ yu méy cek hiç u__ yu méy cek ko ruy cek iz ra i li

51

Al lah se ni ko ruy__ cek ko ruy__ cek se ni

55

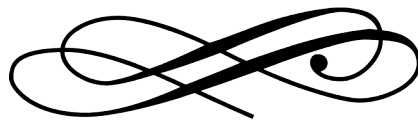

Al____ lah__ var Al____ lah__ var ör__ tü sa na

59

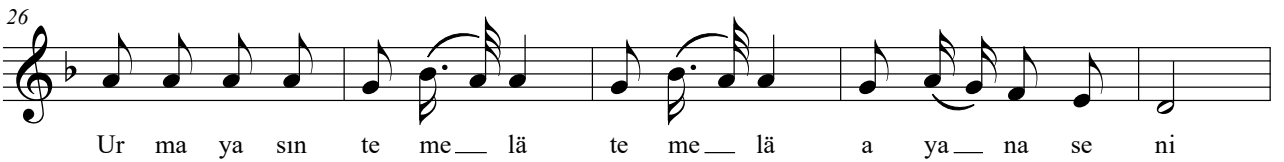
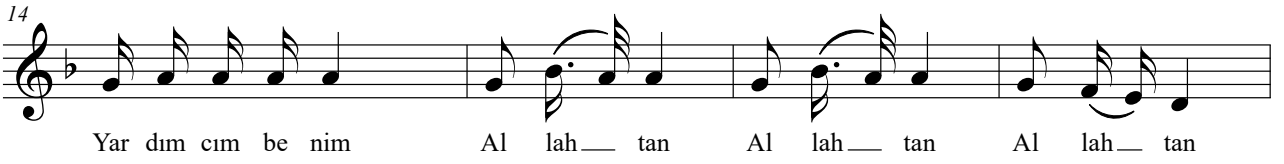

Al____ lah__ var Al____ lah__ var ör____ tü sa na

Kaldırdım bân gözlermi

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

35

Hiç u__ yu mey cek hiç u__ yu mey cek ko ruy cek se ni

39

Tä u yu ma dı u yu ma__ dı hiç u__ yu méy cek

43

Hiç u yu méy cek hiç u yu méy cek ko ruy cek iz ra i li

47

Hiç u__ yu méy cek hiç u__ yu méy cek ko ruy cek iz ra i li

51

Al lah se ni ko ruy__ cek ko ruy__ cek se ni

55

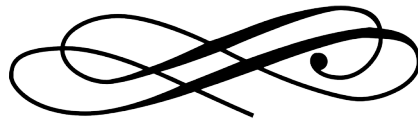

Al__ lah__ var Al__ lah__ var ör__ tü sa na

59

Al__ lah__ var Al__ lah__ var ör__ tü sa na

Kruça

Kruça aardı, kruça aardı
Kuvedim yok taşımaa
Taşımaa onu lääzımdı
Allahın içi onda
Taşımaa onu lääzımdı
Allahın içi onda
Kruça aardı, kruça aardı
(Yollarım uzakta kaldı ?)
Kim yardım edecek taşımaa
Kuvetlendir, Kurtarıcı
Bu erdä yaşamakta
Kuvetlendir, Kurtarıcı
Bu erdä yaşamakta
Kruça aardı, kruça aardı

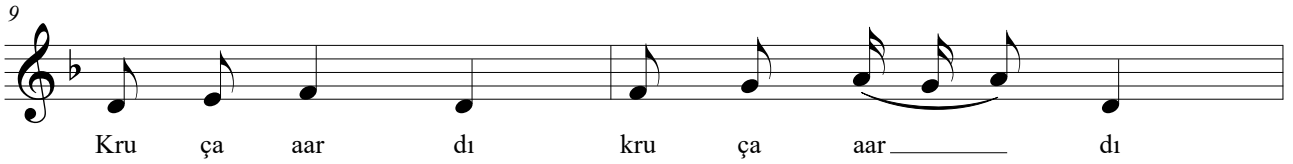
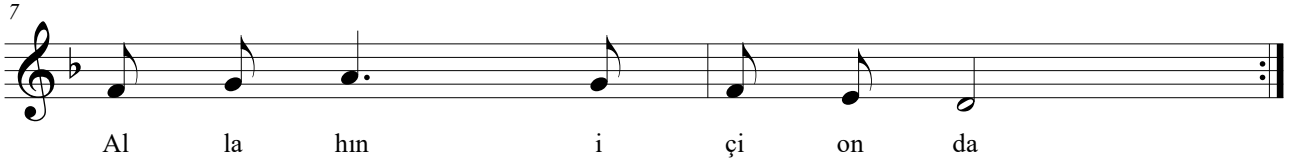
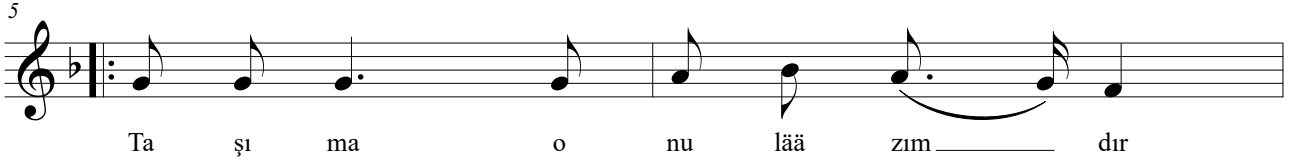
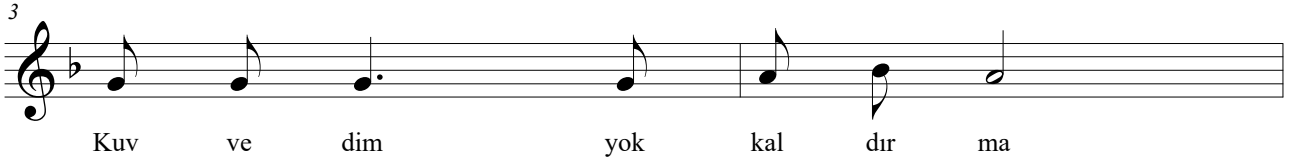
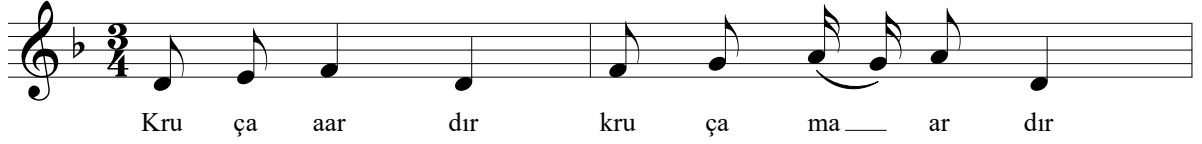
Kendi Saabi kaldırdı
O pek zor onu taşırdı
Yarı yolunda düştü
O pek zor onu taşırdı
Yarı yolunda düştü
Kruça aardı da o düştü
Ensemää ...
Ozaman gökteki Boba
Bir yardımcı yolladı
Ozaman gökteki Boba
Bir yardımcı yolladı
O bir çiftçi
Kirineyâ Simön
Kruçayı o kaldırdı
Ardına yollandı Saabi
Taa gökâ hem yoluna
Ardına yollandı Saabi
Taa gökâ hem yolunda

Hristos Duuması Horu 2014 y.

Kruça

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

17

Kru ça aar dır kru ça ma ar dır

19

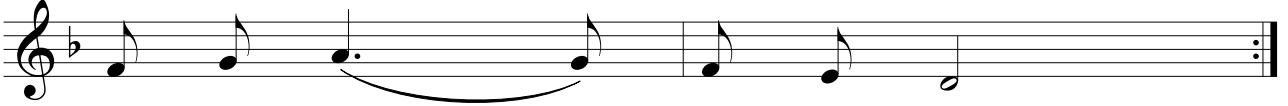
Ku ru ça yı o kal dır dı

21

O pek zor o nu ta şır dı

23

Ya rı yol da düş tü

25

Kru ça aar dır kru ça ma ar dır

27

Ku ru ça yı o kal dır dı

29

Ar dı na yol lan dı Saa bi

31

Gök te ki yo lun da

Kruça aar

Kruça aar, kruça aar, yok kuvet onu kaldırmaa,
A götürmää bana onu lääzım, zerä onda Saabinin vergisi.
Kruça aar, yol da uzun. Kim yardımneycek götürmää?
Kaavilä beni, Kurtarıcı, bırda, yaşamak yolunda.
Kruça aar, kruça aar, Kendi Saabi onu kaldırdı,
Götürdü O büyük zorluklan, yarı yolda da düştü.
Kruça altına düştü Kurtarıcı, kimsey elini vermedi.
Ozaman Gök Boba adam yardıma verdi.
O vardı Simön çiftçi, kruçasını Saabinin o kaldırdı,
Onunnan gitti Kurtarıcı kendi yolunda kan dökeräk.
Bölä götür sän dä kruçanı aarlıkta verginä sölänmä,
Sade saburlan kuvet sän Saabidän istä.
Padişahkêyı, Anasını Saabiinin, sän yardıma çaar,
O seni yardımneycek, sade sän darsıma.
Ozaman angelin, senin koruyucun, senin yanında gicek,
Kruçêyı sana taşımaa yardımneycek, hepsi da bitkiyâ gelecek.
O ayoz anamı bän geldim sevgiylän...
Bän geldim, Pek Pak Kız, bakmaa sana, annatmaa kahırlarımı, ani bizdä var,
Çok günnär gittik, Ayoz Anamız, ... döndük enidän,
Çok bizi bekledi senin o ayoz ikonan, enidän bizi ilinnetti pak fakelin senin.
Bän geldim, Pek Pak Kız, bakmaa sana, annatmaa kahırlarımı, ani bizdä var,
Dizçä, Ayoz Anamız, baş iilmäklän biz okuduk duamızı yaşlar gözlerimizdä,
Paylaştırdık acılarımızı, angıları bizi getirdi burêy sana, manastıra Zloți,
Paylaştırdık sevgili sana şükürlüklän biz kismetä girdik geleräk sana.
Biz bu zorlarda yalvarêrıız, ver bizä saburluk götürelim kendi aar kruçamızı.
Bän geldim, Pek Pak Kız, bakmaa sana, annatmaa kahırlarımı, ani bizdä var,
Ver bizä kendi inanını, ani biz şaşmaylım, zerä var bizim yaşamakta kötü hem munka,
Her bu zorlarda yoksaydı saburluk, gel bizä...
Kaavilä bizi kendi saburluunnan.
Açan bizim yaşlar döküler sel gibi,
Yalvarêrıız, sil onnarı, o, Ayoz Anamız, hem kaseetlän bizim için,
Suvazla, Ayozlu Kız, sızlayan anaları, tamanna onnarın istediini,
Yardımcı ol onnara kahırlarda, arka ol küçüklerä, onnar senin evlatların,
Arka ol büyüklerä o zorlarda, napastalarda.
Sän bizim Anamız hem hepsinä Anêysın, sän bizä herkerä yardımcıysın,
Biz günahkeriz, Ayoz Anamız, dua et bizim için, dua et yaşlarınnan önündä Saabinin Allaha.
Dua et, Ayoz Anamız, bizim narod için, ani postoyanno yalvarêr sana yardım için.
Amin.

---

*Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı);
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı);
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı).*

Türkü annadêr inanıcıya, ani lâázım taşımaa kendi yaşamak kruçanı: **“kim isteer gitmää Benim ardıma, atıl kendindän, al kendi kruçanı, da gel Benim ardıma” (Mk. 8:34)**, Allayı örnek getireräk. Kimi kerä kendi kruçamız görüner bizä okadar aar, ani onu yok nicä taşımaa. Ama lâázım tutmaa aklımızda, ani Allaa her zaman verer denemekleri kuvedimizä görä. Taşıyarak kendi ükümüzü, biz diil lâázım umudu kaybedelim, lâázım gidelim ileri, **“bakarak İisusa, angısı inanda götürer bizi ardına hem Kendi dä inanêr, Angısı, Onu bekleyän şennik için, kabletti ölümü**

kruçada, bakmayıp germäk ayıbına, da şindi aldı erini Allahın saa tarafında” (Evp. 12:2). Ama Hristozun kruçası okadar aardı Ona, ani **“kırdan gidän, Aleksandr hem Ruf bobasına, Kirineyanın Simona verdilär taşısın Onun kruçasını” (Mk. 15:21).** Kendi zorlarımızı sa biz lâázım geçirelim inannan, dayanmaklan, hem umutlan Allaha. Taa türküde söleniler, ani duada lâázım yardım istemää Allahın Anasından, gök koruyuculardan, Ayozlardan, angıları, biz umutlanarsak, yardım edeceklär bizä işimizdä.

Kruça aar

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

10 13

Kru ça _____ kru ça a _____

2 13 10

Yokkuveto nukaldırma _____ A götür _____ meba na _____ o nu la zımze rã on da Sa bi nin vergi si

3 10 13

Kru ça _____ Yol da u _____ zun _____

13 10

Kinyarılınmäycekgötürmä _____ Kaævi lâ beni _____ kurta rı cım _____ bır dayı şamakyo _____ lun da

5 10 13

Kru ça _____ kru ça a _____

13 10

Kendi Sa bi o nukal dır _____ di götür dü o bü yükzor luk _____ lanya rı yolda _____ da düş tü

7 10

Kru ça _____ al tı na düş tü kur ta rı _____ cım kim sey ye ri _____ ne ver me di

8

O za man _____ gök bo ba _____ a dam yar dı _____ ma ver di

Mamu

Bän duyêrim, nicä sän aalêrsın,
Açan bän uzaktım pek sendän.
Sän çaarêrsın beni, yalvarêrsın:
«Brakma beni, oolum, ol bennän».

Mamum benim, işitsänä,
Bän pek beenerim seni.
Mamum benim, sän aalama,
Bän dua ederim senin için.

Açan bän küçüktüm, pek küçüktüm
Bennän çektin çok sän acılar,
Bütün gecelärlän düşünärdin
Çok duva edärdin Allaha.

Mamum benim, işitsänä,
Bän pek beenerim seni.
Mamum benim, sän aalama,
Bän dua ederim senin için.

Savaşardın sän büütmää bizi
Hepsimizä verdin sän sevgini,
Üüredärdin sän acıyanna
Tutmamaa küsü hem afetmää.

Mamum benim, işitsänä,
Bän pek beenerim seni.
Mamum benim, sän aalama,
Bän dua ederim senin için.

Sölesäniz var mı taa paalı
Mamudan kaarä er üzündä
Çaarêrim sizi benimnän bilä
Çalınız ona bu lafları.

Mamum benim, işitsänä,
Bän pek beenerim seni.
Mamum benim, sän aalama,
Bän dua ederim senin için.

Mamunuz sizin yaşarsa taa erdä
Yalvarêrim, küstürmeyin onu
Bak sän onu, o ihtärlêêr
Klisä yolunu hiç unutmêêr.

Mamum benim, işitsänä,
Bän pek beenerim seni.
Mamum benim, sän aalama,
Bän dua ederim senin için.

Büük kismetli sän yaşêêrsın, hey, evlat
Senin Mamun – Allahlı insan
Sabaa-avşam o senin için duva eder
Hem pek korêr seni o günahdan.

Mamum benim, işitsänä,
Bän pek beenerim seni.
Mamum benim, sän aalama,
Bän dua ederim senin için.

---

*Nenova Milanya Aleksandrovna (1983 y./yazmak vakıdı 39 yaşındaydı).
Çeşmäküü*

Makar ki türkünün yok klisä teması, onda saklı dekalogun beşinci kuralını tamannamak lââzımnıı: **“Say kendi bobanı hem kendi ananı, ki uzatmaa kendi günnerini erdä, angısını Saabi, senin Allahın, verer sana” (Исх. 20:2-17).**

Apostol Pavel söleer: **“Say kendi bobanı hem kendi ananı, bu ilk kural adamaklan” (Еф. 6:2).** Apostol söleer ölä, neçinki on kurallardan ilk dördündä adanmêêr ödül onnarın tamannanması için, beşincisi sä – ilk, neredä açık söleniler ödül için.

Kendi İsus Hristos kendi yaşamasında erdä üüreder bizi korumaa anamızı-bobamızı

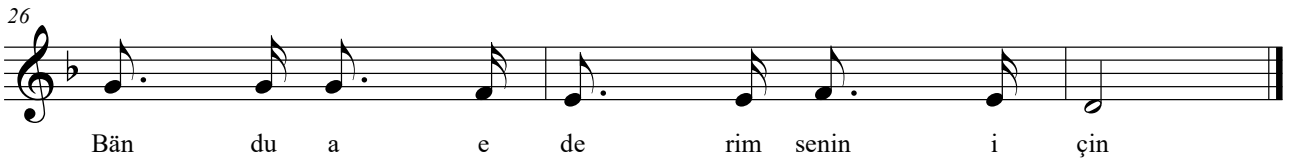
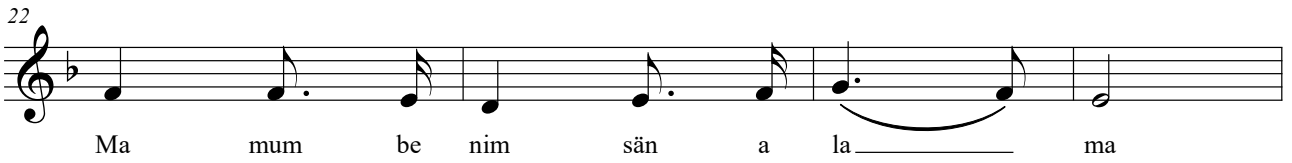
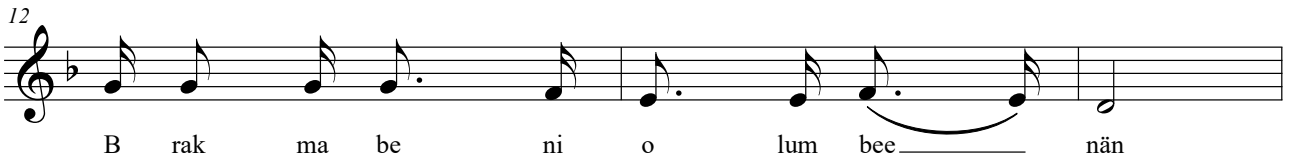
hem bakmaa onnarı. Lukadan Evangeliyadan söleniler, ani İsus **“seslärđi onnarı” (Лк. 2:51),** kendi erdeki anasını-bobasını.

Bulunarak artık kruçada gerili, öleräk, zeet çekeräk, Hristos Kendi Anasını verer baksın Onun üürenicisi (ИИ. 19:26). Bununnan O gösterer, ani biz dâ yaşamanın sonuna kadar lââzım bakalım onnarı, kim verdi bizä yaşamayı. Bununnan da açılanêr, neçin hristian gagauzlar okadar saygı göstererlär analarına-bobalarına. Ayırı eri kaplêêr Panaiyayı, Allahın Anasını, saymak, angısını O Kendi bütün yaşamasında bakardı hem seslärđi.

Mamu

NOTAYA ALAN

Resul BAĞI

Ne fayda olucek

Ne fayda olucek bana bu geän yaşamaklarlan,
Kär yaşarsak salt řenniklän, açan diilim Allahlan?
Ne fayda olucek, kardeş, olsun param, olsun hepsi –
Nekadar vakıt yaşaycam bu erdä bän Allahsız?
Ne fayda olucek bana – olsun benim büyük zenginim,
Zerä bişey alamaycam, açan bu erdän gidecäm?
Eer kär⁵⁵ olsam büyük üürenmiş, açan inan etişmeer,
Naprasno yoruldum⁵⁶ erdä, hiç bişey kazanmadım,
Kär saysam bän yıldızları, kär tanısam hepsini⁵⁷.
Bütün dünnä benim olsun – ne faydası canıma?
Salt⁵⁸ ozaman bän bilirim islää, açan dizä duadayım,
Salt ozaman bän yaklaşım bizim Bobaya.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):

Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

adır-Lunga kasabası

Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/

Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.

Haydar küüyü

Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)

adır-Lunga kasabası

Türkü var nicä sayılsın üretici. Onun temel daavası onda, ki göstermää, ani insanın yaşaması kaçınmalık, eer onun diilsä Gök Bobaya dönmäk, Allahlan uzlaşmak, ruh hayırlını hem kurtulmayı kazanmak. Psalma başkalařêr Hristosun laflarınnan: “nesoy fayda insana, eer o kazanarsa bütün dünneyi, ruhuna sa zarar vereceksä? ya da neyi verecek insan

kendi canı için” (Mf. 16:26). Sade ozaman hızlı geän insanın yaşamasında var nesoy sa maana, açan insan bütün yaşamasında diişer da olêr taa islää, taa pak, taa ruhlu. Bu pişmannık psalmasını uyêr sölemää oruç günnerindä, açan insan yapêr analiz kendi yaşamasına, yaptıklarına, laflarına.

⁵⁵ Dini lider

⁵⁶ Boşuna yoruldum...

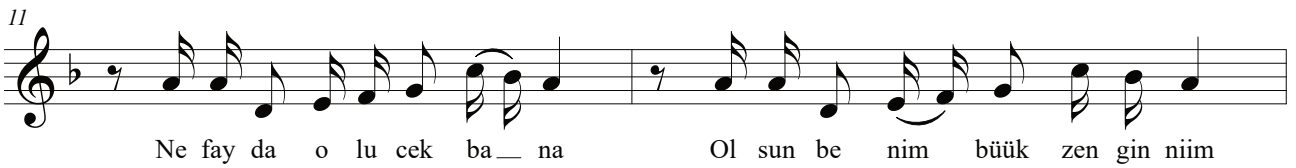
⁵⁷ Saysam da tanısam da bana faydası olmaz

⁵⁸ Gagauzca: sade

Ne fayda olucek

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Lento

Nap ras no yo rul dum er dâ hiç bi şey ka zan ma dım hiç bi şey ka zan ma dım

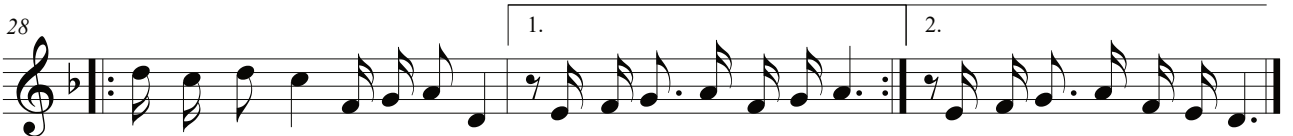
Kâr say sam bân yıl dız la__ rı kâr ta nı sam hep si ni

Bü tün dün nâ be nim ol sun ne fay da sı ca nı ma ne fay da sı ca nı ma

Salt oza man bân bi le rim is lâ a çan diz çä du a da__ yım

Salt oza man bân yak la şê rim bi zim a çan Bo ba ya bi zim a çan Bo ba ya

---

Ne pek zor yaşadık

Bu aldangaç dünnedä ne pek zor yaşadık burda,
Bu boş dünnä içindä ne güç geçirdik vakıdı.
Sveti Petri⁵⁹, Sveti Pavel – onnar ne çok erdä gezdilär,
Karşı gelän insana, seläm verip, nasaat ettilär:
«Bä uşaklar hristiannar, tutun Allahın günnerini,
Tutun Allahın oruçlarını, bä uşaklar hristiannar,
Allah sizä pek gücener, dönüptä genä acıyor,
Rayın⁶⁰ içi eşillik, hem eşillik hem enginnik,
Burdakı enginnik aarettä (ahrettä) geçmeer zenginnik,
Burdakı zenginnik aarettä hepsi lüzgar.
Raya da gitsinnär burdakı fukaara olannar.
Dört evangelist⁶¹ oturmuş, oturmuşlar yazıyêrlar,
Onnar yazıyêr, angellär da okuyêr – cannar angısı nääni.
Arhanghel Mihail⁶² ray kapusunda o durêr,
Anatarlar elindä, feneş başında, diz çökmüş ray kapusunda Allahın da önündä,
Yalvarêr Allaha: «Aman, Allahçım, Panayam⁶³, prostet⁶⁴ bu insannarı da,
Zerä onnar bişey bilmeerlär,
Senin bu büyük işlerini, ani sän sımarladın,
Zerä senin bu işlerin pek korkuludur bu erdä».

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):
Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.
Çadır-Lunga kasabası
Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)
Çadır-Lunga kasabası

---

⁵⁹ Havari, Aziz Peter

⁶⁰ Rusça: cennet

⁶¹ Markus, Luka, Yuan ve Matfey incili yazarlar.

⁶² Baş Melek Mihail

⁶³ Hz. Meryem

⁶⁴ Prost etmek: bağışlamak af etmek.

Psalma söleer onun için, anı yaşamak bu yalan dünnäda pek zor hem dolu kahırlan hem kaybetmäklä. Bunun için ayoz apostollar, özelliklä Petri hem Pavel, gezärdilär dünnedä da nasaat edärdilär, çaarardılar insannarı pişman olsunnar hem doorulsunnar, uzlaşsinnar Allahlan, ki etişmää diveç yaşamaya hem cennetä. Psalmada var birkaç meraklı moment. İlk: “dört evangelist yazdılar kendi kiyatlarını, da sora bu kiyatlara görä Ayozlar ayırêrlar

inancıları hem dinsizleri”. Bunda var danışmak Hristosun laflarına: “Bendän atılan hem Benim laflarımı kabletmeyän kazanêr kendinä daavacı: laf, angısını Bän söledim, daava kesecek ona son gündä” (ИИ. 12:48). İkincisi: Arhangeli Mihail durêr dizçä Allahın önündä da dua eder ona insannar için. Butakım, türkü gösterer ortodoks üüretimini onun için, ani Meleklär hem ayozlar – bizim duacılarımız Allaha, angıları var nicä bizim için dua etsinnär.

Ne pek zor yaşadık

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

12/8

Bu al dan kaç dün ne da ne pek zor ya şa dık bur da Bu

4

boş dün nâ i çin da ne güç ge çir dik va kı dı S ve

6

ti Pet ri S ve ti Pa vel On nar ne çok er da gez di ler Kar

8

şı ge län in sa na se läm ve rip na sa at et ti lär Bâ

10

u şak lar H ris ti an nar tu tun Al la hın gün ne ri ni Tu

12

tun Al la hın o ruç la rı nı bâ u şak lar H ris ti an nar Al

14

lah si zâ pek gü ce nir Dö nüp tä ge nâ a cı yor Ra

16
yın i çi e _____ şil _____ lik Hem

17
e şil _____ lik hem _____ en gin _____ nik Bur

18
da k1 _____ en _____ gin _____ nik Ah ret tä _____ geç mer zen gin nik Bur

20
da k1 zen _____ gin _____ nik ah ret tä hep _____ si lüz gar Ra

22
ya da _____ git _____ sin _____ nâr Bur

23
da k1 _____ fu ka _____ ra o lan _____ nar Dört

24
e van ge list o tur muş o tur muş lar _____ ya zı yêr lar On

26
nar ya _____ zı yêr an gel lâr da o _____ ku yêr can

27
nar an _____ gı sı _____ nâ ä _____ nı

Noyanın türküsü

Allah Saabi Noya dedi hem duhuna⁶⁵ haberledi:

«Yap gemi, – dedi, –

Üçüz endežä⁶⁶ uzunnuu, elli dä olsun genişlii hem otuz – üüseklii».

Sular zeedelenärdi⁶⁷, İnsan görüp korkarlardı,

Of, ştä üfkä geldi.

İnsan görüp o suları, cümnä sardı bayırları,

Savaştı kurtulmaa.

Bu sular eri örttülär, hayvannar da ürkündülär bayırlar üstünä.

Onnar ordan görürlärdi: bütün toprak deniz oldu, herersi su oldu,

Hepsinä pek güç geldi, ani aar vakıtlar geldi – neçin bu kaybelmäk?

Sertlik uslulaa⁶⁸ dönüştü, biri-birinnän barışmıştı, bitki saatlar geldi,

Oollan boba ayırıldı, kızlan ana pek aalardı, pek güçtür ayırılmak.

Biri-birini kıyamazdı, kimsey bişey alamazdı, hepsi orda kaldı,

Kuşlar gök üstünä çıktı, bulut gibi uçarlardı, genä hiç yok fayda,

Onnar kuvettän kesildi, o denizä salverilidi, hepsi o denizä.

Onnar suda üzärlärdi dalgalarlan gömülärdi, of, kayet pek titsi⁶⁹.

Noya pek kahırlanırdı, su gemiyi kaldırırđı dayma hep yukarı,

Noya bir garga salverdi, o genä geeri geldi – birerdä yok toprak,

Soram bir guguş salverdi, o bütün gün hiç gelmedi – bir er açıldı,

Açan gün avşama döndü, Noya guguş⁷⁰ geeri geldi, sevinmäk getirdi,

Bir maslin⁷¹ dalı aazında, herbir aaçtan ayırılma pek gözäl hem eşil.

Birdän bayırlar göründü, sular er içinä saklandı, herersi kurudu,

Geminin kapusu açıldı, Noya sevinä gelindi, Noy çıktı dışarı.

Kirița Elena Georgievna (1931) – yazıldı 13.02.2018 (yazmak vakıdı 87 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):

Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

Çadır-Lunga kasabası

⁶⁵ Rusça: Ruh, Hristiyanlıkta; Baba Oğul Kutsal Ruh

⁶⁶ Uzunluk birimi osmanlıca kelime

⁶⁷ birikmek

⁶⁸ Sakinlik

⁶⁹ Çirkin, kötü

⁷⁰ Gagauzca: güvercin

⁷¹ zeytin

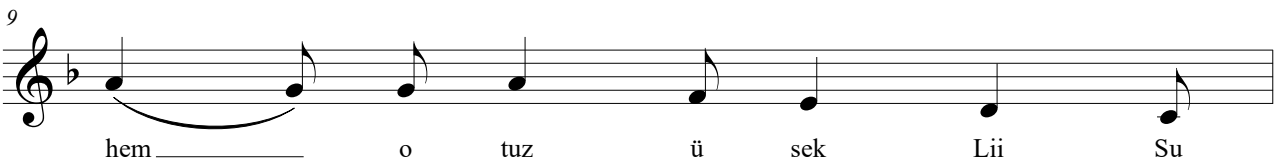
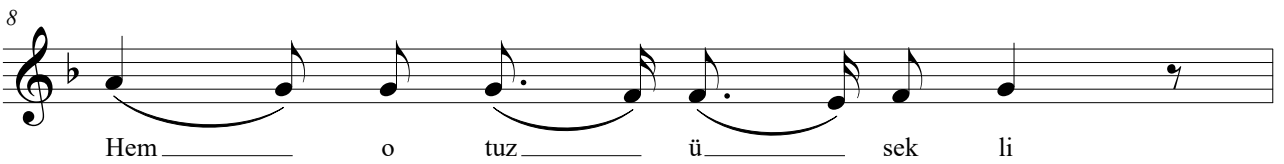
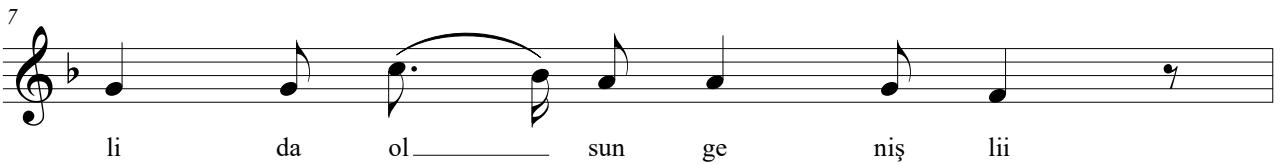
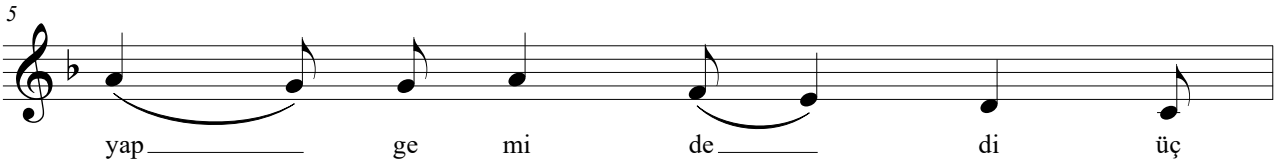
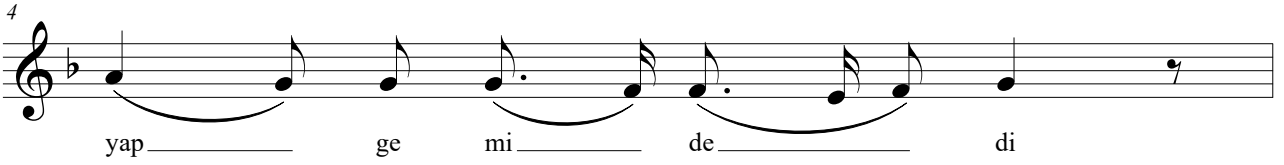
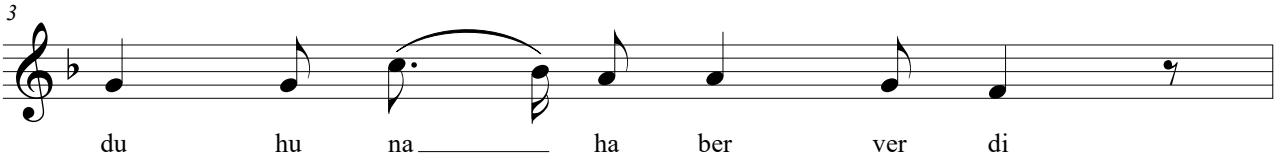
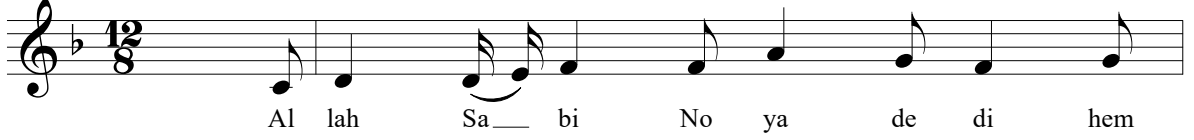
Türkü annadêr en tragediyalı olay için, angısı yazdırılı Eski Baalantıda, Yaradılış kiyadın 6-8 bölümnerindä – dünnä selini. O diil laf-lafa annatma, ama emoşiyalı denemäk görmää hem duymaa belanın büüklüünü, çalışmaa annamaa insannarın düşünmeklerini o zaman, onnarın yaptıklarını hem duygularını. Baş olaylar için annatmaktan, geminin

yapılmasından (veriler onun ölçüleri dä) kaarä psalma annadêr selin büüklüü hem belalı için, hem dä onun sebepleri için. Psalmanın sonu taa optimizmalı. Onda açıklanêr belalın bitmesi için hem Noyun gemidän çıkması için. Psalmanın yok baalantısı yıl dualarınnan, da onu var nicä okumaa bütün yıl.

Noyanın türküsü

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Andante

10

lar ze de le nâr di İn

11

san gö rüp kor kar lar dı

12

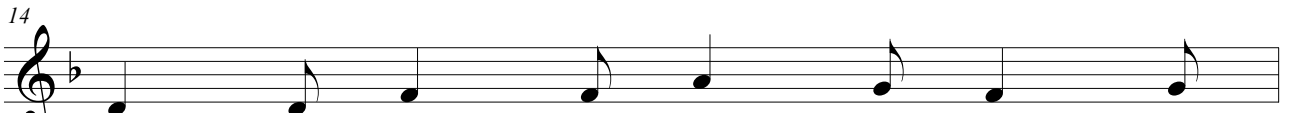
of ş tä üf kä gel di

13

Of ştä üf kä gel di İn

14

san gö rüp o su la rı Cüm

15

nä sar dı ba yır la rı

16

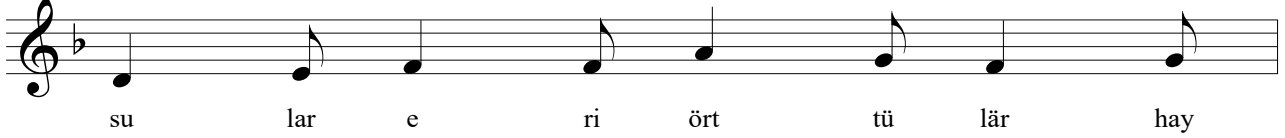
Sa vaş tı kur tul ma

17

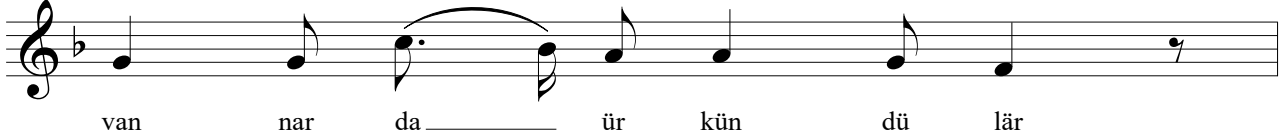

sa vaş tı kur tul ma. Bu

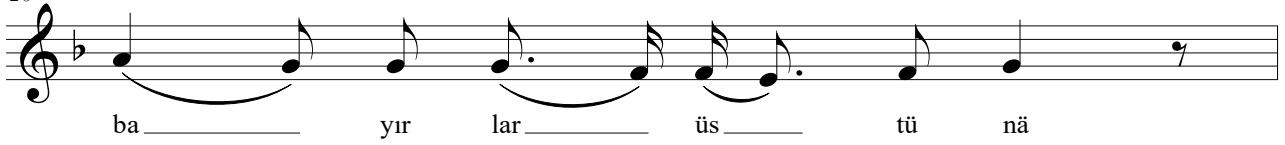
18

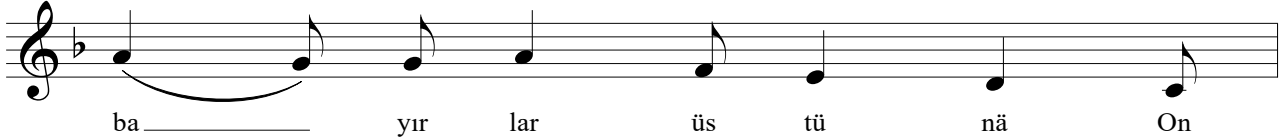
19

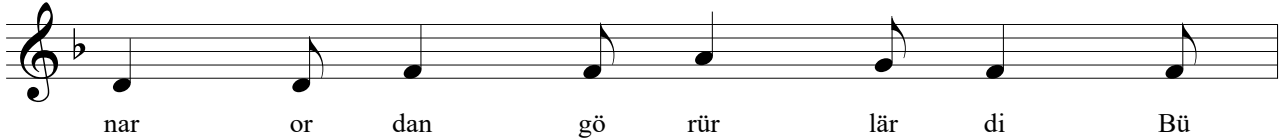
20

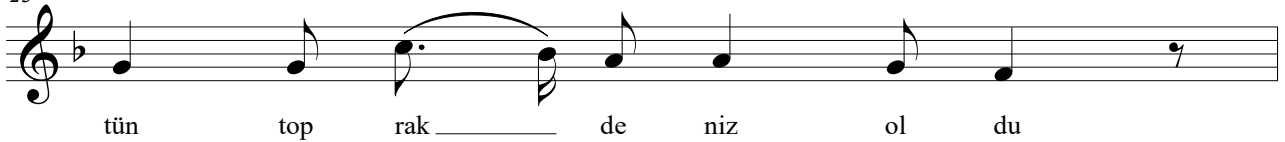
21

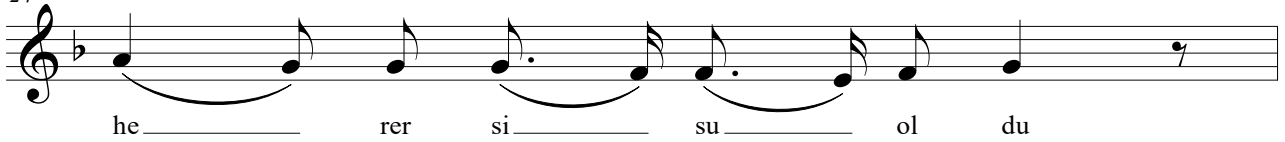
22

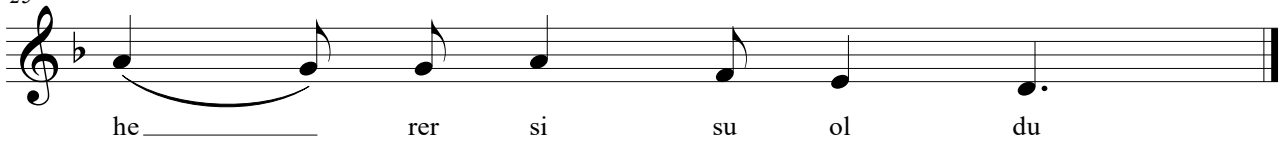
23

24

25

Ölüm pek çirkin

Ölüm, ölüm, pek çirkin at
Nasil geldin bu dünnäha,
Sän çekettin imää, cannarı erdän almaa (2 kerä)
Kurtuluş paalı, kurtuluş sendä
Bendän pek iraksın,
Bütün dünnähı satsam, seni bän alamıycam (2 kerä)
Bän oldum genç hem kaaviydim
Çalışardım zengin olmaa
Aman şimdi bitkidä, kaldım bän kayıp paya (2 kerä)
Saabi, Saabi, acı beni
Yaşamamı uzalt benim.
Göreyim ta kim kaldı, neçin Saabi Sän braadın (2 kerä)
Açan İisus yalvarardı
Bän dünnäha sarılıydım,
Açan hepsini bitirdim, dünnäda Kayıp kaldım (2 kerä)

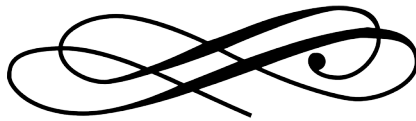
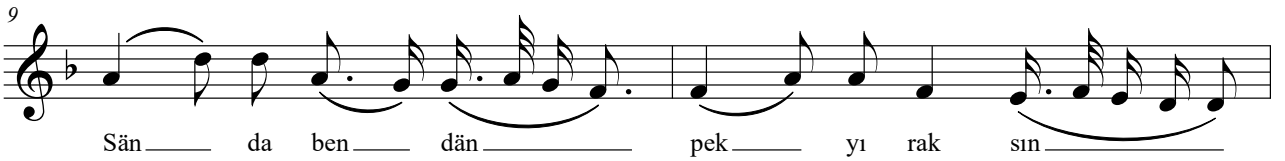
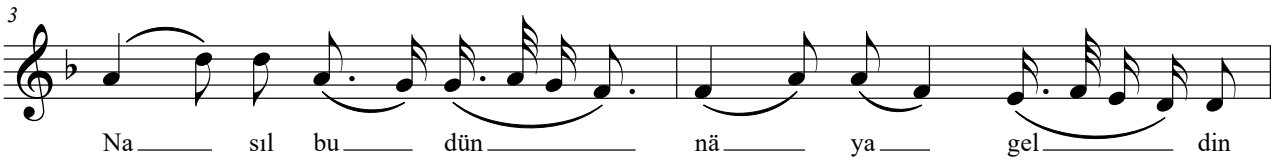
*Gagauz Anna Andreevna (24.05.1941/yazmak vakıdı 78 yaşındaydı)/
Angeli İrina Dmitrievna (07.04.1960/yazmak vakıdı 59 yaşındaydı) – yazıldı 01.02.2019.
Haydar küüyü*

Türkü andırêr hriatiana, ani yaşamak kısa da läázım kuvet koymaa diil boş işlerä, ama kurtarmaa deyni kendi ölümsüz canını da hazırlamaa kendini diveç yaşamaya gök Țarlunda. “Nesoy fayda insana, eer o kazanarsa bütün dünneyi, ama canına zarar verärsä? ya da ne verecek insan kendi canı için” (Мф. 16:25). Bu psalma – insanın ölümnük pişmannık aalaması, açan o analiz yapêr yaşamasına da annêr, ani çok vakit

harcadı boşuna, läázımsız işlerä; ama, atılıp Allahın çarmasına, o yapıştı bu dünneyä, çekildi kazanmaa zenginnik. Şindi sä, annayıp erdeki yaşamının boş olmasını, o yalvarêr Allahı prost etsin onu da uzatsın kalan yaşamasını. Makar kalan az vakıdı o isteer yaşamaa dooru, hriatianca. Bu psalma var nicä sayılsın üretici. Onun temel daavası, getirmää herkezin aklına Ayoz Yazının laflarını: “Unutma sonuçları da diveç günah yapmayacan” (Сир. 7, 39).

Ölüm pek çirkin

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Panaiya aalaması

Panaiya gidärmiş
Oolunu aararmış
Az mı gitmiş, çok mu gitmiş
Karşı gelmiş üç yolcuylan
İlkincisinä o sormuş
Görmedin mi benim Oolumu
Görmedim, Panaiyam, görmedim
Görmedim senin Oolunu
İkincisinä o sormuş
Görmedin mi benim Oolumu
Görmedim, Panaiyam, görmedim
Görmedim senin Oolunu
Üçüncüsünä o sormuş
Görmedin mi benim Oolumu
Gördüydüm, Panaiyam, gördüm
Gördüm senin Oolunu
Onu bizdän ayırdılar
Bizi evä yolladılar
Ellerini Onun baaladılar
Ardına da çektilär
Üzünü onun tükürdülär
Da pek çirkin zeettilär
Çalı veneş giidirdilär
Da kamçıylan düüdülär

Golgofa bayırına taşıdılar
Da stavrozda geerdilär
Panaiya Ooluna bakardı
Da Ooluna laf atardı
Oolum benim, Oolum
Benim tatlı yavrum
Oolum benim, Oolum
Benim tatlı yavrum
Senin mamunun lafi tamannandı
Benim canım saplandı
Allaa stavrozdan ona baktı
Da tatlı laf ona kattı
Aalamaa, anacım, aalamaa, Mariya
Bu için Gök Bobadan haberim var
Onuştan geldim bu dünneyä
Uşaklarımı günäştan kurtarmaa
Uşaklarımı günähtan kurtarmaa
Padişahlıma onnarı almaa
Mariya-anası pek aalardı
Da Oolunu o dizärdi
Oolum benim, Oolum
Benim tatlı yavrum
Mariya-anası pek aalardı
Da bizim için dua edärdi

Panıya oolunu aaramış

Panıya oolunu aaramış, aaramış da bulmamış,
Çok mu gitmiş, az mı gitmiş – üç yolcuylan karşı gelmiş.
İlkinci yolcuya sormuş: «Ey, yolcu, yolcu, – demiş, –
Görmedin mi benim oolumu?» –
«Görmedim, Panıya, görmedim, görmedim senin da oolumu».
İkinci yolcuya sormuş: «Ey, yolcu, yolcu, – demiş, –
Görmedin mi benim oolumu?» –
«Görmedim, Panıya, görmedim, görmedim senin da oolumu».
Üçüncü yolcuya sormuş: «Ey, yolcu, yolcu, – demiş, –
Görmedin mi benim oolumu?» –
«Gördüm, Panıya, gördüm, şimdi biz barabardık.
Beni da evä yolladılar, İisuzu çiftlar içinä kattılar,
Beni da evä yolladılar, İisuzu suda aldılar.
Aaçtan da kruça yaptılar, İisuzu kruçaya gerdilär,
Dört ta enser yaptılar, ellerinä-ayaklarına kaktılar,
Çalıdan feneç ördülär, İisuzun başına koydular.
Çalıcıklar dürttükkä miru kannarı akardı,
Miru kannarı akardı, Mariya anası aalardı.
«Aalama, anacım Mariya, göktä Bobamızın var haberi».
Neçin Hristos can zeetleer? Neçin Hristos kan döker?
Sadem, Mariya anacım, hristianın sözü için.

***Kalugerka Pavla (Paraskeva) Konstantinovna (Kristeva)**
(1960) - yazıldı 18.08.2013 y. (yazmak vakıdı 53 yaşındaydı)
duudu Çadır-Lunga kasabasında, kayıtlı hem yaşêr Odesa bölgesi
Bolgrad dolayı Ay Aleksandr karı manastırında.*

Türkü süjetinyok benzerlii Evangeliyada hem ayoz klisä yazılarında. Bezbelli, bu türkü – halk yaradıcılıdır. Süjet bölä: Panıya çıktı yola bir neetlän – bulmaa kendi Oolumu. Yolca o sıravardır karşı gelir üç çobannan da herbirinä sorêr: “Görmedin mi sän benim Oolumu, işitmedin mi bişey Onun için?”. İlk iki çoban

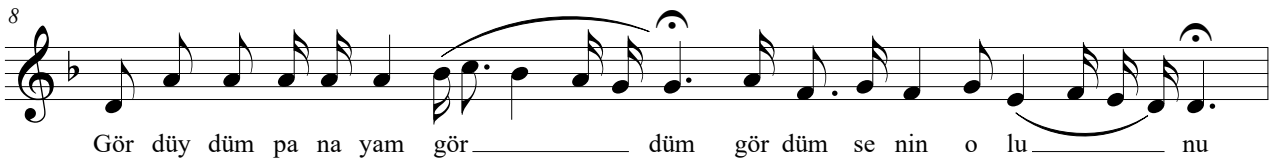
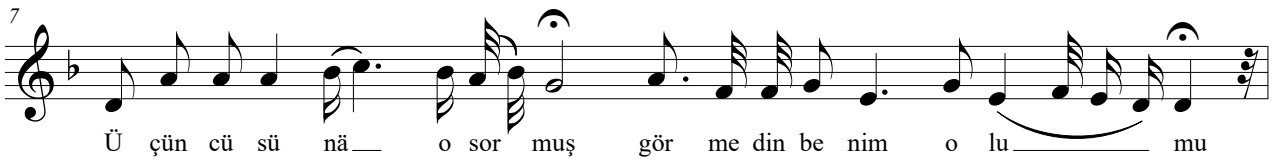
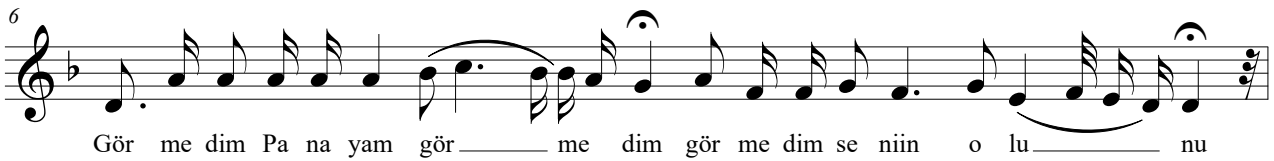
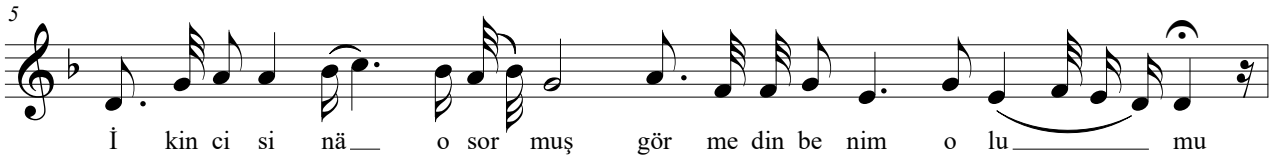
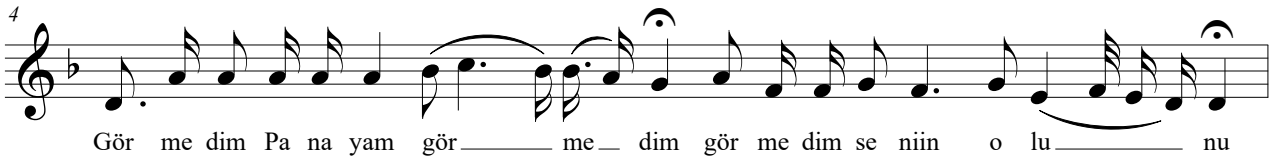
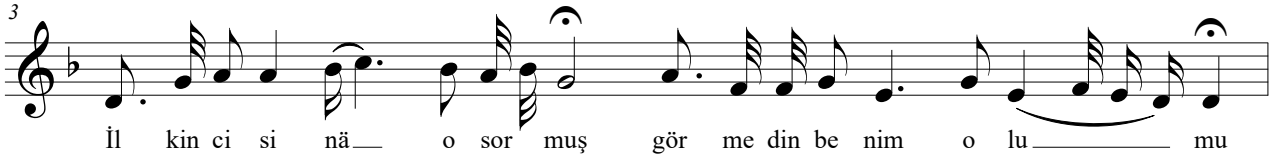
deer, ki bişey görmedi hem işitmedi, üçüncüsü sä söleer, ani gördü onun Oolumu. Sora annadılêr Hristos üstündä daava için, onun gemesi hem zeetleri için, ani yazdırılêrlar Evangeliyada. Biter türkü haberlän Allahtan, angısının klisedä var forması: “Aalama benim için, anam!”.

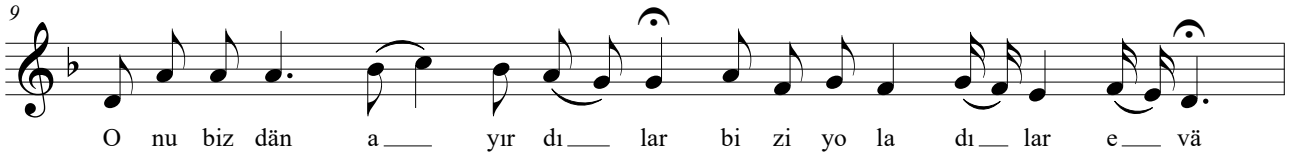
Panaiya aalaması

NOTAYA ALAN

Resul BAĞI

Andante

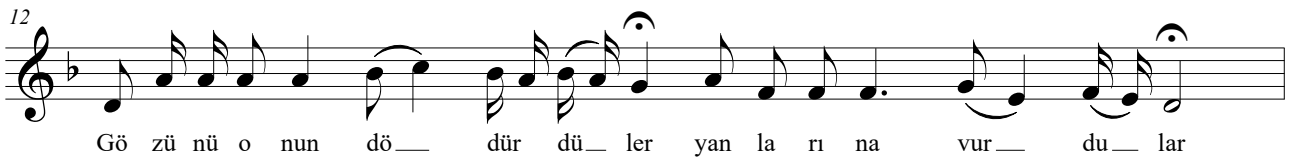
9

 O nu biz dän a — yır dı — lar bi zi yo la dı — lar e — vä

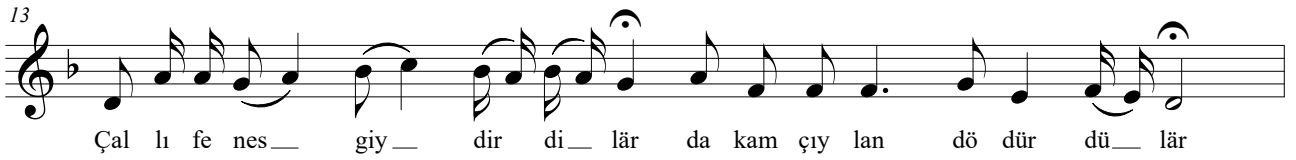
10

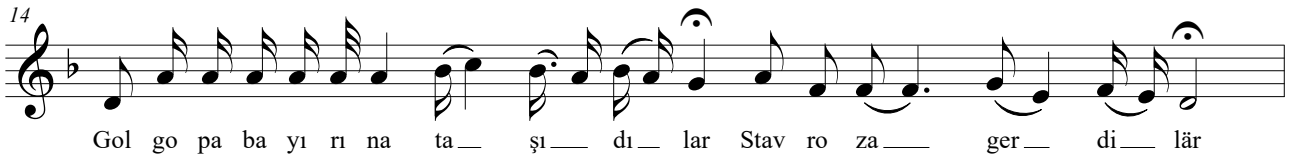
 El le ri ni o nun ba — la — dı — lar ar dı na da çek — ti — lar

11

 Hep si ni on dan gö — dü ler — da pek çir kin zey et ti — ler

12

 Gö zü nü o nun dö — dür dü — ler yan la rı na vur — du — lar

13

 Çal lı fe nes — giy — dir di — lăr da kam çıy lan dö dür dü — lăr

14

 Gol go pa ba yı rı na ta — şı — dı — lar Stav ro za — ger — di — lăr

15

 Pa na i ya o lu na — ba — kar dı da o lu na laf — a tar — dı

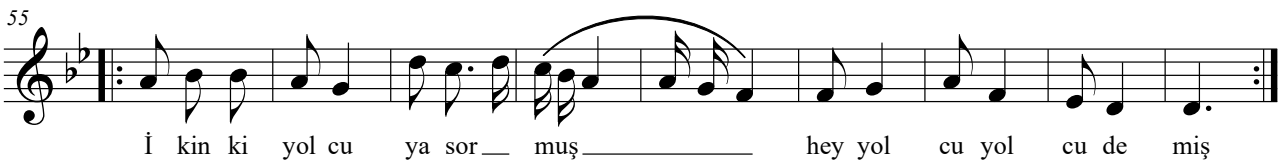
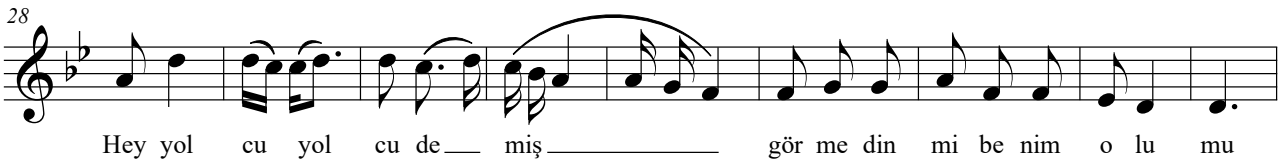
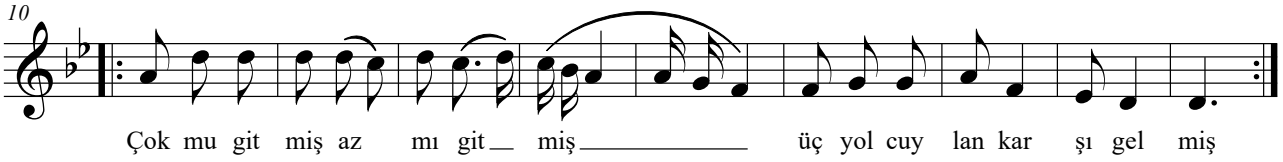
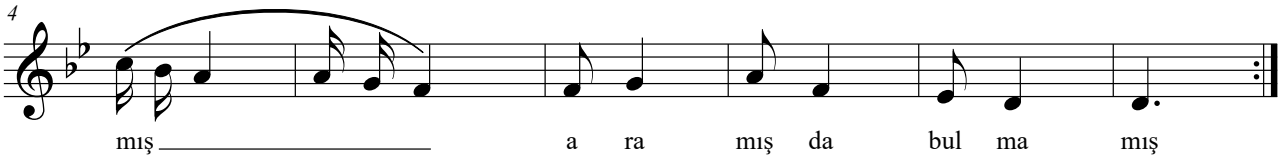
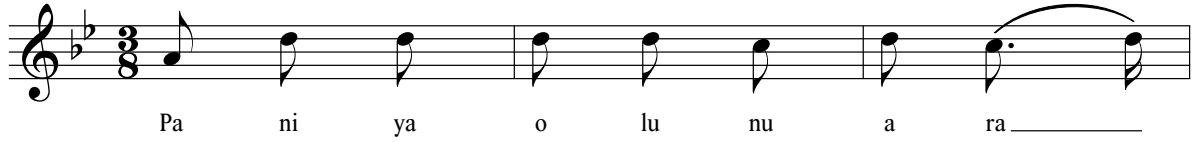
16

 O lum be nim o — lum — be nim tat lı yav rum —

Panıya oolunu aaramış

NOTAYA ALAN

Resul BAĞI

64

Hey yol cu yol cu de miş _____ gör me din mi be nim o lu mu

73

Gör me dim Pa ni yam gör me dim _____ gör me dim se nin da o lu nu

82

Ü çün cü yol cu ya sor muş _____ hey yol cu yol cu de miş

91

Hey yol cu yol cu de miş _____ gör me din mi be nim o lu mu

100

Gör düm pa ni ya gör düm _____ şin di biz ba ra bar dık

109

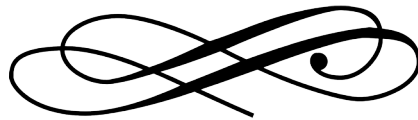

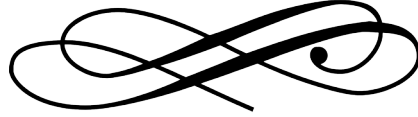
Be ni da e va yol la dı lar _____ İ su zu çı fit lar i çi ne kat tı lar

119

Be ni da e va yol la dı lar _____ İ su zu su da al dı lar

Panaiya inmiş erä

Panaya inmiş erä oolunu da aaramaa.
Üç tanä yolcuylan karşı geler Panaya, oolunu sorêr,
İlkinke yolcuya sorêr: «Hey, yolcu, yolcu,
Görmedin mi oolumu, işitmedin mi oolumu?» –
«Görmedim, Panayam, görmedim, işitmedim senin oolumu».
İkinci yolcuya sorêr: «Hey, yolcu, yolcu,
Görmedin mi oolumu, işitmedin mi oolumu?» –
«Görmedim, Panayam, görmedim, işitmedim senin oolumu».
Üçüncü yolcuya sorêr: «Hey, yolcu, yolcu,
Görmedin mi oolumu, işitmedin mi oolumu?» –
«Gördüm, Panayam, gördüm, işittim senin oolumu.
Çıfıtlar da aldılar, Yerusalemä⁷² götürdülär,
Kruçaya da gerdilär, fänalar enser yaptılar,
Fänalar enser yaptılar, ellerini-ayaklarını kaktılar,
Çalıdan feneş ördülär başına da koydular.
Çalılar tenini dürtärdi, mirulu kannar akardı».
Anası da Mariya yanında da aalardı:
«Aalama, anacım, aalama, göktä Bobanın haberi var».

*Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)
Çadır-Lunga kasabası*

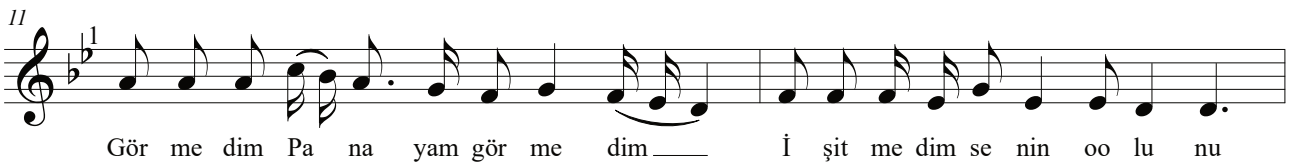
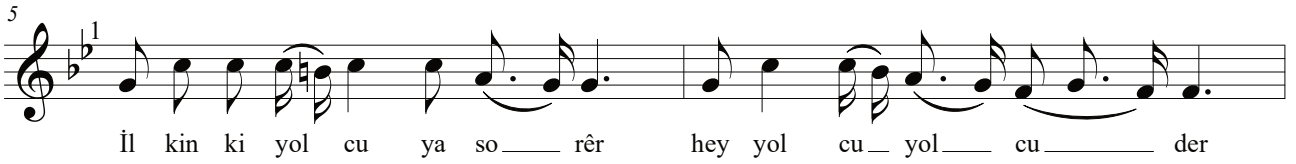
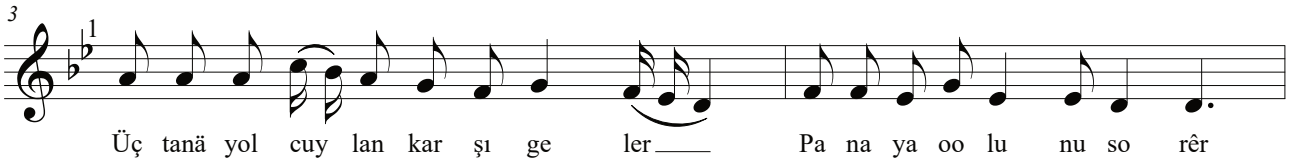
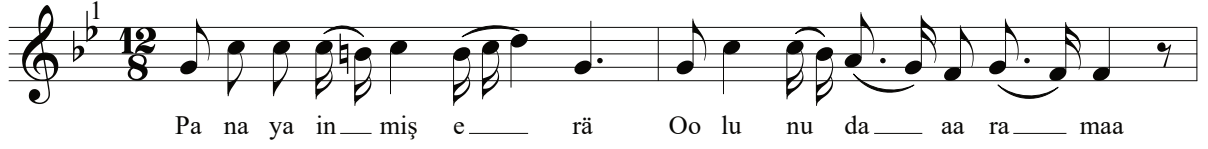
Türkünün içindeli uymêr bir dä süjetlän ne Evangeliyada, ne da ayoz klisä annatmalarında. Bezbelli, bu türkü halk yaradıcılıın bir payı. Süjeti onda, ani Panaiya başlêr yola bir neetlän – bulmaa kendi Oolunu. Yolca o biri-biri ardına karşı geler üç çobannan da herkezinä sorêr: “Görmedin mi sän benim Oolumu, işitmedin mi bişey Onun

için?”. İlk iki adam söleerlär, ani görmedilär hem işitmedilär, üçüncüsü sä söleer, ani gördü onun Oolunu. Sora gider annatma Hristossun üstündä daava için, onu gemesi hem zeepleri için, angıları yazdırılêrlar Evangeliyada. Biter türkü Allahtan raatlatırıcı haberlän, angısının klisä tradişiyalarında var forması: “Aalama bana, ana!”.

⁷² Kudüs

Panaiya inmiş erä

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

17
Gör me din mi oo lu mu İ Şit me din mi oo lu mu

19
Gör me din mi oo lu mu İ Şit me din mi oo lu mu

21
Gör me dim Pa na yam gör me dim İ Şit me dim se nin oo lu nu

23
Gör me dim Pa na yam gör me dim İ Şit me dim se nin oo lu nu

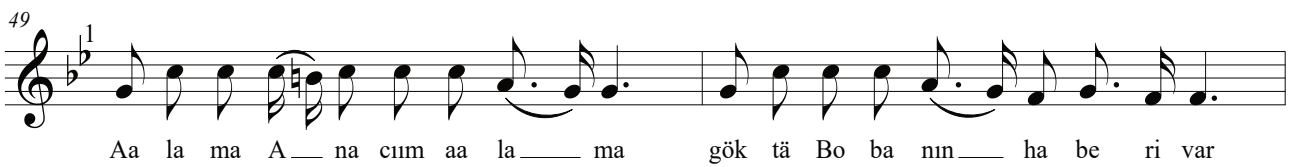
25
Ü çün cü yol cu ya so rër Hey yol cu yol cu der

27
Ü çün cü yol cu ya so rër Hey yol cu yol cu der

29
Gör me din mi oo lu mu İ Şit me din mi oo lu mu

31
Gör me din mi oo lu mu İ Şit me din mi oo lu mu

33
Gör düm Pa na yam gör düm i Şit tim se nin oo lu nu

Ray başçesi

Ray başçesi pek gerçikti,
Diveç fidanı açıktı.
Gün дә şafk edärdi oraya,
Kuşlar çalardı pek şen.
Allahın slavasınnan giyimni
... uslu seslärdi,
O vardı nicä Boba.
Allah dedi: «Bu fidandan
İmä, zerä ölücän».
Şalvir yılan Evaya dedi:
«Ölmeycän», – sovet verdi.
Açan slavêyı kaybettilär,
Yaprak onnara topladım,
Güüdelerni sararlardı, –
Slavêyı da görmesinnär.
Çin sabıylän o serindän
Allah yalnız beşçedä.
No gördüynän, pek korktular,
Açan ses işittilər.
O kuşlar da uçup-daaldı,
Durgundular çalmaktan,
Zverlär дә birdän diişirdi,
Adam raydan uuradıldı.
Allah lafi çiinendi,
Baştan sa o ilk adam,
O slavêyı kaybettilär,
Kaldılar çıplak diveç.
Amin.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):
Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):
Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı)

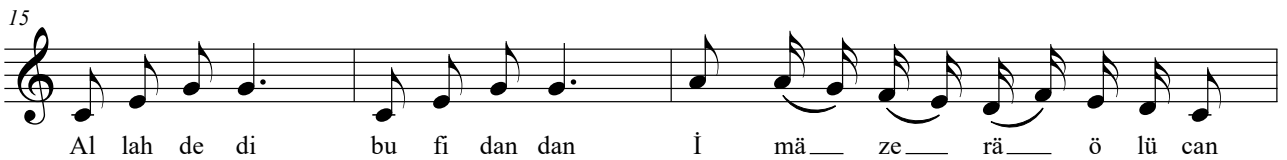
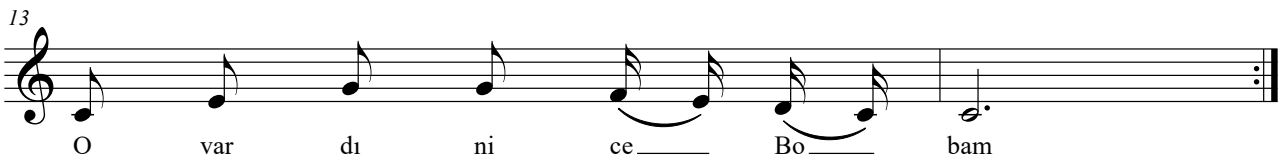
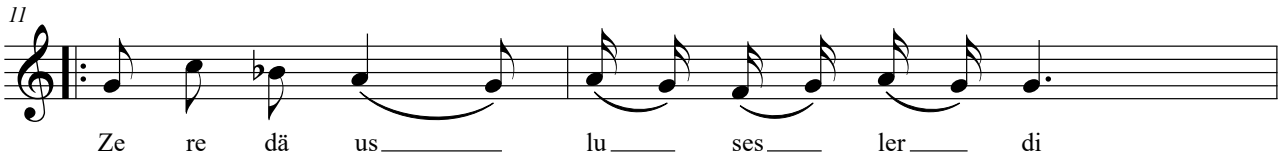
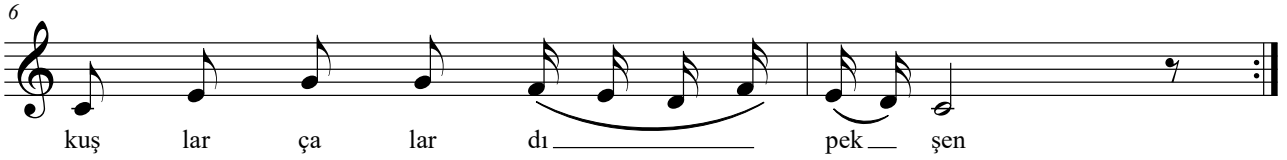
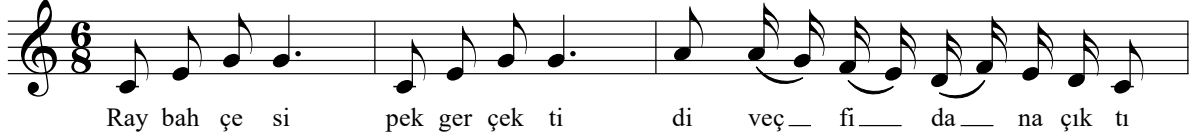

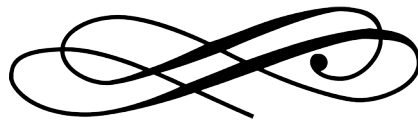
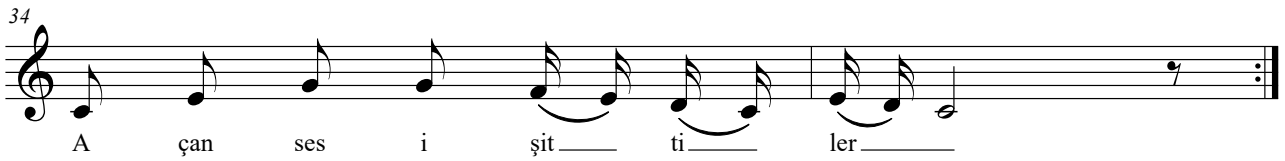
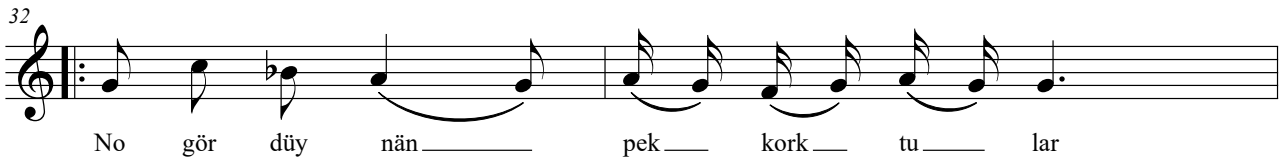
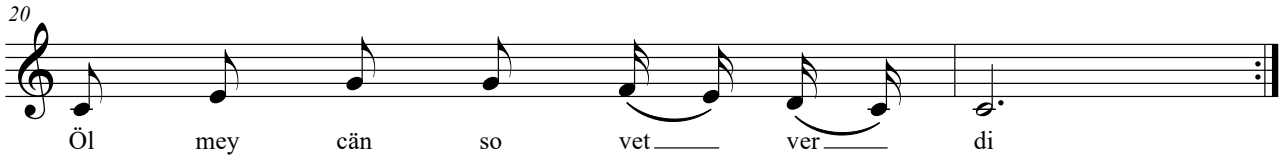
Psalmada söleniler Eski Baalantıda yazdırılı en tragediyalı olay için: ilk insannarı günah kazanması hem raydan koolanması. **“Da izin etti Allaa insana, söyleyäräk: herbir aaçtan başçada var nicä iyecän, ama ilik hem kötülük aacından imeyecän, neçinki o günü, açan sän dadacan ondan, sän ölecän”** (Быт. 2:16-17). Ama Adamın iyindän yapılan karısı, lafedip yılannan, dattı yasak meyvadan İilik hem kötülük aacından hem verdi ondan Adama, nedän sora: **“Da açıldı onnarın gözleri, da annadılar, ani çıplaklar, da diktilär incir yapraklarını, da yaptılar kendilerinä**

giyim” (Быт. 3:7). İzini bozmaları için hem pişman olmamaları için ilk insannarı kooladılar raydan (cennettän), onnar başka yaklaşamadılar yaşamak aacına, başladılar hastalanmaa, zeetlenmää hem ölmää. Taa türküdä söleniler, ani Adam – yaratmanın en üstünüydü, hem hepsi hayvannar onu seslärtilär. Ama Allahın izinini bozmaktan sora hem cennettän koolanmaktan sora hayvannar da başka seslämedilär onu, kim bitkiyädän seslämedi Allahı. Allahın sözünü bozması için ilk adam kaybetti kendi şanını da diveç **“kaldı çıplak”**, kaybeldi ileri olan ayozluu hem hayırlı.

Ray başçesi

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Vakit aar olucek

Gelecek gün, vakit aar olucek,
Bölä Hristos dirildi.
Kaaviledi o uçeniklerni
Gök padişalına:
«Gelecek çoyu Benim adıma,
Deyecek “Bän Hristos”.
Siz gitmeyniz o karannaa, zerä
Bän sizä şafk getircäm.
Kalkıcek kardaş kendi kardaşına
Hem insan insana,
Boba ooluna, ool bobasına –
Tözaman bitki saat.
Kalkıcek sizin duşmannarınız,
Siz pek aahyceniz.
Bitki saatlar gelecek ozaman,
Bän sizi brakmêyêcam.
Olursanız duşman arasında
Dooru taa bitkiyadan,
Bän gelecäm alacam sizi
Allahın kuvedinnän.

*Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.
Çadır-Lunga kasabası*

Bu psalmanın temeli gibi alındı Marka Evangelianın 13-üncü bölümü, neredä Allaa tembihleer hem söleer kendi üürenicilerinä son vakıtlar için: “korunun, ki kimsey çekmesin sizi, çünkü çoyu gelecek Benim adıman da söyleyecek, ani onnar Bänim; da çoyunu çekeceklär [...] Kardaş kardaşı sa verecek ölümä, boba da – uşakları; da kalkaceklar uşaklar analara-bobalara, da öldürecekler onnarı. Da Benim adım için sizä kin tutacaklar; sonuna kadar dayanan sa kurtulacak” (Mk. 13:5-6; 12-13). Evanheliyada Hristos çok kerä söleer üürenicilerinä “KORKMAYIN!”: “Da

korkmayın onnardan, kim öldürer güüdeyi, onnar yok nicä öldürsünnär canı; ama korkun Ondan, Kim var nicä öldürsün hem canı hem güüdeyi divecä” (Mf. 10:28). Da adêr, ani herkez, kim inanêr Ona hem yaşêêr onun izinnerinä görä, ölmeyecek, ama Allahın kuvedinnän kurtulacak: “Ozaman göreceklär İnsan Oolunu, büyük kuvetlän hem şannıkan bulutlardan gelän. Da ozaman yollayacak O Kendi Angellerini da toplayacak herbir taraftan, herbir köşedän Kendi seçilmişlerini” (Mk. 13:26-27).

Vakit aar olucek

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Ge le cek gün va kıt aar o lu cek Bö lä Hris tos di ril__ di

Kaa vi le di o u çe nik le ri ni Gök pa di şah lu__ na

Ge le cek ço yu be nim a dı ma de ye cek bän Hris tos

Siz git me yi niz o ka ran naa ze rä__ bän si zä şafk ge tir cäm

Kal kı cek kar daş ken di kar da şı na Hem in san in sa__ na

Bo ba oo lu na o ol bo ba sı na Tö za man bit ki__ saat

Kal kı cek si zin duş man na rı nız siz pek aa lıy ce__ nız

15

bit ki saat lar ge le cek o za man bän si zi brak mê yê cam

17

O lur sa nız duş man a ra sın da doo ru taa bik ki ya dan

19

Bän ge le cäm a la cam si__ zi Al la hın ku ve din nän

Ya uyan sän hristian

Ya uyan sän, hristian, ölümünü uykundan,
Nerey götürdü yaşamak? – Bütünnä kayıplaa.
Tä şindi tä var vakıt, veriler örnek dünneyä,
Bir pak-pak yaşamak uygun, günahsız,
Şindi açan beni zeetleer istä bizi bastırdı,
Açan o görüner dünnedä avucu,
Brakın kayıp yollarını, kaçın kırışma yolundan,
Brakınız o yoldan keftän-çalgıcından,
Zerä vakıt tez geçer, bitkisi diil yırakta,
Zerä erken gelecek, salt o läüzüm görünsün,
Sudun karşısında, ani hepsinä payeder,
Ödek isteyecek, ani yaşarkan işledin,
Açan Saabi sorucek herbir senin işlerini,
Cuvap edebilecän mi osa susacan, nicä dilsiz?
Varkan kaavi inanın, ne mutlu işlerinä,
Sevilecän Hristozdan Straşnıy⁷³ sudta⁷⁴.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

Koltuklu Aleksandra Georgievna (1937/yazmak vakıdı 76 yaşındaydı):

Keleş Pötr Vladimiroviç (1950/yazmak vakıdı 63 yaşındaydı):

Keleş Vasilisa Petrovna (1955/yazmak vakıdı 58 yaşındaydı) – yazıldı 29.12.2013.

Çadır-Lunga kasabası

Mokan Paraskeva Georgievna (1949) – yazıldı 14.10.2014 (yazmak vakıdı 64 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Guboglo Lübov Semönovna (1938) – yazıldı 23.11.2018 (yazmak vakıdı 80 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

Konstantinova Lübov Nikolaevna (1945) – yazıldı 29.12.2013 (yazmak vakıdı 68 yaşındaydı)

Çadır-Lunga kasabası

“Üretici” psalmalardan biri. Temel maanası – danışmak hristiannara uyandırmaa deyni onnarda pişmannı, diişilmeyi, kıskançlı yaşamaa evangeliya kanonlarına görä taa vakıt hem kolaylık varkan: “Brakın ölün yollarını”.

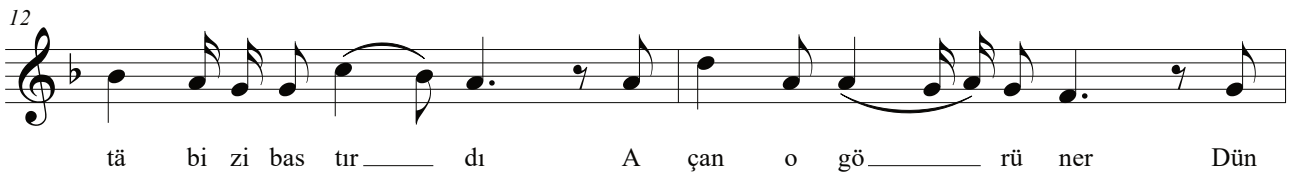
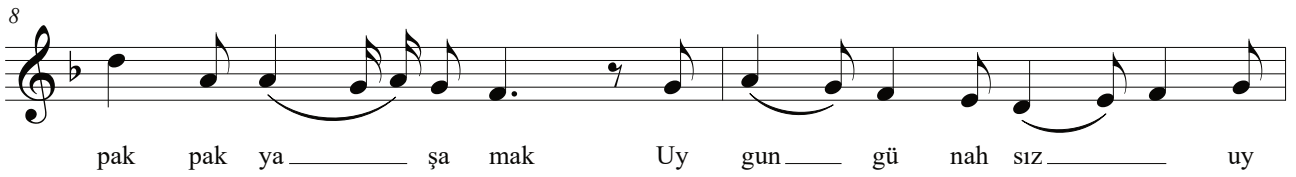
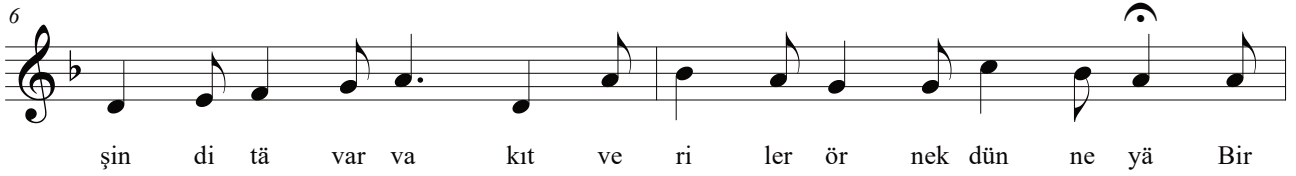
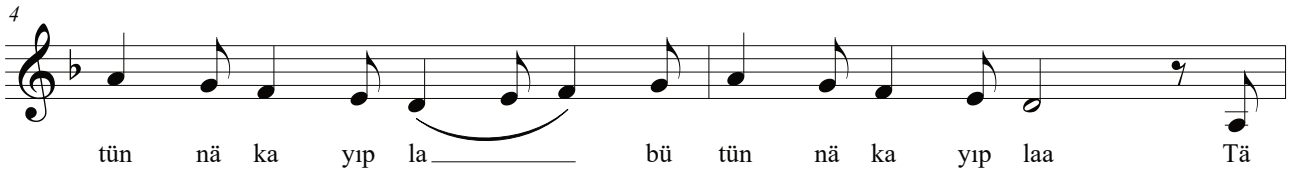
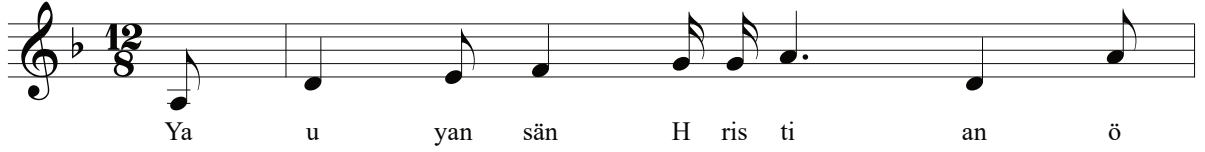
Yok nesoyşa ayırı şitatalar Bibliyadan, ama söleniler korkunç daava hem beklenilän ceza için insannarın günâaları için. Türküyü islää çalmaa Büük oruçta nicä klisedä, ölä evdä dua edärkän dä.

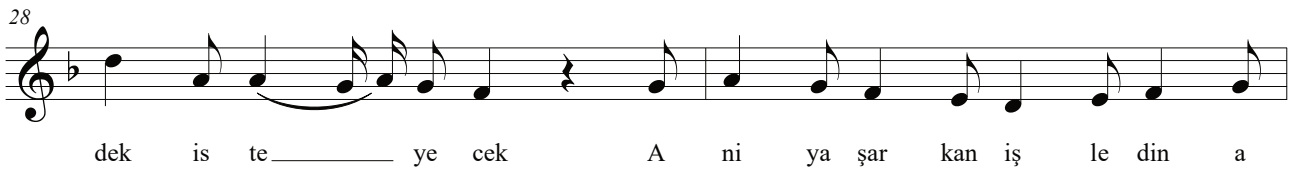
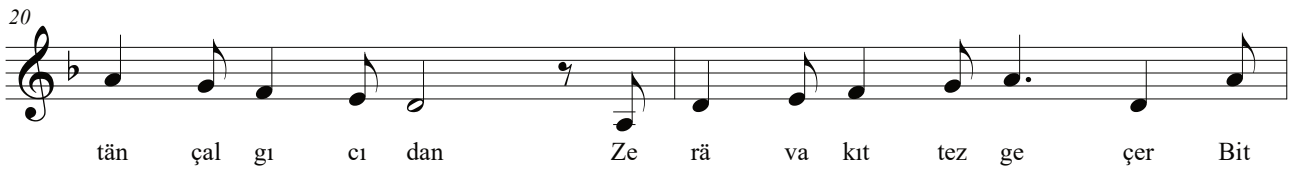
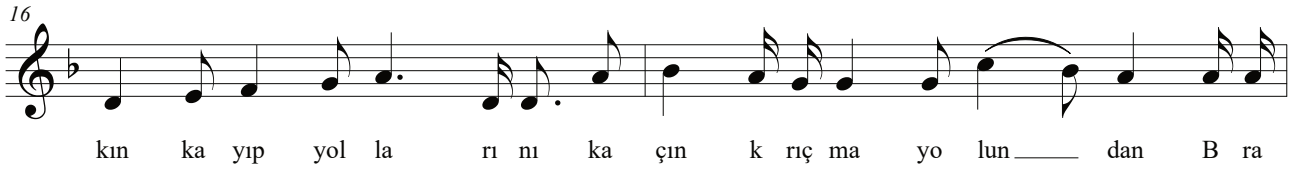
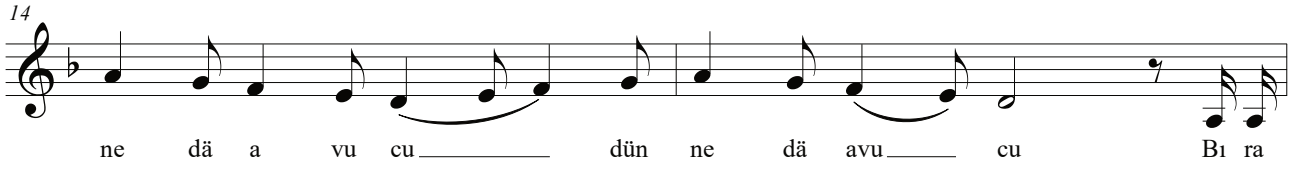
⁷³ Rusça: Çirkin korkunç

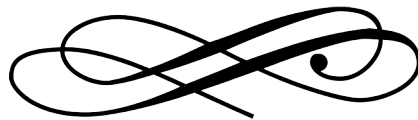
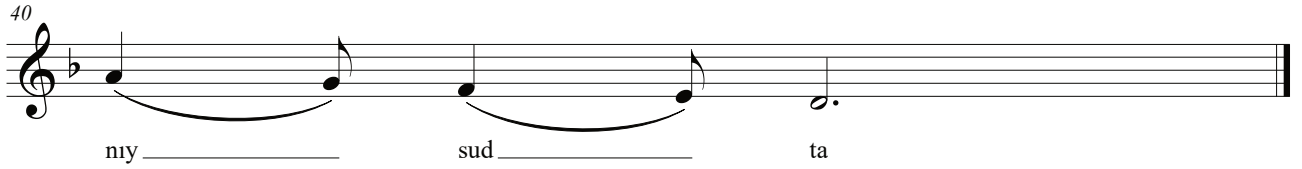
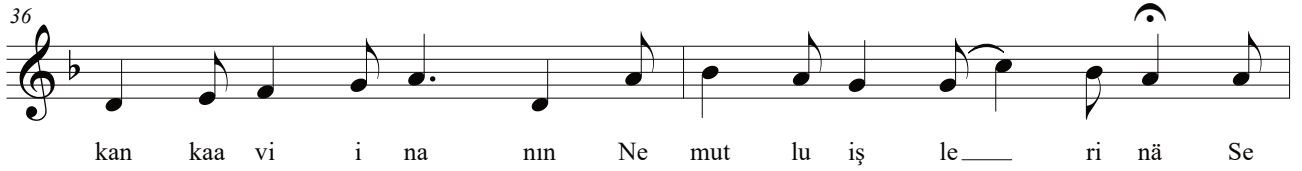
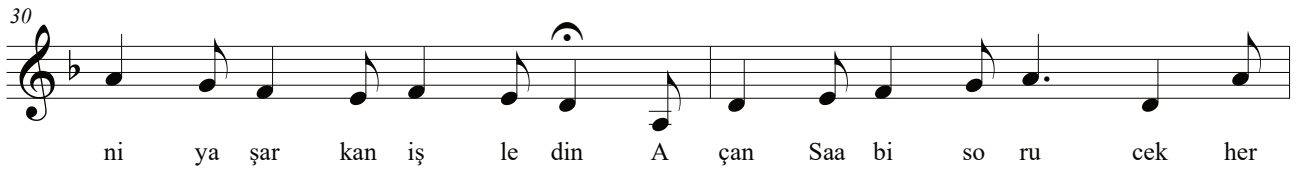
⁷⁴ Strajni Sud: Ahiret günü

Ya uyan sän hristian

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Yakın, Saabi, Sana

Yakın Saabi sana, yakın sana
Kär gersän kruçada zeet tä çekmää
Sabır lääzım bana yakın olmaa sana
Yakın Saabi sana, yakın sana
Burada yolcuyum bän hem yabancı
Genä kabletsän, Kurtarıcı
Ver ürektän bana yakın olmaa sana
Yakın Saabi sana, yakın sana
Hep uyandı zaman çalêrım bän
Senin o zeetlerini anêrım bän
Zeet tä ver bana yakın olmaa sana
Yakın Saabi sana, yakın sana
Açan bozur zeeti geçirecäm
Açan raatlaa beni erleştirecän
Ver sevinmäk bana yakın olmaa sana
Yakın Saabi sana, yakın sana

Yakın, saabi, sana

Yakın, Saabi, sana, yakın sana,
Kär gelsä kruçada zeet tä çekmää.
Salt bir lääzım bana – yakın olmaa Sana,
Yakın, Saabi, sana, yakın sana.
Burada yolcuyum bän hem yabancı,
Gökä kablet sän, Kurtarıcı,
Gel ... yakın olmaa Sana,
Yakın, Saabi, sana, yakın sana.
Hep uyandı zaman çalêrım bän,
Senin o zeetlerini anêrım bän.
Zeet ... ver bana yakın olmaa Sana,
Yakın, Saabi, sana, yakın sana.
Açan bu zor neeti geçirecäm,
... geliştircäm.
Ver sevinmäk bana yakın olmaa Sana,
Yakın, Saabi, sana, yakın sana.

*Kihayala Zahariya Dmitrievna (duuması 1951) aylesinnän – yazıldı april ayında 2014 y.).
Kazayak küüyü klisä horu.*

Türkünün temel maanası: en ii hayırlık insana – olmaa yakın Allaha. “Salt biz lääzım bana – yakın olmaa Sana” sırası açıklêr psalma çarınasını. İkinci strofa sıralarına var nicä uydurmaa şitatayı Ayoz Yazıdan: **“Allaa yakın kırık cannılara hem dayanıklıları kurtaracak” (İc. 33:19)**. İnsanın annaması hem kabletmesi, ani bu dünneä o sade yolcu, da kurtarılması onun sade Allahta, yapêr onu Allaha taa yakın. Üçüncü strofanın içindeliini var nicä göstermää prorok Davidın laflarınnan: **“Herzaman metinneerim Allahı; şannık Ona herzaman benim aazımda” (İc. 33:2)**. Klisä

Büük Vasiliyin laflarınnan bölä açıklêr bu sıraları: “İliktä mi, deer Prorok, osa kahırda mı, hiç brakmayacam Allahı metinnemää, inanarak, ani hepsi Ondan da bişey olmêr razgelä”. Son dördüncü strofa deer, ani kahırlarımızda hem istemeklerimizde herbir insana tek şennik olêr kolaylık olmaa yakın Allaha. **“Ver bana sevinmeli kurtarılmaa Seninnän hem Ayoz Duhlan çetinnendir beni” (İc. 50:14)**. **“Bän, taa ileri hepsindän, gördüm Allahı, çünkü yaptıklarında O benimnän, da bän atılmayacam” (İc. 15:8)**.

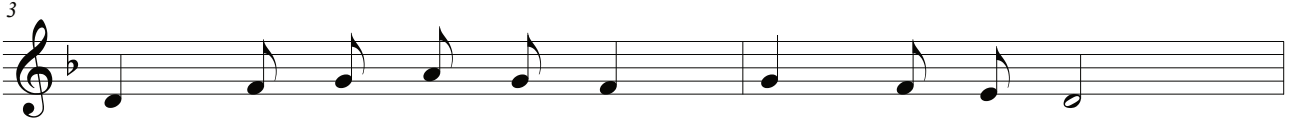
Yakın, Saabi, Sana

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Andante

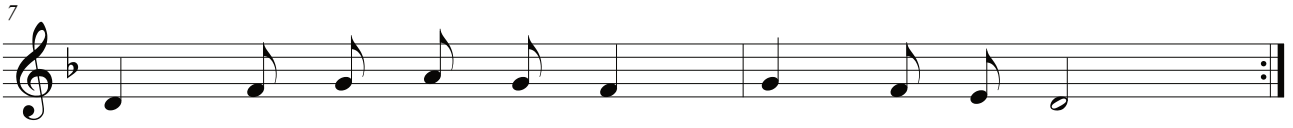
Ya kın saa bi sa na ya kın sa na

Kär ger sän kru ça da zeet tä çek mäa

Sa bir lää zim ba na___ ya kın ol maa sa na___

Ya kın Saa bi sa na ya kın sa na

Bu ra da yol cu yum bän hem ya ban cı

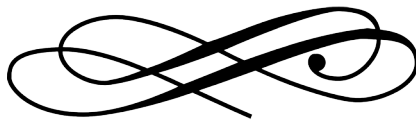
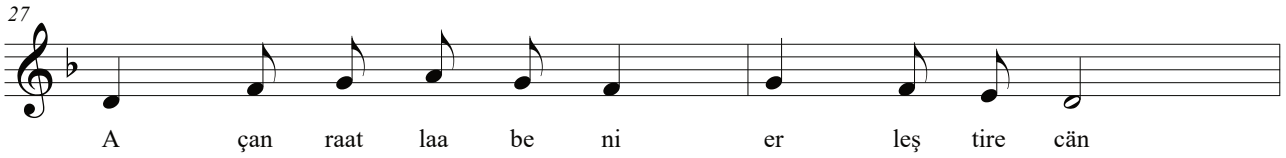
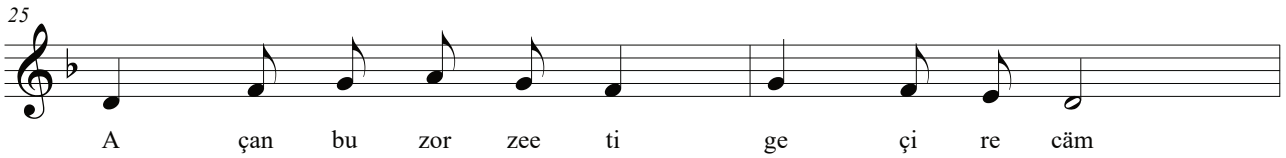
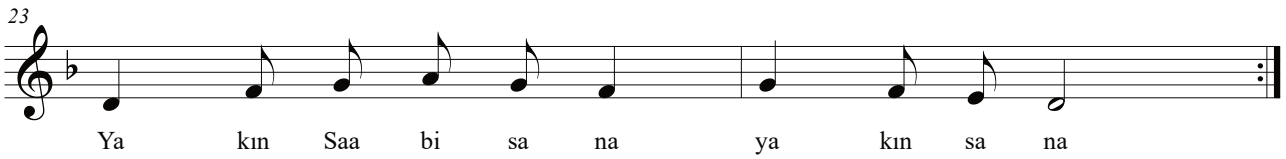
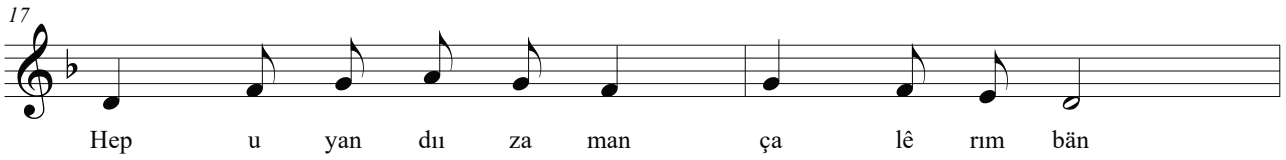
Gö kä kab let___ sän kur ta rı cı

Ver ü rek tän ba na___ ya kın ol maa sa na___

Ya kın saa bi sa na ya kın sa na

Yıllar uçup-gider

Yıllar uçup-gider, günnär hızlı geçer,
Nicä düş, yaşamak biteyor.
Sän gicän bu erdän, mezarlaa girecän,
Ne yaptın İsus çin, bulucan,
Acıyan adamsêydın, acıyannık bulcan,
İsus kendi seni çaarıcek:
«İnannan bu erdä yaşamanı geçirdin
Hem benim için sän çok düşündün».
Orda sän görücän ayoz senseleyi,
Ölmüşlär inannan Hristozda:
Avramı hem İsa, Yaku, Samuyılı,
Davidi, Natanı, Danili.
Görücän Hristozun uçeniklerini
Hem o svidetellerni Onun.
Kannarınnan onnar bu eri yısladı,
İsuzdan onnar atılmadı.
Küüyä masa onnara deyni hazırladı,
Sıradan onnara izmet edecek,
Yaşları onnarın gözlerindän silcek
Hem İsuzlan onnar sevincek.
Senin için göklerde büyük sevinmäk olcek,
Angillär da hepsi çalacak.
Rayın kapuları açılacak gözäl –
Girsin inannan kurtulmuşlar,
Üzleri onnarın şafk etçek, nicäl gün,
Zerä kendi Hristos şafklêycek.
Onnar Hristozlan diveç şennenceklär
Erdeki kahırlardan yırak.
Amin.

Koltuklu İvan İvanoviç (1939/yazmak vakıdı 74 yaşındaydı):

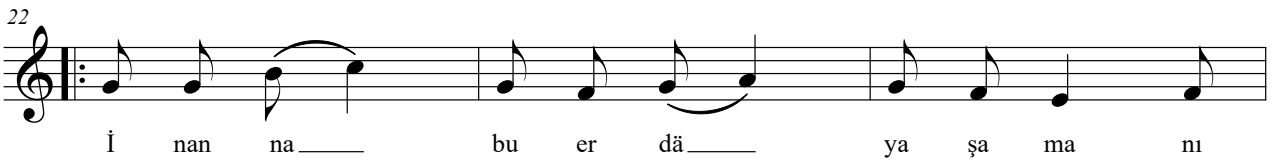
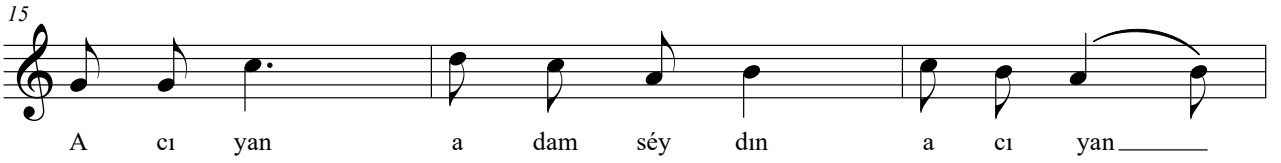
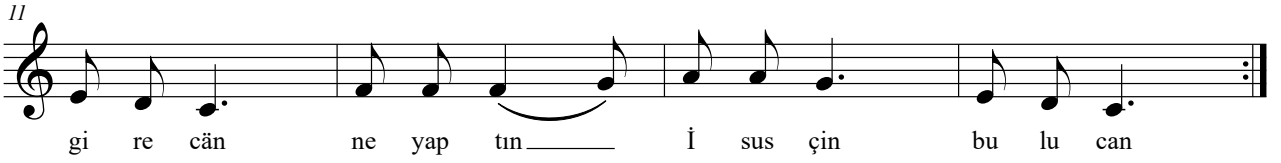
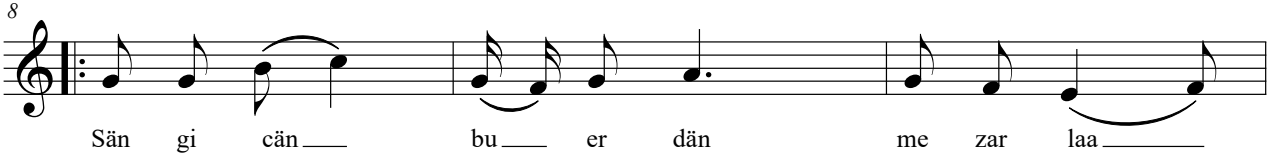
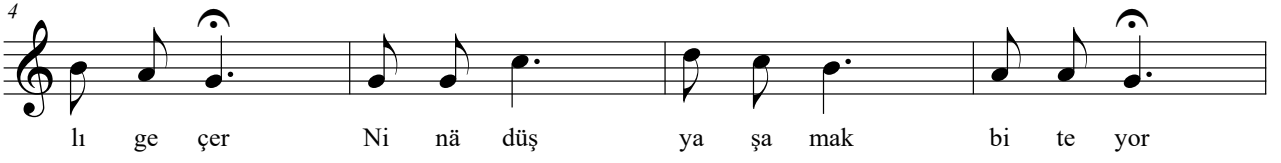
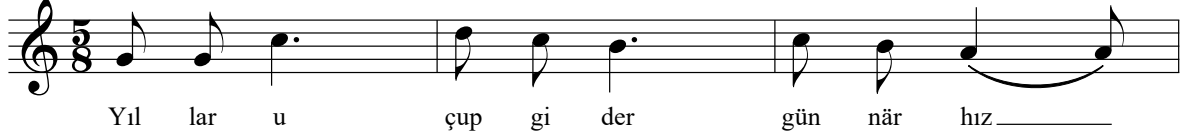

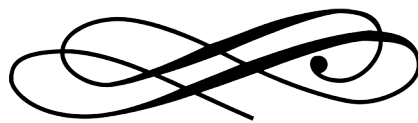
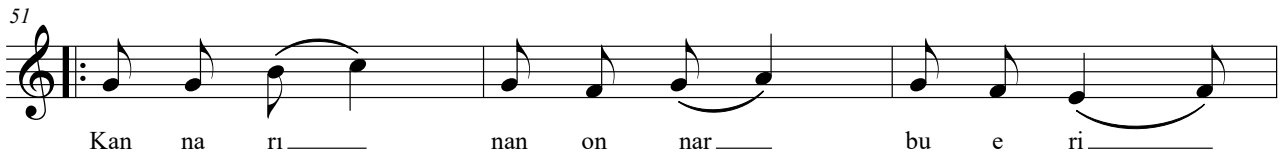
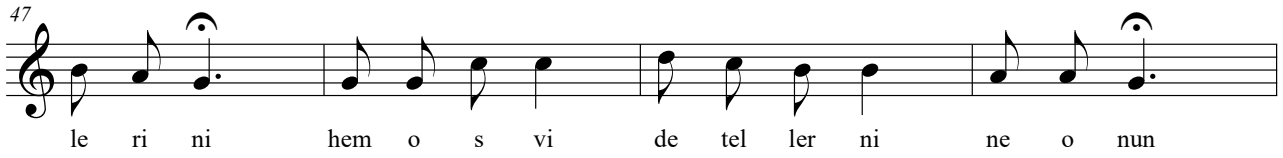
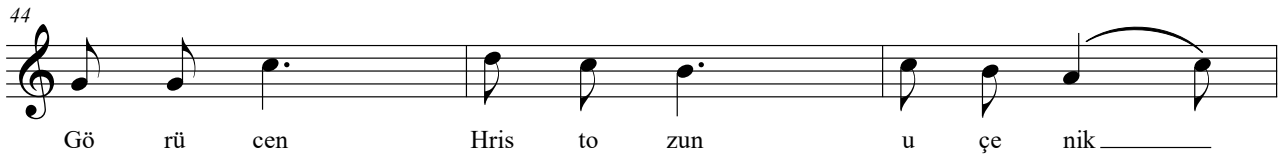
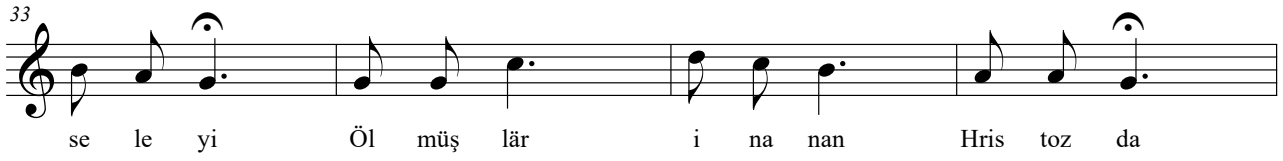
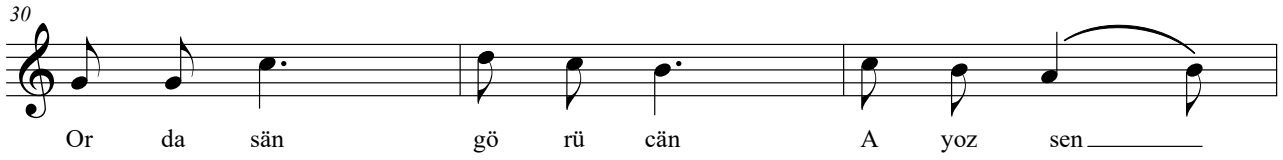
Bu üreterici psalma, üreder hristiannarı pişmannaa, duaya hem hayırlı işlerä. **“Söleerim sizä, ani göklerdä dä sevineceklär taa çok bir pişman olan günahker için, nekadar doksan dokuz inancı için, kim diil läüzim pişman olsun” (Jık. 15:7).** Bizim yaşamamız düş gibi hızlı, da herkez ölecek. Ne erdä yapacan Hristos için, onunnan da geçecän diveç yaşamaya. Nekadar da olmasa bizä zor

ayırılmaa yakın insannarımızlan, biz inanêrız, ani öbür dünnedä buluşacez onnarlan. **“Da diveç kaybelecek ölüm, da silecek Allaa yaşları hepsinin üzündän, da alacak ölümü Kendi insannarından bütün dünnedä; çünkü ölä söleer Allaa” (İc. 25:8).** Bu tekstin yarısı kurulu AyoZ Yazının temelindä, yarısı da – halk yaradıcılı.

Yıllar uçup-gider

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

Zengin adam

Vardı bir adam pek zengin, yalabık rubıylan giyini,
Bitkisiz sevinmäklän onun yaşaması erdä.
Onun kapusunda vardı zavalı ufkaarä Lazar,
Güüdesi dolu yarıylan, yaşaması salt acıylan.
Ama etişti o günä, yaşamanın bitkisinä,
Angillär erä indi, Avrama raya getirdi.
O zengin adam da öldü, diveç ateşä o düştü,
Cendemdän o ateştän kaldırdı başını baktı,
Gördü Lazarı sırada, Avramnan oturêr rayda.
Da baardı: «Avram boba, yalvarêrım, sän da sölä,
De Lazara sän da, gitsin, parmaanı suda yıslasın,
Nekadar taa alatlasın, dilimi dä serinnetsin».
Avram boba cuvap etti: «Oolum, sana etmäz dinin.
Nekadar sän yaşadın, zenginniinnän hep aldandın».
A zengin adam güç baardı: «Avram boba, yalvarêrım,
De Lazara hızlansın, benim küüyümä hızlansın,
Sölesin, ki hepsi bitti, benim zeetlerim pek çirkin,
Olmaya benimkilerim bu zeetlerä etişmesin.
Var proroklar, okuyêrlar. Seslesinnär, ne söleerlär.
Bän da hep ölä işittim, ama tamana hiç tutmadım».

*Kirişa Elena Georgievna (1931) – yazıldı 13.02.2018 (yazmak vakıdı 87 yaşındaydı)
Çadır-Lunga kasabası*

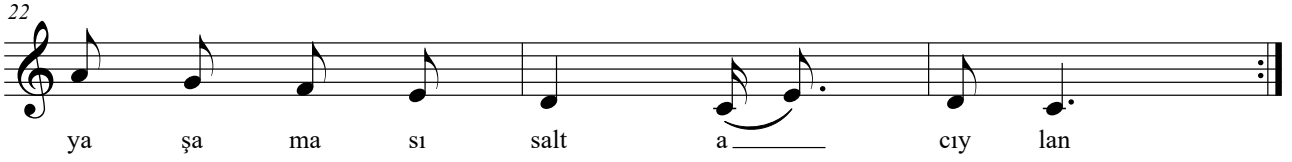
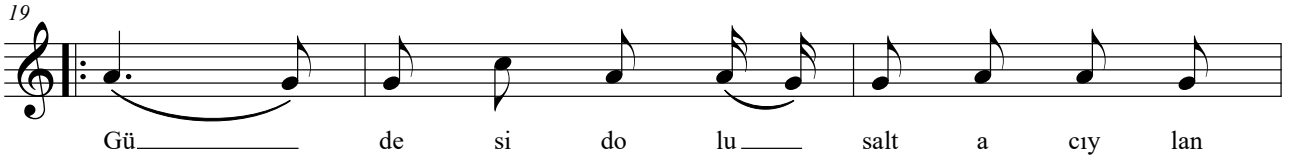
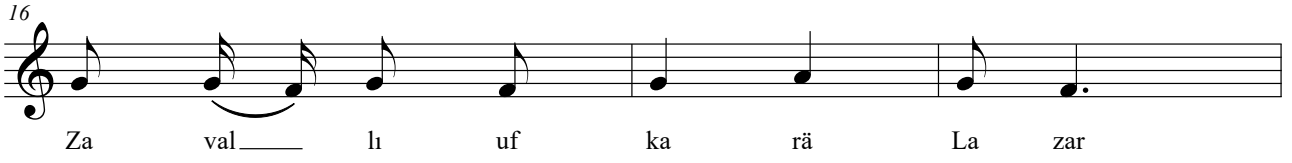
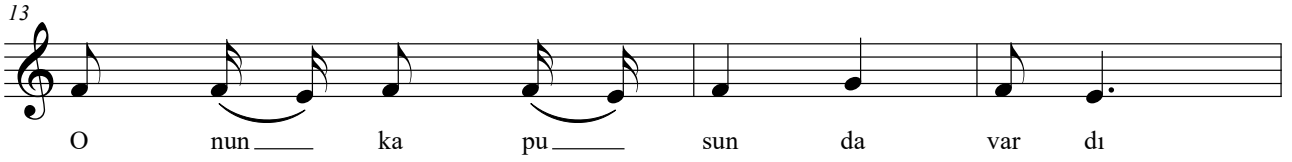
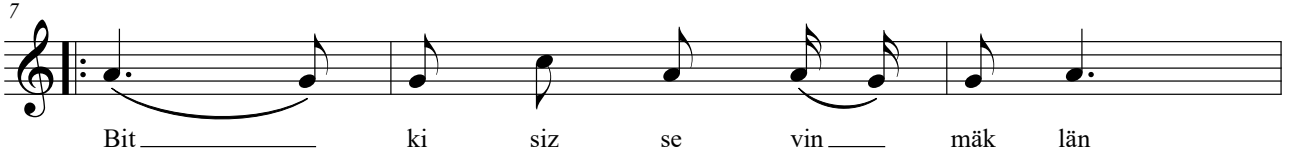
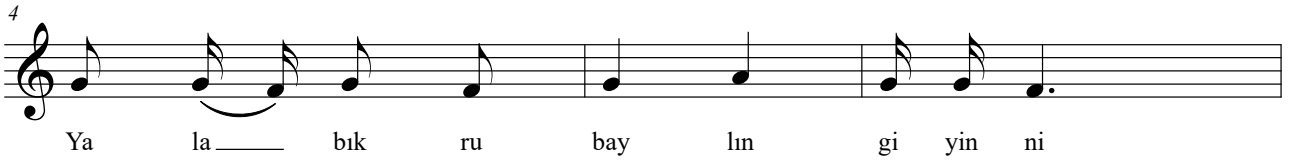
Bu psalmada kısıdan annadılêr evangeliya pildesi, angısını söledi Kurtarıcı Kendi, zengin için hem Lazar için. «**Bir adam zengindi, giinärdi porfirayı hem vissonu hem her gün islää iyärdi. Taa vardı bir fukkara Lazar, angısı yaralı yatardı onun tokatları yanında da istärdi doyunmaa zenginın sofrasından düşän trofalarlan, köpeklär dä yaalardılar onun yaralarını. Öldü fukaara da Ayozlar götördülär onu Avraamın kucaana. Öldü zengin dä, da gömdülär onu. Da cendemdä, zeetleneräk, kaldırdı o gözlerini, uzaktan gördü Avraamı hem Lazari onun kucaanda**

[...]» (Jık. 16:19-31). Pildenin temel maanası onda, ani diil dooru kullanarsak zenginnii, etişmeyecez Gök Padişahlına, ama düşecez cendemä diveç zeetlenmeyä. Pildä üüreder zenginneri olmaa iilikçi hem sadakalı, fukaaraları da olmaa şeremet hem dayanıklı, bitkiyädän taşıyarak kendi ükünü, inanarak, ani öbür yaşamakta onnar kabledeceklär büyük hayırlı Allahtan. «**Ama Avraam dedi: «uşaam! Getir aklına, ani sän yaşarkan kablettin hayırı, Lazar sa – kötüyü; burada sa o seviner, sän dä zeetlenersin»** (Jık. 16:25).

Zengin adam

NOTAYA ALAN

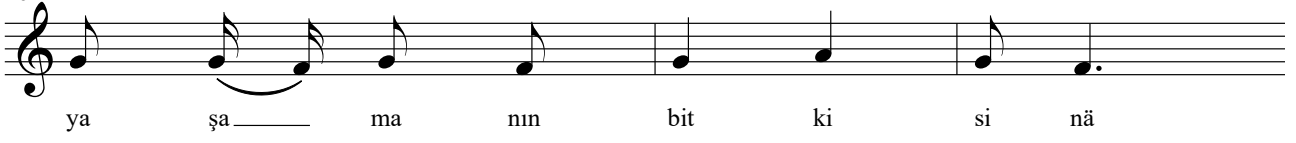
Resul BAĞI

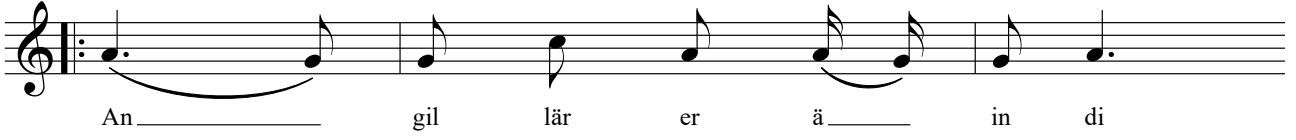
25

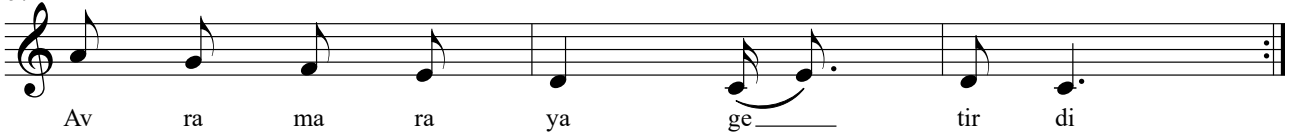
28

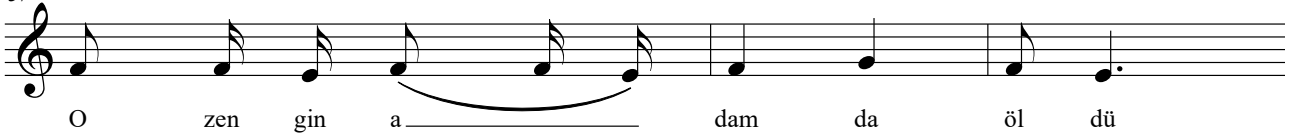
31

34

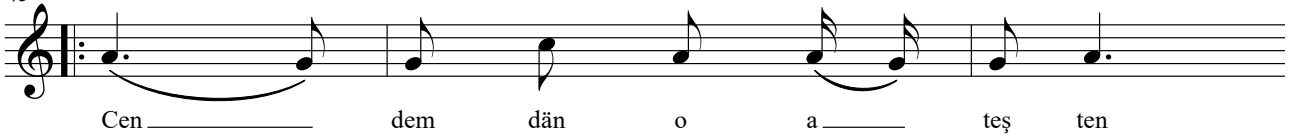
37

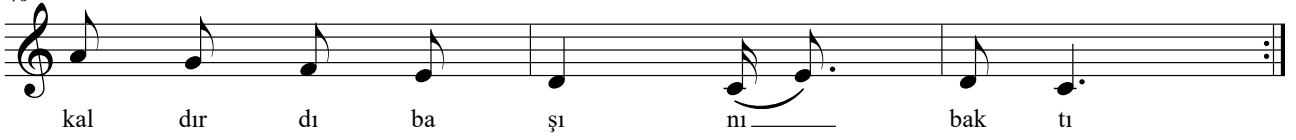
40

43

46

EKLENTİ

Kliselerdä hem halkın arasında sık çalınan türkülär

Ey, göklerdeä olan bizim Bobamız

Ey, göklerdeä olan bizim Bobamız
Ko ayozlansın senin adın
Ko gelsin senin padişahlın
Ko olsun senin istediin
Hem erdä dä nicä göktä
Hergünkü ekmeemizi bizä bu gün ver
Hem baaşla bizä bizim borçlarımızı
Nicä biz tä baaşlêêrız bizä borçlu olannara
Hem götürmä bizi denemeyä
Ama kurtar bizi kötüdän

Herbir gagauz klisesindä çalêr hor halklan bilä

Duayı verdi Kurtarıcı Kendi
üürenicilerinä Nagor üüretmesindä, onuştan
halk folkloru olmêêr. Kısa hem derin olmasına
görä var nicä sayılsın örnek herbir hristian

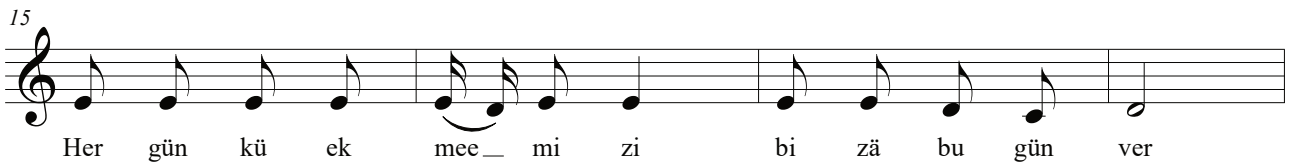
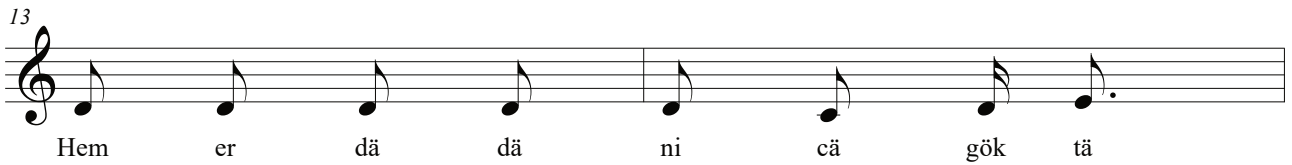
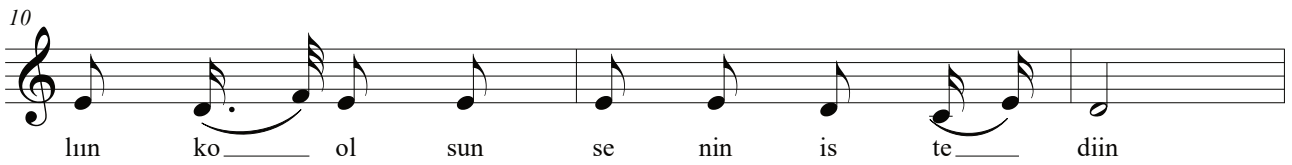
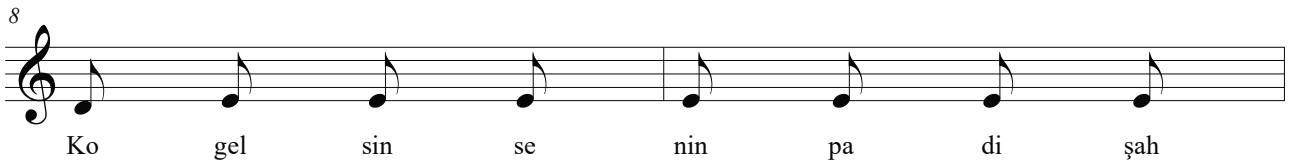
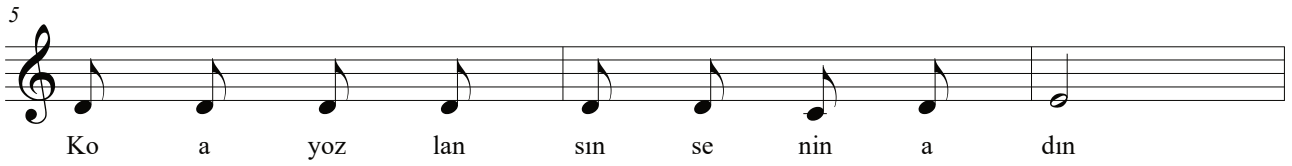
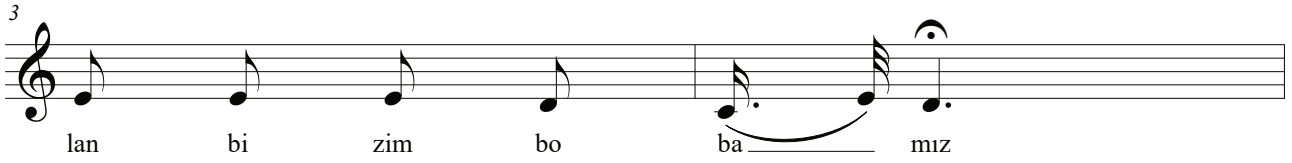
duası için. Okunêr herbir slujbadan sora da
çevirili dünnänın hepsi dillerinä (Мф. 6:9-13)
(Лк.11:2-4)

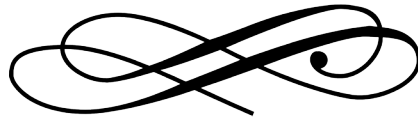
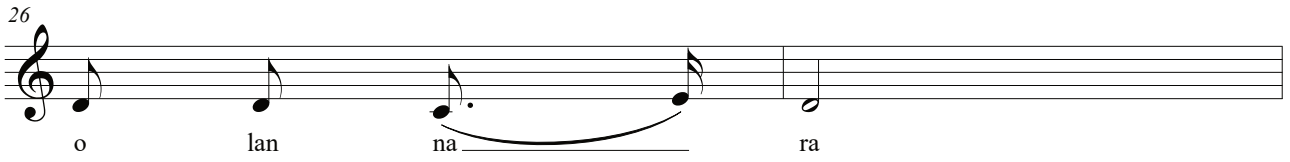
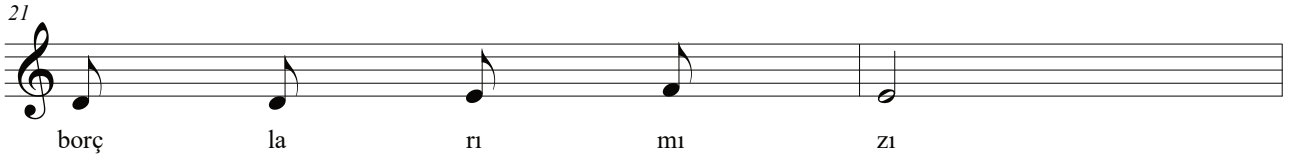
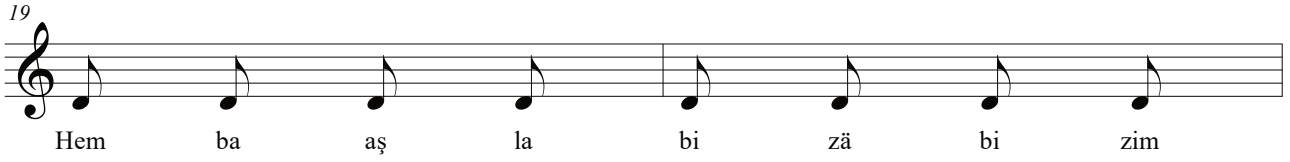

Ey, göklerde olan bizim Bobamız

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

İnanêrim bir Allaha

İnanêrim bir Allaha-Bobaya
Cümlenin zaapçasına
Gökü hem eri
Görünneyenlerin hem görünmeyenlerin yaratıcı
Hem bir Saabiyi İisus Hristosu
Allahın oolunu biricik duuduyna
Ani Bobadan duudu
Cümnelerin daymalarından ileri
Aydınnıktan aydınnaa dooru
Allahtan dooru Allaha
Duumuş ama diil yaradılmış
Bobasınnan bir simada olana
Angısı sedefinnän cümlesi oldu
Hem ani bizim için, isannar için
Hem bizim kurtulmamız için
Göklerdän indi
Ayozluktan hem Mariya kızıdan
Tennendi hem adam oldu
Hem ani stavroza gerildi
Pontiy Pilatın vakıdında
Hem zeet çekti, öldü, gömüldü
Hem dirildi üçüncü gündä
Yazılara görä
Hem ani göklerä çıkıyêr
Hem ani oturiyêr
Bobanın saa tarafında
Hem ani slaviylan genä gelecek
Da vakıt vermää dirilerä, hem ölülerä
Hem ki Onun padişahlın bitkisi olmayacak
Ayozlu Saabiya, ömür verediciya
Ani Bobadan çıkıyêr
Hem ani Bobaylan, hem Oollan barabar
Hem Allahı kabul ediyer
Hem ani barabar ta kanatlanıyêr
Ani sölärdi proroklarlan
Bir ayozluk hem apostolluk kliseyâ
Açın inan ediyerim bir vaatizli

Günahların olmaması için
Bekleirim ölülerin dirilmelerini
Hem da gelecek o dünnein yaşamasına
Amin.

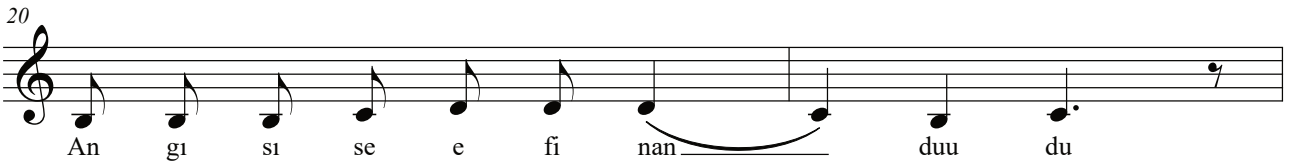
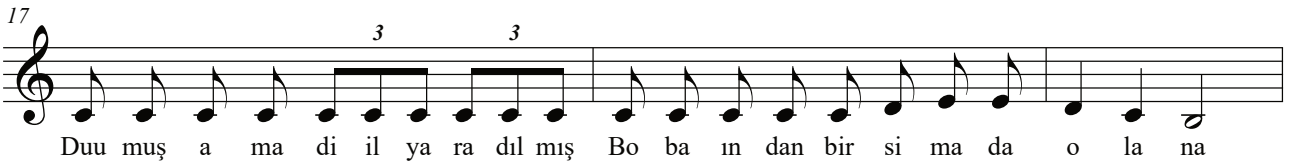
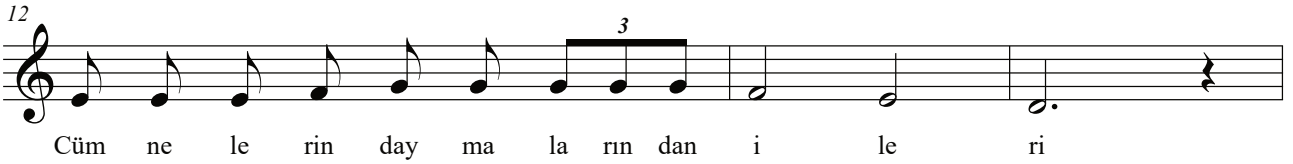
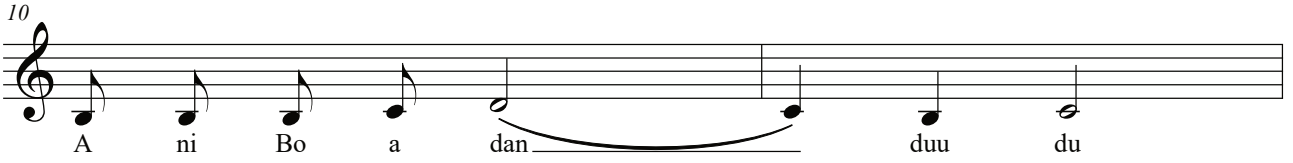
Ayoz Liturjiyada herbir gagauz klisesindä çalêr hor halklan bilä

Nikey-Çaregrad İnanmak simvolun çevirisi, angısı kurulu I (325) – II (381) Tüm Kliselär toplantısında. İnanmak simvolu var kısa hem dooru laflarda onun için, neyâ lââzım inansınnar hristiannar. Kurulu 12 azadan, herbirindä var Klisenin dogma eri. Hristiannar

mutlak okuyêrlar İnanmak simvolunu herbir Ayozlu Liturjiyanın ardına hem sabaa dualarınnan bilä. İnanmak simvolu lââzım sölensin Vaatiz etmeyä karşı. Herbir hristianin lââzım bilsin hem annasın İnanmak simvolunu.

İnanırım bir Allaha

NOTAYA ALAN
Resul BAĞI

22

Hem a ni bi zim i çin in san nar için hem bi zim kur tul ma mız i çin gök ler den in di

26

A yoz luk tan hem Ma ri a kız dan ten nen di hem a dam ol du

28

Hem a ni stav ro za ge ril di Pon tiy pi la tın va kı dın da

31

Hem zed çek ti öl dü gö mül dü Hem di ril di ü çün cü gün дә ya zı la ra gö rä

34

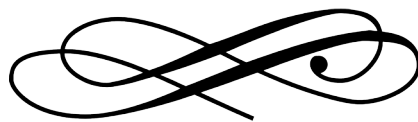
Hem a ni gök le re çı kı yer hem a ni o tu ru yer Bo ba nın sağ ta ra fin da

38

Hem a ni slav lıy lan ge nä ge le cek da va kıt ver mää di ri le rä hem de ö lü le rä hem ki onun pa di şah lın

41

bit ki si ol ma ya cek

İÇİNDEKİLER

Stepan BULGAR "GAGAUZLARIN İSTORİYASI: XI-XIX asırlar"	5
Vitaliy BOYKOV "BESARABİYA PERİODUNDA GAGAUZ HALKININ İSTORİYASINDA ETNİKA HEM DİN KİMNİİN ÖNEMİ HEM ÖZELLİKLERİ İÇİN"	17
Açan bitkiyə gelecek dünnanın fana işleri	23
Al kendi stavrozunu	26
Allah dünneyi pek sevdi	31
Avşamêrsın, bey çorbacı	35
Ayoz angellerin türküsü	39
Bendän taa günahker yok	41
Biz bekleeriz Hristozun gelmesini	44
Bizä bu yaşamak	50
Duamı dökerim Sana	53
Ey, Saabi, çardım Seni	55
Gefsemaniya başçesi	57
Gök üzü şindän kararêr	62
Gökçü Boba	65
Göktä bir büyük yıldız duudu	67
Gördüm, geçärdi bir kerä	71
Günduusundan bir yıldız duuacak	74
Günduusunda yıldız duudu	79
Hem ştä bir genç adam	83
Hiç istämeerim bir zenginnik	88
Hristozun duuması	92
İsus Hristos gezdi erdä	97
İsus Hristozu kruçaya gerdilär	102
İsus kurtarıcım	105
İsusun onbir uçeni	108
İsusun satılması	114
Kaç kerä, dost, işittin sän	119
Kaldırdım bän gözlermi	123

Kruça	127
Kruça aar	130
Mamu	133
Ne fayda olucek	136
Ne pek zor yaşadık	139
Noyanın türküsü	143
Ölüm pek çirkin	148
Panaiya aalaması	150
Panıya oolunu aaramış	151
Panaya inmiş erä	156
Ray başçesi	160
Vakıt aar olucek	164
Ya uyan sän hristian	167
Yakın, Saabi, Sana	171
Yıllar uçup-gider	174
Zengin adam	178
EKLENTİ	181
Ey, göklerde olan bizim Bobamız	181
İnanêrım bir Allaha	184

GAGAUZLARIN DİN FOLKLOR TÜRKÜLERİ

Doç. DR. Resul BAĞI